

**MERKEZ VALİSİ VE TRAKYALILAR VAKFI BAŞKANI
AYHAN ÇEVİK' İN ÖNSÖZ' Ü**

1951 yılında Hayrabolu' da doğup, öğrenim ve görev gereği ömrünün 45 yılını Hayrabolu dışında adım adım Türkiye' yi gezerek geçiren öz Hayrabolu' lu (Babam Çıkırıkçı Köyü' nden, annem B. Karakarlı Köyü' nden, eşim de Buzağcı Köyü' nden) ve Hayrabolu sevdalısı bir hemşehriniz olarak Namık Kemal Üniversitesi Hayrabolu Meslek Yüksekokulu önderliğinde Hayrabolu Belediyesi, Ticaret ve Sanayi Odası, Ticaret Borsası, Önder Çiftçi Kuruluşu ve Ziraat Odası gibi sivil toplum kuruluşlarının işbirliğinde yapılan Hayrabolu Değerleri toplantısına davet edildiğimde Hayrabolu' nun havasını tenefüs etmiş, suyunu içmiş, toprağını çiğnemiş buralarda yetişip Türkiye' ye hizmet etmiş bir hemşehriniz olarak gurur duydum ve davete icabet ederek sizlere hitap etmek onuruna eriştiğim için ayrıca mutlu oldum.

Üniversiteler sadece bir bilim kuruluşu olmayıp bulundukları şehirlerin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatlarına katkı sağlayan kuruluşlardır. Hayrabolu Değerleri Sempozyumunu bunun güzel ve somut bir örneğidir. Namık Kemal Üniversitesi Kurulu bulunduğu kampüsün dışına taşarak Tekirdağ' ımızın ilçeleriyle birlikte sosyal ve kültürel hayatına katkı sağlamaya başlamıştır. Bizler gibi bu topraklarda yetişip Türkiye' mize hizmet etme şerefine ulaşmış kişilerin hatırlanıp sizlerin huzuruna getirilmesi benim için büyük bir onur kaynağıdır. Bu çalışmalarından dolayı üniversitemizin değerli Rektörüne ve Hayrabolu Meslek Yüksekokulu Müdüresine huzurlarınızda teşekkür ve şükranlarımı sunuyorum.

Bu ve benzeri toplantıların ilçemizin kalkınmasına sosyal ve kültür hayatının zenginleşmesine büyük katkı sağlayacağına inancımı belirtiyorum. İlçemiz için büyük önem taşıyan bu toplantıya Hayrabolu Belediyemiz başta olmak üzere sivil toplum kuruluşlarımızın (Hayrabolu Ticaret ve Sanayi Odası, Hayrabolu Ziraat Odası, Hayrabolu Ticaret Borsası, Önder Çiftçi Projesi) destek verip sahip çıkması çok önemlidir. Gelecek yıllarda bu toplantıların daha farklı şekil ve boyutlarda Hayrabolu' muza somut sonuçlar getirecek şekilde devam etmesi en büyük dileğimdir. Bu görevi üniversitemiz başlatmış olup devam ettirmek Hayrabolu yöneticileri ve sivil toplum kuruluşlarına düşmektedir.

Bu ilçeden yetişmiş bir vali olarak ifade etmek istiyorum ki; ilçemiz açısından böyle önemli bir toplantıda en büyük eksikliğin mülki idare amirinin toplantıda olmayışıdır. İlçe kaymakamı izinde olsa da vekili vardır. En azından konu ile ilgili Vali Yardımcısı' nın bu toplantıda bulunması ve alınacak kararların uygulamasını takip etmesi gerekmektedir.

Bu çalışmaların gerçekleştirenlere teşekkür ediyor Hayrabolu' muz için hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum.

Ayhan ÇEVİK
Merkez Valisi
Trakyalılar Vakfı Genel Başkanı

**NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ
PROF. DR. NİZAMETTİN ŞENKÖYLÜ' NÜN ÖNSÖZ' Ü**

Eğitim ve bilim dünyasında ön sıralarda yerini almak üzere 6 Fakültesi, 2 Yüksekokulu, 11 Meslek Yüksekokulu, 3 Enstitüsü ile azami çaba ile çalışmakta olan üniversitemiz asli olan eğitim öğretim görevlerinin yanı sıra her açıdan çok yönlülüğünü geliştirerek dünyamızın, ülkemizin ve şehrimizin var olan değerlerine sahip çıkmayı da kendine misyon edinmiştir. Bu doğrultuda; eğitim ve öğretim veren, bilimsel araştırma yapan bir kurum olma özelliğinin yanı sıra, küresel, ulusal ve yerel sorunlara yönelik çözüm önerileri de üreten bir kurum misyonuna sahiptir.

Bu kapsamda Üniversitemiz Valilik, Kaymakamlık, Belediye ve Sivil Toplum Kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışmaktadır. Öncelikli olarak ilimizin ve ilçelerimizin değerlerinin saptanması, bu değerlerin korunması, tanıtılması ve sahip çıkılması yönünde neler yapılabileceği ve bu doğrultuda yapılabileceklerin bilimsel veriler ışığında ortaya çıkması amaçlanmıştır.

Trakya' nın en eski yerleşim birimlerinden olan Hayrabolu' nun antik dönemi hakkında fazla bilgi yoktur. Bilinen tarihine baktığımızda kent 1087 yılında Macarlar ve Peçenekler; 1205 yılında da Haçlılar tarafından yağmalanmıştır. Konstantinopolis Patriği İsidorus 1351 yılında rüzgarlı şehir anlamına gelen Chariopolis' den yani Hayrabolu' dan bahsetmiştir. Türkler tarafından ilk olarak 1358 yılında alınan ve kısa bir süre sonra yeniden Roma hakimiyetine giren şehir 1368 yılında I. Murad zamanında ikinci ve son kez fethedilmiştir. Bu tarihten sonra Hayrabolu, Avrupa' ya fetihlere giden Türk Ordusu' nun konaklama ve karargah merkezlerinden biri olmuştur. 1829 ve 1878' de Rusların, 1912 I. Balkan savaşında Bulgarların ve 1920' de Yunanlıların işgaline uğramıştır. 14 Kasım 1922' de Yunan kuvvetleri Hayrabolu bölgesinden çekilmişlerdir. Çok renkli bir tarihe ve kültüre sahip olan Hayrabolu' nun uygun koşulları bölgeyi tarım ve tarıma dayalı sanayinin önemli bir merkezi haline getirmiştir. Bu doğrultuda gerek iç piyasaya hizmet veren gerekse ithalat yapan pek çok sanayi kuruluşunun ihtiyacına yönelik olarak Meslek Yüksekokulumuzun yapılandırma çalışmaları devam etmektedir.

Ayrıca günümüzün hızla gelişen dünyasında; enerji kaynakları ve üretiminin son derece önemli olduğu bir dönemde Hayrabolu merkez ve köylerinde doğal gaz yataklarının bulunmuş olması ve işletmeye açılması üzerinde hassasiyetle üzerinde durulması gereken bir noktadır. Üniversitemiz enerji sektörü ile işbirliği yaparak, inovasyon çalışmalarını desteklemek amacıyla girişimlerini sürdürmektedir.

Bugün ilimizin merkez ilçe dışında diğer sekiz ilçesinden biri olan Hayrabolu' nun değerlerini ileriye taşıyabilmek ilçemize vereceğimiz önem ve değerle doğru orantılıdır. Bu doğrultuda isteğimiz Hayrabolu' yu hakettiği noktaya getirmektir. Sempozyumda sunulacak bildiriler, akademisyenlerce ortaya konulacak değerler ve bilimsel veriler sorun çözen ve Hayrabolu' nun sosyal ve ekonomik anlamda kalkınmasına ve daha iyi tanınmasında katkı sağlayacak projeler geliştirilmesine zemin hazırlayacaktır. Sempozyumdan sonra uzmanlar kurulu tarafından bildiriler esas alınarak "Hayrabolu Değerleri", bildiri kitabında yayınlanacaktır.

Bu doğrultuda bizlere vermiş olduğu destekten dolayı Sayın Valimiz Zübeyir KEMELEK' e, Sayın Merkez Valimiz Ayhan ÇEVİK' e, Hayrabolu Kaymakamı Sayın Ali Fuat TÜRKEK' e, Hayrabolu Belediye Başkanı Sayın Hasan İRTEM' e, Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Sayın Fehmi ALTAYOĞLU' na ve Ticaret Borsası Başkanı Sayın Süreyya ÇİFTÇİOĞLU' na, Kurt Mühendislik Makine ve Dahili Ticaret Limited Şirketi Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Kemal KURT' a teşekkür ediyorum.

Ayrıca Üniversitemizi temsilen burada önemli bir görevi yöneten Yüksekokul müdürümüz Yrd. Doç. Dr. İlknur KORKUTAL' a ve Yüksekokul çalışanlarımıza da teşekkür ediyorum.

Yaptığımız bu çalışmada bizleri destekleyen ve bildirileriyle Hayrabolu ilçemizin değerlerini ortaya çıkaran konuşmacılarımıza da teşekkür ediyor, Hayrabolu Değerleri'nin Hayrabolu' ya değer katması dileğiyle saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Nizamettin ŞENKÖYLÜ
Namık Kemal Üniversitesi Rektörü

**HAYRABOLU KAYMAKAMI
ALİ FUAT TÜRKEL' İN ÖNSÖZ' Ü**

Hayrabolu İlçesinin ilk kurucuları bilinmemekle beraber milattan sonra 249 yılında (2010 yılı itibarıyla 1759 sene önce) Venedikli Sezar isimli bir Voyvoda tarafından kurulduğu rivayet olunmaktadır. Kuruluş döneminde Yunanca “Rüzgârlı Şehir” anlamına gelen “Chariopolis” olarak isimlendirilmekte idi. 1356 yılında Süleyman Paşa ile 70 askeri bölgeyi kuşatmış ve Türk topraklarına katmıştır. Hayrabolu Osmanlı idari sistemi içerisinde 1839’ da Tekirdağ’ a, 1866-1867 yılları kısa bir süre Lüleburgaz’ a bağlandı. 1847 yılı Eylül ayında müstakil Kaymakamlık haline gelen Hayrabolu 1868’de ilçe oldu. Tekirdağ’ ın 20 Nisan 1924 tarih ve 491 sayılı Mülga Teşkilatı Esasiye Kanununun 89. maddesi ile il haline gelmesinden sonra da Hayrabolu Tekirdağ’ ın ilçesi olmuştur.

26-52, 27-23 doğu boylamları ile 40-53 ve 41-20 kuzey enlemleri arasında yer alır. Topraklarını doğuda aynı ilin Muratlı ve merkez, güneyde Malkara ilçesi, Kuzeyde Kırklareli’ nin Pehlivanköy, Babaeski ve Lüleburgaz ilçeleri, batıda Edirne’ nin Uzunköprü ilçesi ile çevrilidir. Alpulu demir yolu istasyonuna 19 km uzaklıkta olan ilçemiz ulaşım bakımından avantajlı bir konumdadır. İlçe il merkezine 52km, E-5 karayoluna 26 km uzaklıktadır. İlçenin yüzölçümü 1014 km²’ dir. Arazinin %60’ ı ovalık, %35’ i hafif engebeli ve %5’ i dağlık ve ormanlıktır. İlçede Marmara Bölgesinin tipik karasal iklimi hâkimdir. İlçemizde kesintisiz dağ setleri görünmediği için Trakya’ nın birçok kesimlerinde olduğu gibi Balkan Yarım Adasının şiddetli kıtasal etkinliklerine açıktır. Bu yüzden bazı kısımlar şiddetli soğuk baskınları ve ağır sıcak dalgaları ile etkilenmektedir. İlçemizde meteoroloji istasyonu olmadığı için çevremizde iklim elemanlarının özelliklerini ancak il merkezi meteoroloji istasyonlarından alınan verilere göre belirlenmektedir.

Hayrabolu dört mevsim rüzgârlı bir havaya sahiptir. Kuzey batıdan esen karayel daha fazla görülür. İkinci derecede esen önemli rüzgârlar ise doğudan esen keşişleme ve lodostur. 2009 yılı itibarı ile ilçenin nüfusu 35.968’ dir. Nüfusun 18.357’ si merkezde, 17.611’ i belde ve köylerde yaşamaktadır. Nüfusun 18.314’ ünü erkekler, 17.654’ ünü kadınlar oluşturmaktadır. İlçenin nüfus artış hızı %-7.74’ dir. Hayrabolu ilçesinin yerleşim alanı il merkezinin kuzey batısında, Tekirdağ-Uzunköprü, Tekirdağ-Alpulu yolları kavşağındadır. İl merkezine uzaklığı 52km olup Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illeri ile sınır komşusudur. İlçemizde 46 köy, 2 belde ve merkez belediyesi olmak üzere 3 belediye mevcut olup ilçe merkezinde ve köylerde afete maruz bölge yoktur. Köylerin yerleşim alanı genellikle bir arada olup toplu haldedir. Mezra, oba ve bağılılıkları yoktur.

Hayrabolu ilçesinde tek katlı yapılar bulunmak ile beraber, imar planı yürürlüğe girdikten sonra betonarme ve arazinin özelliğine ve imar durumuna göre çok katlı binalar çoğalmıştır. Köylerde evler toplu yerleşim halinde genellikle tek katlı ve bahçelidir. Bölge halkı etnik yönden bütünlük arz etmekte olup halkın tamamı Türk ve Müslüman’ dır. Tamamına yakını Türkçe konuşmakta olup, bazı köylerimizde Pomakça da konuşulmaktadır. İlçemiz halkı gelenek ve göreneklerine bağlıdır.

İlçede okullaşma oranı %100’ dür. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 12 İlköğretim Okulu, 1 Genel Lise, 1 Anadolu Lisesi, 1 Kız Meslek Lisesi, 1 Teknik ve

Endüstri Meslek Lisesi, 1 Halk Eğitim Merkezi, 1 Mesleki Eğitim Merkezi ile Namık Kemal Üniversitesine bağlı Meslek Yüksekokulu mevcuttur. İlçedeki eğitim çevre ihtiyaçlarına hizmet edecek şekilde programlanmaktadır. Bu amaçla bu yıl Ergün Korkmaz Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi bünyesinde Tarım Teknolojileri Alanı açılacaktır. Yine N.K.Ü. Hayrabolu MYO bünyesinde de Tarım Makineleri Bölümü açılmıştır. Okuma-yazma oranı % 99'dir.

Hayrabolu ekonomisi tarıma dayalıdır. Sanayisi de tarımsal sanayidir diyebiliriz. Modern makine ve ekipmanlarla yürütülen tarımsal faaliyetlerde birim alanda elde edilen ürün Türkiye ortalamasının üzerindedir. İlçemizde tarım sektöründe faaliyet gösteren kişiler bu çalışmalarını örgütlü olarak yürütmektedir. Çiftçilerimizin tamamı mevcut olan Tarım Satış, Tarım Kredi, Kalkınma, Sulama Kooperatiflerine ve üretici birliklerine üyedir. Büyük çiftçilerimizin üye olduğu Önder Çiftçi Derneği, üyelerine tarımsal destek vermektedir.

Tarımsal üretimde ilçemizde birinci sırada buğday yer almaktadır. İkinci sırada ayçiçeği gelmektedir. Ayçiçeği üretiminde ilçemiz ülke çapında önemli bir merkezdir. Son yıllarda kanola üretimi önemli ölçüde artış göstermiştir. Tarla bitkileri arasında buğday ve ayçiçeğinden sonra en yaygın ekimi yapılan ürünler; çeltik, yem bitkileri, şeker pancarı, arpa, mısır, kanola ve karpuzdur.

Hayvancılığın gelişmesi için özellikle büyükbaş hayvancılığa yönelik olarak sürdürülen çalışmalarda önemli gelişmeler görülmektedir. Süt ve et verimliliği yüksek ırklardan oluşan işletmeler kurulmaktadır. Köylerimizde yaygınlaşmaya başlayan toplu sağım merkezleri hem elde edilen sütün kalitesini arttırmakta hem de işletme sahiplerine iş gücü tasarrufu sağlamaktadır. Süt Üreticileri Birliği çiftçilerin ürettikleri ürünlerin pazarlamasını kolaylaştırmakta, onların pazarlık güçlerini arttırmakta ve üreticileri desteklemektedir.

İlçemizde halen faaliyetlerini yürütmekte olan ve Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı toplam 411 şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin 216 tanesi gerçek kişiler, 159 tüzel kişiliğin ise 136 tanesi limited, 6 tanesi kolektif, 17 tanesi anonim şirket olup, 36 tanesi de kooperatiftir.

İlçemizde 5 adet yağ fabrikası, 4 adet un, 1 adet yem fabrikası, 2 adet un değirmeni ve 1 adet tekstil fabrikası bulunmaktadır. Yağ fabrikalarında üretilen yağlar ülke genelindeki marketlerin raflarında yer almaktadır. Organize Sanayi Bölgesinin alt yapısı tamamlanmış olup, bölge arsaları yatırımcılara satışa sunulmuştur. Hedeflenen yatırım gerçekleşmemekle birlikte bölgede halen 6 işletme faaliyete başlamış 6 fabrikanın da inşaatı devam etmektedir. Bölgede yatırımların artmasıyla ilçe ekonomisinde büyük canlanma beklenmektedir.

İlçemiz tarım makineleri imalatında ileri düzeydedir. Üretilen tarım aletlerinin büyük bir bölümü Türkiye genelinde satılmaktadır. Uzak Doğudan Balkanlara kadar ihracat gerçekleştiren sektör, ilçenin geleceği için önemli bir sektör olma özelliğini her geçen gün daha da hissettirmektedir. Ulusal ve uluslararası fuarlarda ilçemiz sanayicileri tarafından üretilen tarım makinelerinin sergilendiği standlar büyük ilgi görmektedir.

Tek bir firma tarafından üretilmekte olan Hayrabolu Peynir Tatlısı ilçenin adını duyuran önemli bir üretim ve ticaret ürünü olmuştur. İlçemizde tarımsal üretimi desteklemek amacıyla Süt Üreticileri Birliği, Kırmızı Et Üreticileri Birliği, Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Buğday Üreticileri Birliği kurulmuştur. Ayrıca ileri tarım uygulamaları gerçekleştiren Önder Çiftçi Derneği kurulmuştur. İlçemizin Hasköy, Umurça, Karabürçek, Çerkezmüsellim, Kabahöyük köyleri civarlarında linyit kömürü çıkarılmaktadır. İlçe merkezi sınırları içerisinde; Canhıdır, Ataköy, Yörükler ve Bayramşah köyleri civarlarında doğal gaz yatakları bulunmuştur.

Ali Fuat TÜRKEK
Hayrabolu Kaymakamı

**HAYRABOLU BELEDİYE BAŞKANI
HASAN İRTEM' İN ÖNSÖZ' Ü**

Bir Hayrabolu sevdalısı olarak Hayrabolu' nun gelişimine yönelik atılacak her adım için minnettar olacağımı ve mümkün olan bütün kaynakları harekete geçirmek için üstün çaba sarf edeceğimi tüm samimiyetimle aktarmak isterim. Kent sakini olarak tüm hayatımı geçirdiğim, sanayici ve işadamı olarak tüm yatırımlarımı yaptığım, Belediye Başkanı olarak gece gündüz demeden tüm zamanımı vakfettiğim Hayrabolu'nun marka bir kent olması en büyük dileğimdir.

Her kent, hatta her yöre dünya ekonomisinden pay almak için büyük mücadeleler vermektedir. Bunda amaç; daha iyi anılmak ve hatırlanmak, ziyaret edilmek, orada üretilen ürün ve hizmetlere değer katmak ve tüm çalışmaların sonucunda kentin gelirini ve itibarını artırmaktır. Bunun için Hayrabolu marka kent olmalıdır.

Marka Kent olmak denince neyi anlamalıyız? Bir kentin sahip olduğu doğal, kültürel, tarihi ve toplumsal özellikleri ile ürün hizmet, olanak, fırsat ve avantajlarını diğer kentlerden ayırt etmek amacını teminen bir bütün halinde hayata geçirilen büyük bir tanıtım projesidir. Normal ticari bir markanın yaratılmasından çok daha zor bir iştir. Bunun için; tüm kent paydaşlarının ortak, tutarlı, inanılır ve bağlayıcı bir vizyon etrafında toplanması, mevcut durum analizi yapılması (kaynakların, rekabet üstünlüklerinin, güç ve zayıflıkların tespiti), tüm tarafların benimseyeceği bir marka stratejisinin hazırlanması gerekmektedir.

Bu sempozyumun yukarıdaki 3 önemli çalışma için yol haritası olacağı inancındayım. Sizlere böylesine önemli, Hayrabolu için faydalı bir adıma öncülük ettiğiniz, fikren ve fiziken emek harcadığınız için bir kez daha teşekkür etmek istiyorum.

Neler yapmalıyız? Nitelikli eleman varlığı için mesleki eğitime verilen desteği artırmalıyız. Kültürel alt yapıyı korumalı ve gelişimi için desteklemeliyiz. Kentte çalışanların yaşam kalitesini daima yüksek tutmalı ve aynı zamanda Hayrabolu' nun yaşanan bir kent haline gelmesini sağlamalıyız. Yerel Ekonomik gelişmenin desteklenmesi için üst düzey ilişkiler tesis etmeliyiz. Ulaşım imkanlarını artırmalı ve kolay hale getirmeliyiz. Üniversitenin desteğini daha fazla almalıyız. Kentin nitelikli konaklama imkanlarını artırmalıyız. Kirlilikten kaçınmalı, temiz çevreye sahip olacak şekilde büyüme sağlamalıyız. Yerel Girişimcileri desteklemeliyiz.

Hayrabolu' ya ne kazandıracağız ve neler kazanacağız? Hayrabolu' nun güçlü ve zayıf yönlerini tespit ederek sürdürülebilir bir kentsel kalkınma için tüm kaynakları seferber edebileceğiz. Kent ekonomisine ve sosyal yaşama canlılık sağlayacağız. Cazip bir kent haline geleceğiz. Hayrabolu' ya yatırımcı kazandıracağız. Hayrabolu' ya kaynak akışı sağlayacağız.

610 da, 100 parsel ve % 48'i tahsisli Hayrabolu Organize Sanayi Bölgemizde üretime geçmiş fabrika sayısı 2010 yılı sonuna kadar 10 adettir. 2011 yılı içerisindeki inşaatlarına başlayıp yıl sonuna kadar 5 fabrikanın da faaliyete geçmesiyle, toplam 15

fabrikanın işletmeye geçmesi beklenmektedir. Şu anda toplam istihdam sayısı 150 kişidir.

ORTKA, Küçük Sanayi Sitemizde üretim yapan 10 firmanın birleşerek kurmuş olduğu ORTKA Tarım Makineleri Ltd. Şti. 1.250.000TL sermaye ile KOSGEB' ten alınan 5 yıl vadeli 2 yıl ödemesiz 500.000TL kredi ile tarım makinecileri arasında ülkemizde başka bir benzeri olmayan bu kuruluşumuz ilçemizde üretilen tarım makinelerine yüksek teknoloji ve kaliteyi getirmiştir. Hayrabolu Değerleri Sempozyumunun ilçemize hayırlı olmasını temenni ediyor, saygılarımı sunuyorum.

Hasan İRTEM
Hayrabolu Belediye Başkanı

**HAYRABOLU MESLEK YÜKSEKOKULU MÜDÜRÜ
YRD. DOÇ. DR. İLKNUR KORKUTAL' IN ÖNSÖZ' Ü**

Üniversitelerin temel görevi eğitim-öğretim ve bilimsel çalışmalar üretmektir. Ancak en az onlar kadar diğer önemli bir görev de bulundukları yöreye sosyal ve kültürel katkılarda bulunmak, sorunlara bilimsel yaklaşımlarda bulunarak çözümler üretmektir.

Namık Kemal Üniversitesi merkez ve ilçelerdeki birimleriyle kuruluşundan bugüne kadar üniversite - kent etkileşimine önem veren bir üniversite olduğunu ortaya koyduğu etkinliklerle kanıtlamıştır. Bu tür etkinliklerin kent merkezinin yanında ilçelerde de gerçekleştirildiğini görüyoruz. Yakın zamanda gerçekleştirilen Malkara ve Çorlu Değerleri Sempozyumları buna örnektir. Bu tür etkinliklerde yöreye ait her türlü değer ayrıntılı olarak ele alınıp irdelenmekte, tartışılmakta ve en önemlisi yazılı bir belge haline getirilerek kayıt altına alınmaktadır. Bunlar, içinde bulunduğumuz zaman diliminde ve gelecekte yörede farklı alanlarda çalışacaklara ışık tutacak temel veri kaynağı olabileceği gibi, doğal kaynakların sürdürülebilirlik içerisinde değerlendirilmesini de sağlayacaktır. Gelişmiş ülkelere bakıldığında, doğal kaynaklarını en ayrıntılı biçimde analiz edip onlara ait her türlü envanteri çıkararak bu kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlayan ülkeler olduğunu görmekteyiz. Ayrıca geçmişe yönelik tarihi irdeleyip arkeolojik, mitolojik ve kültürel mirası kayıt altına almak da gelecek kuşaklar için bir sürdürülebilirlik örneği olup önemli bir hizmettir. Birincisini düzenlemekten büyük onur duyduğumuz Hayrabolu Değerleri Sempozyumunun bu amaçlar doğrultusunda yöreye sunulan önemli bir hizmet olduğunu düşünüyorum. Burada bu görevi yerine getirebilen Üniversitemizin bir birimi olan Hayrabolu Meslek Yüksekokulunun varlığının önemini belirtmek istiyorum.

Sempozyumların düzenlenmesini destekleyen Sayın Valimiz Zübeyir KEMELEK' e, sempozyumların organizasyonunda her türlü desteği sağlayan Sayın Rektörümüz Prof. Dr. Nizamettin ŞENKÖYLÜ' ye, her konuda bizlere destek olan Sayın Kaymakamımız Ali Fuat TÜRKEL' e ve Belediye Başkanı Sayın Hasan İRTEM' e ve Sivil Toplum Örgütlerine çok teşekkür ederim. Bunun yanında işin mutfağında yer alan ve büyük çaba harcayan genel ve yerel bilim ve düzenleme kurulu üyeleri ile, kitabın basımında emeği geçen herkesi içtenlikle kutlar ve teşekkürlerimi sunarım. Bu sempozyum kitabının bugün ve bundan sonraki dönemlerde kullanıcılarına yararlı olmasını diliyorum.

Yrd. Doç. Dr. İlknur KORKUTAL
Hayrabolu MYO Müdürü

**HAYRABOLU TİCARET VE SANAYİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI
FEHMİ ALTAYOĞLU' NUN ÖNSÖZ' Ü**

Hayrabolu kuruluşundan Cumhuriyetin ilk yıllarına değin Trakya'da ulaşım noktalarının üzerinde bulunmuş, Çanakkale Savaşı sırasında bile ordunun geçiş güzergahının önemli bir noktası konumunda olan bir ilçedir. İlçemiz Cumhuriyetimizin kurulduğu o zor ve meşakkatli yıllarda İstanbul – Edirne bağlantı karayolunun yapılması ile birlikte gelişen dönemde bu özelliğini kaybetmiş ve topraklarının verimli olması sebebiyle tam anlamıyla bir tarım şehri havasına bürünmüştür. Tarımsal üretimin güçlü olduğu İlçemizde doğal olarak tarım makineleri imalatı sektörü gelişme göstermiş bunun yanında az da olsa ayçiçeği yağı ve un imalatı yapan fabrikalarımız kurularak İlçemiz ticari hayatına girmiş ve önemi azımsanamayacak katkılar sağlamıştır.

Gelişen ve değişen ekonomik şartlar içersinde hizmet sektörün de faaliyet gösteren işletmelerde kurulmuştur. Uzun yıllar içinde gerçekleşen bu oluşumlar sonucu İlçemizde Ticaret ve Sanayi Odası ihtiyacı hasıl olduğu görülerek 1969 yılında yapılan başvurular ile İlçemiz Ticaret ve Sanayi Odasına kavuşmuştur. Bunun yanı sıra diğer sivil toplum örgütleri de kurularak faaliyetlerini sürdürmüş, İlçemiz hem tarımsal üretim hem de ticari hayata sahip bir konuma gelmiştir. Tarım sektörünün geliştiği bir bölge olması açısından İlçemizde ne kadar tarım makinesi, yağ ve un üretimi yapılsa da hemşehrilerimizin buralarda iş ve istihdam olanakları yeterli olmadığı sebebiyle 30 – 35 bin civarında insanımızın göç yaşamasının önüne geçilememiştir. İlçemizin bu durumu karşısında yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve devlet bütünlüğünde Hayrabolu'nun sadece tarım havzası olarak insanlara yaşam şansı vermesinin yeterli olmayacağı düşünülerek 1994 yılında Hayrabolu Organize Sanayi Bölgesi kurulumu çalışmaları başlatılmış ve 2004 yılında altyapısı tamamen bitirilerek kullanıma açılmıştır. Hayrabolu Organize Sanayi Bölgesi, Hayrabolu Ticaret ve Sanayi Odası, Hayrabolu Belediyesi ve Tekirdağ İl Özel İdaresinin ortaklığında kurulmuş ve müteşebbis heyet çalışmalarını sürdürmektedir.

Özellikle son yıllarda yapılan çalışmalar ile İstanbul'da bulunan yatırımcıların ve imalatçıların Trakya'ya planlı bir şekilde kaydırılması gündeme geldiğinden, Hayrabolu Organize Sanayi Bölgesine yeterli yatırımcının geleceği düşünülmekte ve ümit edilmektedir. Yazımızın başında bahsettiğimiz üzere İlçemizin ana arter yollardan uzak kalması bizleri düşündürmekte ve çare arayışlarına itmektedir. Hayrabolu Ticaret ve Sanayi Odası olarak bu konuda özellikle 2005 yılından bu yana Uzunköprü Eskiköy Sınır Kapısının açılması ve Uzunköprü – Hayrabolu – Tekirdağ yol bağlantılarının duble yol şeklinde yapılması hususunda çeşitli basın kuruluşlarına yazılarımız sunulmuş, katıldığımız toplantılarda sürekli gündeme getirilmiş ve en son olarak ta Uzunköprü İlçesi Kaymakamlığı, Belediye Başkanlığı, Ticaret ve Sanayi Odası, Bölge Milletvekilleri ve Hayrabolu Ticaret ve Sanayi Odası ile Hayrabolu Belediyesi birlikteliğinde oluşan bir grupla ilgili Bakanlara ziyaretler yapılarak isteklerimiz aktarılmıştır.

İlçemiz Belediyesi, Sivil Toplum Örgütleri, Resmi Makamlar ve tüm hemşehrilerimizin ortak fikri ve isteği bölgemizden yapılmak zorunda kalınan göçlerin durması ve hatta giden hemşehrilerimizin geri dönmesi, Organize Sanayi Bölgemizin yeterli sayıda girişimciye kavuşması ve yol bağlantılarımızın gerçekleşmesinde odaklanmaktadır. Kısaca bahsetmeye çalıştığımız İlçemiz sorunlarının yanı sıra Hayrabolu Ticaret ve Sanayi Odası

olarak İlçemize sunduğumuz çalışmalar ve bunun akabinde elde edilen kazanımlarımız bulunmaktadır.

2005 yılında yapılan seçimler ile birlikte bu güne gelen süreçte, imalatçı üyelerimiz KOSGEB veri tabanına kaydedilmeye başlanarak gerekli bilgi kazanımı için seminer ve toplantılar düzenlenerek değişen KOSGEB yönetmeliği ile birçok imalatçı ve hizmet sektörü mensubu üyelerimiz KOSGEB desteklerinden yararlandırılmıştır. Bu girişim sinerji odağı bulunmayan Trakya odaları içinde ilk defa Hayrabolu Ticaret ve Sanayi Odası tarafından hayata geçirilmiştir. Bunun yanı sıra göreve geldiğimiz dönemden önce başlatılan üniversite öğrencilerine karşılıksız burs verme çalışmaları dönemimizde bütçe durumuna göre arttırılmış ve diğer meslek kuruluşları ile yapılan görüşmeler ve işbirliği sayesinde bu sayı daha da çoğaltılmıştır.

İlçemize kazandırılan bir diğer katma değer ise Hayrabolu Ortka Tarım Makineleri Sanayi ve Ticaret Limited Şirkettir. Türkiye’de tarım makineleri sektöründe bir ilk yaşanarak İlçemizde faaliyet gösteren 11 tarım makinesi imalatı yapan işletme bir araya gelerek bu şirketi kurmuş, CNC Lazer Kesim Tezgahı, CNC Abkant Press Makinesi ve diğer gerekli makineleri alarak faaliyete geçmiş ve şu anda tüm Trakya’ya hizmet eder hale gelmiştir. Bir başka önemli girişimimiz de yeni hizmet binamızın üyelerimizin hizmetine sunulması olmuştur. Bu ve bunun gibi yapılan hizmetlerimiz ile Hayrabolu Ticaret ve Sanayi Odası olarak İlçemizin mevcut değerlerine katkı sağlamak ve yeni değerler kazandırmak bir meslek kuruluşu olarak her zaman idealimiz ve amacımız olmuş ve olacaktır. Hayrabolu’muz mevcut Organize Sanayi Bölgesi ve şu anda faaliyet gösteren işletmeleri, tarım sektörüne katkıları, tarım makineleri sektörü, yağ ve un fabrikaları ile çalışmalarını sürdürmekte ve daha ileri seviyelere ulaşmak için her türlü fedakarlık gösterilmektedir.

İlçemiz, tarım sektörü, tarım makineleri imalatı sektörü, yağ ve un fabrikaları sektörü yanında uzun yıllardır üretilen ve yeterli değeri kazanamamış Hayrabolu Tatlısı, yine ona keza Çerkezmüsellim Köftesi, iki yıllık meslek yüksek okulu ve doğal güzelliği ile Hayrabolu Barajına sahip olup, bunların daha da kıymetlenmesi için elbirliği ile mücadele edilmelidir. Hayrabolu’muzun değerleri, sorunları tabii ki kısa cümlelere ve sayfalara sığmaz, üzerinde düşünüldüğünde ve mesai harcandığında bir çok sorun ve daha da kıymetlendirilmesi gereken değerlerimiz bulunmaktadır. Bununla birlikte özellikle üniversite ortamında bu tür organizasyon ve koordinasyonun oluşturulması için adımlar atılması bizleri son derece memnun etmekte ve gelecek için ümitlendirmektedir. Hayrabolu’muzun değerlerine değer katmak ve sorunlarına çözüm üretmek için Hayrabolu Ticaret ve Sanayi Odası olarak sonuna kadar mücadelemizi sürdüreceğimizi belirterek, hayata geçirilen bu platformun oluşmasında katkısı ve emeği geçen herkese şükranlarımızı sunarız.

Fehmi ALTAYOĞLU
Yönetim Kurulu Başkanı

**HAYRABOLU TİCARET BORSASI BAŞKANI
SÜREYYA ÇİFTÇİOĞLU' NUN ÖNSÖZ' Ü**

Değerli misafirlerimiz size kısa olarak Borsacılık sistemi ve Borsamızdan bahsetmek istiyorum. Borsacılık sistemi; ürünün ortaya çıkışından, en son nihai tüketiciye ulaşmaya kadar kayıt altında tutarak, ülke ticaretinde şeffaflık ve adil rekabetin sağlanmasında katkıda bulunmakta, kayıt dışı ekonomi ile mücadelenin en etkin enstrümanlarından biri olmaktadır. Tarımsal üreticinin, ürününü serbest piyasa şartlarında satmasını mümkün kılarak, müdahalesiz oluşan fiyatların kurumsal adresi olmakta ve laboratuvarları sayesinde, kayıt altına alınmış bulunan ürünlerde tip, cins vs. gibi konularda sağlıklı bir süreç yaşanmasını temin etmektedir. Borsamızda genel sekreterlik, muhasebe, tescil, istatistik, kantar ve laboratuvar servislerimiz bulunmaktadır. Personelimiz 4 lisans, 1 önlisans, 2 lise ve 2 de ilköğretim mezunundan oluşmaktadır. Üreticimiz malını Borsamızda pazarlamak istediğinde; Borsamız elemanlarınca hazır malın numunesi alınmakta, alınan numunenin laboratuvarında analizi yapılmakta ve satış salonunda satışa çıkıp malın piyasa değeri oluşmaktadır. Oluşan fiyatlar da Borsamız web sitesinde ve TOBB Ticaret Borsaları Bilgi Sisteminde yayımlanmaktadır. İsteyen çiftçilerimiz depolarında bulunan ürünlerden kendileri numune alarak Borsamız laboratuvarında ürün analizi yaptırmakta; ürünlerinin değerini öğrendikten sonra da kendilerince en uygun zamanda pazara çıkabilmektedirler. Ayrıca 665 bin dekarlık tarıma elverişli ve verimli arazilere sahip olan ilçemize bir “Toprak Analiz Laboratuvarı” nı da Kasım ayı içinde açacağımızın müjdesini vermek istiyorum. Laboratuvarımızda 1 mühendis, 1 kimyager, 1 tekniker ve 1 yardımcı eleman çalışmaktadır. Bu laboratuvarımızda da son sistem cihazların bulunduğunu belirtmek isterim. Böylelikle, çiftçilerimiz topraklarının neye ihtiyacı olduğunu görecektir ve ona göre gübreleme yapacaktır. Bu da bölgemiz ve ülkemiz çiftçileri için önemli bir girdi olan gübrenin kullanımını en etkin ve doğru bir şekilde kullanılmasını sağlayacak; girdileri azaltıp kazancı artıracaktır. Çiftçilerimiz devlet tarafından verilen gübre ve toprak analizi desteklerinden de yararlanabileceklerdir.

Bildiğiniz gibi Hayrabolu Trakya’ nın merkezi konumundadır ve tarihin çeşitli dönemlerinde önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Nitelikli ve geniş arazileri ile Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye’ sinde, ekonomik yönden Trakya’ daki ilçeler arasında daima önde gelmiştir. Fakat son 25-30 yılda Trakya’ daki hareketliliğin tarımdan sanayiye kaymasıyla Hayrabolu ekonomik zenginleşmeden yeterince pay alamamıştır. Hayrabolu’ nun ekonomik ve sosyal hayatının dönüm noktasını oluşturacak olan Organize Sanayi Bölgesinin alt yapı çalışmaları tamamıyla bitirilmiş ve birkaç yatırımcıyla yatırımlar başlamış ancak yeterli istihdam sağlayacak yatırımlar gelmemiştir.

Sayın Rektörümüzden Hayrabolu’ nun ekonomik ve sosyal hayatına büyük bir canlılık getireceğine inandığımız Namık Kemal Üniversitesi bünyesinde bir Fakültenin ilçemize açılması talebimizi bir kez daha dile getirmek istiyorum. Bizler, Borsa olarak Hayrabolu’ muzda yapılan sosyal ve kültürel faaliyetlere sürekli katkıda bulunmaktayız. Biz, Ticaret Borsası olarak Hayrabolu’ muz için elimizden geldiğince katkıda bulunduğumuzun inancındayız. Sayın misafirlerimiz gündemimiz oldukça yoğun olduğundan diğer sayın konuşmacılarımıza da zaman kalması için konuşmama burada

Hayrabolu Değerleri Sempozyumu (13 Ekim 2010)

son vermek istiyorum. Sempozyumun hayırlı olması dileklerimle, hepinizi şahsım ve Ticaret Borsamız Yönetim ve Meclisi adına saygı ile selamlıyorum.

Süreyya ÇİFTÇİOĞLU
Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı

**HAYRABOLU ZİRAAT ODASI BAŞKANI
TUNCER BAŞOĞLU' NUN ÖNSÖZ' Ü**

Tarım, Türkiye için sosyal ve ekonomik bakımdan en önemli ve stratejik sektörlerin başında gelmektedir. Tarım sektörü uzun yıllar ekonominin temel unsuru olmuş, ancak son yıllarda önceliğin sanayi sektörüne kayması sonucu Türkiye ekonomisindeki göreceli önemi azalmıştır. Diğer taraftan, temel ihtiyaç maddelerinin üretildiği bir sektör olmasının yanı sıra, diğer sektörlerle hammadde temini, tüketim harcamaları ve ihracattaki payı, sektörün sosyoekonomik açıdan sahip olduğu önemi artırmaktadır. Tarımın GSMH içindeki payı oransal olarak azalırken, tarımdaki aktif nüfus ve istihdamın yüksek düzeyde olması ve beslenme ile doğrudan ilişkisi nedeniyle ekonomideki önemini korumaktadır.

Bugün kırsal alanda kullanılmayan geniş bir işgücü söz konusudur. Türkiye' deki su kaynaklarının zenginliği, çok değişik tarımsal bölgelerin varlığı, çeşitli ürün yetiştirme olanağı, bölgelerde endüstriyel girdi kullanımının düşüklüğü, organik ve sürdürülebilir tarım potansiyelini artırmaktadır. Ayrıca dünyadaki önemli tüketici kitlelerine yakınlık gibi sayılan tüm bu fırsatların varlığı, Türkiye tarımının güçlü yanlarını oluşturmaktadır. Bu fırsatlar varlığında ülke için stratejik bir sektör olan tarım sektörünün geliştirilmesi ve bu sektördeki bireylerin kentsel alanda yaşayanlar kadar yüksek yaşam düzeyine ulaştırılmaları için gerekli politikalar oluşturulmalı ve kararlılıkla uygulanmalıdır.

Türkiye' de yaşanan 2001 krizinden sonra Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) 2009 yılına kadar hep artan bir seyir izlemiştir. Hatta Türkiye 2004 yılında %9.4' e ulaşan büyüme hızıyla Dünyanın en hızlı büyüyen ekonomileri arasına girmiştir. Ancak bu yıldan sonra büyüme hızında nispi bir yavaşlama eğilimi ortaya çıkmıştır. 2008 yılının ikinci yarısında başlayan küresel kriz ülkemizi de etkilemiş, krizin etkileri 2009 yılında daha net görünür hale gelmiştir. 2009 yılında ise GSYH' da %4.7 oranında küçülme olmuştur. 2001 krizinden 2008 Küresel ekonomik krize kadar ekonomimizin sürekli bir büyüme süreci içinde olduğu görülmektedir.

Buna rağmen, tarım sektörümüzdeki gelişmeler, genel ekonomideki kadar istikrarlı olmamıştır. Tarım sektöründe 2001 kriz yılından sonra kayda değer büyüme oranları %9.3 ile 2002 yılında, %6.6 ile 2006 yılında gerçekleşmiştir. 2007 yılında yaşanan kuraklık ve 2007-2008 yıllarında girdi fiyatlarındaki ani yükseliş, sektörün küçülmesine sebep olmuştur. 2007 yılında tarım katma değeri %7 küçülmüştür.

2009 yılında cari fiyatlarla GSYH 952.6 milyar TL olarak gerçekleşmiş ve 2008 yılına göre %0.2 oranında büyümüştür. Cari fiyatlarla tarım sektörünün 2009 yılında oluşturduğu katma değer 76 milyar TL olarak gerçekleşmiş ve tarım sektörü 2008 yılına göre %8.8 oranında büyümüştür. Sektörün milli gelir içindeki payı %8'dir. 2010 yılı ilk altı aylık verileri ise tarım sektöründeki büyümenin genel büyümenin çok gerisinde kaldığını göstermektedir. İlk altı aylık dönemde GSYH' da sabit fiyatlarla büyüme rakamı %11 iken tarım sektöründeki büyüme rakamı% 0.5 olarak açıklanmıştır.

Tarımda büyümeyi istikrarlı hale getirmek ve çiftçilerimizin alım güçlerini artırmak üzere tarıma daha fazla kaynak aktarmak ve Türk tarımının rekabet gücünü

yükseltmek zorundayız. Doğru ve istikrarlı bir tarım politikası ile; örgütlü, verimli ve rekabet gücü yüksek bir tarımsal yapı oluşturulmalı, çiftçilerimizin gelir düzeyi, yaşam standartları yükseltilerek daha dengeli hale getirilmelidir.

Tarım sektörünün GSYH' dan aldığı pay 2009 yılı hariç her geçen yıl azalmaktadır. Bu durum, ülkemizdeki ekonomik yapının değişmesi ve ekonomik gelişmenin sağlanmasıyla ilgilidir. Kalkınmakta olan ve gelir düzeyleri düşük ülkelerde zamanla, kalkınmaya paralel olarak tarımın payının düşmesi, sanayi ve hizmetler sektörlerinin paylarının artması gözlenen bir durumdur. Ancak burada önemli olan, böyle bir değişimin yaşanmasının kaçınılmaz olduğu görülerek, buna paralel olarak tarımda bu geliri paylaşacakların sayısını da planlı olarak, yeni işsizler yaratmadan azaltmak, buna karşılık kırsal kalkınma politikaları eşliğinde tarımsal gelirleri artırmak suretiyle sektörler arası gelir dengesizliğinin azaltılması ve düzeltilmesi yönünde bir gelişmenin sağlanmasıdır.

Ülkemiz tarımının ciddi alt yapı sorunları yanında en temel sorunları arasında eğitim ve yayım konuları yer almaktadır. Bu konularda yaşanan ve çözüm bulunamayan sorunlar, ülkemiz tarımının istenen düzeye ulaşmasını engellemektedir. Mesleki ve teknik eğitimde tarım eğitiminin yok denecek kadar zayıf bir biçimde yer alması önemli bir eksikliktir. Bu durum, tarım sektörünün hem nüfus, hem de ekonomik olarak, giderek önem kaybetmesi ve alt sıralarda yer almaya başlamasıyla açıklanabilir. Ancak nüfusun büyük bir bölümü hâlâ kırsal alanda bulunmakta ve Türkiye' nin önündeki AB adaylığı nedeniyle, tarımda ileri teknolojilerin kullanılması giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Eğitim ve tarımsal kalkınma arasındaki bağlantı, okulun modern tarımın öncüsü olması ve tarımsal modernleşmenin yerel çalışmalara dayanarak gerçekleştirilmesine daha fazla önem verilmelidir. Bununla birlikte, tarım meslek liselerinin açılışını teşvik edecek önlemlerin alınması ve çok programlı liselerde tarım birimleri de olması teşvik edilmelidir. Bu okul mezunlarına tarım kredi kooperatiflerinde krediden yararlanmada öncelik verilmelidir.

Tarımsal kalkınmanın temeli verimliliklerdir. Verimliliğin temelinde ise eğitim yer alır. Belirli bir verimliliği yakalayamamış bir sektörün, günümüzün küreselleşme koşullarında şiddetlenen rekabet karşısında ayakta kalması, uzun vadede mümkün değildir. Tarımsal eğitim konusu, bu açıdan ülkenin en önemli sorunlarından biridir. Ne yazık ki, bugün bile geri teknoloji ile üretim yapan işletmeler, yetersiz bilgi, iletişim ve bilişim alanında gerilik, işsiz ve işlevsiz teknik elemanlar ile karşılaşırız. Tarımsal eğitim, bir bütün olmakla beraber, iki şekilde ele alınmalıdır: Teorik-bilimsel eğitim ve pratik-mesleki eğitim. Pratik-mesleki eğitim, bilimsel bir üretim ve verimlilik için zorunlu olan bilgi ve tekniğin, bu bilgileri özümsemiş teknik elemanlar aracılığıyla çiftçiye aktarılması sürecini içermelidir.

Değerli katılımcılar, sempozyumun konusuna uygun olarak Hayrabolu'muzun tarımsal değerinden bahsetmek istiyorum. Hayrabolu ilçemizin topraklarının verimi yüksek olduğundan yörenin en önemli tarımsal üretim merkezi durumundadır. Şeker pancarı, buğday ve ayçiçeği üretimin yüksek olduğu Hayrabolu' da buna bağlı olarak ayçiçeği yağı fabrikaları ile un fabrikaları bulunmaktadır. Gıda sektöründe sanayi kuruluş sayısı ülkemizdeki normal bir ilçedeki sayının çok üzerindedir. Şeker pancarını işleyen Alpullu şeker fabrikası hemen Hayrabolu' nun yakınında bulunmaktadır.

Hayrabolu' da 1990 yılı başlarında tarıma dayalı küçük çaplı sanayileşme girişimleri gelişmeye başlamıştır. Bugün Küçük Sanayi sitesinde bulunan özel girişimcilerin ürettiği tarım araçları ve makineleri yurt içi ve yurt dışında kolayca Pazar bulabilmektedir. Hayrabolu' da hayvancılık da önemli bir yer tutmaktadır. Sığır ve koyun besiciliği ileri durumdadır. 1991 yılında ilçenin tüm süt müstahsillerini bir araya getiren Hayrabolu Süt Birliğine süt üreticileri tarafından günlük ortalama 35 ton süt teslim edilmektedir. Toplanan sütler süt üretimi yapan firma ve şirketlere pazarlamaktadır. Bu kuruluş, ilçeye ekonomik bir canlılık getirirken, Birliğe üye köylerin teslim ettikleri süt miktarları üzerinden köy muhtarlık bütçelerine nakdi pay ayrılmaktadır.

Tekirdağ İl Genel Meclisinin 5/10/2009 tarihli ve 105 sayılı kararıyla kabul edilen 2010-2014 yıllarında uygulanacak Stratejik Plan gereğince Tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesi kurulması planlanmıştır. Bunun gerçekleşmesiyle Hayrabolu hayvancılığının büyük bir sıçrama yapacağını düşünmekteyim. Damızlık yetiştiriciliğinin geliştirilmesi, İlçemize büyük bir fayda sağlayacağı gibi, Ülkemiz hayvancılığına katkı bakımından oldukça önemlidir.

Hayrabolu ızgara köftesi, yoğurdu, peyniri ve “Hayrabolu Tatlısı” ile meşhur olup bu ürünler ekonomiye artı bir katkı getirmektedir. İlçede 1991 yılından itibaren her yıl Ağustos ayının ikinci haftası yapılan Ağustos Şenlikleri yerini 2004 yılından itibaren Hayrabolu Ayçiçeği Festivali olarak değiştirmiştir. Festivalin simgesi olarak yörede oldukça fazla yetişen ayçiçeği kabul edilmiştir. Hayrabolu ilçesinin tarımdaki ağırlığını görebilmek için, Tekirdağ il genelinde üretilen toplam tarımsal üretimde Hayrabolu' nun katkısını inceleyecek olursak;

Tahıl Üretimi: İlde üretilen, 1128896 ton tahılın, 180200 tonu,
Yem Bitkileri Üretimi: İlde üretilen 231341 ton yem bitkisinin 47750 tonu,
Endüstri Bitkileri: İlde üretilen 35669 ton endüstri bitkilerinin 21000 tonu,
Yağlı Tohumlar: İlde üretilen, 378047 ton yağlı tohumun 71900 tonu, Hayrabolu ilçesinde üretildiği görülmektedir.

Seracılık: Tekirdağ ili genelinde toplam 310 adet sera mevcuttur. Seralarda kış sezonunda genellikle kıvırcık, ıspanak, taze soğan, yaz sezonunda ise ağırlıklı olarak hıyar ve taze fasulye üretilmektedir. Hayrabolu'da 9871 m²'lik alanda 34 serada üretim yapılmaktadır.

Meyvecilik: Hayrabolu ilçesinde toplu meyvelik alanları 93 dekarla il içerisinde birinci sırada yer almaktadır.

Hayvancılık: Hayrabolu ilçesi 15325 kültür ırkı büyükbaş hayvan sayısı ile Malkara ilçesinden sonra Tekirdağ ilçeleri arasında 2. sırada yer almaktadır. İldeki sığır varlığının %39,13' ü Malkara ilçesinde bulunurken bunu %14,88 ile Hayrabolu ve % 13,35 ile Merkez ilçe izlemektedir. İl genelinde toplam 168410 küçükbaş hayvanın 20525' i, yine il genelindeki 393000 yumurta tavuğundan 49000 Hayrabolu ilçesinde bulunmaktadır.

Bu Sempozyumun düzenlenmesine katkı sağlayan, başta Hayrabolu Kaymakamı Sayın Ali Fuat TÜRKEL olmak üzere, emeği geçenlere şükranlarımı sunuyorum. Bu etkinliğin Hayrabolu' muza, ülkemize, çiftçilerimize ve Türk tarımına hayırlı olmasını

Hayrabolu Değerleri Sempozyumu (13 Ekim 2010)

diler, hepinize saygılarımı sunarım. İlçemiz kalkınmasını daha da ileri götürme yolunda katkı sağlayan tüm katılımcılara başarılar dilerim.

Tuncer BAŞOĞLU
Hayrabolu Ziraat Odası Başkanı

**BİYOĞRAFI: AYHAN ÇEVİK
MERKEZ VALİSİ**

Ayhan ÇEVİK

T.C. İçişleri Bakanlığı; Bakanlıklar, Ankara

Tel: 0312 422 40 00

1.11.1951 tarihinde Tekirdağ ili Hayrabolu ilçesi Çıkrıkçı köyünde doğdum. Babam merhum (8.8.2004) Sefer Çevik köyümüzde bakkallık ve çiftçilik yapardı. Annem Şerife Şevkiye Çevik ise Hayrabolu Büyükkarakarlı Köyünden olup Babamla evlenince Çıkrıkçı Köyüne gelin gelmiştir. Biz üç kardeşiz ve en büyükleri benim. Kızkardeşim Hürmüş Erkanlı, Hayrabolu’ da Mehmet Erkanlı ile evlendi. Diğer kardeşim merhum Osman Çevik 29.11.2009 tarihinde Sakarya’ da tren kazasında vefat etti.

İlkokulu 1962 yılında, doğduğum köy olan Çıkrıkçı Köyü İlkokulu’ nda bitirdim. O yıllar köylerde yol yoktu ve ulaşım imkanları oldukça sınırlıydı. Bu yüzden, benim ortaokulu okuyabilmem için Hayrabolu’ ya göç etmem gerekiyordu. Babaannem “Benim oğlum okuyup kaymakam olacak” diyerek beni okutmak üzere benimle birlikte köyden ayrılarak amcamların Hayrabolu’ daki evine yerleştik. Benim ortaokula başladığım ilk hafta, babaannem kalp krizi geçirerek vefat etti. Babaannemin ani ölümü beni çok etkiledi çünkü kendisi sırf beni okutmak için köyünü, evini ve ocağını terk ederek Hayrabolu’ ya gelmişti. Bu olay beni okuyup kaymakam olmak konusunda iyice hırslandırmıştı. Ortaokulu bitirince girdiğim Edirne Öğretmen Okulu sınavını kazandım ancak hedefim kaymakam olmak olduğu için normal liseye gitmek istiyordum. İlçemizde lise olmadığı için halamın oğlunun da okuduğu İstanbul Kabataş Erkek Lisesi’ ne yatılı olarak yerleştim ve bitirdim.

1972 yılında girdiğim Üniversite Seçme Sınavında iyi bir puan alarak hedefim olan kaymakamlık için Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesine kayıt oldum. Okula başladığım yıllarda siyasi kaynaklı öğrenci olayları yeni yeni başlıyordu. SBF sol görüşlü öğrencilerin yoğun olduğu bir okuldu ve okulda sık sık olaylar meydana geliyordu. Okulumuzda sınıf arkadaşı olmasak da aynı dönemde okuduğumuz kişiler arasında; PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan, Beykoz’ da örgüt evinde öldürülen Hizbullah Lideri Hüseyin Velioğlu, Türkiye Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Abdullatif Şener, Saadet Partisi eski milletvekili Prof. Dr. Mustafa Kamalak gibi bugünün Türkiye’sine damga vurmuş kişilerin varlığı fakülte hayatımızın ne kadar ilginç ve farklı olduğunu gösteriyordu.

Ben düşünce itibariyle milliyetçi ve muhafazakar bir yapıya sahiptim ve bu düşünce yapım ve görüşüm fakültede daha da netleşti ve okuldaki ülkücü olarak bilinen gurubun içine girerek o grupla hareket ettim. Okulumuzda sol görüşlü öğrenciler çok ağırlıklı olduğu için bizi okula almamaya başladılar. 1974 affında eski militan öğrenciler aftan yararlanarak okula döndüler ve okulda siyasi gerginlik iyice arttı. Kavgasız, gürültüsüz gün yoktu ve okulda çeşitli sebeplerle boykotlar ilan ediliyor, çatışmalar yaratılıyordu. Fakültede 2. sınıfa devam ederken okulumuzda olan büyük bir olay nedeniyle biz ülkücü grup okula iyice giremez olmuştuk.

Okula gidemediğimiz için neredeyse bütün günümüz boş geçiyordu. 1976 yılında o zamanki Ticaret Bakanı olan Hayrabolu' lu hemşerim ve baba dostum Halil Başol Bey' i ziyaret edip okul durumum sebebiyle işe girmek istediğimi söyledim. Beni Personel Müdürlüğüne göndererek işe alınmamı sağladı. 26 Ekim 1976 yılında Ticaret Bakanlığında, İç Ticaret Genel Müdürlüğü' nde memur olarak işe başladım. Daha sonra, Sayın Bakanımız Halil Başol' un Özül Kalem Müdür Yardımcısı olarak çalıştım. Bütün zorluklara rağmen 1978 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi' ni bitirdim. Hedefim; açılacak kaymakamlık sınavlarına girip kaymakam olmaktı. Sınavlar açıldı girdim ama kazanamadım. O arada Maliye Bakanlığı' nın açtığı Muhasebat Kontrolörlüğü sınavını kazanıp 1979 yılında Ticaret Bakanlığı' ndan ayrılıp Maliye Bakanlığı' na geçtim. Muhasebat Kontrolörü Türkiye çapında denetim görevi yapan bir meslekti.

1980 yılı Mart ayında açılan Kaymakam Adaylığı Sınavına girip başarılı oldum. Kendi tercihim olarak Tekirdağ Valiliği, Maiyet memuru olarak atandım ve böylece 1972 yılında geldiğim Ankara' dan ayrılıp Tekirdağ' a geri dönmüş oldum. 28 Mayıs 1980 tarihinde Tekirdağ Valiliğinde Maiyet Memuru olarak göreve başladım.

Bu arada 1979 yılında Hayrabolu ilçesi Buzağacı Köyünden Nuran Gürsoy hanımla sözlendik, ardından nişanlandık ve 30.08.1980 tarihinde evlendik. Yani ben babadan, anneden ve de hanımdan öz be öz Hayrabolu' luyum.

Tekirdağ' da maiyet memuru olarak staj görevimi yaparken 12 Eylül 1980 tarihinde malum askeri darbe oldu ve ordu idareye el koydu. 12 Eylül sabahı evimize polis gelerek beni Tekirdağ Valisi merhum Nusret Erman' ın çağırdığını söyledi. Sayın Valimiz makamında beni kabul ettiler ve askeri hareket sonucunda belediye başkanlarının görevden alındığını, benimde kendisi tarafından Karacakılavuz Kasabası Belediye Başkanlığı' na atandığıma dair yazıyı tebliğ etti ve gidip biran önce göreve başlamamı emretti. O zaman YSE olan Köy Hizmetleri' ne ait bir araçla Karacakılavuz' a gittim. Seçilmiş Belediye Başkanı beni karşıladı ve sıkıyönetim açıklamaları doğrultusunda görevi teslim etmek için beklediğini söyledi ve görevi bana devretti. Ben de atanmış Belediye Başkanı olarak 12 Eylül 1980 tarihinde Karacakılavuz Belediye Başkanlığı görevime başladım. Sıkıyönetim şartlarında atanmış bir Belediye Başkanı olarak Karacakılavuzlulara hizmet etmeye gayret ettim. Onlara sıkıyönetimi mümkün olduğunca hissettirmemeye çalıştım.

Aralık ayı itibariyle Tekirdağ Valiliğindeki staj sürem bitiyordu ve bundan sonra bir ilçede kaymakamın yanında staja başlamam gerekiyordu. Bu durumu merhum Valimiz Nusret Erman' a arz ettiğimde kendisinin bu konuda bir çalışma yaptığını, İçişleri Bakanlığına durumumu bildirdiğini ve gelecek cevaba göre hareket edeceğini ifade etti.

Aralık ayının 28' inde Sayın Valimiz beni emrettiler. Makamına gittiğimde Tekirdağ Saray ilçesine yeni bir kaymakam atandığını ama henüz göreve başlamadığını ve başlamayacağına dair bir duyum aldığını söylediler ve beni öncelikle Saray Kaymakam Refikliğine, kaymakam olmadığı halde Kaymakam Vekilliğine tayin edildiğime dair yazısını verdiler.

Saray ilçesine gittiğimde Kaymakam olmadığı için doğrudan ilçe Kaymakam Vekili olarak göreve başladım. Yani Kaymakam refikliği yapmadan vekilliğe başlamış oldum. Böylece beni okutup kaymakam olmam için evini, ocağını terkedip rahmetli olan Babaannemin arzusunu yerine getirmenin huzuru içinde köyüme giderek Babaannemin mezarına uğrayıp dua ettim ve huzur buldum. Sıkıyönetim şartlarında Saray İlçesinde Kaymakamlık görevimi yerine getirip Saray' lılara hizmet etmeye çalıştım. Bu arada valimiz Nusret Erman merkez Valiliğine atandı ve yeni valimiz Fethi Aytaç oldu.

1981 Ağustos ayında Saray ilçesindeki stajım sona erdi ve usulüne uygun olarak ilçede düzenlenen güzel bir veda yemeği ile Saray ilçesinden ayrılp yeni görevime başlamak üzere Edirne' nin Havsa ilçesine hareket ettim. Havsa Edirne-İstanbul yolunda Edirne' ye 20km mesafede adeta Edirne' nin vitrini gibi 22 köylü tipik bir ilçeydi. Havsa' da göreve başlayınca ilk iş olarak Edirne Valisini ziyarete gittim. Edirne Valisi Enver Hızlan' dan ilçe yönetimiyle ilgili emir ve direktiflerini aldım. Askeri yönetimin öncelikli isteği başlatılan okuma yazma seferberliğinde olumlu sonuçlar almaktı. Havsa' da okur yazar durumu iyi olmasına rağmen köylerimizde okumaz yazma kursları açtık ve başarılı çalışmalar gerçekleştirdik. Geceleri Milli Eğitim Md. ve Jandarma Komutanıyla köylerde kursları ziyaret ediyorduk. Havsa' da ailemiz açısından çok önemli bir gelişme olarak ilk çocuğumuz olan Gökhan Çevik 15.02.1982 tarihinde dünyaya geldi. Kendim Hayrabolu' lu olmam sebebiyle Havsa' da iyi bir yönetim göstererek köyleri bol bol ziyaret edip onlarla kaynaşp güzel hizmetler verdim. 1982 yılı Temmuz ayı itibariyle Havsa' daki görev sürem sona erdi. Mülkiye Müfettişi refakatinde çalışmak üzere Diyarbakır' a görevlendirildim. Havsa' dan ayrılışım ramazan ayına rastlayınca veda yemeğim iftar yemeği olarak verildi.

Diyarbakır' da mülkiye müfettişi yanındaki stajım iki ay sürdü. Çermik, Ergani ilçeleriyle Diyarbakır Merkez Belediyesi teftişinde stajımı tamamlayarak Ankara' da açılan kaymakamlık kursuna katıldım.

Kaymakamlık kursunu bitirdikten sonra çektiğim kura sonucunda Denizli ili Çal ilçesine asıl kaymakam olarak tayin edildim. 14.03.1983 tarihinde Çal Kaymakamı olarak göreve başladım. Çal ilçesi; 12 beldesi 48 köyüyle Denizli' nin önemli bir ilçesiydi. Çekirdeksiz Sultani, Çalkarası üzümleriyle önemli bir bağcılık merkezidir. Çal Kaymakamı iken kısa dönem askerlik görevim yapmak üzere Erzincan 59. Zırhlı Tugayına tertib edildim. 4 aylık vatan borcunu ödeyerek tekrar Çal ilçesindeki kaymakamlık görevime döndüm. Çal ilçesi, özel ormancılık çalışmalarıyla Türkiye' ye örnek olmuş bir ilçedir. Eğer Çal ilçesindeki özel ağaçlandırma çalışmaları Türkiye çapında yaygınlaşabilse ülkemizde orman sorunu olmazdı. Çal ilçesinde 3 yıl 10 ay kaymakam olarak görev yaptıktan sonra mahrumiyet hizmetini yapmak üzere Erzurum ili Hınıs ilçesine tayin oldum.

Ekim 1986 yılında Hınıs ilçesi kaymakamı olarak göreve başladım. Hınıs ilçesi; 1 kasaba, 96 köyü olan Erzurum' a 168 km uzaklıkta, oldukça mahrumiyet şartları yaşanan bir yerleşim yeridir. Hınıs ilçesinde bir kaymakam olarak yaşadığım çok ilginç hatıralarım oldu. İnşallah bunları yazmayı düşündüğüm kitabımda daha detaylı anlatacağım. Hınıs' da en önemli hizmetler; eğitim, sağlık ve ulaşımdır. Karla mücadele başlı başına bir görevdir. 24.12.1986 tarihinde ikinci çocuğumuz Fatih Çevik' in

doğmasıyla ailece ikinci mutluluğumuzu yaşadık. Hınıs' taki görevim Kasım 1988 tarihinde sona erdi ve burada Malatya Doğanşehir ilçesine tayin oldum.

Doğanşehir ilçesi, Malatya'ya 50km uzaklıkta, Hınıs'a göre oldukça gelişmiş ve üretime önem veren bir ilçedir. Kayısı ve dermason cinsi fasulyesi ile meşhurdur. Oğlumuz Gökhan, ilkokula Doğanşehir ilçesinde başladı. Doğanşehir ilçesi kaymakamı iken İçişleri Bakanlığı, mülkiye müfettişliği sınavı açtı. Malatya Valimiz Sn. Kutlu Aktaş' ın teşvik ve tavsiyesi ile bu sınava girdim. Sınavı birincilikle kazanarak mülkiye müfettişliğine atanmış oldum. Böylece Kasım 1989 tarihi itibariyle kaymakamlık mesleğinden ayrılp, teftiş elemanı olarak bakanlığımızın kurmay sınıfı sayılan mülkiye müfettişliği görevine başlamış oldum.

Mülkiye Müfettişliği Yılları

1989-1993 yılları arasında mülkiye müfettişliği görevim sırasında, Siirt, Mersin, Şanlıurfa, Edirne, Giresun, Yozgat, Van, Aksaray illeri ve ilçelerinde teftiş yaparak ülkemizi adım adım tekrar ve daha ayrıntılı olarak tanıma imkanı buldum.

Valilik Yılları

15 Eylül 1993 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından yayınlanan Valiler Kararnamesi ile Gümüşhane Valiliği' ne atandığımı büyük bir sevinçle öğrendim. Mülki idare mesleğinin zirvesi olan valilik makamına erişmiş olmaktan büyük mutluluk duydum.

27 Eylül 1993 yılı itibariyle ilk valilik görevim olan Gümüşhane' de büyük bir heyecanla ülkeme ve Gümüşhaneli' lere hizmet etmek arzusuyla görevime başladım. Gümüşhane; bir vadi içerisinde kurulmuş tarihi özellikleri olan şirin bir ilimiz olup, çok fazla üretimi olmayan, genellikle insanları Türkiye çapında inşaat işleri ile uğraşan, göç veren bir ilimizdir. Vali olarak bu ilimizde üretimi arttırmak, ilimizi geliştirmek amacıyla yaptığım çalışmalar sırasında Gümüşhane' nin kuşburnu üretiminde Türkiye çapında önemli bir yere sahip olduğunu, ancak bu üretimin yapılamadığını tespit ettim. İlimizdeki kuşburnu meyve suyu ve marmelat tesislerine kuşburnu temin etmek için Türkiye' nin çeşitli bölgelerinden kuşburnu satın aldığımızı gördüm. Üniversitelerle işbirliği yaparak, dağlarda doğal olarak yetişen kuşburnu bitkisinin kültür bitkisi haline getirilmesi amacıyla çalışmalara başladık. Bu amaçla örnek kuşburnu bahçeleri tesis edip, kuşburnunu kültür bitkisi haline getirmeye başladık. Yaptığımız çalışmada kuşburnunun kültür bitkisi haline getirildiği takdirde ekonomik getirisinin pancar üretiminden iki kat daha fazla olduğu ortaya çıktı. O zaman Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin sahibi olan Sn. Aydın Doğan' ın Gümüşhane' li olması sebebiyle kendisiyle yaptığımız görüşmelerde Gümüşhane' deki kuşburnu üretim tesislerinin daha modern hale getirilmesi konusunda kendisinden yardım talep ettiğimizde kendisinin zamanın Başbakanı Sn. Prof. Dr. Tansu Çiller ile bizi görüştürebileceğini, bu konuda yardımcı olacağını söyledi. Hürriyet gazetesinin 47. kuruluş yıldönümü için düzenlenen törene il valisi olarak beni de davet etti. Bu davette bulunan Başbakanımız Sn. Tansu Çiller ile görüşme fırsatı buldum. Kendisinin daha önce kuşburnu çayı içtiğini bildiğimiz Sn. Başbakanımıza kuşburnunun kaynağının Gümüşhane olduğunu ve buradaki tesisimizin modernleştirilmesi konusunda kendisinden basın önünde yardım

istediğimizde, kuşburnuyu kendisinin de severek içtiğini ve bu konuda bize yardım edeceğini beyan etmesi üzerine bir sonraki gazete haberlerinde kuşburnu Tansu Çiller' in içeceği olarak kamuoyuna duyuruldu ve bu ürün Türkiye çapında tanınmış oldu. Mahalli çapta kullanılan kuşburnu ürünleri Türkiye çapında kullanılarak milli ekonomiye kazandırılmış oldu. Bu da benim meslek hayatımda Gümüşhane' ye ve milli ekonomiye sağladığım önemli bir katkı olarak yer almaktadır. Gümüşhane Valiliği' nde iki yıla yakın görev yaptıktan sonra Tokat Valiliği' ne atandım.

Tokat; Gümüşhane' ye göre daha gelişmiş ve büyük bir ildi. Tokat da tarım ekonomisi oldukça gelişmiş ve adından büyük bir vilayetti. Üretime önem veren bir idareci olarak, Tokat ekonomisinin daha da gelişmesi için ne yapmam gerektiği konusunda çalışmalarda, Tokat' ta sanayinin yeterince gelişmediğini ancak gelişme imkanının olduğunu görerek Tokatlı iş adamlarıyla yaptığım toplantılarda organize sanayi bölgelerinin kurulması gerektiğine karar verdik ve hemen uygulamaya geçerek Turhal - Zile ilçelerinde ortak organize sanayi bölgesi, Erbaa ve Niksar ilçelerinde ayrı ayrı organize sanayi bölgeleri kurulması amacıyla çalışmaları başlattık. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı' nın onayı ile bu bölgelerde organize sanayi bölgeleri kuruldu. Bugün itibarıyla, 100 civarında fabrika bu organize sanayi bölgelerinde üretim yaparak milli ekonomiye katkı sağlamakta ve istihdam yaratmaktadır. Tokat' ta bu çalışmaları yaparken ülkemizin en önemli sorunlarından olan terörün de Tokat' ta hızlı bir şekilde yayılmaya başlayarak ilin huzur ve güvenliğini bozmaya başladığını gördüm. Vali olarak birinci görevimiz vatandaşımızın huzur ve güvenliğini sağlamak olduğu için terörle mücadelede cesaretle çalışmalara başladım. Gördüm ki, Tokat' taki emniyet ve asayiş sağlayacak olan polis ve jandarmanın gücü sadece ilin normal asayişini sağlamaya yetecek seviyede idi. Yani terörle mücadele edecek kolluk gücü yoktu. Terörle mücadele etmek için yeni bir birliğe ihtiyaç vardı. Bunun için resmi yollardan terörle mücadele etmek amacıyla yeni bir kuvvet talebinde bulundum. Genelkurmay Başkanlığımız bu amaçla Nevşehir Komando Taburu' nu ilimize görevlendirdi. Bu gelen birliğin asıl işi kırsaldaki teröristlerle mücadeleydi. Birlik, ilk arazi çatışmasında teröristlerle mücadele ederek başarı sağladı. Bundan sonra Tokat valisi olarak görev yaparken bir yandan ilin kalkınmasına gayret edip, bir yandan da terörle mücadelede olağanüstü çalışma yaptım. Bu çalışma sonucunda kırsaldaki teröristlerden çeşitli şekillerde tehdit mektupları ve haberleri almaya başladım. Bu arada Tokat Valilik binası ve kırsalda bulunan valiliğe ait dinlenme tesisi bombalandı ve yakıldı. Bu tehditler karşısında Tokat' ta güvenliğimin sağlanması konusunda ek tedbirler alındı. Türkiye' nin bugün hala en önemli meselesi olan terör örgütleri içerisinde PKK, TİKKO ve DHKP-C birleşerek “Birleşik Cephe” adı altında eğitim ve eylem yapmaya başladılar. Birleşik Cephe' nin komutası da PKK terör örgütünün elindeydi. PKK, Tokat' ta bu Birleşik Cephe' yi kurarak Türkiye' nin tamamına yayılmayı hedefliyordu. Vali olarak Tokat' ta güvenlik güçleriyle büyük bir özveri göstererek terörle mücadelede başarılı olduk. Bu mücadele verilirken Türkiye siyasetinde de hükümet değişiklikleri oluyor, 28 Şubat süreci yaşanıyordu. Yapılan hükümet değişikliği sonucunda kuşburnu üretimindeki zamanın başbakanı Sn. Tansu Çiller' le yakınlığım bahane edilerek Tokat ilinden Çankırı ili valiliğine atandım. Tokat' ta mesai arkadaşlarımla ve Tokatlı vatandaşlarımızın düzenledikleri güzel bir veda yemeği ve uğurlama töreni sonucunda güzel hatıralar bırakarak Tokat' tan ayrıldım.

Çankırı ili Tokat iline göre daha az nüfusu ve ekonomik gücü daha az olan bir vilayet idi. Çankırı ili emniyet, asayiş ve huzur bakımından Türkiye' nin en huzurlu, emniyet ve asayışı en iyi olan illerinden birisiydi. Bu sebeple ilçe ve köy ziyaretlerine giderken daha güvenli ve rahat olarak gidiyordum. Çankırı' nın ekonomik ve sosyal yönden kalkınması için daha önce kurulmuş bulunan organize sanayi bölgesine yeni yatırımcılar getirmek için var gücümüzle çalışıyordum. Sonuçta iki tekstil sanayicisi Çankırı organize sanayi bölgesine yatırım yaptı ve yüz elli kişiye iş verdi. Ürettiği ürünleri de genel olarak ihraç ediyordu. Bu çalışmalarımızın yanında Çankırı' lı olup da Ankara ve İstanbul' a göç eden hemşehri derneklerimizle de ilişki kurarak onları da Çankırı' da yatırım yapmaya davet ederek İstanbul merkez olacak şekilde Çankırı Holding kuruluşunu oluşturduk. Emniyet ve asayiş iyi olduğu için ilçe ve köy ziyaretlerimiz verimli şekilde devam ediyordu.

05.03.1999 sabahı konaktan çıkıp vilayete giderken uzaktan kumandalı bir bomba ile makam aracımın bombalandığını hastanede öğrendim. Hastanede hemşireler tarafından uyandırıldığımda bana 'müjde bombacılar yakalandı' diyorlardı. Ne olduğunu neden burada olduğumu sorduğumda eşim yanıma geldi ve 5 Mart' ta konaktan çıkıp vilayete giderken uzaktan kumandalı bombayla arabamıza saldırıda bulunulduğunu, bu yüzden hastanede olduğumuzu anlattı.

Bu olay Türkiye çağında çok büyük hadise olarak yankı uyandırmış ve ilk defa bir valiye görevi başında iken saldırıda bulunulmuştu. Bu konuda yazılacak, yorumlanacak çok şeylerim var onları burada yazmıyorum. Sadece şunu net olarak söylüyorum. Tarafıma düzenlenen saldırıyı itiraf eden örgüt mensupları Tokat Valisi iken kendilerine çok zarar verdiğimi, Karadeniz açılımına engel olduğumu ve bu sebeple cezalandırıldığımı ifade ediyorlardı. Ben de kendi dergilerinde şahsımla ilgili ifadelerini burada belirtmek istiyorum. 19.03.1999 tarihli özgür gelecek dergisinde **"Karadeniz' de devletin savaş kurmaylarından Vali Ayhan Çevik TKP/ML tarafından cezalandırıldı" başlığı altında benim örgütün Karadeniz' e açılımını nasıl engellediğimi kendilerine karşı faşizanca davrandığımı ifade ediyorlardı.**

Bu olay ve örgütün yaptığı açıklamalar benim devlete ve millete ne kadar iyi hizmet ettiğimin, devlet düşmanlarını nasıl rahatsız ettiğimin ispatıydı. Bu olaydan sonra bir ay hastanede yattıktan sonra taburcu oldum ve Ekim 1999 tarihine kadar raporlu kaldım. Raporum bittikten 10 gün sonra Uşak Valiliği' ne tayin edildim. Böylece bana göre Çankırı' ya yeterli hizmeti veremedi Çankırlılara borçlu olarak güzel ve anlamlı bir veda ile ayrıldım.

Çankırı Valisi iken uğradığım bombalı saldırı beni Türkiye çapında tanıtmış oldu. Uşak Valiliğine başladığımda tarafıma en çok sorulan soru tabi ki bu bombalama olayıydı ve tehdit devam ettiği için ona göre tedbirlerim de vardı. Uşak, memuriyet hayatımda çalıştığım en batıdaki vilayetti. Ege bölgesinin önemli özelliklerini bünyesinde barındıran bu ilimiz, deri ve tekstil sanayinin çok geliştiği, özel sektörün büyük yatırımlar yaptığı bir yerdir. Uşak' ta devletin fabrikası olmamasına rağmen özel sektörün 50' nin üzerinde sanayi tesisi vardır. Uşak' ta görev yaptığım süre içerisinde yeniden organize sanayi bölgesinin kurulmasına gayret ettik ve açılmasını sağladık. Ayrıca ülkemizdeki en önemli ve ilk altın tesisinin kurulmasını sağladık. Türkiye' de altın çıkarılmasının ve üretilmesinde öncülük etmenin gururunu her zaman yaşıyorum.

Ayrıca, Uşak Valisi olarak Uşak’ ta var olan sivil toplum kuruluşları ve sanayicilerle iş birliği yaparak devlet-millet kaynaşmasının en güzel örneklerini vererek üretim artışı sağlanmıştır.

2002 yılında çıkartılan valiler kararnamesi ile Uşak Valiliğinden Bilecik Valiliğine atandım. Bu tayin benim için beklemediğim, sürpriz bir tayindi. Bilecik; Marmara Bölgesi’nde yer alan, coğrafi olarak küçük ama sanayi ve üretim olarak büyük bir şehirdir. Ayrıca Osmanlı Devleti’ nin kurulduğu Söğüt ilçesinin de Bilecek’ in ilçesi olması Bilecik’in tarihi önemini de ortaya koymaktadır. Bilecik ilinde sanayinin gelişmiş olması kadar, tarımın da ileri seviyede geliştiğini, özellikle meyve ve sebze üretiminin büyük çoğunluğu İstanbul tarafından tüketilmektedir. Sakarya Nehri’ nin, Bilecik hudutlarından geçtiği bölgelerde mikro klima olması nedeniyle burada çift ürün alınmasını sağlamaktadır. Bilecik’ te yaşayan insanların yaklaşık %90’ ının sosyal güvenlik şemsiyesi altında olması, bu ildeki refah ortamının iyi olduğunu göstermektedir. Benim de Bilecik Valisi olarak, Bilecik’ in var olan zenginliklerinin daha da artması, özellikle mermer sanayinin gelişmesi için özel gayretlerim oldu. Bilecik’ in benim açımdan şanssız bir yanı da beni ziyarete gelen kardeşim Osman Çevik’ in, Hayrabolu’ ya geri dönerken geçirdiği trafik kazası sonucunda genç yaşta vefat etmesidir. Yaklaşık iki yıl görev yaptıktan sonra çıkartılan valiler kararnamesi ile Merkez Valiliği görevine atanmış oldum. Böylece, 1993 yılında başlayan Valilik görevim 5 vilayette yaklaşık 13 yıl sürerek sonuçlanmış oldu.

Halen Ankara’ da İçişleri Bakanlığı’ nda Merkez Valisi olarak görev yaparken, hemşerilerime de faydalı olmak amacıyla 1993 yılında kurulan Trakyalılar Vakfı Genel Başkanlığı görevini de iki yıldır yürütmekteyim.

82 YIL ÖNCE HAYRABOLU' MUZ¹

Halil BUTTANRI

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Bölümü, Eskişehir

Tel: 0 222 239 37 50 (2351)

e-posta: hbuttan@ogu.edu.tr

Bir araştırma için Ankara'da Milli Kütüphane'de çalışırken 1 Eylül 1928 tarihli İkdâm gazetesinin 4. sayfasının 4. sütununda (Gazete henüz Arap harfli eski yazıyla yayınlanmaktadır.):

“ Hayrabolu'da İkdâm,

YİRMİ BİN NÜFUSLU BİR KASABAYA HİÇ GAZETE GİTMİYOR!

25, Ağustos”

Başlıklı yazıyı gördüm. Heyecanla okudum ve fotokopisini aldım. Cumhuriyetimizin 75.yılına gururla kutladığımız 1998 yılında, yetmiş yıl önceki Hayrabolu'muza bir göz gezdirmenin hoş olacağını düşündüm. “M.T.” imzalı yazının metni aynen şöyledir:

Hayrabolu kasabası İstanbul'un bir mahallesi sayılır, elli beş köy, yirmi bin nüfuslu kaza merkezidir.

Bir Karagöz, bir de Tekirdağ, Edirne vilayet gazetelerinden başka yevmî (günlük) gazetelerden bir danesine olsun abone olan yok. Okumağa meraklıları çoktur, bir misafir bir gazete getirmiş, büyük nimet ve hediye add olunur, okumak için nöbet bekleyen bekleyene. Gazete getirtmemek parasızlıktan değil, behillikten (hasislik) değil, meşguliyetten hiç değil, hadisat âlemi (olaylar dünyası) her gün okumakla zihinleri yormamak maksadıyla olsa gerektir.

* On gün evvel Hayrabolu Alpullu şosesinin Alpullu istasyonunda resm-i gûşâdı (açılış töreni) yapıldı. Tekirdağ valisi Arif Hikmet Beyle bir kaç zat hazır bulundu ve ziyafet keşide olundu (çekildi).

Herkes yol tamam oldu zannederken bir hafta sonra istasyona gittiğimde yolun on ikinci kilometresinden istasyona müntehi (son bulan) üçüncü ve yeni yapılan kısmının iki başlarında ameleden birer nöbetçi, arabalar ve yolcular geçmemek için yola aykırı dizilmiş birer taş konmuş, geçmek yasak olmuş.

Kasabanın önünde taş köprüünün demir kanatları tamamlanmamış, ovaya tesadüf eden büyük köprüünün ise bir kaç gözü hala üstleri açık, oradan geçmek uçmakla kabil olacak.

Bu yolun bir tarihçesini anlatayım: Hayrabolu'dan Alpullu istasyonuna kadar on sekiz kilometredir ki 1296 (1880) tarihinde başlandı. Birinci kısım 1307-1308 (1891-1892) tarihinde çok muhkem (sağlam) yapıldı, altıncı kilometreden sonra ikinci kısma başlandı. Bırakıldı, nihayet yolun tamamen inşası için Edirne vilayeti bütçesine tahsisat konularak ikinci kısım müteahhide verildi idi. Tekirdağ müstakil vilayet olur olmaz Vali-i sabık (eski vali) el-yevm (bu gün, şu anda) İskan Müdür-i Umümi Vekili Sabri Bey Efendinin nazar-ı dikkatini celb (ilgisini çekme) ve azm ettik. Meclis-i Umümi-i

---

¹ Bu yazı, Hayrabolu Sesi Gazetesi, 12-13. Ocak. 1999, Yıl: 30, Sayı: 7536-7537, Sayfa: 1'de, “70 Yıl Önce Hayrabolu'muz” başlığıyla yayınlanmıştır.

Vilayete üçüncü ve sonuncu kısım için de tahsisat kabul ve teklif ve kabul ettirerek müteahhide ihalesini yaptı ve fakat müfettiş olup vilayetten ayrıldı. Ber-mucib-i şart (durum gereği) ihale bundan dokuz ay evvel ikmal ve kabul-i muvakkati (geçici kabulü) icab ederken hükümet va'z-ı yed etti (el koydu). Bir az müteahhidine bıraktı, yine olmadı, tekrar ameliyata va'z-ı yed ederek dediğim şekilde resm-i gûşâde oldu. Tam kırk sekiz sene sonra itmam edilmiş (tamamlanmış) addolunan on sekiz kilometrelik bu şosenin ikmal şerefi acaba Tekirdağ Vali-i sabık-ı Sabri Beye mi, yoksa Vali-i hazır-ı Hikmet Beye mi aid olacaktır.

Burası ziraî yatağı olduğu için zahire piyasası için işlektir, fakat dün ki gün bir kaç hayvanda hissolunan hafif bir şap hastalığı kasabaya kordon vaz'ını (karantinaya almayı) icab ettirdi, zahire alış veriş de durdu.” M.T.

SONUÇ

1. 1928 yılında Hayrabolu'da günlük bir gazete çıkmamaktadır ve her hangi bir günlük gazeteye abone olan da yoktur.
2. Hayrabolu – Alpullu şosesinin açılış töreni 15 Ağustos 1928 de yapılmış ama aslında yol tamamlanmamıştır. Yola 1880 yılında başlanmış, 1891-1892 yıllarında ilk altı kilometresi yapıp ikinci kısma başlanılmış, üçüncü kısmının ihalesi 1917 Aralık ayında yapılmış ve toplam 48 yılda tamamlanabilmiştir.
3. 1928 yılında kasabamız girişlerinde bulunan iki köprü de henüz tamamlanmamıştır
4. Hayrabolu kazası eskiden Edirne vilayetine bağlı idi. Sonradan Tekirdağ müstakil vilayet olmuştur.
5. Tekirdağ vilayetimizin ilk valisi Sabri Bey, ikincisi Arif Hikmet Beydir.
6. Hayrabolu ziraî yatağıdır. Zahire piyasası hareketlidir.
7. 25 Ağustos 1928 de hayvanlarda şap hastalığı görüldüğü için kasabaya karantina uygulanmaktadır.

İkdam gazetesindeki bu yazı ile 70 yıl önceki kasabamızın durumunu ufak bir pencereden görmeye çalıştık. Cumhuriyetimizin 75. Yılı'nı gururla kutladığımız bugünlerde, kasabamızın yüksek zirai ve sanayi aktivitesine ve yetişmiş nitelikli insanına rağmen, çevre ilçeler arasında imkânlarına ve insanlarına yakışır bir konumda olmadığı apaçıktır. Gayretli yöneticileriyle, Cumhuriyetimizin 100. Yılında ve daha sonraki yıllarında Trakya'nın ve ülkemizin tahıl ürünleri ve sanayi ürünleri ile dış ticarete doğrudan, aktif ve etkin rolü olan bir Hayrabolu'yu oluşturacağımızı umuyorum, bekliyorum. Büyük hedeflerin Hayrabolu'muzun insanına ve güzel Hayrabolu'muza yakışacağını biliyorum.

Cumhuriyet ve Kurtuluş Bayramlarınızı kutluyor, saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

HAYRABOLU' DA TURİZM OLUR MU; OLURSA NASIL OLUR?

Şerif BAYSALAN

Namık Kemal Caddesi Gül Pasaj Kat 1 – TEKİRDAĞ

Tel: 0282 260 19 57 - 0544 260 19 57

e-mail: baysalan@gmail.com

GİRİŞ

Kentleşme sürecini tamamlayamamış, sürekli göç veren, bu nedenle nüfusu son 20 yılda 20 bine dahi ulaşamamış, tarıma dayalı üretimiyle Hayrabolu'da "Turizm"den bahsetmek ilk bakışta "Hayalci bir yaklaşım" olarak görülse de, ilçenin belgelenmiş 2500 yıllık tarihi geçmişi ve bu süreç içinde Roma, Bizans, Osmanlı dönemlerine ait bulgu ve kalıntıların varlığı, ilçe halkının sosyal yaşamı ile kültürel yapısı üzerinde bıraktığı izler ve bunların hikayeleri dikkate alınıp, incelenerek değerlendirildiğinde (ve de bir senaryo çerçevesinde projelendirildiğinde) Hayrabolu'nun (en azından) bir "İNANÇ ve KÜLTÜR TURİZMİ" destinasyonunda (güzergahında) yer alabileceği açıkça görülecektir. Kaldı ki, Kültür Bakanlığının 2007 yılında Türkiye genelinde başlattığı "Yeni Turizm Destinasyonları Açma Projesi" kapsamında, Tekirdağ'da inceleme yapan Bakanlık görevlilerinin Hayrabolu'da da inceleme yapmış olmaları ve bu inceleme sonunda, halk arasında "Çarşı Camii" olarak anılan "Kethüdazade Çorumî Mustafa Bey Camii" restorasyonu ile Hisar Mahallesinde Giray Han'lara ait mezarların da bulunduğu tarihi mezarlığın iata duvarlarının yapılmış olması, Hayrabolu'da inanç ve kültür turizmi yapılabileceği tezini güçlendirmektedir. Ancak ben, bu tezin daha da güçlendirilmesi gerektiğinden hareketle, Hayrabolu'da başlatılacak "İnanç ve Kültür Turizmi"ni, ilçenin mitolojik kuruluş efsanesiyle başlatmak istiyorum.

DÖNERKAYA EFSANESİ

Hayrabolu'nun kuruluşuyla ilgili bir efsane anlatılmaktadır. Efsaneye göre: "İlçenin bugün bulunduğu bölge tarihin çok eski çağlarında ormanlık bir bölgeydi. Özellikle Hayrabolu Ovası o zamanlar ağaçlarla kaplı, çayır ve gölleriyle, tertemiz akan deresiyle adeta cennetten bir parçaydı. Birgün, bu bölgeden çok uzaklarda yaşayan ve hayatlarını hayvancılıkla sürdüren göçebe kavimlerden birinin koyunları kayboldu. Bütün kabile halkı günlerce ormanlık bölgede koyunlarını arayıp durdu. Bu arayıştan bitkin düşen sürünün çobanı, böğürtlen ve güvem yemişlerinin iç içe ve bolca bulunduğu çatakta gördüğü kocaman bir taşın üstüne oturup dinlenmek ve etrafında bulunan bu yemişlerden yemek istedi. Çoban, çalılıklardan topladığı böğürtlen ve güvem yemişlerini avuçlarının içinde tutarak taşta oturdu ve yemeye başladı. İşte o anda hiç beklenmeyen bir olay oldu. Çobanın oturduğu taş dönerek, güney istikametinde oturmuş olan çobanın yönünü kuzeye çevirdi. Bu duruma bir anlam veremeyen ve çok korkan çoban alelacele oradan uzaklaşarak kabilesine gitti. Durumu kabile reisi ile kabilenin ileri gelenlerine anlattı. Bunun üzerine kabile mensupları çobanın döndüğü kuzey istikametinde bulunan hafif yükseklikteki bayıra çıkmaya karar verdiler. Bayırın tepesine çıktıklarında hayretler içinde kaldılar. Çünkü kaybettikleri ve günlerdir aradıkları koyunlarının tamamı oradaydı ve kuzey istikametinden esen rüzgara karşı yatmış dinleniyorlardı. Kabile bu olaydan sonra gelip buraya yerleşmeye karar verdi..." Koyunların bulunduğu yer, şu anda Hayrabolu'nun bulunduğu yerdi. "Dönerkaya"nın

bulunduğu çatak ise, Kahya Mahallesi'nin mezarlıklar mevkiindeki "Dönerkaya" olarak anılan yerdi. 1990'lı yıllarda dahi batıl inancı olan kişiler bu dönerkayayı ziyaret edip adaklarda bulunur, bazı kişiler de kayanın kendilerinde döndüğünü ileri sürerdi. Kayanın kendisi bugün (2010) tamamen toprak altında kalmış olmasına karşın, bulunduğu mevkiyi bilenler hala o kaya ile ilgili bu efsaneyi anlatmaya devam ediyor.

DÖNERKAYA MEVKİİNDE PARK DÜZENLEMESİ YAPILABİLİR

Hayrabolu'nun Kahya Mahallesi'nde bir çatak içinde bulunan "Dönerkaya" mevkiinde, "inanç turizmi"ne yönelik bir projelendirmeye, ziyaret mekanı hazırlanıp, bu bölge iç turizme açılabilir. Bölgede yapılacak peyzaj çalışmasıyla, ziyarete gelenlerin istirahat edebileceği park alanları, hizmet verecek çay ocakları dizayn edilebileceği gibi, Hayrabolu'nun, buradan başlayan efsaneyle doğduğu anlatılabilir.

HERAKLIA-CHARIOPOLIS-HAYRABOLU ÜÇGENİNDE DİNSEL MERKEZ OLGUSU

Hayrabolu, 1358 tarihinde Osmanlı tarafından fethedildiğinde, adı CHARIOPOLIS' ti. Burada, "Catholic Encyclopedia"nın (Katolik Ansiklopedi) 3. cildinde belirtildiğine göre, Sami Irkından bir topluluk (Koloni) yaşıyordu. Aynı ansiklopedik kaynaktan, bu koloninin, Hristiyanlıktan önce (M.Ö.) 4. yüzyılda, bugünkü Marmara Ereğlisi (HERAKLIA) ile ilişkili olduğu, hatta, Hristiyanlıktan sonra dinsel bir merkez konumuna gelen adı da PERINTHUS (Marmara Ereğlisi) olarak değişen bu dinsel merkezden CHARIOPOLIS'e (Hayrabolu'ya) dört papazın atandığı "Katolik Ansiklopedi"nin 3. cildinde belirtiliyor. Bu ön bilgiyi, Hayrabolu'nun Osmanlı döneminde, bölgede bir dinsel merkez konumuna gelişinin tesadüfi olmadığını, burasının, Hristiyanlık döneminde bir dinsel merkez olduğu, çok sayıda kilise bulunduğu, bu nedenle Osmanlı'nın Anadolu'dan getirdiği yörüklerin yerleşmesi ve toplumdaki demografik yapı değişikliğiyle birlikte, kültürel etkileşimin meydana geldiği, camilerin yapılmasıyla birlikte islam-hristiyan topluluklarının bir arada yaşadıkları ve Roma olsun Bizans olsun, geçmiş dönemden kalmış çok sayıda esere ek yeni eserler katılarak, belde ihya edilmiştir. Hatta Hayrabolu'da yaşanan gelişme o kadar dikkat çekmiştir ki, Evliya Çelebi seyahatnamesinde Hayrabolu'yu tarif ederken, o dönem Osmanlı'nın başkenti Edirne ile kıyaslama yaparak Hayrabolu için "Hayreboli şehri düz bir alanda, bağlı, bahçeli, bol akarsuları olan, verimli ve yararlı topraklar üzerinde kurulmuştur. Sanki küçük Edirne'dir. Altı ve üstü, baştan başa kiremit örtülü kagir yapı, düzenli evleri sanki birer büyük saraydır. Camileri, medreseleri, sıbyan mektepleri, tekkeleri, hanları, hamamları, kervansarayları, dükkanları, çarşı ve pazarları olup, bezeztanı (kapalıçarşı) yoktur. Lakin, her çeşit kıymetli eşyalar bulunur. Akarsulu çeşmeleri boldur" ifadesini kullanmıştır. Çünkü Hayrabolu'da o zaman hanlar, hamamlar, saray ve kervansaraylar; mescit ve camilerle kliseler vardır. Köprüler, çeşmeler, bedestenler; Nakşi, Kadiri, Uşşaki, Gülşeni, Melami felsefe ve kültürünü toplumla paylaşan, toplumu bilgilendiren 12 dergah bulunmaktadır. Bizans kalesi kalıntıları, Roma hamamı kalıntıları, cami ve kliseler, Hristiyan ve Müslüman mezarlıkları yan yanadır. Osmanlı dönemindeki demografik yapının ne olduğunu anlayabilmek için, Cumhuriyet dönemi ilk belediye başkanı Caferzade Mehmet Tevfik'in 1896'da baskı ruhsatı aldığı ancak 1903'te basılan "Vakayi-i Tarihiyeden Bir Nebze yahut Memalik-i Şahaneden Bir kaza" adlı kitabında, (Bu kitap, Tekirdağ' 1

araştırmacı Aydın Oy' un çevirisiyle Hayrabolu belediyesi tarafından 1989 yılında 'Tarihte Hayrabolu ve Çevresi' adıyla 2500 adet olarak bastırılmıştır). 1900'lü yıllarda Hayrabolu'da 2260 islam, 662 Rum ve 87 Ermeni bulunduğunu belirttiğini bilmekte yarar var. Caferzade Mehmet Tevfik, kitabında 1900'lü yıllara ait Hayrabolu'yu değerlendirirken, neler kaybedildiğini de şöyle dile getiriyor: "1358 tarihinde zapt ve ele geçirilen memleketlerden olup fetihten önceki durumuyla ilgili olarak tarih kayıtlarına rastlanmamış ise de olayların etkisiyle değişikliklere uğramış büyük beldelerden olduğu halen ayakta olan pek çok eser ve harabeleri ile Hisariçi diye anılan kale bedenlerinden anlaşılmaktadır.." Ve, Caferzade Mehmet Tevfik, Hayrabolu'nun bir "Kültür Merkezi" bir "Dinsel Merkez" olduğunu da şu cümleyle belirtiyor: "..Yarım yüzyıl öncesine kadar, buraya gelen bir çok erenlere, saygı duyulan şeyhlere ve ünlü kimselere bir yuva olan bu belde, şimdi de onların manevi ruhlarının nurları ile nasiplenmektedir.." Hayrabolu'nun, Cumhuriyet tarihi ilk belediye başkanı da olan Caferzade Mehmet Tevfik'in dikkat çektiği gibi, Hayrabolu geçmişinde çok önemli bir dinsel merkez olduğu kadar, önemli bir kültür merkezidir de.

KAYBOLMUŞ ESERLER, KORUNMASI GEREKENLER

Evliye Çelebi'nin "Adeta küçük bir Edirne'dir" dediği Hayrabolu'da o günden bu yana kale bedenlerinden hiç bir iz kalmamıştır. Roma hamamının yeri bilinmekle birlikte, kendisi yoktur. 12 Dergah ve mescitlerin tamamı kayıptır. Giray Hanlara ait olduğu belirtilen saray'dan, hanlardan, bedesten ve kliselerden hiç bir kalıntı yoktur. Beyler Han, İbrahim Çelebi, Gazi Süleyman Paşa, İskender Paşa camilerinin adı var, kendilerinin yeri dahi belli değildir. "Dönerkaya" da toprakla doldurulup yok edilmiştir. Hayrabolu'da tarihi eser olarak bugüne kadar ulaşabilmiş olanlar ise, bir elin parmaklarını dahi geçmemektedir. Bunlar, Güzelce Hasanbey Camii, Kethüdazade Çorumi Mustafa Bey (Çarşı Camii), Çelebi Sultan Mehmet (Paşa Camii), Ömer Efendi Camii, Rüstempaşa Hamamının bir kubbelik bölümü, Sarban-ı Ahmet Türbesi, toprak altından kurtarılmayı bekleyen Osmanlı Köprüsü ile Hacılar Köprüsü'dür. Kazı yapılması halinde, bir bölümünün çıkarılma ihtimali olan Roma hamamının da yeri bilinmektedir.

Peki, bu kadar az tarihi eseri olan Hayrabolu'da "İnanç ve Kültür Turizmi" yapılabilir mi, yapılırsa nasıl yapılır?

Yapılabilir. Ama, öncelikle böyle bir projenin üretilmesi ve uygulamaya sokulması gerekir. Çünkü, her iki konuda da Hayrabolu'da işlenebilecek malzeme mevcuttur. Örneğin, "Dönerkaya" efsanesi yeniden canlandırılabilir. O kayanın bulunduğu bölgede bir çevre düzenlemesi yapılarak, park ve piknik alanları yaratılabilir. Kent kültürünün oluşmasında derin izler bıraktığı, son yıllarda yapılan ciddi araştırmalarla ortaya çıkarılmış olan Sarban-ı Ahmet'in adıyla kültürel etkinlikler düzenlenebilir. Bu etkinlikler içinde, Osmanlı dönemindeki Hayrabolu'da yetişmiş şair, sanatçı, edebiyatçıların yaşamları ortaya çıkarılıp, eserleri yayınlanabilir. Mevcut tarihi eserlerin tanıtımı yapıp, ziyaretleri sağlanabilir. Otuzbeş yıl önce bir hata sonucu gömülmüş olan tarihi Osmanlı köprüsü toprak altından çıkarılıp, ilçenin kültür mirasına ve turizmine kazandırılabilir.

HAYRABOLU-ÇANAKKALE TURİZM HATTI AÇILABİLİR

Hayrabolu'nun geçmişinde, başta Sarban-ı Ahmed olmak üzere, çok sayıda edebiyat ve fikir adamı yetiştirdiği gibi, tarihe mal olmuş milli kahramanları da vardır. Bunların en ünlüsü, 1915 yılındaki Çanakkale savaşlarında cephede askerlere su taşıyan ve Çanakkale savaşı literatürüne "Saka Hüseyin" olarak geçen, saka eri Hüseyin Topuz'dur. Birinci baskısı Tekirdağ Valiliğince, ikinci baskısı Kültür Bakanlığınca, üçüncü baskısı Hayrabolu Belediyesince, toplam 18 bin adet Türkçe-İngilizce bastırılmış ve Avustralyaya kadar ulaştırılmış "Saka Hüseyin" kitabındaki cephede yaşanmış öykü Avustralya'da da bilinmekte, Hayrabolu'da olduğu gibi, orada da bir Saka Eri anıtı bulunmaktadır. Avustralyalılar, her yıl 25 Nisan'da Gelibolu yarımadasına gelip, 1915 yılında savaştıkları cephede anma günü düzenlemekte, "Şafak Ayini" yapmaktadır. Son yıllarda, Avustralya'dan gelenlerin on binleri bulması ve bu öykünün Avustralya ile bağlantısı dikkate alındığında, 25 Nisan'da Şafak Ayini için uçakla geldikleri İstanbul'dan hareketle Tekirdağ üzerinden Gelibolu'ya giden Avustralyalılardan bir bölümünü ayinden sonra Hayrabolu üzerinden İstanbul'a yönlendirmek mümkündür. Bunun için sadece tanıtım ve organizasyon yeterli olacaktır. Peki böyle bir yönlendirmenin Hayrabolu'ya katkısı ne olacaktır? Öncelikle, Gelibolu-Hayrabolu arasında ve hatta sonrasında Avustralya'da, Çanakkale Savaşı'na atfen konmuş olan "Saka Eri" anıtının bulunduğu Camberra kentine yeni bir dostluk köprüsü ve yeni bir "Turizm Güzergahı" kurulacak. Her yıl Avustralya'dan Türkiye'ye gelip Gelibolu'da "Şafak Ayini" yapan binlerce Avustralyalı, dedelerinin savaş anılarından birinin de Hayrabolu'da bulunduğunu dikkate alıp, buraya da uğrayacak. Ve, bu amaçlı yaptırılarak Kültür Parkı konmuş olan "Saka Hüseyin Anıtı" da anlam kazanacak, gerçek işlevine kavuşmuş olacak. Bunun gerçekleşmesi, benim yirmi yıl önce önce hikayesini yazıp kitaplaştırarak, sonra da anıtının yapılmasına öncülük etmekle başlattığım "Saka Hüseyin" projesinin de tamamlanması olacak. Umarım, Hayrabolu'yu uluslararası platforma taşıyacak bu proje tamamlanır.

MOTOKROS SPOR OLDUĞU KADAR BİR TURİZM HAREKETİ DE SAĞLAR

Hayrabolu'da yirmi yıl önce başlatılan ve günümüze kadar sürdürülerek gelen motokros gösterileri de, ilçenin tanıtımına ve hatta turizm hareketine katkı sağlayacak şekilde düzenlenip organize edilebilir. Ancak, bunun için öncelikle bu spor dalının ulusal ve uluslararası platformlara taşınması bunun için de gerekli alt yapı tesisleşmesinin tamamlanması gerekmektedir. Motokros pistinin bulunduğu "Gölet Mevkii" tesisleşmeye ve burada bir "sporköy" kurulmaya müsaittir.

Tesislerin olimpiik ölçülerde yapılması, Balkan ve Avrupa yarışlarının Hayrabolu'ya taşınmasında, "sporköy"ün yapılması da sporcuların Hayrabolu'da uzun süre kalmalarını sağlamakta etken olacaktır. Bu ise, ilçeye büyük bir hareketlilik getirecek, ekonomik katkı sağlayacaktır.

ÖNERİLER

Hayrabolu'da turizm hareketinin başlatılabilmesi için yapılması gerekenlere gelince, şöyle sıralamak mümkün:

1. Önce belediye bünyesinde bir turizm bürosu kurulmalı.
2. Kentte mevcut tarihi eserler, Sarbanı Ahmet türbesi, kent merkezindeki parklar, lokantalar, konaklama mekanları broşürlerle tanıtılmalı.
3. İnanç turizmi kapsamında "Dönerkaya" mevkiinde çevre düzeni yapılarak, burası ve Sarban Ahmet türbesiyle camiler ziyaret programı içine alınmalı.
4. Otuz beş yıl önce gömülmüş olan tarihi Osmanlı Köprüsü çıkarılmalı.
5. Saka Hüseyin'le ilgili Avustralyalılara yönelik özel tanıtım programı hazırlanmalı, Hayrabolu Çanakkale'deki etkinliklere katılmalı.
6. Hayrabolu'da arkeolojik araştırma talebinde bulunulmalı, Roma Hamamı ile söylenti halinde olan "Yeraltı Manastırı" araştırılmalı.
7. Hamam olarak işlevini kaybetmiş olan Rüstempaşa Hamamı turistik bir tesis durumuna sokulacak şekilde restore edilmeli.
8. Ayçiçeği Festivalinden ayrı olarak, "Sarban Ahmet Kültür-Sanat ve Edebiyat Etkinliği" adıyla, kültür ağırlıklı bir etkinlik düzenlenmeli.
9. Motokrosu uluslararası platforma taşıyacak tesisleşme gerçekleştirilmeli.

KAYNAKLAR

Baysalan, Ş., 1993. Hayrabolu Belgeseli.
Caferzade Mehmet Tefik, Tarihte Hayrabolu ve Çevresi.
Catholic Encyclopedia, 3. Cilt.

**BİYOĞRAFI: ŞERİF BAYSALAN
GAZETECİ-ARAŞTIRMACI-YAZAR**

Nijat AYVAZ

Trakya Demokrat Gazetesi, Tekirdağ

Tel: 0537 606 80 86 e-posta: trakyademokratgazetesi@gmail.com

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi'nin programlayıp uygulamaya koyduğu sempozyumlar dizisinden "Hayrabolu Değerleri Sempozyumu" gündeme geldiğinde, ilk aklıma gelen, "Hayrabolu Değerleri"ni nasıl güncelleyebilirim sorusu oldu. Bu sorunun cevabını da, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'nün 2.2.2006 tarihli ve 13191 sayılı "Anı Plaketi Hazırlamak Çalışması" konulu yazılarında buldum.

Bu yazı aynen şöyleydi: "İlimiz sınırları içerisinde yaşamış kamuoyunda genel kabul görmüş kültür, bilim, sanat, edebiyat, mimari vb. alanlarda eser vermiş kişiler ve devlet adamlarının doğduğu, yaşadığı ya da belirli bir süre çalıştıkları ve eser verdikleri mekanların tespiti toplumsal hafızamızın ve kültürümüzün sürekliliği açısından önem taşımaktadır."

Çok iyi biliyordum ki, Hayrabolu'da bu konuda geçmiş yıllarda yapılmış çalışmalar ve tespitler vardı. Örneğin, Sarban-ı Ahmed' in kimlik ve kişiliğinin ortaya çıkarılması, adının bir caddeye verilmiş olması. Cumhuriyet tarihi ilk belediye başkanı, yazar ve araştırmacı Caferzade Mehmet Tevfik' in (Selen) adının bir caddeye verilmiş olması. Çanakkale savaşlarında adını duyurmuş olan Hüseyin Topuz'un "Saka Hüseyin" adına bir anıtın yapılmış olması, Hayrabolu'nun bu konuda hassasiyet gösterdiğinin de kanıtıydı.

Ben de bunun devamını sağlamak ve "Hayrabolu Değerleri" ni güncellemek adına gazeteci, araştırmacı, yazar "Hayrabolulu Şerif Baysalan" ın biyografisini yazmayı, gelecek kuşaklara örnek olması adına uygun buldum.

Şerif Baysalan;

Hayrabolu'nun İlyas Mahallesinde 1947 yılında doğdu. Ortaokul son sınıfta öğrenimini terk etmek zorunda kaldı. Lüleburgaz'da yayınlanan Özdilek gazetesi matbaasında çalışırken gazeteciliğe ilgi duydu. Askerlik dönüşü doğduğu Hayrabolu'ya yerleşerek Hayrabolu Sesi gazetesinde çalışmaya ve Hürriyet Haber Ajansı'nın muhabirliğini yapmaya başladı. Hayrabolu'da sosyal, kültürel ve siyasi çalışmalar içinde yer aldı. Kütüphane Yaptırma Derneği başkanlığı, 1977-80 ve 1984-89 yılları arasında iki dönem Belediye Meclis Üyeliği yaptı. 1978 yılında çevre kirlenmesi konusunu Belediye Meclisine getirdi. Bu önergesi meclis üyeleri tarafından alaya alındı. Aynı yıl gölet mevkiinin ağaçlandırılması için, üyesi bulunduğu parti örgütünün temin ettiği beş bin çam fidanının gölet bölgesine dikimi için belediye meclisine alanın tahsisi talebiyle önerge verdi; ancak bu önergesi kabul görmediği için ağaçlandırma yapılamadı. İlçede bir kütüphane kurulması için çaba gösterdi. Dernek başkanlığı döneminde kütüphane için arsa satın alınmasını ve kütüphane projesinin yapılmasını sağladı. Ancak, kütüphane arsasına bazı kişilerin lojman yapma teşebbüsü sonucu, kongrelerini yapmadıkları gerekçesiyle kütüphane derneği feshedilince, kütüphane arsası hazineye

geçti ve bu nedenle bu projeyi gerçekleştiremedi. 1980-1984 yılları içinde dört yıl kesintisiz olarak, çökmek üzere olan Sarban-ı Ahmet türbesinin restorasyonu için yerel ve ulusal gazetelerde yayınlar yaptı. İlçe kaymakamı Ayhan Kozağaçlı'nın bu yayınları dikkate alması ve gerekli işlemleri başlatmasıyla Sarban-ı Ahmet türbesi 1985 yılında temelden restore edildi. 1986 yılında belediye meclisine verdiği önerge ile, Sarban-ı Ahmed'in kimliğini ortaya çıkarmak adına anma günleri başlatılmasını sağladı. Profesyonel tiyatro topluluklarını ilçeye getirirken kurduğu amatör topluluklarla tiyatro oyunları sahneledi. "Tali ve Muti Beyler" ile "Aslıyok Yaylasında Yokova Çiftliği" adlarında iki tiyatro oyunu yazdı, sahneye koydu. Birçok oyunda yönetmenlik ve oyunculuk yaptı. Hayrabolu'da "Özgür Gazete" ve "Hayrabolu Rapor" gazetelerini çıkardı. 1990 yılında Hayrabolu Belediyesinde Basın ve Halkla İlişkiler Bürosu'nun kurulmasını gerçekleştirdi. Belediye Haber Bülteni çıkarıp, Belediye Tiyatrosunun kurulmasına, 1991 yılında "Ağustos Şenlikleri" adıyla bir sosyal etkinliğin başlatılmasına öncülük etti. Bu etkinliğin adı, 2004 yılında "Ayçiçeği Festivali", 2010 yılında da "Uluslararası Ayçiçeği Festivali ve Sanayi Fuarı" olarak değiştirildi. "Ağustos Şenlikleri"nin ilk yıl programına gölette yelken yarışları, paraşüt gösterileri ve motokros yarışları gibi spor etkinlikleriyle, kaybolmaya yüz tutmuş çocuk sokak oyunlarını koydurarak, ilçe halkının bu tür sportif etkinlikleri tanınmasına katkıda bulundu. "Hayrabolu Belgeseli" adlı ilk araştırma kitabını 1993 yılında yayınladı. 1995 yılında "Saka Hüseyin" adlı Türkçe-İngilizce resimli çocuk hikayesi, 2001 yılında "Hayrabolu Köprüsü" kitaplarını çıkardı. "Hayrabolu 2005/ Sorunlar, Çözümler, Öneriler" adlı derleme ile Hayrabolu öykülerinin yer aldığı "MUAMMA" adlı öykü ve popüler tarih denemesini 2005 yılı Temmuz ayında yayınladı. "Gelmiş-Geçmiş-Bugünüyle Hayrabolu" adlı araştırma kitabı Hayrabolu'yla ilgili altıncı kitabı oldu. Tekirdağ'la ilgili olarak da yayınlanmış "Kral Yolu" kitabıyla, yayına hazır "Kaz Vakası" ve "Trakyakent Gerçeği" adlı kitapları bulunuyor. Tekirdağ'da 1996 yılından bu yana "Batı Yakası" adlı haftalık bir gazete çıkarmaya devam eden Şerif Baysalan evli ve üç çocuk babası."

Peki, Şerif Baysalan'ı kimler nasıl tanıyor; bir de ona bakalım. Örneğin, Kırklarelili Araştırmacı, Yazar, Köy Enstitülü emekli öğretmen Nazif Karaçam, 2008 yılı Ekim ayında Tekirdağ Yeni İnan gazetesinde yazdığı bir yazıda Şerif Baysalan'ı bakın nasıl tanımlıyor:

"Bir yerel kültür adamı" Şerif Baysalan Şerif Baysalan'ı hep anlatmak istemişimdir. En başta anlatmam gerekeni en sona bırakmak bir tesadüf olmuştur. Şerifle basın mensubuyuz. Yerel ve bölgesel kültür ve olaylar bizim ilgi alanımızdı. Bu bağlamda Şerif Baysalan bana göre doğduğu kasabaya yani HAYRABOLU'ya sevdalıdır. Hayrabolu'da birçok sosyal faaliyetin, kültürel girişimlerin öncüsüdür. Hayrabolu'yu yazıp anlatan kişidir. Çok yönlü, yerel bir aydındır. Şerif Baysalan'ı çok eskilerden beri tanırım. Sanıyorum ben Hürriyet Gazetesinin yani Hürriyet Haber Ajansı'nın Kırklareli muhabiri iken Şerif Baysalan da Hayrabolu muhabiri idi. Tekirdağ'da rahmetli Naim Örü vardı. Hürriyetin Trakya Bölge Sayfası'nda üçümüz de çok sık görülmüştüzdür. Baysalan Hürriyet'e flaş ve çarpıcı haberler geçerdi. Yani demek istiyorum ki Şerif Baysalan doğuştan gazeteci, doğuştan yazar ve doğuştan toplumdur. "Gelmiş, Geçmiş, Bugünüyle Hayrabolu" kitabının arka kapağında özgeçmişini okurken Baysalan'ın gıpta edilecek kültürel ve toplumsal hizmetler yaptığını, kitaplar yazdığını, tiyatro ekibi kurduğunu, oyunculuk ve tiyatro yazarlığı

yaptığını velhasıl Hayrabolu için durmadan çalışmışlığını görmekteyiz. Şerif, Hayrabolu'ya bakış açısını kanıtlamıştır ama Hayrabolu Şerif'e nasıl bakmıştır bilmiyoruz. Ben ÖZDİLEK (Lüleburgaz) gazetesinde yazarlığa başladığım yılda Şerif Baysalan doğmuş. Sonra (o da) bu gazetede gazeteciliğe bulaşmış. İlerleyen zaman içerisinde de hem haberci (muhabir) olmuş, hem gazete çıkarmış, hem kitap yazmış ve bir koltuğa dokuz karpuzu sığdırmasını bilmiş. Edebi bir tabirle Şerif Baysalan toplumsal hizmette ve yazarlıkta VELÜD (Üretken) bir kişilikle toplumun önüne çıkmıştır. Bana 2005 yılında imzalayıp verdiği "Gelmiş, Geçmiş, Bugünüyle Hayrabolu" kitabı Hayrabolu'yu anlatmaya yeterli REÇETE BİLGİLER'i içermektedir. Yani kısa kısa bölümlerle Hayrabolu'yu kalın çizgilerle anlatmıştır. Hayrabolu için KAYNAK KİTAP yaratmıştır. Bu tür çalışmaların yerel kültürün, sosyal ve ekonomik potansiyelin gün ışığına çıkarılması açısından son derece yararlı çalışmalar olduğu herkesçe malumdur. Şerif Baysalan bunu başarmıştır. Keşke bütün il ve ilçelerin Şerif gibi araştırmacıları olsa. Bu vesileyle şuna değinmek isterim ki Hayrabolu Yerel tarih ve Yerel Kültür'ü ile kendini Avrupa Birliği'ne hazırlamıştır. Yani AB'nin yarın Hayrabolu'da isteyeceği Yerel Tarih ve Kültür'ü Şerif Baysalan ortaya koymuştur. Dostum Şerif Baysalan'ı günlük bir yazıya sığdırmak mümkün değildir. O kadar çok hizmetleri vardır ki her biri bir yazı konusudur. Baysalan yöreyi aşmış bir isimdir. Böyle biline."

O BİR HAYRABOLU VE TRAKYA SEVDALISI

Tekirdağ eski Kültür Müdürü, emekli öğretmen Kenan Oflaz ise, Şerif Baysalan'ın Hayrabolu öykülerinden oluşan MUAMMA adlı kitabına yazdığı yazıda, Baysalan'ı çok değişik bir boyutta tanımlıyor. Kenan Oflaz'ın Şerif Baysalan'la ilgili tanımlaması da şöyle:

"Bir Hayrabolu sevdalısı Şerif Baysalan'ı yıllardır tanıyorum. Daha 1970'li yıllarda İstanbul basınının ünlü gazetelerine özellikle Hayrabolu'dan verilen haber yazılarında hep onun adını imzasını görürdüm. Kendisiyle tanıştıktan sonra arkadaş olduk; bu arkadaşlık son yıllarda dostluk boyutuna ulaştı. Kendisi hakkında bana "Şerif Baysalan'ı nasıl tanırırsınız?" diye bir soru yöneltirse, bunu tek cümleyle "O bir Hayrabolu sevdalısı, Hayrabolu aşığıdır" diye yanıtlarım. Ayrıca Şerif Baysalan için bir Trakya, bir Rumeli sevdalısı da diyebiliriz. Yıllardır Hayrabolu ile uğraşır. Bazı konularda kendisine muhalefet edilse bile o ha bire Hayrabolu'yu yazar çizer; adeta Hayrabolu ile yatar, Hayrabolu ile kalkar. Çok önceki yıllarda (1993) Hayrabolu'yla ilgili bir kitap yazdı. Hatta o, dünya literatüründe belki de bir ilk sayılabilecek türde (toprak altına gömülmüş bir köprü için) kitap bile yayınladı (2001). Son aylarda bu kez Hayrabolu'yu bütün detayıyla anlatacak bir kitap yazıp yayınlamanın hummalı çalışması içinde Şerif Baysalan. Bu hummalı ve hiç de kolay olmayan çalışmasının arasında, bir de bu günlerde konuları Hayrabolu ve Hayrabolulular arasında geçmiş öykülerden oluşan ilginç bir öykü kitabı hazırladığını söyledi bana. Yayımlayacağı bu öykü kitabının da gene kendi türünde bir ilk olacağını, tam Şerif Baysalan üslubunda, hani derler ya "Nev'i şahsına münhasır" bir biçimde olacağını anlayanca, emekli bir Türkçe-Edebiyat öğretmeni olarak bu kitabında yer alacak bu yazıyı yazmayı kendimce gerekli gördüm. Kendisinin bana söylediğince yayınlanacak öykü kitabının adı MUAMMA olacak. Kitaptaki öykülerde Hayrabolu insanının yaşadığı "muammalı olaylar" anlatılacak. İyi biliyorum ki bu türde ve bu adla Türk öykücülüğünde ilk kez bir kitap

basılacaktı. Bu nedenle özellikle Osmanlı dönemi Divan Edebiyatının bir nazım türü olan "Muamma" hakkında kısaca bilgi vermekten kendimi alıkoyamadım. Muamma her ne kadar divan şiirinin bir türü olsa da, bu manzum türü, Şerif Baysalan belki de ilk kez düz yazıda (nesirde) denemektedir. Muamma divan edebiyatında belli kurallara göre düzenlenip çözümlenebilen ve yanıtı Tanrının sıfatlarından biri ya da bir insan adı olan manzum bilmedir. Ayrıca "Lügaz" denen, divan edebiyatının benzer biçimde yakın bir türü de vardır. Başta Esmâ-yı Hüsnâ (Allahın doksandokuz güzel ismi) olmak üzere, konusu insan ismi olan manzum bilmedelerdir muammalar. Kelime (Gizli, örtülü, anlaşılması güç işaret, remiz yoluyla söylenmiş söz) anlamlarına gelir. Muammalar Allahın isimlerinden biri ya da bir insan ismi için söylenirken, lügazlar her konu hakkında düzenlenirler. Bu yönüyle aralarında fark vardır. Muammaların bazen lügaz, hatta çocuk edebiyatında bir çeşit bilmece "Aşk-ı Muamma" karşılığı olarak da kullanıldığı görülür. Muammaların tertip ve çözümlenme yollarını gösteren risaleler yazılmıştır. Ali Şir Nevai ve Fuzuli'nin bu yolla yazılmış Türkçe ve Farsça eserleri vardır. Muamma sahasında en çok eser veren şairimiz Emri'dir. (Edirneli Emrullah Çelebi, ölümü 1574) (Burada özel ve sevindirici bir rastlantı olarak şunu belirtmek istiyorum ki, Edirneli Emri, Hayrabolulu yeni türde muammacı Şerif Baysalan'ın yüzyıllar sonrası yaşayan yöresel hemşehrisi sayılır. Yoksa Trakya toprakları, yüzyıllardan beri edebi iklimi gereği muammacılar yetiştirmeye elverişli mi dersiniz?) Tarih içinde Kınalızade Ali Efendi, Sümbülzade Vehbi, Fıtnat Hanım muammalar yazmış ünlü kişilerdir. Muammalar beyit halinde yazılırlar. Kıt'a dışında mesnevi tipinde kafiyeli musarra beyitler ve kafiyesiz müfretler halinde olabilirler. Muammanın çözümlenmesinde ebced hesabı kullanılır. Bir beyit ya da mısrada birden fazla isim çıkabilir. Muammanın çözümlenmesinde en uygun yol, bulunması istenen ismi oluşturan harfleri bir araya getirmektir.

Örnek:

Bende yok sabr-ü sütun sende vefadan zerre

İki yoktan ne çıkar fikr edelim bir kerre

Nabi

İki kere yok karşılığı Farsçada (na) ve (bi) örnekleri (sözcükleri) bir araya gelince Nabi çıkar. Aşık edebiyatında iki tür muamma (bağlama) görülür. Birincisi, en az üç haneden meydana gelir. Bir nesneyi anlatmak için düzenlenirler. Aşıklar arasında (Muamma) adıyla anılan ama divan şiirindekinden farklı bir tür vardır. Aşıkların devam ettiği semai kahvehanelerinde bir kağıda yazılı olarak bir muamma asılır ve bunu çözen aşığa belli bir ödül verilir. "Muamma asma" denilen bu gelenek yirminci yüzyılın başlarına değin sürmüştür. Bu kez Hayrabolu'da doğup yetişmiş bir gerçek Hayrabolu sevdalısı Şerif Baysalan, neredeyse yüz yıl sonra nesir türünde, hemşehrilerine dört adet muamma sunuyor. Bakalım bu muammaları kim çözecek... "

İLK KİTABIYLA ELEŞTİRMENLERİN DİKKATİNİ ÇEKTİ

Şerif Baysalan, 1993 yılında çıkardığı "HAYRABOLU BELGESELİ" adlı ilk araştırma kitabıyla kitap eleştirmenlerinin dikkatini çekti. DÜNYA gazetesinin 5 Kasım 1993 tarihli KİTAP ekinde, M.Sabri Koz imzalı eleştiride, HAYRABOLU BELGESELİ ve Şerif Baysalan şöyle tanıtılıyordu: "Tekirdağ'ın Hayrabolu ilçesinde yetişen ve bu ilçede gazetecilik yapmakta olan Şerif Baysalan büyük boy, ince ve çok ilginç bir kitap yayınlamış. Kitabın, bu tür eserlerde görülmesi alışkanlık haline gelen

gereksiz uzatma ve abartmalarla dolu "tarih" bölümü yoktur. "Hayrabolu'nun Tarihi" adlı bölüm ülkemizde ayrıntılı olarak incelenmemiş olan Traklar dönemiyle başlıyor. Roma, Bizans ve arada büyük sarsıntılara yol açan değişik kavimlerin saldırıları, değişik yerleşimlerin ardından, "Osmanlılar Dönemi" başlıyor. Yoğun bir Yörük yerleşimine uğrayan Hayrabolu ve çevresi bu dönemden başlayarak dervişler, şeyhler ve babalar tarafından da yaşama alanı olarak seçilmiştir. Gerek eski, gerekse Osmanlı döneminden kalma birçok tarihsel yapıya sahip olan Hayrabolu'da kuruluşları çok eski yıllara kadar uzanan köyler de var. Baysalan bunlardan 37'sini kurucuları ve çevrenin Türk hakimiyetine geçmesindeki rolleri ile birlikte tanıtıyor. "Hayrabolu'da tarihi eserler, mevkiler, kişiler" bölümü ise adına uygun olarak bu çevreyi daha iyi tanımamıza yardımcı olacak bilgiler ihtiva ediyor. İlçenin tarihsel gelişimini "1890-1990 Yılları arasında, 100 yıllık Hayrabolu ve Köylerinin Durumu" başlıklı bölümden oldukça ilginç bilgiler edinerek öğrenebiliriz. Bölüm başlığında yer alan tarihlerdeki durumları verilerek köylerin, Hayrabolu ve yakın çevresinin hatta Türkiye'nin gelişme ve değişme evrelerini izleme olanağı da sunulmuş oluyor. Yazar yüz yıl öncesine ilişkin bilgileri Mehmet Tevfik Bey'in Aydın Oy tarafından notlarla yayınlanan küçük kitabından ve daha başka kaynaklardan, günümüzle ilgili bilgileri ise köy muhtarlarından derlemiştir. Böylece 48 köy hakkında oldukça ilginç bilgiler ortaya konulmuş oluyor. Hayrabolu 1869 yılında, yani oldukça erken bir dönemde kendi belediye örgütünü kurmuş bir kasabadır. Bu yüzden Baysalan da kitabında Hayrabolu Belediyesi'nin tarihçesini yazmayı denemiş, 1923-1980 tarihleri arasında başkan ve meclis üyesi olarak görev yapanlar ayrı ayrı tanıtıldığı gibi başkanların resimleri de konulmuş. (Sonraki baskılarda 2009 yılına kadar olan başkan ve meclis üyeleri de kitaba eklenmiştir) Bu bir kasabanın halk tarafından seçilmiş yöneticilerine sahip çıkması ve onların hatıralarını yaşatması demektir. Aynı ayrıntıya bu ilçede görev yapan kaymakamlar tanıtılırken yer verilmemesi herhalde elde bilgi bulunmadığı içindir. Yazardan Hayrabolu köyleriyle ve bu ilçede gömülü bulunan şeyhlerle ilgili daha geniş araştırmalar yapmasını ve bunları da kısa sürede yayımlamasını bekliyoruz. Önerdiğimiz bu çalışmalar bugün unutulmuş gibi görünen bu kasabanın yeniden gündeme gelmesine yol açacaktır, düşüncesindeyiz."

İstanbul Mimar Sinan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi ve Tekirdağ'la ilgili 11 araştırma kitabı bulunan araştırmacı Aydın Oy'un 1995 yılında yayınladığı "Yüzyıllar boyunca Tekirdağlı şairler ve yazarlar" kitabında yer verdiği Hayrabolulu yazarlar şöyle sıralanıyor: Sarban-ı Ahmed, Hasib, Sami Nabi Özerdim, Mehmet Tevfik Selen, İlhan Çeneli ve Şerif Baysalan.

BİLİNMEYEN YÖNLERİYLE ŞERİF BAYSALAN

Şerif Baysalan'ın asıl soyadı BEYSALAN olmasına karşın, bunu sadece resmi yazışmalarda kullandığını, çok az kişi bilmektedir. Bu tercihinin nedeni, "BEY" kelimesinin, Melami meşreb yaşam biçimine ve felsefesine ters düşmesi ve bir "statü" belirleyici olduğuna inanması ve bunun da kendisini rahatsız etmesi. Ama, aile mirası olan BEYSALAN soyadını değiştirmeyi de hiç düşünmüyor. Şerif Baysalan, İlyas Mahallesi, Hayvan Pazarı Mevkiinde (Sarbanı Ahmed türbesinin tam karşısında kerpiç bir evde) doğduğu ve çocukluk günlerini de Sarban Ahmet türbesi çevresinde geçirdiği için, daha çocukluk yıllarında burada yatan kişinin kimliğini merak etmiş. Bu nedenle, türbenin yıkılmaya yüz tutan halini görüp restorasyonu için kampanya açarken, (1980-84) öte yandan belediye meclisine önerge vererek (1986) Sarban-ı Ahmed'i anma günü

yapılmasını ve bu günler içinde Sarban-ı Ahmed'in kişiliğinin, kimliğinin Hayrabolu halkı tarafından öğrenilmesini sağlamak istedi. Bunu yaparken, önerge vermek dışında etkinliklerde öne çıkmamaya, hatta geri planda kalmaya özen gösterdi. Çok kişi tarafından bilinmeyen bu yaklaşımının nedenini ise şöyle açıklıyor:

"Sarban-ı Ahmed halk tarafından ermiş, derviş ve yatır olarak biliniyor; öyle kabul görüp, dualar edilip, adaklarda bulunuluyordu. İnsanların bu yöndeki inançlarını zedelememek, burada yatanın melamilik gibi bir felsefeye sahip fikir adamı, tasavvuf ehli, edebiyatçı ve aynı zamanda bir devlet adamı olduğunun sindirilerek anlatılması gerekiyordu. Aksi halde Sarban-ı Ahmed'i bugünlere getirmek mümkün olmayabilirdi. Ben siyasi görüşlerim nedeniyle kabul görmeyebilir, bu da bugünkü sonuca ulaşılmasını engelleyebilirdi..."

Şerif Baysalan, Sarban-ı Ahmed ile Cumhuriyet tarihi ilk Hayrabolu belediye başkanı Caferzade Mehmet Tevfik (Selen) adlarının caddelere verilmesi önergelerini de Belediye Meclisine getirdi (1986) ve adlarının caddelere verilmesini sağladı. Cumhuriyet tarihiyle birlikte Hayrabolu'da belediye başkanlığı yapmış kişilerin fotoğraflarını bulup arşivleyen ve onları belediyeye kazandıran Şerif Baysalan, aynı zamanda ilk belediye başkanı Caferzade Mehmet Tevfik tarafından yazılmış ve Tekirdağlı araştırmacı Aydın Oy tarafından günümüz Türkçesine çevrilmiş Hayraboluyla ilgili "Vakayi-i Tarihiyeden Bir Nebze yahut Memalik-i Şahaneden Bir kaza" adlı kitabın belediye tarafından bastırılmasına (1989) öncülük etti. Araştırmacı, sorgulayıcı, fikri takip gazetecilik yapan Şerif Baysalan, 40 yıllık gazetecilik mesleğinin 35 yılını, 1975 yılında gömülmüş olan Osmanlı köprüsünün tekrar yeryüzüne çıkarılması mücadelesiyle geçirdi ve bu mücadeleye hala devam ediyor (2010).

Şerif Baysalan, çevreye karşı olan duyarlılığı nedeniyle, 1980 yılından bu yana Ergene Nehri'nin sanayi tarafından kirletilmesi sonucu bölgede meydana gelen çevre kirliliği sorunlarını en ağır eleştirilerle gündemde tutmasıyla da tanınıyor. 2006 yılından bu yana da, Anadolu'dan İstanbul'a gelen göçü ve İstanbul'da faaliyet gösteren çevre kirleticisi sanayi kuruluşlarını Trakya'ya pas etmek için uygulanmaya çalışılan bir projenin bölgede yaratacağı sorunları gündemde tutarak, yaptığı yayınlarla ve katıldığı toplantılardaki konuşmalarıyla Trakya kamuoyunu bilgilendirme ve uyarı çabalarını sürdürüyor.

HAYRABOLU'DA YETİŞMİŞ MUTASAVVIF DİVAN ŞAİRLERİ

Kenan OFLAZ

Hürriyet Mah. Yaylalı Kent, 6. Blok, D:16

Tel: 0282 293 33 92

e-posta: kenanoflaz59@hotmail.com

On altıncı yüzyılın ortalarında, günümüzden yaklaşık 350 yıl önce Hayrabolu'ya gelmiş, ünlü seyahatnamesinde Hayrabolu için özel bir yer ayırmış olan Evliya Çelebi, Hayrabolu'nun adeta bir küçük Edirne olduğundan, Hayrabolu'daki ziyaretgâhlardan, ünlü tasavvuf kişilerinden, Şeyh Sarban Ali Dededen, onun pîrî Sofyavi (Pir Ali Dede)'den söz eder.

Daha sonraki yıllarda, 20. yüzyılın başına kadar Hayraboluyla ilgili dikkate değer bir eser yazılmamıştır. Ta ki, 1319 (1903) yılında gerçek bir Hayrabolulu olan Caferzade Mehmet Tevfik beyin kitabına kadar.

Hayrabolulu Caferzade Tevfik'in kitabının adı, *“Vakayi-i Tarihiyyeden Bir Nebze Yahud Memâlik-i Şahâne'den Bir Kaza”* dır. Daha başka kitaplar da yazmış olan Hayrabolulu Mehmet Tevfik , bazı kitaplarında Ebüzziya lakabını da kullanmıştır.

Adından söz ettiğimiz bu kitap, ilçe monografilerinin yurdumuzda yazılmış ilk örneğidir. Bu yönüyle de Hayrabolu, Türkiye'de ilkler arasında yer alır. 1903 yılında Arap harfleriyle kaleme alınmış olan bu kitap, Aralık 1989 yılında, Tekirdağlı öğretmen, araştırmacı yazar Aydın Oy tarafından bugünkü dil ve yeni harflerle *“Tarihte Hayrabolu ve Çevresi”* adıyla kitap olarak basılmıştır.

Hayrabolulu Caferzade Mehmet Tevfik'in kitabının *“Tekkeler ve Zaviyeler”* bölümünde şu bilgiler verilmektedir. *“Erenlerin ve ünlülerin beşiği olan Hayrabolu kasabasında Nakşî, Kadiri, Uşşaki, Gülşeni gibi büyük tarikatların seçkin ayinlerine ve müdavimlerine mahsus çeşitli tekkelerin açık olduğu zamanlarda, yüce şeyhlerle ileri gelen din adamlarına uzak yerlerden çok sayıda ziyaretçi gelip feyz alırlar.”*

Adı geçen kitapta yer alan bu tekke ve zaviyelerde o dönem için eğitim gören, eğitim-öğretim veren ulu ve ermiş kişiler vardır. Bu ulu kişilerin bir çoğunun, dönemleri içinde hiç te önemsiz sayılmayacak tasavvufi divan nazmı tarzında çok güzel şiirleri, hatta bazılarının basılmış, bazılarının bastırılmamış divanları vardır.

Biz bu yazımızda, Hayrabolu'nun yetiştirdiği ünlü mutasavvıf divan şairlerinden basılı divanı olanların ve divanı bulunmayanların yalnızca adlarını vermekle yetinirken, Gülşeni tarikatının ileri gelenlerinden, basılı bir divanı bulunan **MAHVÎ (?-1737/1738)**'den ve onun divan şiiri tarzında yazdığı, derin sanat ve edebi değer taşıyan gazellerinden söz etmekle yetineceğiz.

Divanı olan Hayrabolulu Mutasavvıf Şairler

Ahmedi Sarban: Divanı vardır. Kanuni Sultan Süleyman'ın (1526-1527) tarihli fermanıyla Hayrabolu'da dergahını kurmuş, daha sonra harab olan bu dergâh 1888 yılında II. Abdülhamit tarafından tekrar onarılmıştır.

Şeyh İbrahim (Elifî): Şeyh Mehmed'in oğludur. Kendisini bilimin ve gerçeğin cevheriyle bezemiş ve döneminde çok tanınmış bir divan yazmıştır.

Mehmet Emin Bin Feyzullah: Gülşenilik şeyhlerinin ileri gelenlerinden olup, (Tahmisleri vardır.)

Mehmet Hasip Bey: Hasan Sezai hazretlerinin mensuplarından. Gazelleri, tahmisleri Gülşeni silsilesinin düzenlediği parlak ve hoş şiirleri ile meydana gelmiş (Mürettep divanı vardır) Çarşı Camii avlusunda gömülüdür.

Şeyh Hüseyin Feyzullah: Ünlü hattatlardandır. Bir divançesi vardır. Küçük Kadın zaviyesinde yatmaktadır.

Şeyh Mustafa Fazlı: Hasan Sezai hazretlerinin halifesidir. İstanbul Laleli kütüphanesinde saklı bir divanı vardır. Mezarı Çarşı Camiinin bahçesindedir.

Muhibbi Efendi: Üsküdarlı Himmetzade adıyla tanınmış, çok erdemli divan sahibi bir kimsedir.

Divanı Olmayan Tasavvuf Kişileri

Şeyh Muhyî, Katiplerin Öğüncü Muslihiddin, Şeyh Mehmet, Şeyh İbrahim Gülşeni, Şeyh El-hac Mehmed Emin, Kethüdazade Mustafa Bey, (Çarşı camiini yaptırmıştır), Mustafa ve Musa Çelebiler, Şeyh Mustafa, Şeyh Salim efendi, Hacı Şerif Hüseyin Ağa, Hacı Üzeyir Ağa, Şeyh Mahmut Bedreddin efendi, Şeyh Mehmed Hüsameddin Efendi, Kutup Şeyh Abdülbaki, Hacı Mehmet Ataullah Bey, (Hayrabolu'da iki adet köprü yaptırmıştır.) Kutup Ahmed Efendi, (Diğer adı Sarı Ahmet Dede'dir) , Şeyh Hasan, Şeyh Mehmed, Muhtaç Ahmed.

Mahvî (Şeyh Mehmed Mahvî)

Şiirlerinde (Mahvî) mahlasını kullanan bu şair, Hayrabolu'da yetişmiştir. Asıl adı Mehmed'dir. Şeyh İbrahim-ül Yafî'nin oğludur. Çarşı Camii bahçesinde yatmaktadır. Ruhuyla ve dış görünüşüyle erdem ve kültürle yoğrulmuş bir kimsedir. Edirne'de Ekmekçizade Ahmet Paşa zaviyesi postnişini Ser Mehmed Abdi'den feyz almış olup, Gülşeni tarikatının ileri gelenlerindendir. Basılı bir divanı vardır. Divanındaki gazelleri tasavvufî divan şiirinin dönemi içinde şaheseri sayılacak örneklerindendir.

Şiirlerinden Örnekler

Gazel

- 1- Dil-i nâlânımı anladı sıhd-i nâlânım
Nedir ey bülbül-i şûride ne bu efganın
- 2- Kızılın urdı yüzine mey yek-renk oldu
Ruh-ı gülgûn ile sâki-lebi ol cananın

- 3- Getir ey bâd-ı sâbâ bağa peyâmım ol meyhin
Şeb-i hicrini münevver idelüm devrânın
- 4- **Mey ü mahbûb ile gülşende hemân şâd olalım**
Yeter oldu gamını çekmeyelim dünyânın
- 5- Meye meyl eylemeyüb Mahvî neye meyl itsün
Ki komaz zerre kadarca kederin insanın

Açıklama:

1- İnleyişindeki yakınlık (benzerlik) inleyen gönlümü anlattı. Ey perişan bülbül! Bu figanların da nedir ki!

2- O sevgilinin içki sunan dudağı, gül renkli ruhunu ve kızılını (şarabın) yüzüne vurunca şarap ta onun rengini aldı.

3- Ey sabah yeli! O ay yüzlü güzelin haberini bahçeye getir. (getir ki) onun ayrılık gecesini aydın edelim.

4- Gül bahçesinde şarap ve sevgili ile hemen keyfimizi bulalım. Yeter oldu, artık dünyanın gamını çekmeyelim.

5- Mahvî şaraba gönül vermeyip de, neye gönül versin. (ki, o şarap) insanın kederini zerre kadar bırakmaz.

Gazel:

- 1- Peygüle-i meyhâne rindâne acep yerdir.
Def'i gam-ı hicrâne şâhâne acep yerdir
- 2- **Dil tıflının ârâmı bir hoşça güzel câdır**
Sahnı çemen-i Gülşen hakka ne acep yerdir
- 3- Gel mey-kedenin zâhid sâdrını temâşâ kıl
Gül çehreleri sayda tenhâ ne acep yerdir
- 4- **Var Gülşene dildâr-ı mestâne haber aldım**
Arz itmeğe ahvâlin cânâne acep yerdir
- 5- Gam çekme sakın Mahvî bir gûşe-i mihnedde
Âşık geçinen cânê virâne acep yerdir

Açıklama:

1- Meyhane köşesi rintler (gönül coşkusu olanlar) için çok hoş bir yerdir. Ayrılığın gamını atmak için şahane güzel bir yerdir.

2- Gönül çocuğunun dinlediği bir güzel hoşça yerdir. Gül bahçesinin yeşil alanları doğrusu ne güzel bir yerdir.

3- Ey koyu sofı! Gel meyhanenin içini bir gör. Gül yüzlü sevgiliyi avlamak için تنها, ne güzel bir yerdir.

4- Gül bahçesine mestâne dildâr (kendinden geçmiş sevgili) gibi git. Haber aldım ki gül bahçesi sevgiliye ahvalini arz etmek için uygun yerdir.

5- Mahvî! Sakın bir sıkıntı köşesinde gam çekme. Aşık geçinen bir kimseye virane hoş bir yerdir.

Na't: (Peygambere övgü-yakarı şiiri)

1- Derdimendem mücrimem dermâna geldim yâ Resûl
Sâilem mahâcınam ihsâna geldim yâ Resûl

2- Kâbe-i valsın yolunda sây edüp düştüm grîp
Gayrı nem var cânımı kurbâna geldim yâ Resûl

3- İntisâb-ı zât-ı pâkin aff-ı cürme çün sebep
Baş açık yalın ayak dîvâna geldim yâ Resûl

4- Etme Mahvî bendeni dûr ey şefâ'at menba-ı
Sen gibi ihsânı çok sultâna geldim yâ Resûl

Açıklama:

1- Dertliyim, suçluyum, yâ Resûl! Derman (bulmak) için geldim. Dilenciyim, sana muhtaç kulunum. Yâ Resûl! İhsanını görmek için geldim.

2- Sana kavuşmanın kâbesi yolunda uğraştım, garip düştüm. Artık neyim var ki yâ Resûl! (sana) canımı kurban etmeye geldim

3- Temiz varlığına bağlanma, suçların bağışlanması için yeter nedendir. Baş açık, yalın ayak yâ Resûl! Huzuruna geldim.

4- Ey bağışlamanın kaynağı! Mahvî kulunu uzak etme. Yâ Resûl! Senin gibi bağışlaması çok bir sultana geldim.

Mutasavvıf Divan Şairi Hayrabolulu Hasîb

Osmanlılar Rumeli'ye geçtikten sonra sürekli batıya, Avrupa içlerine doğru yayılma politikaları güttükleri için imparatorluğun başkentini de Bursa'dan Edirne'ye taşımışlardır. İstanbul'un alınmasına dek Edirne, 92 yıl (1361-1453) imparatorluğa başkentlik yapmıştır.

Bu süre içinde, hatta daha sonraki yüzyıllarda Edirne'yle birlikte Rumeli topraklarında birçok Osmanlı kenti, Türk-İslam kültürünün mayalanmasında önemli yer ve rol almıştır.

İşte, coğrafi konum olarak, bugünkü Trakya topraklarının tam orta göbeğinde kurulmuş olan Hayrabolu şehri, Osmanlıyla birlikte kültür gelişmelerinin, Türk-İslam kültür mayalanmasının merkezi bir kenti durumunda gelişim göstermiş, adeta bir bilim, sanat ve kültür merkezi olmuştur.

Osmanlı'nın en uzun süreli, hatta en güçlü padişahı Kanuni Sultan Süleyman bu nedenle 16. yüzyılın başlarında Hayrabolu'da, çok değer verdiği komutanlarından Ahmet Sarban için neredeyse bir külliye niteliğindeki yapıları inşa ettirmiştir. Bundan sonra Hayrabolu kendi içinden çıkardığı bilge kişilerle bir bilim-kültür merkezi durumuna dönüşmüş, çağına göre, önemli mimari yapılarla donatılmıştır. Bu nedenle daha 17. yüzyılın başlarında, Hayrabolu'yu ziyaret eden ünlü gezgin Evliya Çelebi, Hayrabolu'dan küçük Edirne diye söz eder. Hayrabolu'nun kültür merkezi hüviyeti 20. yüzyılın başına kadar sürmüştür.

Cumhuriyet döneminde, Hayrabolu'nun ilk belediye başkanı olan Caferzade Mehmet Tevfik Bey daha 1903 yılında, alanında bir ilk olan; **“Vakayi-i Tarihhiyeden Bir Nebze Yahud Memâlik-i Şahâne'den Bir Kaza”** adlı ve Hayrabolu'yu o gün için her yönüyle tanıtan bir kitap yazmıştır. Daha sonra Tekirdağlı araştırmacı-öğretmen Aydın Oy, bu kitabı **“Tarihte Hayrabolu ve Çevresi”** adıyla bugünkü dile çevirmiş, Hayrabolu belediyesince 1989 yılında kitap olarak bastırılmıştır.

Aydın Oy, daha sonraki yıllarda yayımladığı **“Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar”** adlı kitabının önsözünde, çok değil, daha yüz yıl önce Tekirdağ ve çevresinde yaşayan yerli şair ve yazarlardan söz ederken şu ifadeyi kullanır;

“....eski yüzyıllarda divan şiirinin bütün özellikleri ve canlılığı ile yaşadığını görmek şaşırtıcı olabilir. Şöyle ki; bir kalyoncu, bir hamamcı, bir mumhane sahibi, bir kahveci bu kentte, o yüzyıllardaki divan şiiri ile iç içe yaşıyor, onsuz adeta nefes almıyor.”

Bu duruma göre, divan şiiri bir saray şiiri değildir. Bir üst kültürün beslediği şiir olarak 14.-19. yüzyıllarda Tekfurdağı (Tekirdağ'da), bir taşra kasabası sayılan Hayrabolu da bu üst kültüre erişip yakalamış, onu sindirmiş olan esnafın dilinde yaşamasına devam etmiştir.

Hasîb (? – 1784/85)

Şiirlerinde **Hasîb** mahlasını kullanan bu şairin asıl adı **Seyyid Mehmet Bey'dir**. Çağdaşı olup ta aralarında yakın dostluk bulunan “Şuara Tezkiresi” yazarı Ahmed Lütfi, kendisi hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler vermiştir. Ahmed Lütfi'nin anlattığına göre; Seyyid Mehmed Beyin babası Hayrabolu'da oturmakta, kendisine Çorumzade denmekte olan Mahmut Bey'dir. Hasîb'in bir de üvey babası vardır. O da Yenişehirli büyük müderrislerden Abdullah Efendi'dir. (Bu ifadedden Hasîb'in babasını erken yaşlarda kaybettiği, annesinin ikinci bir evlilik yapmış olduğu anlaşılıyor) Hasîb, önce

Rumeli Kazazkerliği (Başyargıç) ve sonradan o yıllarda sarayda başhekimlik yapan ve padişahın sağlığını koruyan Mehmet Emin Efendiye bağlı kalmış, kadılık (yargıç) mesleğini seçtikten sonra Kavala'daki devlet görevinden ayrılmıştır. Daha çocuk yaşlarındayken şiire, yazı yazmaya, sanata, çeşitli bilimlere çok üst düzeyde ilgi duymuştur. Şiirinde de hoşsohbet, lâtifeler söyleyen, lâtif ve nazik kişiliğinin izleri vardır.

Hayrabolu'da Çarşı Camii diye anılan caminin yapılmasına Kethüdazade Çorumlu Mustafa Bey tarafından başlanmış, ancak Mustafa Bey caminin tamamlanmasından önce öldüğü için cami, Ali Rıza Bey'in oğlu Mehmet Hasîb Bey tarafından yarısı kâgîr olarak tamamlanmıştır. 1199 (1784/85) yılında vefat eden Hasîb'in mezarı Çarşı Camiinin avlusundadır.

Hasîb'in Şiirlerinden Örnekler

Gazel:

- 1- Açılmaz gülmeziz mecliste gonca-lebsiz biz
Mey içmek câm dökmek itmedik meşrep sebepsiz biz
- 2- Kız oğlansız bozukla ays'e ağâz itmezüz mutrîb
Gelürsen bakmazız muğbecene bintü'l-mebsiz biz
- 3- Gamı zülfündedir âhengimiz serdî –i hicrinde
Şitâ eyyâmın gelse olmazız hengâm sebebsiz biz
- 4- Ko ta'nı halka zâhid hân-kâh-ı devr-i çarh içre
Yine bir tekyenin abdâliyuz fikr eyle heb siz biz
- 5- Gümanı geç felekde çile çek ir menzîle çün tiz
Hasîbâ olmazız biz hîç rast-rev bir kez nabsiz biz

Açıklama :

1- Mecliste gonca dudaklı bir güzel olmadıkça biz açılmaz, gülmeyiz. Sebepsiz yere içki içmeyi kadeh dökmeyi kendimize huy edinmedik.

2- Ey mutrîb! (çalgıcı) Oynayacak kız oğlan olmadıkça bozukla (bozuk adı verilen sazla) içmeye başlamayız. Üzümün kızı (şarap) olmadan gelirse meyhaneci çırağına bakmayız.

3- Ayrılığın soğukunda ahengimiz saçının gamıyladır. Kış mevsimi gelse biz sebepsiz yere kış geldi demeyiz.

4- Ey zâhid! Bu dünyada halkı ayıplayıp, yermeyi bırak. Bir düşün. Siz de biz de (aslında) bir tekkenin abdallarıyız.

5- Kuşkuyu bırak. Felekte çile çek. Hedefe çabuk eriş. Ey Hasîb! Biz bir kez olsun, ötmeden (saçma söz etmeden) doğru yola girmeyiz.

Gazel:

- 1- Bir güler yüzlü açık meşrepli yârândır kadeh
Dâfi-i âlâm-ı kalbdır bâde-nûşândır kadeh
- 2- Şîve-kârü işvbâzü ş^üh-ı devrândır kadeh
Hemdem ü hem-sohbet ü hem râz-ı hûbândır kadeh
- 3- Bâis-i cem'iyet-i erbâb-ı irfândır kadeh
Bâdi-i fart-ı neşât-ı bez-mi rindândır kadeh
- 4- Meclis-i mey gülsitân gulgul sedâsı andelîb
Sakî-i gül-çehre gülbün verd-i handândır kadeh
- 5- Bâşı üzre buyr ider şâh ü gedâ pîr ü civân
Hürmeti cârî cihâne şöyle zî-şândır kadeh
- 6- Bir ayağ üsre yıkar Rüstem gibi bin ser-keşi
Bir delûkanlı (vü) merd-i meydândır kadeh
- 7- Şu'le-i meyle Hasîbâ şem'dir amma niye
Şevkla pervâne cümbüşlerle raksândır kadeh

Açıklama:

- 1- Kadeh, güler yüzlü, içi dışında bir sevgilidir; gönüldeki elemeleri defedendir, şaraplar içendir.
- 2- Kadeh, cilvedir, cilvelidir, edalıdır, dönen bir neşeli güzeldir sıkı fıkı bir dost, sohbet arkadaşıdır, güzellerin sır ortağıdır.
- 3- Kadeh, irfan sahiplerinin toplanmalarına vesile, rintlerin toplanmasında neşenin artmasının nedenidir.
- 4- Kadeh, içki meclisidir, gül bahçesidir, şamatadır, bülbüldür; gül yüzlü sakidir, gül fıdanı biten yerdir, gülen güldür.
- 5- İster şâh olsun, ister fakir; ister yaşlı olsun ister genç, (herkes onu) başı üzre buyur eder. Şanlı kadehin dünyayı dolaşan bir saygınlığı vardır.
- 6- Bin serkeşi, Rüstem gibi bir ayağı üzre yıkar. (Zaloğlu Rüstem: Şehnamenin ünlü kahramanı) Kadeh, bir delikanlı, meydan eridir.
- 7- Ey Hâsib! İçkinin parlaklığıyla (Bir) mumdur. (mum gibi aydınlanmaktadır) amma: kadeh niçin keyifle pervane kesilmekte ve cümbüşlerle raksetmektedir.

Gazel:

Yalnızca matlâ ve maktâ (Başlangıç ve bitiş beyitleri)

1- Mansıb-ı dünyâ lezîz amma kim'azl-i âlâm telh
Tende zevk-ı câm şîrîn lik mevt-i encâm telh
.....

5- Zerh olur olsa mihr ü meh ruhsârsız var ey felek
Sîm ü zer Hasîb-i zâre subh ü şâm telh

Açıklama:

1- Dünyada bulunmak lezzetli amma bu alemden gitmek acı. Bedende kadehin zevki hoş amma sonunda ölmek acı.
.....

5- Ey felek, ay ve güneş sevgili olmadan olsa, inleyen Hasîb'e altın ve gümüş (değerindeki) kadeh, sabah ve akşam acı zehir olur.

KIRSAL KALKINMA YATIRIMLARI AÇISINDAN HAYRABOLU'DA ÜRETİCİ DAVRANIŞLARI

Aydın GÜREL

Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Tarım Ekonomisi Bölümü, 59030-Tekirdağ

Tel: 0282 293 14 42

e-posta: agurel@nku.edu.tr

ÖZET

Kırsal kalkınma projelerinin amacı, yeniliklerin kırsal kesimde yaygınlaşması teşvik etmektir. Ancak, yeniliklerin kırsal kesimde yaygınlaşmasında yeniliğin ve yeniliği uygulayacak olan üreticilerin özellikleri önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmada Hayrabolu üreticilerinin yeniliklere karşı davranışları ve işletme büyüklüğü, yaşları, eğitim durumları, risk alma, bilimsel denemelere karşı tutumları, Tarım İl Müdürlüğü elamanları ve kooperatifler ile görüşme sıklıkları ve üreticilerin bu özellikleri ile yeniliklere karşı davranışları arasındaki ilişkiler irdelenmektedir.

Anahtar kelimeler: Hayrabolu, yeniliklerin yayılması, yeniliklerin kabulü, yenilikçiler

1. GİRİŞ

Yeniliklerin kırsal kesimde yayılması bir süreç içinde olur. Bu süreç, çiftçinin söz konusu yeniliğin varlığını öğrenmesiyle başlar ve o yeniliği kabul yada red etmesiyle son bulur. Dolayısıyla çiftçi, bir yeniliği kabul veya red ederken bir karar alır. Çiftçi bu kararı alırken sosyal sistemin etkisi içindedir. Aldığı her kararda, yani eski teknik veya yöntem yerine yenisini kabul etmesiyle çiftçide bir davranış değişimi olmaktadır.

Aynı yenilik bazı toplumlarda daha çabuk, bazılarında ise daha yavaş kabul edilmektedir. Bazı yenilikler ise, ya hiç kabul edilmemekte veya toplumun az bir kesimi tarafından kabul edilse bile benimsenmeden reddedilmektedir. Bazı yenilikler aynı toplumun bir kısmı tarafından kabul edilip ve benimsenirken, toplumun diğer bir kısmı tarafından reddedilmektedir.

Yeniliklerin kabul ve reddinde o yeniliğin karakteristik özelliği önemli rol oynar. Bu karakteristik özellikler objektif karakteristikler olmayıp, çiftçilerin algıladığı şekilde olmaktadır (Özkaya, 1996). Örneğin, Hibrid mısırın İhova'da benimsenmesi 10 yıl, bir Kolombiya köyünde kimyasal gübrenin ilk kez kabul edilmesinden, tüm köylülerin benimsemesine kadar geçen süre 30 yıldan fazla olmuştur (Taluğ ve Tatlıdil, 1993).

Bilimsel araştırmalar, her biri diğer dördü ile ilişkili olan beş yenilik karakteristiğinin yeniliklerin kabul edilmesi ve benimsenmesinde önemli rol oynadığını saptanmıştır. Bunlar: **(1) Yararlılık:** Yararlılık bir yeniliğin, önceki alternatifin yerini aldığı ve ekonomik veya sosyal açıdan yararlılık sağladığı üstünlüktür. **(2) Uygunluk:** Yeniliğin toplumun var olan değerlerine, inançlarına geçmiş deneyimlerine ve gereksinimlerine uyumlu olma derecesi ile tanımlanır. **(3) Karmaşıklık:** Karmaşıklık, bir yeniliğin anlaşılmasında ve uygulanmasında görülebilen zorluktur. Bir yeniliğin karmaşıklığı o yeniliğin kabul edilmesini zorlaştırır ve hatta o yeniliğin benimsenmesini

engeller. **(4) Denenebilirlik:** Bir yeniliğin sınırlı bir ölçüde denenebilir niteliğidir. Bazı yeniliklerin denenmesi kolay, bazılarının ise oldukça zordur. **(5) Gözlenebilirlik:** Bir yeniliğin sonuçlarının belirgin bir şekilde gözlenebilmesidir. Gözlenebilir niteliği yüksek olan yeniliğin kabul edilme olasılığı oldukça yüksektir.

Yine bilimsel araştırmalar, her biri diğer ikisi ile ilişkili olan üç üretici karakteristiğinin yeniliklerin kabul edilmesi ve benimsenmesinde önemli rol oynadığını saptanmıştır. Bunlar: **(1) Sosyal ve ekonomik özellikler:** Yenilikleri erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla daha eğitilmiş ve okuma-yazma oranı daha yüksektir. Daha yüksek sosyal statüye sahiptirler. Yüksek bir sosyal statüye ulaşma çabasıdadır. Daha büyük işletme sahibidir. Daha ticari-ekonomik, pazarlamacı konuma sahiptirler. Risk almaya, örneğin, krediye almaya daha olumludur. Daha ihtisaslaşmış işletmeye sahiptirler. **(2) Kişisel özellikler:** Yenilikleri erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla daha az dogmatiktirler, yani daha az katı davranış ve inançtadırlar. Kendilerini başkalarının yerine koyabilmektedirler. Soyut şeylerle daha fazla ilgilenirler. Daha rasyoneldirler, yani çalışmalarda bir sonuca varmak isterler. Daha zekidirler. Değişime karşı daha uyumludurlar. Riske karşı daha olumlu tutum izlerler. Eğitime karşı daha olumludurlar. Bilime karşı daha olumludurlar. Daha az kadercidirler, yani yapacağı işleri şansa, kadere bırakmazlar. Daha yüksek başarı güdüsüne sahiptir. Eğitim, meslek edinme vb. konularda daha istekli ve hırslıdırlar. **(3) İletişim özellikleri:** Yenilikleri erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla sosyal katılımları daha fazladır. Sosyal sistemle daha iyi bütünleşmişlerdir. Daha kozmopolittirler (dışa açıktırlar, seyahat ederler, sınır ötesi ile ilgilenir). Yayın elemanlarıyla daha sıkı iletişim içindedir. Kitle haberleşme araçlarını daha fazla izler. Kişiler arası ilişkileri güçlüdür. Daha fazla bilgi ararlar. Daha fazla bilgiye sahiptirler. Daha fazla fikir önderliğine sahiptirler. Geleneksel normlardan çok modern normlara bağlıdırlar. Daha bütünleşmiş sistemlere sahiptirler.

Bu bağlamda 2009 yılında Tekirdağ İli Hayrabolu İlçesinde 179 üreticiye anket uygulanarak, üreticilerin yeniliklere karşı davranışları saptanmıştır.

Bu çalışmada, kırsal kalkınma yatırımlarda üreticilerinin yeniliklere karşı davranışlarından Hayrabolu üreticilerin Sosyal ve ekonomik özelliklerinden işletme genişliği, yaşı ve eğitim düzeyi, kişisel özelliklerinden risk yüklenme, bilimsel denemelere karşı tutumları ve iletişim özelliklerinden Tarım İl Müdürlüğü ve Kooperatifler ile iletişimlerini irdelenmektedir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın birincil verilerini örneğe çıkan işletme sahiplerinden birebir görüşerek gözlem ve anket ile elde edilen veriler oluşturmaktadır. İkincil verileri ise Hayrabolu Tarım İlçe Müdürlüğü başta olmak üzere bölgedeki diğer kuruluşlardan ve Trakya Bölgesi'nde konu ile ilgili daha önce yapılmış olan araştırmalardan elde edilen veriler oluşturmıştır.

Hayrabolu ilçesi 48 köyden oluşmaktadır. Bu köylerden 7'si ilçeyi sosyal, ekonomik ve tarımsal üretim potansiyeli açısından temsil edebilecek şekilde İlçe Tarım İl Müdürlüğü elamanlarından alınan bilgiler doğrultusunda gayeli olarak seçilmiştir. Seçilen köylerdeki tarım işletmeleri ise, İlçe İl Müdürlüğünden elde edilen veriler

doğrultusunda işletme büyüklüğüne göre tabakalı tesadüfî örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Anket uygulanan işletme sayısının belirlenmesinde aşağıdaki formül (Yamane 1967) kullanılarak $n=186$ olarak saptanmıştır.

$$n = \frac{N \sum N_h \cdot S^2 h}{N^2 \cdot D^2 + \sum (N_h \cdot S^2 h)}$$

Ancak, 186 anketten 7'si farklı nedenlerden dolayı değerlendirme dışı bırakılmış ve böylece değerlendirme kapsamına alınan işletme sayısı 179 olarak belirlenmiştir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

3.1. Hayrabolu'da Yeniliklere Karşı Davranış

Tarımsal yenilikler, yeni bir tarım aleti, makine, yeni bir gübre veya tarımsal ilaçtır veya bunların uygulamasında uygulanan yeni değişik yöntem birer yeniliktir. Kısacası bir fikir kişiye yeni görünüyorsa, o bir yeniliktir.

Bir yenilik duyulur duyulmaz kabul edilmez. Yeniliklerin kabul edilmesi bir süreç içerisinde gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle bir yeniliğin ilk kez duyulmasından onun kabul edilmesine kadar geçen sürece yeniliklerin kabul süreci denir. Kabul edilen bir yenilik sürekli kullanılıyor ise, o yenilik benimsenmiş demektir.

Bir yeniliği ilk kabul edenlere yenilikçiler denir. Daha sonrakilere ise, sırasıyla erkenci çoğunluk, geciken çoğunluk ve en son gruba ise geç kalanlar denir.

Yenilikçiler, yeni bir fikri ilk kabul eden kişilerdir. Bunlar genel olarak yeni şeyleri denemeye istekli çiftçilerdir. Karakteristik olarak yenilikçiler genel olarak eğitilmiş, geniş işletme sahip olmaya istekli, yüksek gelirli, yüksek sosyal statüye sahip ve sık seyahat eden çiftçilerdir. Yenilikçiler kamu, özel kuruluşlarla sıkı iletişim halindedirler. Kooperatif ve benzeri örgütsel çalışan kuruluşlara üye/ortak olurlar ve genelde bu kuruluşların faaliyetlerine aktif olarak katılırlar. Barnett (1953) yenilikçileri gerçek marjinal liderler olarak nitelendirmektedir. Ancak bu anlayış özelliğini koruyamamıştır. Çünkü bir sosyal sistem içerisinde yenilikçi olan, diğer bir sosyal sistem içerisinde yenilikçi olmayabiliyor.

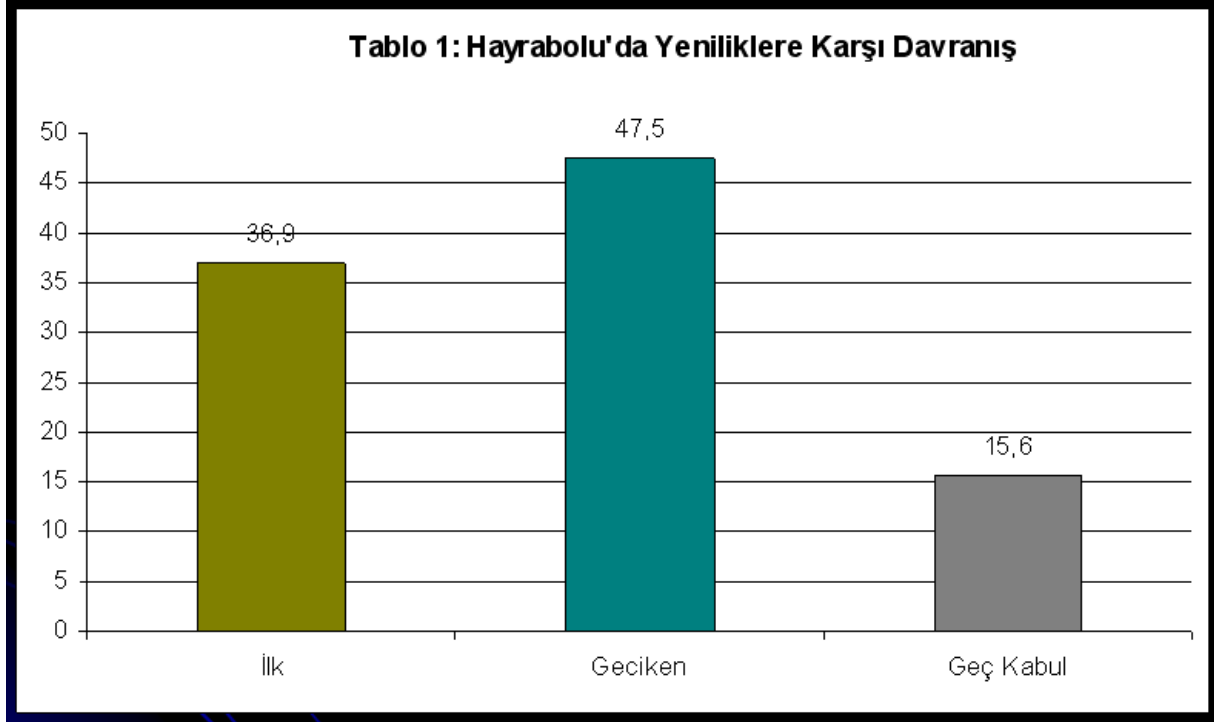
Yenilikçilerden sonra yeniliği kabul edenler aslında "erkenci çoğunluk" ve "geciken çoğunluk" olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır. Biz bu çalışmada bunları tek grup altında "geciken" olarak ele aldık. Bu gruptaki erkenci çoğunluk geciken çoğunluğa kıyasla yeniliği biraz daha erken kabul edenlerdir. Bunlar genel olarak tarımsal yayım servisleriyle ara sıra iletişim kurarlar. Yenilikleri daha ziyade radyo/TV ve gazetelerle takip ederler.

Yeniliği çok geç kabul eden çiftçiler "gecikenler" diye tanımlanmaktadır. Gecikenler teknolojik yenilikleri en son kabul eden çiftçilerdir. Bunlar, genellikle yaşlı ve daha az eğitim görmüş çiftçilerdir. Kamu kuruluşlarla olan ilişkileri yok denecek kadar azdır. Genellikle teknolojik gelişmeler hakkındaki bilgileri komşularından duyar

veya onlardan alırlar. Gecikenler gruptaki çiftçiler genelde yeniliğe, değişime karşı olan kişilerdir.

Hayrabolu İlçesi üreticilerinin yeniliklere karşı davranışları tablo 1’de verilmiştir.

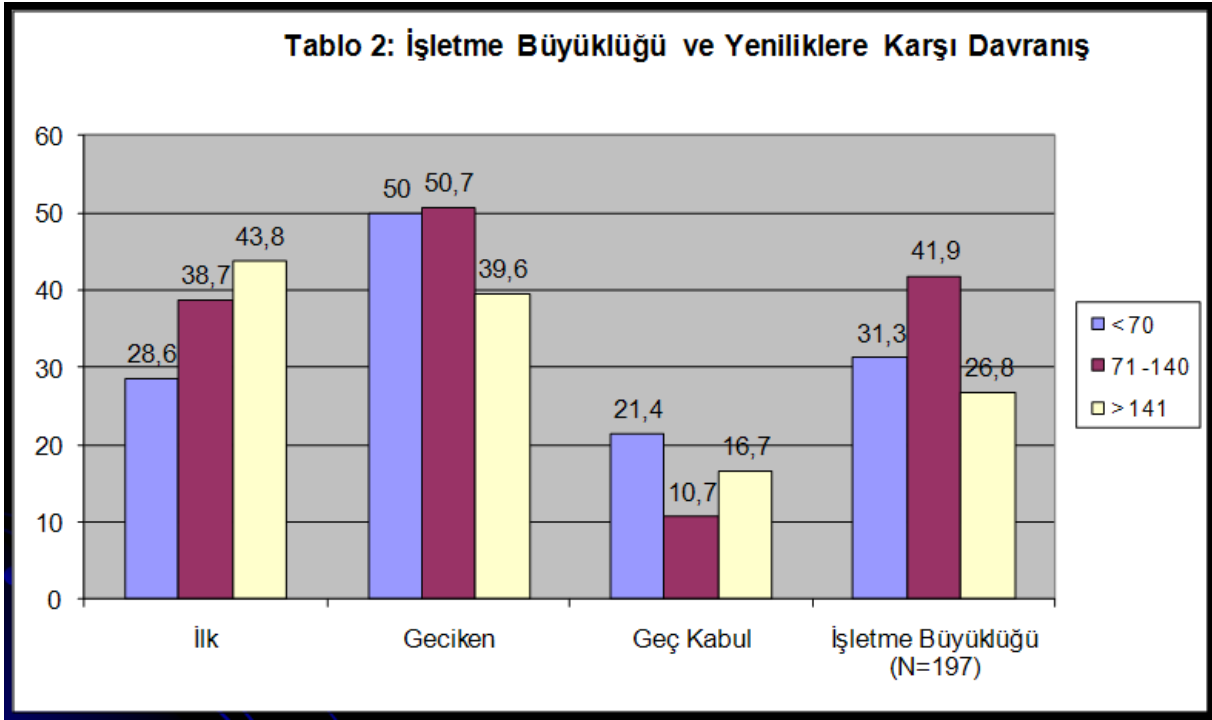
Tabloda 1’de görüldüğü gibi, anket uygulanan 179 işletmeden % 36,9’u teknolojik yenilikleri ilk kabul eden yenilikçiler iken, % 47,5’i gecikenler ve % 15,6’sı ise yenilikleri geç kabul edenlerdir.

Bu bulgu ile Hayrabolu üreticilerinin yenilikçi (% 36,9 ilk ve % 47,5 geciken) olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, az farkla da olsa Malkara İlçesi üreticilerinin daha yenilikçi olduğu (% 38,4’ü yenilikçiler, % 47,7’si gecikenler ve % 13,6’sı geç kalanlar) saptanmıştır (Gürel 1998 ve Gürel 2010). Bunun da, diğer faktörlerin yanı sıra, daha ziyade Malkara İlçesinin Tekirdağ-İpsala yolu üzerinde bulunması ve İpsala Üzerinden Yunanistan, Çanakkale üzerinden İzmir ve Bursa, Tekirdağ üzerinden ise İstanbul ile olan bağlantısından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

3.2. İşletme Büyüklüğü ve Yeniliklere Karşı Davranış İlişkisi

İşletme genişliği genel olarak çiftçinin tarımsal yenilikleri kabul etmede davranışını etkilediği kabul edilmektedir (Rogers and Shoemaker, 1971). Çiftçilerin yeniliklere karşı davranışları ile işletme büyüklüğü arasındaki bağıntıyı inceleyen 227 araştırmadan %67 sinde olumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır (Taluğ, 1974).

Araştırmada işletme büyüklüğünün teknolojik yenilikleri kabul etmede olan etkisini ortaya koyabilmek için Tablo 2 oluşturulmuştur.

Tablo 2’de görüldüğü gibi, Hayrabolu’da küçük işletmelerden ziyade büyük işletmeler yeniliklere daha fazla ilgi duymaktadırlar. Yenilikleri ilk kabul eden grupta 141 da ve daha büyük işletmelerin oranı % 43,8 iken, aynı gruptaki diğer işletme gruplarının oranı daha düşüktür. Geciken ve geç kabul eden grupta ise, küçük işletmelerin oranı daha yüksektir. Malkara’da yapılan araştırmada ise (Gürel 1998 ve Gürel 2010), yenilikçilerin oranının büyük işletmelerde (140 da ve daha büyük) % 44,4, 71-140 da büyüklüğündeki işletmelerde % 37,5 ve 70 da ve daha küçük işletmelerde % 33,3 olarak saptanmıştır.

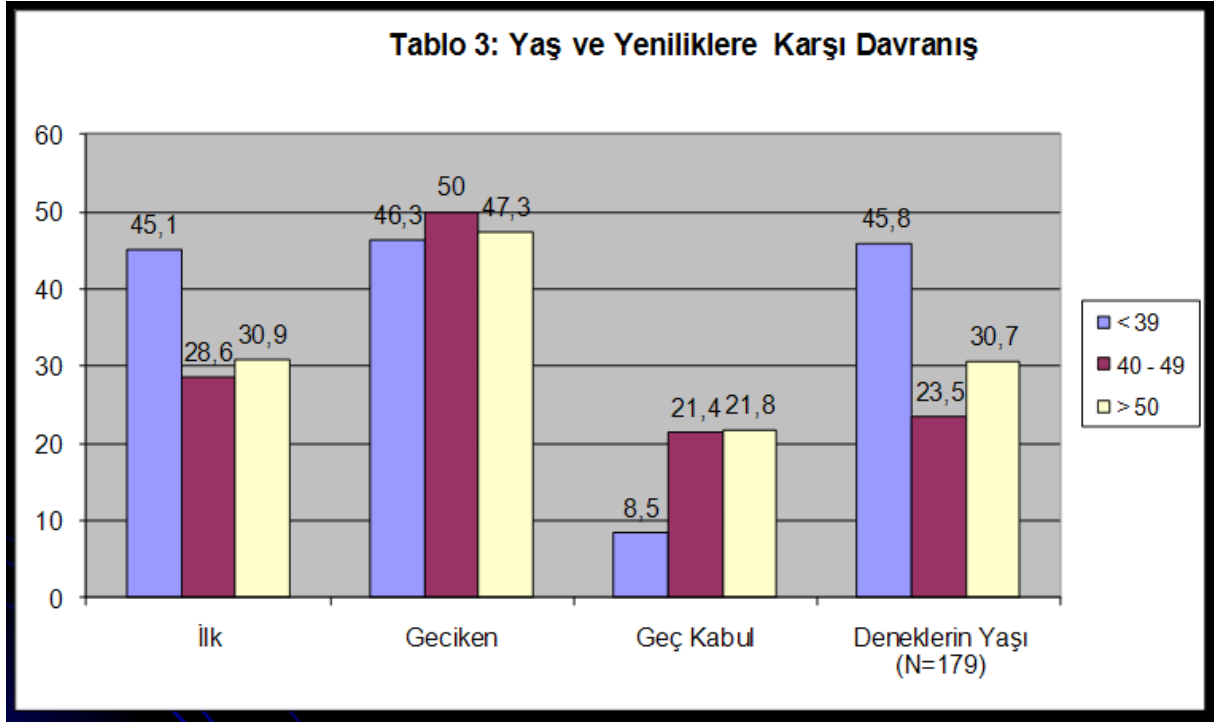
Trakya bölgesi dışında yapılan diğer bilimsel araştırmalar irdelendiğinde de benzer sonucun elde edildiği görülmektedir. Antalya bölgesinde yapılan bir araştırmada yenilik olarak görülen kooperatife ortağı işletmelerin arazilerinin diğer işletmelerden daha geniş olduğu saptanmıştır (Çıkın, 1975). Buna karşın, Tunus’da yapılan bir araştırmada kooperatife karşı olanların çoğunluğu 10 hektardan daha fazla araziye sahip olanlar oluşturmuştur (Bodenstedt, 1973). Konya-Ereğli ilçesinde yapılan bir araştırmada işletme genişliği ile kooperatifi benimseme arasında istatistiksel olarak bir bağıntının bulunmadığı saptanmıştır (Tatlıdil, 1978). Ankara’nın Polatlı ilçesinde yapılan bir araştırmada ise, işletme genişliği ile buğday üretiminde kullanılan kimyasal ilaçlarla yabancı ot mücadelesini benimseme davranışının birbirinden bağımsız olmadığı tespit edilmiştir (Taluğ, 1974).

3.3. Yaş ve Yeniliklere Karşı Davranış İlişkisi

Yaş bireylerin verimlilik çağı açısından önemli bir faktördür (Planck, 1972). Tarımda teknolojik gelişmelerin benimsenmesinde ve yayılmasında ve çevre işletmeleri

etkilemeleri açısından çiftçilerin belirli bir yaşta, yani verimlilik yaşıta olmaları gereklidir (Tatlıdil, 1978 ve Taluğ 1974).

Tablo 3’de görüldüğü gibi, araştırma bulgularına göre işletme sahiplerinin % 45,8’i 39 ve daha genç, % 23,5’i 40-49 arası ve % 30,7’si 50 ve daha büyük yaşadılar. Bu da işletme sahiplerinin dörtte üçüne yakın bir kısmının (% 45,8 ve % 23,5) verimlilik çağında olan çiftçilerden oluştuğunu göstermektedir.

Tablo 3’de çiftçilerin yaşları ile teknolojik yeniliklere karşı davranışları arasındaki ilişki incelendiğinde, yeniliği ilk kabul edenler grubunda 39 ve daha genç yaşta olan çiftçi oranının % 45,1 ile bu grupta en yüksek oran olduğunu görmekteyiz. Bu da genç çiftçilerin daha yenilikçi olduğunu göstermektedir. Benzer sonucun Malkara üreticileri üzerine yapılan araştırmada da saptanmıştır (Gürel 1998 ve Gürel 2010), Bu araştırmada da yeniliği ilk kabul edenlerin oranı 39 yaşına kadar olan işletme sahiplerinde % 48,4’le en yüksektir. Bunu % 32,2 ile 40-49 yaş grupları ve % 29,0 ile 50 yaşında ve daha yaşlı çiftçiler grubu izlemektedir.

Trakya bölgesi dışında yapılan diğer araştırmalarda farklı bulgulara rastlanmaktadır. Ege Bölgeinde kaliteli sofralık üzüm, kuru incir ve sera domatesi üzerine yapılan bir araştırmada (Oktay ve Özkaya, 1994) üretici yaşı ve deneyimi ile ilaç kalıntısı lekesi arasında yapılan One Way analizinde; en iyi sonucu orta yaşta deneyimli üreticilerin elde ettiği saptanmıştır. İçel ilinde yapılan bir diğer araştırmada üreticilerin yaşlarıyla MEYSEB’in önerdiği tarım tekniklerini benimsemeleri arasında anlamlı bir ilişkinin olabileceği belirtilmektedir (Taluğ, 1982). Ankara’nın polatlı ilçesinde yapılan bir diğer araştırmada, yaş ile buğday üretiminde kullanılan kimyasal ilaçlarla yabancı ot mücadelesini benimseme davranışı arasında istatistiksel olarak bir bağıntı olmadığı (Taluğ, 1974), Konya-Ereğli ilçesinde yapılan bir diğer araştırmada da

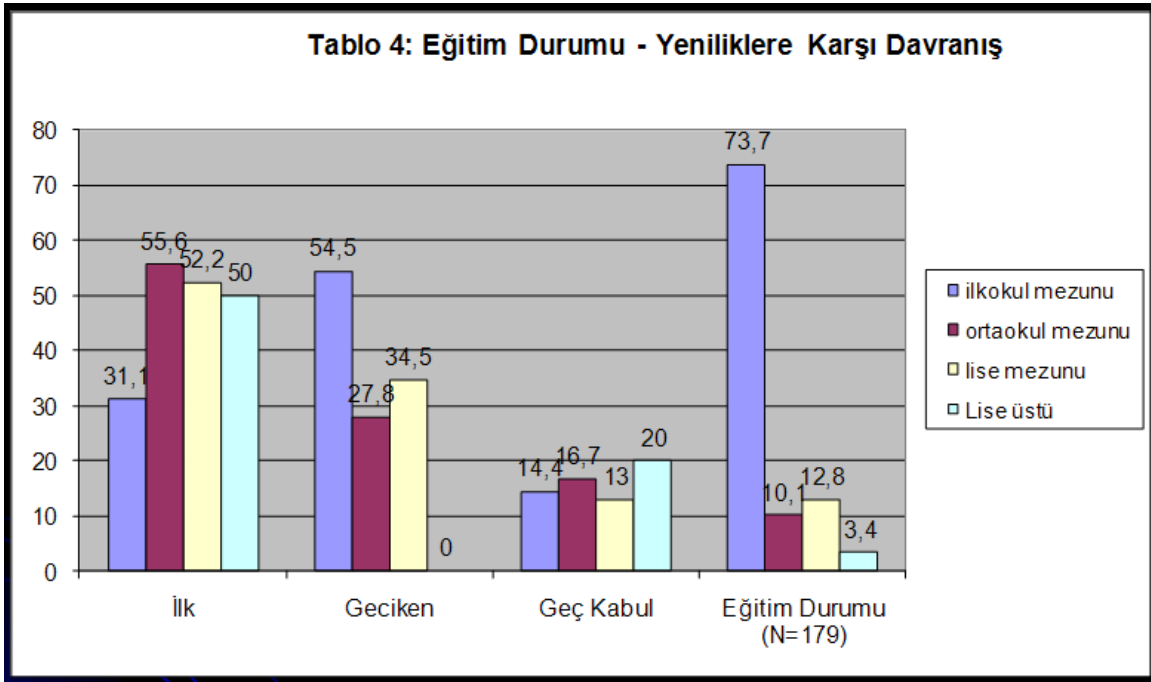
yaş ile kooperatifi benimseme davranışı arasında istatistiksel olarak bir bağıntının olmadığı saptanmıştır (Tatlıdil, 1978).

3.4. Eğitim ve Yeniliklere Karşı Davranış İlişkisi

İnsanların bilgi ve beceri düzeyleri yükseldikçe gerek yeni bilgileri arama istekleri, gerek bilgiye erişme yetenekleri ve gerekse bu bilgileri değerlendirip kendi yaşantılarında kullanma yetenekleri artmaktadır (Taluğ, 1994). Eğitim düzeyinin tarımdaki teknolojik yeniliklerin erken benimsenmesinde etkili olabileceği ifade edilmektedir (Taluğ, 1974). Tarımsal yeniliklerin kabul edilmesi konusunda yapılan 275 deneysel araştırmanın % 74'ün de eğitim düzeyi ile benimseme davranışı arasında anlamlı bir bağıntının olduğu saptanmıştır (Rogers and Shoemaker, 1971).

Bu nedenle Hayrabolu üreticilerinin eğitim düzeyi ile teknolojik yeniliklere karşı davranışları arasındaki bağıntıyı saptamak amacıyla tablo 4 düzenlenmiştir.

Tablo 4'de görüldüğü gibi, işletme sahiplerinin % 73,7'si ilkokul, 10,1'i ortaokul, 12,8'i lise ve 3,4'ü lise üstü eğitim görenlerden oluşmaktadır.

Hayrabolu üreticilerinin eğitim durumu ve yeniliklere karşı davranış arasındaki ilişki irdelendiğinde, tablo 4'de de görüleceği gibi, yeniliği ilk kabul eden grupta ilkokul mezunlarının düşük (% 31,1), ilkokuldan sonraki okullardan mezun olanların oranının ise, (sırasıyla % 55,6, %52,2 ve % 50) daha yüksek olduğunu görmekteyiz. Bu da eğitim düzeyi yükseldikçe yeniliği herkesten önce alıp uygulamak isteyenlerin, yani yenilikçilerin sayısının da yükseldiğini göstermektedir. Malkara ilçesinde yapılan araştırmada da eğitim düzeyi yüksekliğine bağlı olarak yenilikleri ilk kabul edenlerin oranının da yükseldiği saptanmıştır (Gürel 1998 ve Gürel 2010),

Trakya bölgesi dışında yapılan diğer bilimsel araştırmalarda da benz sonucun elde edildiği görülmektedir. Ege Bölgesi'nde kaliteli sofralık üzüm, kuru incir ve sera domatesi üzerine yapılan bir araştırmada (Oktay ve Özkaya, 1994) ortalama eğitim düzeyinde olan üreticilerin hasattan kaynaklanan ve hasat sonrası sorunlarının en az olduğu saptanmıştır. Konya-Ereğli ilçesinde yapılan bir diğer araştırmada, üreticilerin eğitim düzeyi ile kooperatifi benimseme davranışı arasında istatistiksel olarak bir bağıntının olduğu saptanmıştır (Tatlídil, 1978). Ankara Polatlı'da yapılan araştırmada da eğitim düzeyi ile buğday üretiminde kullanılan kimyasal ilaçlarla yabancı ot mücadelesini benimseme davranışı arasında istatistiksel olarak bir bağıntı olduğu saptanmıştır (Taluğ, 1974). Ancak, İçel'de yapılan bir araştırmada üreticilerin eğitim düzeyi ile MEYSEB'in önerdiği tarım tekniklerini benimsemeleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır (Taluğ, 1982).

3.5. Risk Yüklenme ve Yeniliklere Karşı Davranış İlişkisi

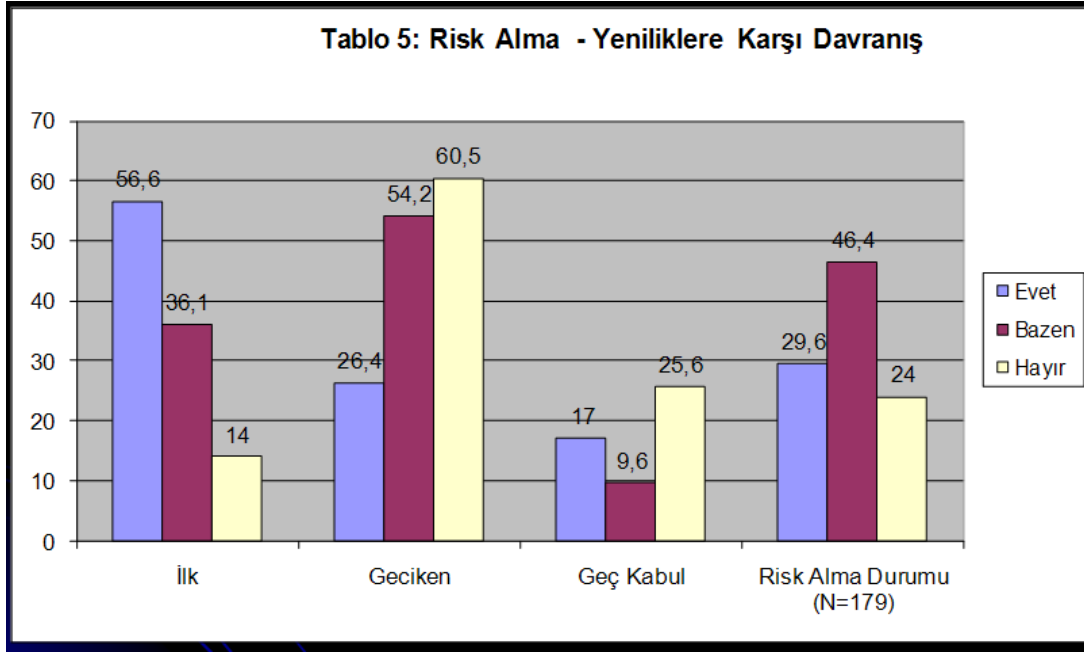
Riski gerekçe göstererek girişimde bulunmamak cesaretsizliktir, diyebiliriz. Cesaretli olunmayınca yatırımcı olmak ve başarılı olmak mümkün değildir (Albrecht, 1970). Kromka (1988) ise deneyim, eğitim düzeyi vb. faktörler bireyin risk yüklenmeden korkmayı azaltabileceğini belirtmektedir.

Dolayısıyla çiftçinin riskten korkması, tarımsal alanlarda yatırımlardan, yani yenilikleri uygulamadan çekinmesi demektir. Bir bölgede toplum, riski göze almaya hazır değilse, o bölgede teknolojik gelişmelere karşı ilgi de az dır, demektir (Planck ve Ziche, 1979). Risk yüklenmekten kaçınmak, bireyin şansını denemedeki isteksizliğini ve sosyal çevresi dışında var olan girişim ve denemelerden kaçınması demektir (Özkaya, 1996).

Bu nedenle çiftçilere tarımsal yatırımlarda riske karşı nasıl bir tutum içerisinde oldukları sorulmuş ve elde edilen bulgularla tablo 5 oluşturulmuştur.

Tablo 5'de görüldüğü gibi, işlemlerin % 46,4'ü risk almada ihtiyatlıdır ve bazen risk almaktadırlar. Buna karşın risk almadan korkmayanların oranı % 29,6 ve risk almadan korkanların oranı ise % 24'dür.

Risk alma ve yeniliklere karşı davranış ilişkisi irdelendiğinde yeniliği ilk kabul eden grupta risk almadan korkmayan üreticilerin oranının % 29,6 olduğunu ve bu üreticilerin % 56,6'sının bu grupta, yani yenilikçiler grubunda olduğunu görmekteyiz. Bu bulguya göre risk alma ile yeniliklere karşı davranış arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Malkara ilçesinde yapılan bir diğer araştırmada da (Gürel 1998 ve Gürel 2010) risk almaktan korkmayan işletmelerin daha yenilikçi olduğu saptanmıştır.

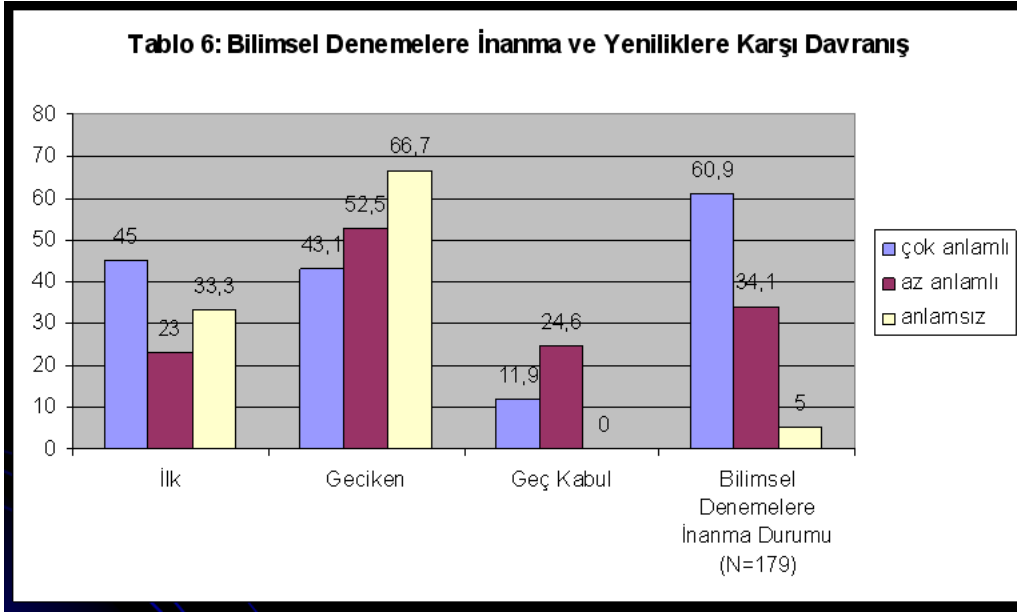
3.6. Bilimsel Denemelere İnanma ve Yeniliklere Karşı Davranış İlişkisi

Teknolojik yenilikleri erken benimseyenler geç benimseyenlere göre bilme karşı daha olumlu bir tutuma sahiptir. Çünkü yeniliklerin çoğu bilimsel araştırmaların ürünüdür. Bilime karşı olumlu tutum içerisinde olan çiftçiler, genel olarak tarımsal denemelere ilgi duyarlar ve işletmelerinde bazı denemeleri uygulayarak veya uygulamak isterler (Kromka, 1990). Bilme karşı olmayan çiftçiler, genel olarak yeniliğe karşı olumlu tutum izlerler (Albrecht, 1970). Bir bölgede toplum bilme karşı olumsuz bir tutum içerisinde ise, o bölgede teknolojik gelişmelere karşı duyulan ilgi de o denli az olur (Planck ve Ziche, 1979).

Bu nedenle çiftçilere tarım alanında yapılan bilimsel denemelere karşı nasıl bir tutum içerisinde oldukları sorulmuş ve elde edilen veriler ile Tablo 6 oluşturulmuştur.

Tablo 6’da görüldüğü gibi, üreticilerin % 60,9’u tarımsal alanda bilimsel denemeleri ve bunların sonucunu anlamlı bulmaktadır. Buna karşın % 34,4’ü az anlamlı ve % 5’i anlamsız bulmaktadır.

Bilimsel denemelere inanma ve yeniliklere karşı davranış arasındaki ilişki irdelendiğinde, yeniliği ilk kabul eden grupta bilimsel denemeleri çok anlamlı bulanların oranının % 45 ile en yüksek oranda olduğunu görmekteyiz. Bu da üreticilerin bilime karşı tutumu ile yeniliklere karşı davranışları arasında anlamlı bir bağıntının olduğunu göstermektedir. Malkara’da yapılan bir diğer araştırmada da üreticilerin bilime karşı tutumu ile yeniliklere karşı davranışları arasında anlamlı bir bağıntının olduğunu saptanmıştır (Gürel 1998 ve Gürel 2010).

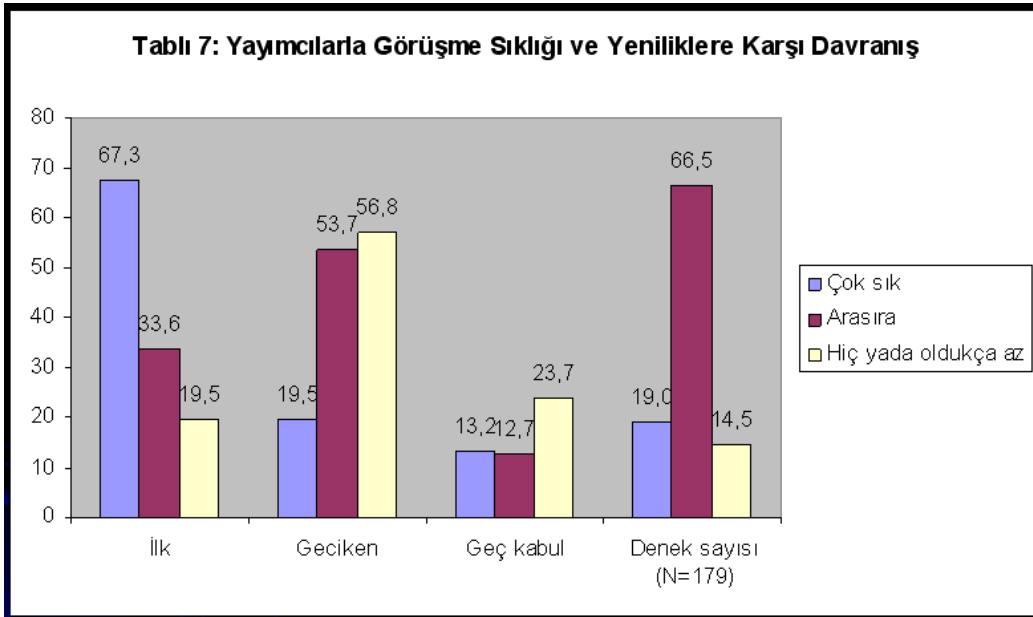

3.7. Yayımcılar ile Görüşme Sıklığı ve Yeniliklere Karşı Davranış İlişkisi

Üreticilerin yayım elemanlarıyla görüşme eğilimleri tarımsal yenilikleri benimseme davranışına olumlu yönde etki edeceği düşünülmektedir (Tatlıdil, 1978) ve (Taluğ, 1974).

Bu nedenle araştırmada üreticilerin yayım elemanları ile görüşme sıklığı ile yeniliklere karşı davranışları arasındaki olası bağıntı irdelenmiştir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi, üreticilerin % 19’u yayım elemanlarıyla çok sık iletişim kurarken, % 66,5’i arasıra (bazen) ve % 14,5’i hiç ya da oldukça az iletişim kurmaktadır.

Yayımcılarla iletişim kurma sıklığı ile üreticilerin yeniliklere karşı davranışları arasındaki ilişki irdelendiğinde yayımcılar ile çok sık iletişim kuran üreticilerin (%19) % 67,3'ü yeniliği ilk kabul eden yenilikçiler grubunda bulunmaktadır.

Bu bulgu, üreticilerin yayımcılarla görüşme sıklığı ile yeniliklere karşı davranışları arasında anlamlı bir bağıntının olduğunu göstermektedir. Malkara ilçesinde yapılan diğer bir araştırmada da üreticilerin yayımcılarla görüşme sıklığı ile yeniliklere karşı davranışları arasında anlamlı bir bağıntının olduğunu saptanmıştır (Gürel 1998 ve Gürel 2010).

3.8. Kooperatifler ile Görüşme Sıklığı ve Yeniliklere Karşı Davranış İlişkisi

Trakya Bölgesi genelinde olduğu gibi, Hayrabolu'da da üreticiler tarımsal amaçlı en azı bir kooperatifin ortağıdır. Ancak, Tarım İl Müdürlüğü yayım elamanları ile görüşme sıklığında olduğu gibi, üreticilerin sadece % 18,4'ü kooperatifler ile çok sık görüşmektedir. Buna karşın % 68,7'si arasına ve % 12,8'i hiç ya da oldukça az görüşmektedir (Tablo 8).

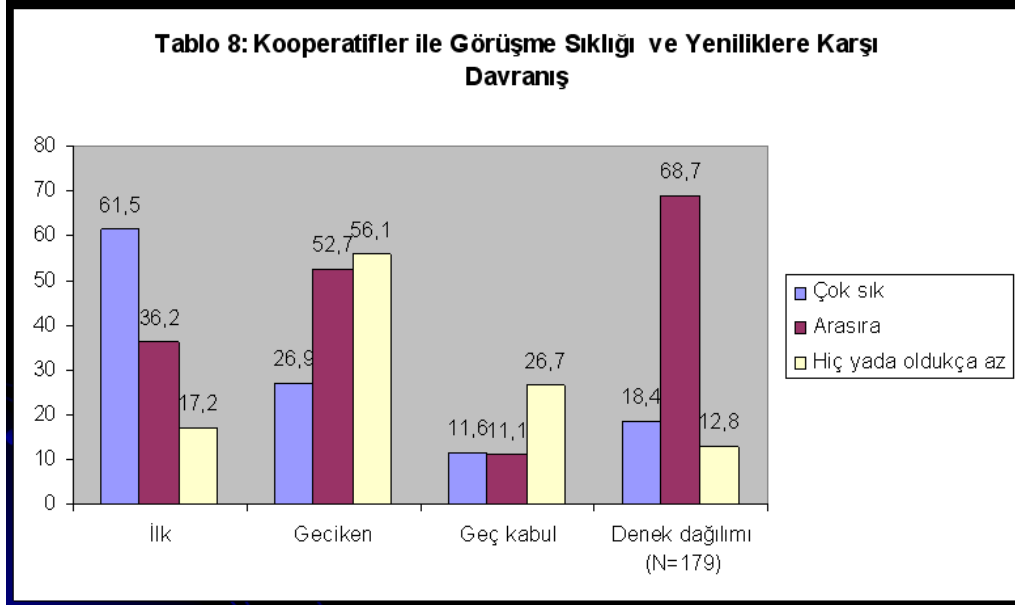
Üreticilerin kooperatifler ile görüşme sıklığı ve yeniliklere karşı davranışları arasındaki ilişki irdelendiğinde, kooperatifler ile çok sık görüşen üreticilerin (%18,4) % 61,5'i yeniliği ilk kabul eden yenilikçiler grubunda yer aldığını görmekteyiz.

Bu bulgu, üreticilerin kooperatifler ile görüşme sıklığı ile yeniliklere karşı davranışları arasında anlamlı bir bağıntının olduğunu göstermektedir. Malkara ilçesi üreticileri ile yapılan araştırma sonucunda da üreticilerin Trakya Birlik ile ilişkileri arttıkça, teknolojik yeniliklere karşı daha olumlu davrandıkları saptanmıştır (Gürel 1998 ve Gürel 2010). Tekirdağ İli Karabezirgan köyünde yapılan bir diğer araştırmada (Gürel 1996) kooperatiflerin eğitsel nitelikte tarımsal yayım hizmeti vermediğini bildirmektedir. Tekirdağ'da yapılan bir diğer araştırmada (İnan 1989) çiftçilerin % 97,9'unun Ziraat Odalarına kayıtlı olduğu, % 64,8'inin Tarım Kredi Kooperatiflerine ve % 50'sinin Köy Kalkınma Kooperatiflerine ortak oldukları, ancak çiftçiler teknik bilgi ihtiyaçlarını komşulardan, diğer tarımsal kuruluşlardan ve televizyondan karşıladığı bildirilmektedir. İthal inekler ile ilgili karşılaşılan sorunlar üzerine yapılan bir diğer çalışmada (Gürel ve Ark. 1995) ithal ineklerle ilgili karşılaşılan sorunlar hakkında işletmelerin % 85'inin televizyon ve radyodan, % 15'inin Tarım İl Müdürlüğünden bilgi aldıklarını, buna karşın kooperatiflerden bilgi alan işletmeye rastlanmadığı bildirilmektedir.

Trakya Bölgesi dışında yapılan diğer araştırmalarda da benzer sonucun elde edildiği görülmektedir. Aşağı Seyhan Sulama Projesi alanında yapılan bir araştırmada (Özcatalbaş ve Gürgen 1991), çiftçilerin sulama, gübreleme vb. konularda bilgi aldığı kaynaklardan kendi deneyimleri, komşular ve özel kuruluşlar önemli rol oynarken, kooperatiften bilgi alındığına değinilmemektedir. Yalnız gübre fiyatını öğrenmede Tarım Kredi Kooperatiflerinden bilgi edinenlerin oranının % 4,3 olduğu, tohum ve tarımsal ilaç fiyatı hakkında kooperatiften bilgi edinen çiftçinin olmadığı belirtilmektedir. Ege ve Akdeniz Bölgesini kapsayan bir diğer araştırmada (Oktay ve Özkaya 1994) 300 çiftçiye uygulanan anket sonucunda kooperatiften bilgi edinen üzüm üreticilerinin oranının % 1,3 olduğu saptanmıştır.

Halbuki büyük önder Atatürk Türkiye’de kooperatiflerin kurulması üzerine 1 Kasım 1936 yılında TBMM’ni açarken, Mülâyim’in de (1995) ifade ettiği gibi, kooperatifçiliği çok boyutlu ve eğitsel niteliklere sahip bir girişim olarak gördüğünü şu sözlerle ifade etmiştir. “Kooperatif teşkilatı her yerde sevilmiştir. Kredi ve satış için olduğu gibi, istihsal vasıtalarını öğretip kullanırmak için kooperatiflerden istifadeyi mümkün görüyoruz”.

Trakya Bölgesi dışında yapılan diğer araştırmalarda da benzer sonucun elde edildiği görülmektedir. Aşağı Seyhan Sulama Projesi alanında yapılan bir araştırmada (Özçatalbaş ve Gürgen 1991), çiftçilerin sulama, gübreleme vb. konularda bilgi aldığı kaynaklardan kendi deneyimleri, komşular ve özel kuruluşlar önemli rol oynarken, kooperatiftan bilgi alındığına değinilmemektedir. Yalnız gübre fiyatını öğrenmede Tarım Kredi Kooperatiflerinden bilgi edinenlerin oranının % 4,3 olduğu, tohum ve tarımsal ilaç fiyatı hakkında kooperatiftan bilgi edinen çiftçinin olmadığı belirtilmektedir. Ege ve Akdeniz Bölgesini kapsayan bir diğer araştırmada (Oktay ve Özkaya 1994) 300 çiftçiye uygulanan anket sonucunda kooperatiftan bilgi edinen üzüm üreticilerinin oranının % 1,3 olduğu saptanmıştır.

Halbuki büyük önder Atatürk Türkiye’de kooperatiflerin kurulması üzerine 1 Kasım 1936 yılında TBMM’ni açarken, Mülâyim’in de (1995) ifade ettiği gibi, kooperatifçiliği çok boyutlu ve eğitsel niteliklere sahip bir girişim olarak gördüğünü şu sözlerle ifade etmiştir. “Kooperatif teşkilatı her yerde sevilmiştir. Kredi ve satış için olduğu gibi, istihsal vasıtalarını öğretip kullanırmak için kooperatiflerden istifadeyi mümkün görüyoruz”.

SONUÇ

Kırsal kalkınma yatırımlarının amacı, üreticilere yenilikleri benimsetmektir. Bu bağlamda (a) yeniliğin ve (b) hedef kitlenin özellikleri önemli rol oynamaktadır. Hayrabolu için elde edilen bulgular:

1. Hayrabolu yeniliklere açık bir ilçedir.
2. Kırsal kalkınma yatırımları açısından Hayrabolu üreticilerin yeniliklere karşı davranışları, işletme büyüklüğü, yaşları, eğitim seviyeleri, risk alma durumları ve bilimsel deneme sonuçlarına inanma durumları uygundur.
3. Ancak Tarım İl Müdürlüğü, kooperatifler gibi kuruluşlar ile iletişimleri oldukça zayıftır.

KAYNAKLAR

- Albrecht, H., 1970, Die Sozialökonomische Beratung in der Landwirtschaft, Mainz.
- Barnett, G., 1953, Hommer: Innovation: The Basis of Cultural Change, London.
- Bodenstedt, A. A., 1973, Die Einstellung Kleinbetrieblicher Landwirte in den Entwicklungsländern zur Kooperation, Soziologische Anmerkungen zu einem Entwicklungsproblem, aus Zeitschrift für das ges. Genossenschaftswesen, Nr.: 23.
- Çıkmın, A., 1975, Köy Kalkınmasında Kooperatiflerden ve Benzeri Diğer Örgüt Şekillerinden Yararlanma ve Bunların Geliştirilmelerine İlişkin Sorunlar ve Çözüm Yolları, E.Ü.Z.F. Yayın No 275, E.Ü. Matbaası, Bornova-İzmir.
- Gürel, A., 1996, Tarım Kooperatiflerimizde Görülen Tarımsal Yayım Hizmeti Eksikliği, Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi, 6-9 Kasım 1996, Ankara.
- Gürel, A., 1998, "Malkara İlçesinde Ayçiçeği Üreticilerinin Teknolojik Yeniliklere Karşı Davranışlarını Etkileyen Etmenler Üzerine Bir Araştırma", Yayın No: 262, Araştırma No: 90, T.Ü. Tekirdağ Ziraat Fakültesi, Tekirdağ
- Gürel, A., 2010, Malkara'da Kırsal Halkın Yeniliklere Karşı Davranışlarını Etkileyen Etmenler, Malkara Değerleri Sempozyumu, Malkara, Tekirdağ
- Gürel, A., Gaytancıoğlu, O., Kubaş, A., 1995, İthal İnek Bulunduran Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Sorunları, Türkiye Hayvancılığının Yapısal ve Ekonomik Sorunları Sempozyumu, S. 116-122, İzmir.
- Gürel, A., 1996, Landwirtschaft und Lage der Agrarberatungen in Tekirdağ/Thrazien-Türkei -Am Beispiel: Das Dorf Karabezirgan bei Tekirdağ-, Yayın No: 247, Araştırma No: 94, Tekirdağ, 79 s.
- İnan, İ. H., 1989, Tekirdağ İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Optimum İşletme Planlarının Saptanması Üzerine Bir Araştırma, T.Ü. Vet. ve Hay. D. ,13.S, 13.03.1989, Ankara.
- Kromka, F., 1988, Innovationsverhalten türkischer Bauern in der Schwarzmeerregion, in: Land, Agrarwirtschaft und Gesellschaft, Jg. 5, H. 3, Stuttgart.
- Kromka, F., 1990, Die soziale Situation der türkischen Bäuerin. Ergebnisse einer Umfrage in Entwicklung und Ländlicher Raum. Jg. 24, H. 2.
- Mülayim, Z.G., 1995, Kooperatifçilik, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Oktay, E., ve Özkaya T., 1994, Kaliteli Üzüm, İncir ve Domates Üretiminde Tarımsal Yayımın Etkileri, Bornova – İzmir.
- Özçatalbaş, O. ve Gürgen, Y., 1991, Aşağı Seyhan Sulama Projesi Alanındaki Üreticilere Götürülen Yayım Hizmetlerinin Çiftçi Gereksinimlerine Göre Değerlendirilmesi: Mısır Üreticileri Örneği, Ç.Ü. Ziraat Fak., 1. Tarım Kongresi, 9-11 Ocak 1991, Adana.
- Özkaya, T., 1996, Tarımsal Yayım ve Haberleşme, E.Ü.Z.F., Ofset Basımevi, İzmir.
- Planck U. ve Ziche J., 1979, Land- und Agrarsoziologie, Verlag Eugen Ulmer Stuttgart.
- Planck, U., 1972, Die ländliche Türkei. Soziologie und Entwicklungstendenzen, Frankfurt am Main.
- Rogers, E.M., and Shoemaker, F.F., 1971, Communication of Innoations. The Free, Press, New York.
- Taluğ, C. ve Tatlıdil, H., 1993, Tarımsal Yayım ve Haberleşme, A.Ü.Z.F., Ankara.
- Taluğ, C., 1974, Tarımda Teknolojik Yeniliklerin Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma, A.Ü.Z.F. Ankara.
- Taluğ, C., 1982, MEYSEB Tarımsal yayım Çalışmalarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, A.Ü.Z.F., Ankara.
- Taluğ, C., 1994, Tarımsal Dönüşüm ve İnsan Kaynağı Geliştirme, Tarım Haftası 1994 Sempozyumu, TMMOB, No: 25, Ankara.
- Tatlıdil, H., 1978, Konya Ereğli İlçesinde Köy Kalkınma Kooperatiflerinin Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma, A.Ü. Ziraat Fakültesi, Ankara.
- Yamane, T., 1967. Elementary sampling theory. Prentice-Hall, INC., Englowood Cliffs, N. Jersey, USA.

HAYRABOLU YÖRESİ TARIM TOPRAKLARININ VERİMLİLİK DURUMU

Aydın ADILOGLU*

Merih GÜLER

Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Toprak Bölümü 59030-Tekirdağ

Tel: 0282 293 14 42 * e-posta: a_adiloglu@ hotmail.com

ÖZET

Bu araştırmada Hayrabolu ilçesi topraklarının verimlilik durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla yöreden 50 farklı araziden toprak örneği alınmıştır. Elde edilen analiz sonuçlarına göre, toprakların pH değerlerinin ve kireç içeriklerinin genellikle uygun, tekstürlerinin genellikle killi tın (CL) olduğu, ancak organik madde kapsamının yetersiz olduğu saptanmıştır. Toprakların yarayışlı P, Fe, Cu ve Mn, değişebilir K, Ca ve Mg kapsamı yeterli düzeydedir. Ancak yarayışlı Zn kapsamı ise genellikle yetersiz olarak belirlenmiştir. Yöre topraklarının organik madde kapsamının artırılması gereklidir. Ayrıca bitkilere ve topraklara ihtiyacı oranında Zn'lu gübre kullanılması gereklidir

Anahtar kelimeler: Hayrabolu, toprak, analiz, verimlilik.

ABSTRACT

FERTILITY STATUS OF AGRICULTURE SOILS IN HAYRABOLU DISTRICT

This investigation was carried out to determine the fertility status of Hayrabolu district agriculture soils. For this purpose, the total 50 soil samples were taken from different villages in Hayrabolu. According to the results, soil pH and lime contents of soils are suitable, texture class is CL, generally, but organic matter content of soils were found insufficient level. Available P, Fe, Cu and Mn, exchangeable K, Ca and Mg contents of soils were found sufficient, generally, but available Zn contents of soils were determined insufficient level, generally. Consequently, organic matter contents of soils should be increased and Zn fertilizer should be applied to plants and soils.

Key words: Hayrabolu, soil, analysis, fertility.

1. GİRİŞ

Dünya ve ülkemiz nüfusunun giderek artmasına karşılık tarım alanları her geçen yıl çeşitli faktörlere bağlı olarak azalmaktadır. Azalan tarım topraklarının artan nüfusu besleyebilmesi için birim alandan alınan ürün miktarının artırılması gerekir. Birim alandan alınacak ürün miktarının artırılması ise tarım topraklarının verimliliğinin sürdürülebilir olmasına bağlıdır. Bunun için toprakların verimliliğinin iyi bilinmesi ve gübreleme programlarının buna göre yapılması çok önemlidir. Çünkü gereğinden az veya fazla gübre uygulaması ile topraklarının besin dengesi bozulmaktadır. Bunun sonucunda da başta ürün veriminde düşme olmak üzere önemli çevre sorunları karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle toprak ve bitki analizleri ile tarım topraklarının bitki besin elementi kapsamı belirlenmeli ve topraklara verilecek gübre çeşit ve miktarları en doğru bir biçimde saptanmalıdır.

Hayrabolu ilçesinde 650 067 da' lık tarım alanının 342 500 da' nda hububat, 900 da' nda baklagil, 10 500 da' nda yem bitkisi, 3 500 da' nda şeker pancarı, 1000 da' nda yumrulu bitkiler ve 284 000 da' nda ise yağ bitkileri tarımı yapılmaktadır. Söz konusu bu tarım alanlarında 180 200 ton hububat, 90 ton baklagil, 47 750 ton yem bitkisi, 21 000 ton şeker pancarı, 2342 ton yumrulu bitkiler, 71 900 ton yağlı tohum üretimi gerçekleşmiştir (Anonim, 2010). Böylesine önemli ve ülke ekonomisine katkıda

bulunan Hayrabolu ilçesi tarım topraklarının verimlilik durumlarının ayrıntılı olarak ortaya konulması çok önemlidir.

Hayrabolu ilçesini de kapsayan Trakya Bölgesi toprakları üzerinde yapılan bir çalışmada (Sağlam ve ark. 1997), toprakların bazı kimyasal özellikleri ve yarayışlı bazı mikro besin elementi kapsamaları incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre toprakların pH değerleri 4.28- 7.83; kireç kapsamaları % 0.00- 26.14; organik madde kapsamaları % 0.51- % 4.39; tekstürleri genellikle kumlu tın olarak belirlenmiştir. Yarayışlı Fe kapsamaları 0.10- 58.17 mg/kg; Yarayışlı Cu kapsamaları 0.00- 4.98 mg/kg; yarayışlı Zn kapsamaları 0.19- 13.71 mg/kg ve yarayışlı Mn kapsamaları ise 1.34- 113.20 mg/kg arasında bulunmuştur. Toprakların organik madde içeriklerinin genellikle düşük, Yarayışlı Zn kapsamalarının yetersiz olduğu saptanmıştır.

Kırklareli yöresi asit toprakların verimlilik durumlarının belirlendiği bir araştırmada 20 farklı toprak örneği kullanılmıştır (Adiloğlu, 1998). İncelenen asit toprakların pH değerleri 4.60- 6.39; organik madde içerikleri % 0.80- 3.08; yarayışlı P kapsamaları 2.51- 22.17 kg P₂O₅/da, kireç ihtiyaçları 140- 320 kg CaCO₃/da; KDK değerleri 5.05- 433.64 cmol/kg arasında değişmektedir. Toprakların yarayışlı Fe kapsamaları 0.41- 4.48 mg/kg arasında olup genellikle yeterli düzeydedir. Yarayışlı Cu kapsamaları 0.08- 0.77 mg/kg arasında olup toprakların büyük bir kısmında Cu yetersizliği saptanmıştır. Toprakların yarayışlı Zn kapsamaları 0.02- 0.52 mg/kg arasında olup bir toprak hariç tamamında Zn yetersizliği saptanmıştır. Toprakların yarayışlı Mn içerikleri ise 15.83 – 43.78 mg/kg arasında olup herhangi bir Mn yetersizliği görülmemiştir.

Beyşehir yöresi tarım topraklarının verimlilik durumlarının araştırıldığı bir çalışmada (Zengin ve ark. 2003) 24 farklı yerden toprak örneği alınmıştır. Araştırma sonunda toprakların genellikle hafif alkalın pH'da, tınlı tekstürde, organik madde içeriklerinin düşük olduğu görülmüştür. Toprakların yarayışlı P, değişebilir K içeriklerinin ve yarayışlı mikro element (Fe, Cu, Zn, Mn) içeriklerinin yeterli olduğu saptanmıştır.

Bu araştırmada Hayrabolu ilçesi tarım topraklarının verimlilik durumları yapılan toprak analizleri ile belirlenmeye çalışılmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmada kullanılan toprak örnekleri Tekirdağ ili Hayrabolu ilçesinin Çıkrıkçı, Faraş, Aydınlar, Umurca, Örey, Tatarlı, Susuzmüsellim, Umurbey, Şalgamlı, Canhıdır, Hacılı, Kurtdere, Soylu, Çene, Muzruplu, Kandamış, Yörükler, Çerkezmüsellim, Bayramşah, Parmaksız ve Emiryakup köylerinden ve 50 farklı tarladan alınmıştır (Jackson, 1967). Alınan toprak örneklerinde pH, kireç, organik madde, yarayışlı fosfor, değişebilir katyonlar (K, Ca, Mg) (Sağlam, 2008), tekstür (Tüzüner, 1990), bitkiye yarayışlı mikro elementler (Fe, Cu, Zn, Mn) (Lindsay ve Norvell, 1978)'e göre yapılmıştır. Elde edilen bulgular Alpaslan ve ark. (1998)'e göre değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Toprak örneklerinin bazı fiziksel ve kimyasal analiz sonuçları Çizelge 1’de verilmiştir. Çizelge 1’den de görüleceği gibi toprakların pH değerleri 5.45 ile 7.51 arasında değişmektedir. Bu değerlerin % 20 ‘si hafif asit ve % 80’i ise nötr karakterlidir. Toprakların kireç içerikleri % 0.21 ile % 13.83 arasındadır. Buna göre toprakların % 52’si az kireçli, % 42’si kireçli ve % 6’sı da orta kireçli sınıfına girmektedir. Toprakların organik madde içerikleri % 0.57 ile % 4.09 arasında ölçülmüştür. Bu değerlerin % 12’si çok az, % 62’si az ve % 26’sı ise orta düzeydedir.

Çizelge 1. Hayrabolu yöresi topraklarının bazı fiziksel ve kimyasal özellikleri.

Toprak no	pH	CaCO ₃ , %	Org. mad. %	Kil,%	Silt, %	Kum, %	Tekstür
1	7.24	3.56	2.12	27.05	33.95	30.00	CL
2	7.23	2.49	2.41	33.09	41.57	25.43	CL
3	7.30	3.14	2.60	37.58	41.97	20.45	CL
4	6.06	0.45	1.62	34.41	25.22	40.37	CL
5	7.43	0.84	1.54	28.10	19.90	52.00	SCL
6	7.27	0.41	2.00	25.93	33.77	40.30	L
7	7.28	0.62	1.72	19.60	28.40	52.00	SL
8	7.45	1.44	1.43	25.90	39.84	34.26	L
9	7.51	2.39	1.33	32.42	39.28	28.30	CL
10	7.23	0.82	1.59	32.20	28.52	39.28	CL
11	7.26	0.85	0.88	27.05	33.95	29.00	CL
12	6.78	0.41	1.48	17.48	26.27	56.25	SL
13	6.44	0.21	1.76	19.61	25.30	55.09	SL
14	6.23	0.21	0.95	25.41	28.69	45.90	L
15	6.40	0.50	1.41	36.90	23.10	40.00	CL
16	5.87	0.47	1.09	22.92	35.96	41.12	L
17	6.96	0.80	2.50	26.08	33.92	40.00	L
18	6.29	0.63	1.80	32.90	28.50	38.60	CL
19	6.82	1.16	0.93	22.41	36.21	41.38	L
20	6.80	3.22	0.72	31.90	31.37	36.73	CL
21	7.27	0.43	2.26	43.60	39.15	17.25	C
22	7.48	2.14	1.30	41.27	42.85	15.88	SiC
23	7.45	1.28	1.40	34.00	23.87	42.13	CL
24	7.44	7.01	0.57	20.83	24.04	55.13	SCL
25	7.28	3.72	1.14	25.49	35.34	39.17	L
26	7.31	0.63	1.31	34.95	36.52	28.53	CL
27	7.38	3.69	1.28	27.61	39.56	32.83	CL
28	7.23	0.84	3.64	25.35	31.01	43.64	L
29	7.19	1.51	2.26	17.46	47.77	39.77	L
30	7.12	1.25	4.09	31.05	36.05	32.90	CL
31	7.11	0.49	1.81	36.30	32.49	31.21	CL
32	7.22	1.15	1.93	30.60	41.06	28.34	CL
33	7.30	1.76	1.07	36.14	32.49	31.37	CL
34	6.73	1.03	1.60	27.14	24.45	48.41	SCL
35	7.12	2.07	2.29	30.50	31.60	37.90	CL
36	7.35	3.76	1.52	26.36	35.88	37.76	L
37	6.98	1.99	1.71	32.65	32.11	35.24	CL
38	5.68	1.56	2.38	25.57	27.09	47.34	SCL
39	6.59	0.65	1.97	27.68	27.15	45.17	SCL
40	5.45	0.57	1.38	28.75	30.86	40.39	CL
41	6.27	0.78	1.83	28.18	28.60	43.22	CL
42	5.74	0.41	1.57	28.36	25.04	46.60	SCL
43	6.72	0.61	1.10	19.20	31.93	48.87	L
44	6.83	0.51	1.62	27.72	47.80	24.48	CL
45	6.87	0.58	1.67	30.02	33.64	36.34	CL

46	7.37	2.15	1.47	28.85	29.27	41.88	CL
47	7.42	12.23	1.22	44.57	27.91	27.52	C
48	7.49	13.83	0.85	30.26	34.95	34.79	CL
49	7.27	1.90	2.45	26.77	40.69	32.54	L
50	7.48	2.65	2.02	50.80	37.20	12.00	C
Max	7.51	13.83	4.09	50.80	47.80	56.25	
Min	5.45	0.21	0.57	17.46	19.90	12.00	

Toprak örneklerinin bazı makro ve mikro besin elementi kapsamaları Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2. Hayrabolu yöresi topraklarının bazı makro ve mikro besin elementi kapsamaları.

Toprak no	P ₂ O ₅ , kg/da	K ₂ O, kg/da	Ca, %	Mg, %	Fe, mg/kg	Cu, mg/kg	Zn, mg/kg	Mn, mg/kg
1	12.88	76.55	0.62	0.25	7.74	3.56	Eseri	13.28
2	9.52	90.68	0.67	0.22	7.61	3.47	Eseri	14.72
3	22.40	69.48	0.70	0.17	7.05	2.69	0.41	13.89
4	17.92	48.27	0.29	0.16	23.21	2.73	Eseri	79.86
5	22.40	95.37	0.44	0.22	1.32	1.53	0.27	8.79
6	28.00	146.00	0.36	0.20	4.00	2.52	0.50	21.93
7	12.88	70.65	0.47	0.18	7.65	1.51	0.07	35.73
8	16.80	135.43	0.64	0.34	5.69	2.86	0.29	19.11
9	10.64	48.27	0.51	0.22	6.19	2.58	Eseri	15.97
10	19.04	83.60	0.65	0.09	8.13	2.69	0.07	22.18
11	14.56	126.00	0.38	0.17	3.39	2.17	Eseri	16.85
12	13.12	389.75	0.30	0.08	9.34	3.75	2.95	37.74
13	8.17	154.25	0.31	0.10	10.47	2.69	1.07	49.77
14	15.68	65.95	0.42	0.13	13.58	2.10	Eseri	69.52
15	36.96	53.00	0.41	0.06	27.66	2.76	0.21	57.69
16	31.36	41.23	0.34	0.10	23.50	2.20	0.06	67.26
17	11.20	48.27	0.56	0.20	3.08	2.25	Eseri	19.59
18	17.92	44.75	0.52	0.13	22.07	2.22	Eseri	53.67
19	32.48	41.23	0.44	0.23	11.93	2.13	Eseri	66.34
20	8.86	31.80	0.54	0.06	4.42	1.53	Eseri	40.18
21	11.20	87.12	0.83	0.106	11.07	3.47	Eseri	16.92
22	1.10	65.57	0.72	0.10	6.70	3.33	Eseri	14.86
23	8.96	94.20	0.59	0.13	5.40	2.36	Eseri	20.56
24	5.60	70.65	0.63	0.11	3.93	1.40	Eseri	17.05
25	9.52	85.95	0.73	0.02	4.97	1.79	Eseri	19.30
26	30.80	98.90	0.59	0.27	4.68	2.19	Eseri	17.04
27	16.80	93.03	0.78	0.08	5.40	2.13	Eseri	16.69
28	80.08	591.10	0.26	0.12	8.94	2.91	1.68	25.73
29	19.60	53.00	0.44	0.17	4.31	1.95	Eseri	20.92
30	71.68	157.80	0.58	0.23	7.76	2.73	2.12	23.85
31	15.12	81.25	0.35	0.14	5.87	1.86	Eseri	16.17
32	11.20	70.65	0.40	0.13	6.18	2.10	Eseri	20.72
33	10.08	51.80	0.43	0.14	6.68	1.43	Eseri	17.21
34	25.76	74.17	0.40	0.09	8.16	1.87	0.05	35.69
35	42.56	243.75	0.44	0.18	14.28	3.08	0.83	37.81
36	14.56	89.50	0.68	0.05	8.97	0.41	Eseri	20.86
37	32.48	88.33	0.49	0.08	16.23	2.58	0.41	42.88
38	11.03	144.82	0.31	0.08	33.10	2.98	1.18	100.80
39	64.96	98.90	0.30	0.01	10.24	1.77	0.93	24.78
40	67.20	70.65	0.46	0.01	26.71	2.12	Eseri	64.69
41	51.52	94.20	0.31	0.08	17.79	2.20	0.65	39.01
42	59.92	55.35	0.30	0.14	26.28	2.12	0.08	47.11
43	30.24	56.53	0.18	0.10	17.31	2.35	0.18	32.24
44	75.04	98.90	0.26	0.12	1.29	1.71	0.53	0.02

45	31.92	74.17	0.34	0.13	6.87	1.81	Eseri	7.29
46	3.36	65.95	0.92	0.06	4.47	1.21	Eseri	13.32
47	3.92	73.00	0.80	0.02	2.21	1.24	Eseri	5.84
48	2.80	53.00	0.87	0.02	3.34	0.95	Eseri	7.68
49	27.44	121.27	0.96	0.06	7.30	2.53	0.24	11.80
50	20.72	118.96	0.92	0.01	9.86	2.34	Eseri	9.51
Max	80.08	591.10	0.96	0.34	33.18	3.75	2.95	100.80
Min	1.10	31.80	0.18	0.01	1.29	0.95	Eseri	0.02

Çizelge 2 incelendiğinde toprakların yarayırlı P_2O_5 değerlerinin 1.10 ile 80.08 kg/da arasında değiştiği görülür. Topraklar yarayırlı P_2O_5 miktarlarına göre değerlendirildiğinde % 8'inin yeterli, % 36'sının fazla ve % 56'sının ise çok fazla fosfor içerdiği görülmektedir. Toprakların değişebilir K_2O değerleri ise 31.80 ile 591.10 kg/da arasında bulunmuştur. Bu değerlerin % 44'ü yeterli, % 50'si fazla ve % 6'sı ise çok fazla değişebilir K_2O içermektedir. Toprakların değişebilir Ca kapsamı % 0.18 ile % 0.96 arasında değişmekte olup, bu değerlerin % 24'ü yeterli ve % 76'sı ise fazla sınıfına girmektedir. Benzer şekilde değişebilir Mg kapsamı % 0.01 ile % 0.34 arasında belirlenmiştir. Bu değerlerin % 14'ü yeterli, % 54'ü fazla ve % 32'si ise çok fazla sınıfındadır.

Çizelge 2' ye göre toprakların bitkilere yarayırlı Fe kapsamı 1.29 mg/kg ile 33.18 mg/kg arasında değişmektedir. Topraklar yarayırlı Fe kapsamına göre değerlendirildiğinde % 6' sı az, % 16' sı orta ve % 78' i de yüksek düzeyde Fe içermektedir. Toprakların yarayırlı Cu kapsamı 0.95 mg/kg ile 3.75 mg/kg arasında olup tamamı yeterli düzeydedir. Toprakların yarayırlı Zn kapsamı eseri ile 2.95 mg/kg arasında bulunmuştur. Bu değerlerin % 68'i çok az, % 18'i az ve % 14'ü yeterli düzeydedir. Toprakların yarayırlı Mn kapsamı 0.02 mg/kg ile 100.80 mg/kg arasındadır. Bu değerlerin % 18'i az, % 66'sı yeterli ve % 16'sı fazla düzeyde bulunmuştur.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre, Hayrabolu ilçesi topraklarının pH değerleri ve kireç kapsamı bitki yetiştiriciliği için uygundur ancak toprakların büyük bir bölümünde organik madde yetersizliği saptanmıştır. Toprakların verimliliğinin bir göstergesi olan organik madde miktarının artırılması için gerekli kültürel önlemler alınmalıdır.

Toprakların yarayırlı fosfor kapsamı Trakya bölgesi ile paralellik taşımakta olup yeterli ve yüksek bulunmuştur. Ancak son yıllarda çiftçiler aşırı miktarda fosforlu gübre kullanımından vazgeçmeye başlamışlardır. Toprakların değişebilir potasyum, kalsiyum ve magnezyum kapsamı da yeterli düzeyde belirlenmiş olup bu besin elementleri için de yörede herhangi bir sorun yoktur.

Topraklar yarayırlı mikro besin elementi kapsamına göre değerlendirildiğinde, yarayırlı Fe, Cu ve Mn bakımından herhangi bir beslenme sorununa rastlanmamıştır. Ancak dünyada, ülkemizde ve Trakya Bölgesi'nde önemli bir mikro element sorunu olan Zn eksikliği bu yörede de saptanmış olup toprakların %76'sı çinkolu gübrelemeye gereksinim duymaktadır. Yörede Zn eksikliğini gidermek için

toprak ve bitki analizi sonuçlarına göre, bitkilere veya toprağa Zn'lu gübreleme yapılmalıdır.

5. KAYNAKLAR

- Adiloğlu, A., 1998. The Relationships Between Available Fe, Cu, Zn and Mn Contents and Some Properties of Acid Soils in Kırklareli Region. International Symposium on Arid Region Soils, 400-405, Menemen-İzmir.
- Alparslan M., A. Güneş ve A. İnal, 1998. Deneme Tekniği. A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayın No:1501, Ankara.
- Anonim, 2010. 2009 Yılı Tarım Raporu. Tarım İl Müdürlüğü Yayınları, Tekirdağ.
- Lindsay W. L. and W. A. Norvell, 1978. Development of a DTPA soil test for zinc, iron, manganese and copper. Soil Sci. Soc.Am.J. 42:421- 428.
- Sağlam, M. T., H. H. Tok, A. Adiloğlu, A. R. Demirkıran ve K. Bellitürk, 1997. Trakya Bölgesi'nden Alınan Bazı Toprak Örneklerinin Elverişli Fe, Cu, Zn ve Mn Kapsamları Üzerinde Bir Araştırma. I. Trakya Toprak ve Gübre Sempozyumu, 228-252, Tekirdağ.
- Sağlam M. T., 2008. Toprak ve Suyun Kimyasal Analiz Yöntemleri. Namık Kemal Üniversitesi, Yayın No: 2, Tekirdağ.
- Tüzüner, A., 1990. Toprak ve Suyun Analiz Laboratuvarları El Kitabı, T.C. Köy Hizmetleri Genel Müd. Ankara.
- Zengin, M., Ü. Çetin, İ. Ersoy ve H.H. Özaytekin, 2003. Beyşehir Yöresi Tarım Topraklarının Verimlilik Durumlarının Belirlenmesi. S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi 17 (31): 24- 30, Konya.

HAYRABOLU' DA TARIMSAL MEKANİZASYONUN DURUMU ve TARIM MAKİNALARI ÜRETİMİ BAKIMINDAN TEKİRDAĞ İLİNDEKİ KONUMU

İlker H. ÇELEN

Eray ÖNLER

Gözde ÖRGE

Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Makinaları Bölümü, Tekirdağ

Tel: 0 282 293 14 42

e-posta: icelen@nku.edu.tr

ÖZET

Tarımsal üretimde verim artışı; daha az işgücü kullanımı, işlerin daha kısa sürede yapılması, yeni iş alanlarının açılması, teknik bilgi ve eğitimin geliştirilmesi açısından tarımsal mekanizasyon önem taşımaktadır. Bu makale kapsamında, Türkiye'nin tarımsal mekanizasyondaki gelişimi dikkate alınarak Tekirdağ'da kullanılan ve üretilen tarım makineleri ortaya konulmuş, Hayrabolu ilçesinin Tekirdağ tarım makineleri üretimindeki payı incelenmiş, Tekirdağ genelinde TARMAKBİR'e kayıtlı olan tarım makineleri üreticilerinin %58'ini barındırması bakımından, ilin tarım makineleri üretim merkezi konumunda olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Tarımsal mekanizasyon, Hayrabolu, tarımsal mekanizasyon düzeyi, tarım makinesi, tarım makineleri imalatı

ABSTRACT

Development of agricultural mechanization is very critical for improving efficiency at agricultural production, less use of labor, less use of time and also improving technical knowledge. At this study we examined agricultural machines that are used and manufactured at Tekirdag. Also we examined share of Hayrabolu at agricultural machine manufacturing within total Tekirdag production. Results showed %58 of agricultural machine manufacturers which are member of TARMAKBİR, are settled in Hayrabolu and this makes Hayrabolu as a manufacturing center of Tekirdag.

Keywords : Agricultural mechanization, Hayrabolu, agricultural mechanization level, farm machines, agricultural machine manufacturing

GİRİŞ

Artan dünya nüfusu, tarım alanlarının farklı amaçlarla kullanılması, çevre ve hava kirliliğinin meydana getirdiği olumsuzluklar, temel besin maddelerinin bilinçsiz kullanılması tarımın istenilen düzeyde gelişmesine engel olmaktadır. Ayrıca endüstriyel ve teknolojik gelişmelerin sebep olduğu hızlı sanayileşme, doğal kaynakların tükenmesine yol açmaktadır. Doğal kaynakların tükenmesi sonucu, besin kaynaklarının arttırılması zorunlu hale gelmiştir.

Hızla çoğalan nüfusun gereksinimlerini karşılamak için, birim alandan niteliksel ve niceliksel olarak daha yüksek üretim, günümüz tarımsal üretiminin temel amaçlarından biridir. Bu amaç için, teknolojik gelişmelerden faydalanılmaktadır.

Tarımsal mekanizasyon, tarımsal üretimde insan işgücüne bağımlılığın azaltılması zorunluluğu nedeniyle önemli bir yer kazanmıştır. Batı ülkelerinde bazı ürünlerin hasadında, yıl içerisinde kısa bir süreliğine işgücü gereksiniminin yüksek düzeylere çıkması ve bu gereksinimin karşılanmasında yetersiz kalınması sonucu; üretimde önemli kayıpların oluşması mekanizasyonun kullanımı ve yaygınlaşmasını desteklemiştir. Tarımsal mekanizasyon uygulamalarından; farklı alan, boyut ve çeşitlilikte yararlanılmaya başlanması, tarım alanlarından diğer endüstriyel alanlara

işgücü akışına ve bunun doğal sonucu olarak birim işgücü giderlerindeki artışa sebep olmuştur (Kepner ve ark.,1980). Bu dönüşüm sırasında farklı yöntemlerle uygulanan devlet destekleri de süreç üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Tarımla uğraşan nüfusun azalmasıyla, büyük oranda miras hukukundaki yasalara da bağlı olarak işletmelerin büyümesi, işletme ve fert başına tarımsal gelir artışı gözlenmesi ve böylece tarımsal üretimde yukarıda bahsedilen mekanizasyon ve diğer yüksek teknolojilerin kullanılmasına olanak sağlanması beklenmektedir.

Tarımda mekanizasyon ve ileri teknoloji kullanımı ile üretim girdileri başına çıktıların daha fazla olması sağlanarak, verimlilik arttırılmakta ayrıca ürün kalitesinde artış sağlanmaktadır. Verim ve kalite artışı, özellikle tarıma dayalı sanayi başta olmak üzere diğer sektör yatırımları için kaynak oluşturmalarının yanı sıra tarım alanında istihdam olan nüfusu tarımdan diğer sektörlere geçişe zorlamaktadır.

Tarımsal üretimde birim alandan yüksek verim elde etmek asıl amaçtır. Türkiye gerek barındırdığı nüfus gerekse arazi varlığı ve diğer iklim-toprak çeşitliliği gibi ekolojik avantajlar nedeniyle tarım potansiyeli oldukça yüksektir. Ancak, birçok üründe verim istenilen düzeyde değildir (Dursun, 2000). İyi bir tarımsal mekanizasyon uygulaması ile işlerin zamanında gerçekleştirilmesi sağlanmakta ve birim alandan elde edilen ürün önemli ölçüde arttırılabilmektedir.

Türkiye tarım toprakları bakımından potansiyel kullanma sınırına varmıştır. Ülkemiz toprak rezervi kalmamış 19 ülkeden biri haline gelmiştir. Tarım toprakları işletmelere ve mülkiyete göre dengesiz bir dağılım göstermektedir. İşletmelerin üçte ikisi 50 dekarın altında toprağa sahiptir (Gürbüz, 1993).

Türkiye’de özellikle 20. yy sonlarında, ulusal boyutta tarım kesimini etkileyen yapısal değişikliklerin olduğu bir gerçektir. AB sürecindeki ülkemizde her alanda olduğu gibi tarımsal ürünlerde de ithalatın serbestliği, henüz kurumsallaşmamış tarım kesiminde büyük sıkıntılara yol açacağı bir gerçektir. Bu süre zarfında devletin çiftçiye olan desteğinin azalması da söz konusudur. Sonuç; çiftçilerin ekonomik yönden zayıflaması olacaktır. Ancak bütün bunların yanı sıra, girdi maliyetlerindeki artış karşılamaayan taban fiyat veya sadece fiyatı artışı, sorunları oldukça ağırlaştırmaktadır. Tarım kesiminin sorunları sadece çiftçileri değil aynı zamanda tarım alet ve makineleri üretici ve pazarlayıcısı durumunda olan üreticileri de olumsuz etkilemektedir. Nitekim yaşanan krizler, tüm imalat sanayinde olduğu gibi tarım makineleri sanayini de etkilemektedir. Ancak büyük bir bölümü demirci veya kaynakçı olarak imalat yapmaya çalışan bu kesimin sorunlarını bireysel olarak aşabilmeleri imkânsız görünmektedir (Dilay ve Özkan, 2007).

Tarımsal üretimin aksine, sanayi ve hizmet sektörlerinde üretim sürekli ve dönüşüm hızlı olduğundan, insan işgücü verimliliği tarıma oranla yüksek olmaktadır. Öte yandan tarımsal nüfus, işgücü ve istihdam ile mekanizasyon arasında çok yakın ancak ters orantılı bir ilişki söz konusudur. Teknolojik gelişmişlik düzeyiyle ilişkili olarak, insan işgücü ve mekanizasyon birbirlerinin yerini alan üretim girdileridir. Tarımsal nüfus ve işgücü azaldıkça üretimde, insan işgücünün yerini mekanizasyon almakta, ayrıca üretim ve verimlilik değerleri artmakta, işletme ölçekleri büyümekte ve

bütün bunlar bir yandan mekanizasyonu zorunlu hale getirirken, diğer yandan mekanizasyon yatırımı için gerekli kaynakları oluşturmaktadır.

Tarımsal mekanizasyon, tüm üretim teknolojilerinin uygulanabilmesi ve söz konusu uygulamaların niteliğinin arttırılabilmesi için zorunlu ve gereklidir. Ayrıca yeni teknolojilerle birim alanda sağlanan yüksek nitelik ve nicelikli üretim, tarımsal mekanizasyon yardımıyla zamanında tamamlanabilir. O halde, her yeni teknolojinin ileri tarımsal mekanizasyon uygulamalarına gereksinim gösterdiği söylenebilir.

Tarımsal üretimde mekanizasyon uygulamalarının yaygınlaşması, bir ülkenin sektörel ekonomik dengeleri üzerinde etkili olmakta aynı zamanda tarımsal üretimde üretim etkinliğinde artış sağlamaktadır. Bu nedenle, sosyolojik anlamda ve aktif ekonomik nüfus dağılımı çerçevesinde mekanizasyon uygulamaları bir ülkenin iktisadi hedefleri doğrultusunda çok iyi yönetilmesi gereken önemli bir süreçtir. Tarımsal mekanizasyon uygulamalarının, tarımsal üretimin her alanındaki etkinliğinin belirlenmesi, benzer üretim kollarında verimli ve karlı üretim yapan işletmelerle yapılacak karşılaştırmalar sonucunda değerlendirilebilir.

Erkmen ve ark.(1990) tarafından yapılan araştırmada; 1987 yılı için bölgelere göre işlenen alanlar ve enerji kaynağı dağılımındaki gelişmeler incelenmiş, traktör sayısında bölgeler arasında ilk sırayı İç Anadolu Bölgesi'nin (154,562) aldığı, onu sırasıyla Marmara (140,855) ve Ege (105, 509) Bölgelerinin izlediği, Güneydoğu (28,352) ve Doğu Anadolu (33,338) Bölgelerinin ise son sırada yer aldığı belirtilmiştir. Birim tarım alanına düşen beygir gücü değerinde Marmara 2,94 ile ilk sırada, Ege (2,49) ve Karadeniz (1,88) Bölgeleri'nin ise onu takip ettiği Güneydoğu Anadolu (0,55) Bölgesi'nin ise son sırada yer aldığı belirtilmiştir. 1000 ha alana düşen traktör sayısında ilk sırayı Marmara (61,14) ve ikinci sırayı Ege (51,66) Bölgesi'nin aldığı, son sırada ise Güneydoğu Anadolu (11,46) Bölgesinin olduğu bildirilmiştir.

Sabancı ve Akıncı (1991) yaptıkları çalışmada; ülke genelinde traktör parkı özelliklerinin ve işletmeye sağlanacak traktöre ilişkin teknik ve ekonomik özelliklerin belirlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu çalışmada yıllara göre traktör parkı ve ortalama motor gücünün değişimi incelenmiş ve 1973 yılından bu yana son 22 yılda sayısal olarak azalma gözlenirken bu traktörlere ait ortalama motor gücü düzeylerinde ise artış gözlemlendiği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, 1973-1995 yılları arasındaki traktör parkının güç gruplarına göre oransal dağılımı gözlenmiş ve en fazla traktör sayısının 31-40 kW güç grubunda olduğu görülmüştür. Sınıflamada 41- 50 kW ve 51-60 kW güç grubunda yer alan traktör sayısında önemli artış olduğu ve bu artışın mekanizasyon uygulamaları ve çağdaş işletmecilik açısından istenen bir gelişme olduğu belirtilmiştir. Parkta 11-20 kW, 71-80 kW ile >81 kW güç grubundaki traktör sayısının oldukça az olduğu için bu güç gruplarındaki traktör sayılarının arttırılmasında önemli yararlar olacağı vurgulanmıştır.

Zeren (1991); Türkiye ve Avrupa Topluluğu (AT) ülkelerinde nüfus ve tarımsal yapıyı incelemiş, AT ülkelerinde tarımsal aktif nüfusun toplam aktif nüfusun %8,3'ü iken bu değer ülkemizde %40-45 olduğu ve AT'de tarımın ulusal gelirdeki payı %3,5'iken bu değer Türkiye'de %17 olduğunu, ayrıca AT ülkelerinde ortalama işletme büyüklüğünün her yıl arttığını (ortalama 700 da), Türkiye'de ise azalmaya

devam ettiğini (50 da) belirtmiştir. Türkiye ve AT ülkelerinin 1990 yılı değerlerine göre mekanizasyon düzeyleri karşılaştırıldığında; Türkiye’de birim alana düşen traktör gücünün 1,15 kW/ha iken, AT’de ortalama olarak 4,6 kW/ha olduğunu belirtmiştir. Bu bilgilere ilaveten 1960-1990 yılları arasında Türkiye’de mekanizasyon düzeyinin geliştiği, bu gelişme ile tarımsal aktif nüfusun azaldığı ancak bu hızlı değişime rağmen hala Türkiye’nin bir tarım ülkesi görünümünü sürdürdüğü vurgulanmıştır.

Sabancı (1994); tarımsal mekanizasyonun, tarımsal üretimde ileri tarım teknolojilerinin kullanımı için zorunlu olan makinelerin; yapımı, seçimi, işletilme ve korunması ile ilgili hizmetler bütünü olduğunu ve mekanizasyon hizmetlerinin tarımda mekanizasyon araçları olan enerji ve iş makineleri ile uygulandığını belirtmiştir. Ayrıca iş makinelerine enerji sağlayan temel makinenin traktör olduğunu, bu nedenle bir ülkenin mekanizasyon düzeyinin belirlenmesinde kullanılan birim işlenen alana düşen traktör gücünün bugüne kadar kullanılan en yaygın ölçü olduğunu vurgulamıştır. 1978-1992 yılları arasında marka ve modellere göre Türkiye’nin traktör parkı ve ortalama güçlerine bakıldığında geçmişe kıyasla üretimi yapılan traktör sayısının azaldığı buna karşın her firmanın model sayısının arttığı belirtilmiştir.

Altuntaş ve ark. (1997); tarımsal mekanizasyonun girdi olarak ülkemiz tarımındaki payının %41 olduğunu belirtmişlerdir. Ülkemizin bugünkü tarımsal mekanizasyon düzeyi ile dünyanın kendine yeterli sayılı ülkelerinden biri olmasına rağmen, hızla artan tarımsal ürün talebinin karşılanması, mevcut üretim düzeyinin artırılması ve verimin yükseltilmesi gerektiği ve bunun için tarım bölgelerinde mekanizasyon düzeyinin planlanması, traktör ve alet-makine parkının sayı ve çeşitliliğinin artırılarak etkin hale getirilmesine çalışılması gerektiği belirtilmiştir. Türkiye’nin tarımsal yapısına bakıldığında nüfusun yaklaşık %50’sinin kırsal kesimde yaşadığı ve tarımla uğraştığı, bununla beraber daha çok küçük işletmelerin var olduğu vurgulanmıştır. 1994 yılı verilerine göre ülkemizin coğrafi bölgelere göre işlenen alanlar ile traktör dağılımındaki değişim incelenmiş ve traktör kullanımında bölgeler arasında ilk sırayı İç Anadolu Bölgesi’nin almış olduğu, bu bölgeyi Marmara ve Ege Bölgeleri’nin izlediği, ayrıca en düşük kullanımın olduğu bölgelerin de Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgeleri olduğu belirtilmiştir. İşlenen alanlarda ise gene ilk sırayı İç Anadolu Bölgesi’nin aldığı, bu bölgeyi sırasıyla Güneydoğu ve Karadeniz Bölgelerinin izlediği belirtilmiştir.

Sümer ve ark. (2003)’nin yaptıkları çalışmada; 1987-2000 yılları arasındaki 15 yıllık dönem dikkate alınarak ekonomik traktör parkı değerlendirilmiş ve sonuç olarak, 2001 yılı ekonomik traktör parkında 523169 adet traktör bulunduğu, bu sayının yaklaşık %6’sının farklı marka ve model ithal traktörlerden oluştuğu, ortalama motor gücünün 43,3 kW olduğu, parka en fazla 40,0-49,9 kW güç grubunda yer alan traktörlerin (%43) bulunduğu belirtilmiştir. Son yıllarda, 30,0-39,9 kW güç grubundaki traktör sayılarında belirli bir azalma olurken, 40,0-49,9 kW ve 50,0-59,9 kW’lık güç gruplarında belirli artış olduğu belirtilmiştir. Küçük ve büyük güçlü traktör sayılarının oldukça az olduğu vurgulanmıştır. Özellikle 1993 yılından sonra 10 kW ve altında traktör üretiminin yapılmadığı belirtilmiştir. 60 kW ve üzerindeki büyük güçlü traktörlerde ise son yıllarda belirgin bir artışın olduğu vurgulanmıştır. Ülkenin mekanizasyon düzeyinde önemli artışların olacağı ancak bunun güç gruplarının gelişimine bağlı olacağının tahmin edildiği vurgulanmıştır. Ülkenin tarımsal mekanizasyon düzeyinin değerlendirilmesinde

en önemli göstergelerden biri olarak kabul edilen birim alana düşen traktör motor gücü değerinin ekonomik traktör parkı dikkate alınarak 1,24 kW/ha, kullanılan park dikkate alınarak 2,26 kW/ha olarak hesaplandığı belirtilmiştir. Ekonomik parka göre belirlenen gösterge değerinin ülkenin mekanizasyon düzeyinin değerlendirilmesinde daha doğru bir yaklaşım olacağı vurgulanmıştır.

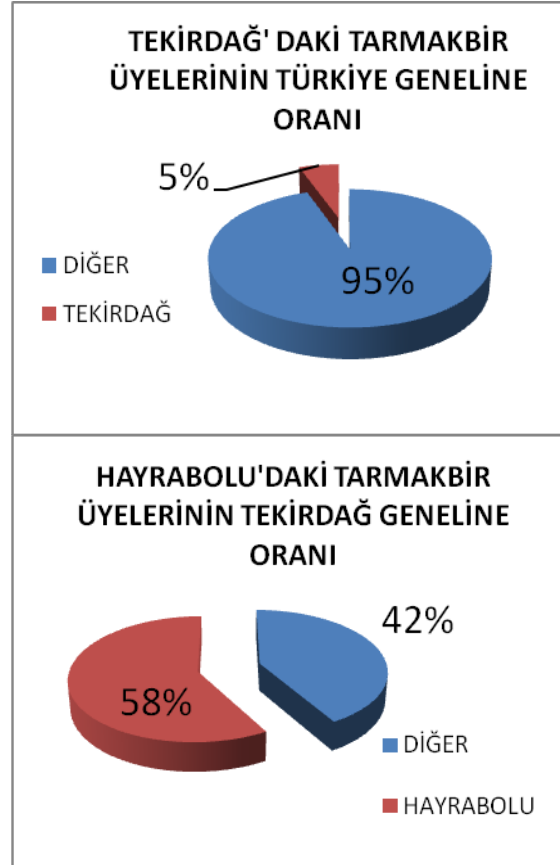
Gülsoylu ve Ulusoy (2006); traktör parkının 1 milyona yakın bir sayıya eriştiği, böylece 1,53 kW/ha güç yoğunluğu, 36 traktör/1000 ha ve 315 traktör/1000 işletme traktör yoğunluğu değerleriyle dünya ortalamasının üzerinde bir mekanizasyon düzeyinin sağlandığı ancak ulaşılan düzeyin gelişmiş ülkelerin henüz çok gerisinde olduğu belirtilmiştir. Bölgelere göre 1000 ha tarım alanına düşen *çift akslı* traktör sayıları incelendiğinde; Marmara Bölgesi'nin 10,69 traktör/1000 ha ile ilk sırada yer aldığı, 9,26 traktör/1000 ha ile Ortağüney Bölgesi'nin ikinci sırada yer aldığı, 0,22 traktör/1000ha değeri ile Güneydoğu Bölgesi'nin son sırada olduğu, *tek akslı* traktörler incelendiğinde ise 8,35 değeri ile Marmara Bölgesi'nin ilk, 0,06 değeri ile de Güneydoğu Bölgesi'nin son sırada yer aldığı belirtilmiştir. Türkiye'de 1000 ha alana düşen traktör sayısının çift akslılar için 6,04, tek akslılar için ise 4,11 olduğu belirtilmiştir.

Tarım Bakanlığı kayıtlarına göre tarım makineleri imalat sektöründe Türkiye çapında yaklaşık 1000 adet firma faaliyet göstermektedir. Bu firmaların 400 adedi kabul edilebilir ölçekte üretim yapan firmalar olmakla birlikte geri kalan kısmı birkaç kişiyle faaliyet gösteren torna/kaynak atölyesi niteliğinde küçük işletmelerdir. Türkiye'de 2007 yılı verilerine göre TARMAKBİR üyesi toplam 223 adet tarım makinesi imalatçısı bulunmaktadır. Marmara Bölgesinde ise bu sayı 39 dur. En fazla imalatçı Ege bölgesinde (88 adet) bulunmakta, Kuzeydoğu Bölgesi'nde ise TARMAKBİR kayıtlarına göre tarım makinesi imalatçısı bulunmamaktadır.

Tekirdağ' daki TARMAKBİR üyesi firmaların Türkiye'deki oranı ve Hayrabolu'daki TARMAKBİR üyesi firmaların Tekirdağ içerisindeki oranı Şekil 1' de görülmektedir. Güngören'in (2005), bildirdiğine göre 1999 yılındaki kayıtlı firma sayısı 210, 2004 yılında ise 263'tür. Gerek yıllara göre imalatçı sayısındaki değişim, gerekse imalatçıların ürün çeşitliliği değişimi, tarımsal ürün getirisinin yıllara göre değişimi ve çiftçinin mekanizasyon araçlarına yatırım yapma düşüncesiyle doğrudan ilişkilidir.

Tekirdağ ilinde bulunan tarım makineleri üreten ve tamirat yapan toplam işletme sayısı 45'dir. Bunların 37 si üretim yapan işletme olup 21 adedi Hayrabolu'dadır. Tamirat yapan işletme sayısı ise 8 olup bunların 1 adedi Hayrabolu'da yer almaktadır.

Ülke genelinde olduğu gibi Tekirdağ'da kırsal kesim nüfusunun hızla düşmesi, sanayileşme sürecinin hızlanması ve iş gücü ücretlerinin yükselmesi gibi nedenler dolayısıyla tarım alet ve makineleri kullanımı artmıştır. Tekirdağ İl genelinde 3.884.225 dekar olan tarla arazisinin tamamı traktörle işlenmekte olup, sadece çok meyilli araziler, bağ alanları ile meyvelikler ve sebze bahçelerinin bir kısmında traktör kullanılmamaktadır. Tekirdağ tarımı sadece traktör bakımından mekanize olmakla kalmamış, traktörden tam anlamıyla yararlanmayı mümkün kılan diğer alet ve ekipmanlar bakımından da mekanize olmuş bulunmaktadır (Anonim, 2008).

Şekil 1. Türkiye ve Tekirdağ TARMAKBİR üyeliği durumu

Çizelge 1' de de görüldüğü gibi Tekirdağ'da toplam olarak 20.053 adet traktör bulunmaktadır. Bunun 647 adedi (% 3.23) el traktörü, 1 adedi paletli traktördür. 19.405 adet dört tekerlekli traktörlerden sadece 211'i (% 1.06) 35 BG' den küçüktür. 2.647 adedi (% 13.20) 35-50 BG arası, 9.005 adedi (% 44.91) 51-70 BG arası ve 7.542 adedi (% 37.61) 70 BG' den fazladır. Traktör kullanımına elverişli tarla tarımının yapıldığı 3.884.225 dekarlık sahaya göre traktör başına yaklaşık 194 dekarlık arazi düşmektedir. Öte yandan tarımda mekanizasyon derecesinin en sağlıklı göstergesi sayılan traktör varlığı ve bazı alet - makine mevcudu 2000 'li yıllar için aşağıda Çizelge 2' de verilmiştir (Anonim, 2008).

SONUÇ

Nüfus artışına bağlı olarak tarımsal üretimin artırılma ihtiyacı, tarım alanlarının sınırlı olması sebebiyle, birim alandan elde edilen tarımsal ürünlerin veriminde artışa gidilmesini zorunlu kılmaktadır. Verim artışındaki bu ihtiyaç tarımda makineleşmeyi gerekli kılmıştır. Azalan kırsal nüfus nedeniyle insan işgücüne bağımlılığı azaltma, üretimde kaybı indirgeme, üretim süresini kısaltıp üretim miktarını artırma ihtiyaçları makineleşme gelişimini hızlandırmaktadır.

Tekirdağ'ın, traktör ve traktöre bağlanıp iş yapacak ekipmanların çeşitliliği bakımından Türkiye ortalamasının üzerinde ve yeterli mekanizasyon seviyesinde olduğu görülmektedir. Aynı zamanda Türkiye çapında TARMAKBİR üyesi firmaların %5' i Tekirdağ' da bulunmaktadır.

Çizelge 1: Tekirdağ İli Tarımsal Alet-Makine Varlığı

Alet Ve Makine Çeşitleri	YILLAR								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Traktör	20.271	20.121	20.237	20.491	20.430	20.452	20.138	20.000	20.053
Bıçerdöver	907	871	1.075	1.089	1.052	1.053	1.084	1.049	1.129
Süt Sağım Makinesi	8.433	9.189	9.144	9.229	9.958	9.748	9.885	10.114	10.231
Selektör	136	136	146	151	175	178	176	182	184
Mibzer (her türlü)	17.031	17.519	23.533	25.116	26.115	26.187	26.239	26.610	26.505
Pulluk (her türlü)	28.848	28.230	28.562	28.725	29.868	29.905	29.920	31.283	31.219
Kimyevi Gübre Dağıtıcısı	12.778	12.846	13.471	13.530	13.955	14.048	14.085	14.345	14.212
Pülverizatör				17.569	17.977	17.992	18.004	18.509	19.550
Ot Silaj Makinesi	20	23	20	29	21	21	21	13	20
Mısır Silaj Makinesi	98	107	113	102	135	138	152	195	233
Yem Hazırlama Makinesi	576	587	606	609	678	685	688	687	697
Balya Makinesi	780	755	789	821	842	843	855	895	945

Hayrabolu ilçesi, Tekirdağ genelinde TARMAKBİR' e kayıtlı olan tarım makineleri üreticilerinin %58'ini barındırması bakımından, ilin tarım makineleri üretim merkezi konumundadır.

Çizelge 2: Tarım Makineleri Üretim Miktarları (2008)

Tarım Alet-Makine Adı	Merkez	Çerkezköy	Çorlu	Hayrabolu	Malkara	Murath	Şarköy	M.Ereğlisi	Saray	Toplam
Pulluk			302	61	124					487
Sıralı Çizer Pulluk					35					35
Askılı 2'li Pulluk					39					39
Askılı 3'lü pulluk			2	40	40					82
Askılı 4'lü pulluk				20	10					30
Askılı 5'li pulluk				1						1
Bahçe pulluğu			300							300
Goble	6				78					84
Merdane	4				22					26
Tırmık				86	104					190
Sabit Dişli Tırmık				55	64					119
Zincirli Tırmık					25					25
Tel Tırmık				31	15					46
Sap Parçalama Makinası	2			90	43					135
Mibzer	37			1357	830					2224
Askılı Kombine Buğday Mibzeri	28			735	430					1193
Pnömatik Ekim Makinası				547	400					947
Mekanik Ekim Makinası				45						45
Nohut Ekim Makinası				30						30

Soğan Ekim Makinası	9									9
Kaz Ayağı	2			53	24					79
Kombikürüm					21					21
Pistonlu Kepçe					26					26
Dip Kazan					15					15
Kimyevi Gübre Dağıtım Makinası				244	293					537
Toprak Tesviye Makinası (lazerli)					50					50
Tesviye Küreği (Bıçağı)					7					7
Otomatik Sulama Makinası				68	10					78
Toprak Frezesi					10					10
Kuyruk Milinden Hareketli Pülverizatör				70	8					78
Römork					17					17
Tek Dingilli Römork					7					7
Çift Dingilli Römork					10					10
Ara Çapa Makinası				125	5					130
Motorlu Çapa Römorku							50			50
Motorlu Çapa Pulluğu							50			50
Traktör		861								861
TOPLAM	88	861	604	3658	2762	0	100	0	0	8073

KAYNAKLAR

- Altuntaş, E., Ögüt, H., Taşer Ö. F., 1997. Ülkemizin Coğrafik Bölgelerine Göre Tarımsal Mekanizasyon Durumu Tarımsal Mekanizasyon 17. Ulusal Kongresi 17-19 Eylül 1997 Tokat Sayfa 68-75
- Anonim, 2008. Tekirdağ Tarım İl Müdürlüğü 2008 Yılı Faaliyet Raporu, 179 sayfa, Tekirdağ
- Dilay, Y., Özkan, A., 2007. Karaman İl'indeki Tarım Makineleri İmalatçılarının Durumu ve Sorunları. Tarımsal Mekanizasyon 24. Ulusal Kongresi, 5-6 Eylül, Kahramanmaraş.
- Dursun, H., 2000. Dünya Ticaret Örgütü ve Avrupa Birliği Politikaları Karşısında Türk Tarımı. Ziraat Mühendisliği Dergisi, Türk Ziraat Mühendisleri Birliği ve Vakfı Yayınları, Ankara, Ocak-Şubat, s:325,s,23
- Erkmen, Y., Bastaban, S., Çelik, A., Öztürk, İ., 1990. Türkite'nin Coğrafik Bölgelere Göre Tarımsal Mekanizasyon Sorunları Ve Çözüm Olanakları 4. Uluslararası Tarımsal Mekanizasyon Ve Enerji Kongresi 1-4 Ekim 1990 Sayfa 1-11
- Gülsoylu, E., Ulusoy, E., 2006. Türkiye'de Tek Akslı- İki Tekerli Traktörlerin Sayısal Değişimi Ve Kullanımı Tarım Makineleri Bilimi Dergisi 2006, 2 (4), 271-278 ISSN1306-0007
- Güngören, E., 2005. Tarım Makinaları Satınalma Bedellerinin Değerlendirilmesi. Ç.Ü. FBE, Yüksek Lisans Tezi. 72 sayfa.
- Gürbüz, M., 1993. Türkiye Tarımı. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara, Şubat 1993, s.28.
- Kepner, R., Bainer, R., Barger, E. L., 1980. Principles of Farm Machinery. AVI, Rub. Cop.,Inc, WESTPARK,Co,USA.
- Sabancı, A., 1994. Dünya Ve Türkiye'de Tarımsal Mekanizasyon Düzeyi Ve Son Gelişmeler. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları Bölümü Seminer No 1994-2
- Sabancı, A., Akıncı, İ., 1991. Türkiye'de Traktör Parkı Ve Bu Parktaki Traktörlere Ait Bazı Teknik Özellikler. 6. Uluslararası Tarımsal Mekanizasyon Ve Enerji Kongresi Sayfa 291-301
- Sümer, S. K., Say, S., Has, M., Sabancı, A., 2003. Türkiye'de Ekonomik Traktör Parkı ve Gelişimi. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 2003, 18(4):45-52
- Zeren, Y., 1991. Türkiye'de Traktör, Biçerdöver ve Tarım İş Makinaları İmalat Sanayinin Durumu ve Yönelimi (Çoğaltma). Ç.Ü. Ziraat Fakültesi, Tarımsal Mekanizasyon Bölümü. 30 sayfa.

HAYRABOLU SULAMA SAHASINDA SULANMAYAN ALAN VE NEDENLERİ

Mehmet ŞENER

Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi
Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü, Tekirdağ
Tel: 0 282 293 14 42
e-posta: msener@nku.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada, Tekirdağ ilinde yer alan, Hayrabolu sulama sahasında sulanmayan alanlar ile nedenleri araştırılmıştır. Çalışma sırasında, sulama sahasının tamamında sulama yapılmamasında en büyük nedenin % 59 ile mevsim içerisinde yağın yağışların yeterli görülmesi olduğu saptanmıştır

Anahtar kelimeler: Sulama, sulama sistemi, sulama oranı, sulanmayan alan

ABSTRACT

In this study, the non-irrigated areas in Hayrabolu irrigation scheme which located in Tekirdağ and the reasons of their not being irrigated have been researched. During the study, the most important reason of not having irrigation through all the area have been determined with the rate of % 59 that the amount of rainfall per season is considered to be sufficient.

Keywords: Irrigation, irrigation system, irrigation ratio, non-irrigated area

1. GİRİŞ

Bitkisel üretimde verim artışını sağlayan girdilerin başında sulama gelmektedir. Ancak, bu amaçla inşa edilen sulama sistemleri tam kapasiteyle kullanılmamaktadır. Benzer durum Tekirdağ ili içerinden yer alan en büyük sulama sahası olan Hayrabolu Sulama sistemi içinde geçerlidir. 1987 yılında Devlet Su İşleri tarafından inşa edilerek hizmete açılan bu tesiste 7720 ha alanın sulu tarımda kullanılması planlanmış, ancak, farklı nedenlerden dolayı bugüne kadar bu rakama ulaşamamıştır. Bu nedenler arasında, kuru tarımın tercih edilmesi, sulama sahasındaki alt yapı eksikliği, yağışların yeterli görülmesi, sosyo-ekonomik nedenler, topoğrafik nedenler sıralanabilir.

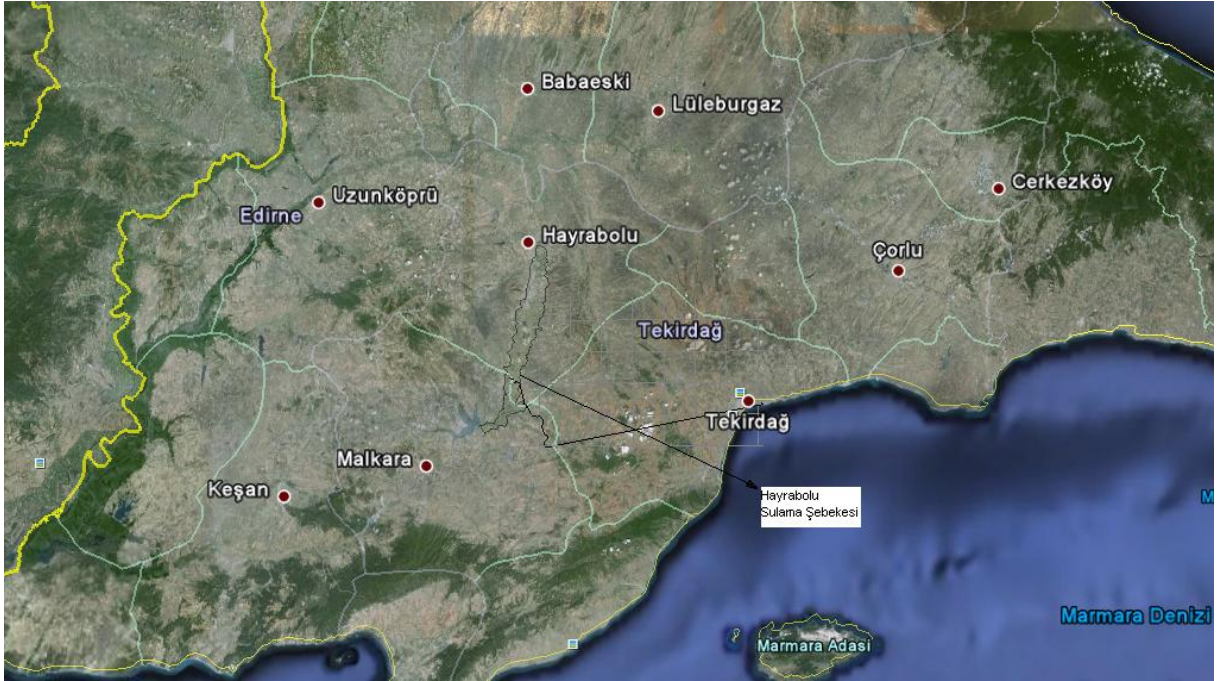
Bu çalışmada, yıllar itibariyle sulama alanı içerisinde sulanmayan alanlar ile sulanmama nedenleri araştırılmıştır.

2. MATERYAL ve METOT

2.1. Materyal

Hayrabolu sulama sahası 1984 yılında kısmen, 1987 yılında ise tamam hizmet açılmış olan Tekirdağ ilinde yer alan tek sulama sistemidir. Araştırma alanı 40° 56' – 41° 20' Doğu Boyamları ile 27° 00'-27° 12' Kuzey Enlemleri arasında yer almaktadır. Asıl su kaynağı Hayrabolu Deresidir. Sulama sahası 8 000 ha' lık alana sahiptir. Sulama sahası, Kurtdere, Tatarlı, Evrenbey, Hacısungur, Yörgüç, Umurbey, Susuzmüsellim, Canhıdır, Delibedir, Hacılı, Soylu, İbribey, Karamurat, Kırıkali olmak üzere 14 köyü

içerisine alırken, kuzey de Hayrabolu ilçesi ile sınırlanmaktadır. Araştırma alanının konumu Şekil 3.1.'de gösterilmiştir.

Şekil 3.1. Hayrabolu sulama sahasının konumu

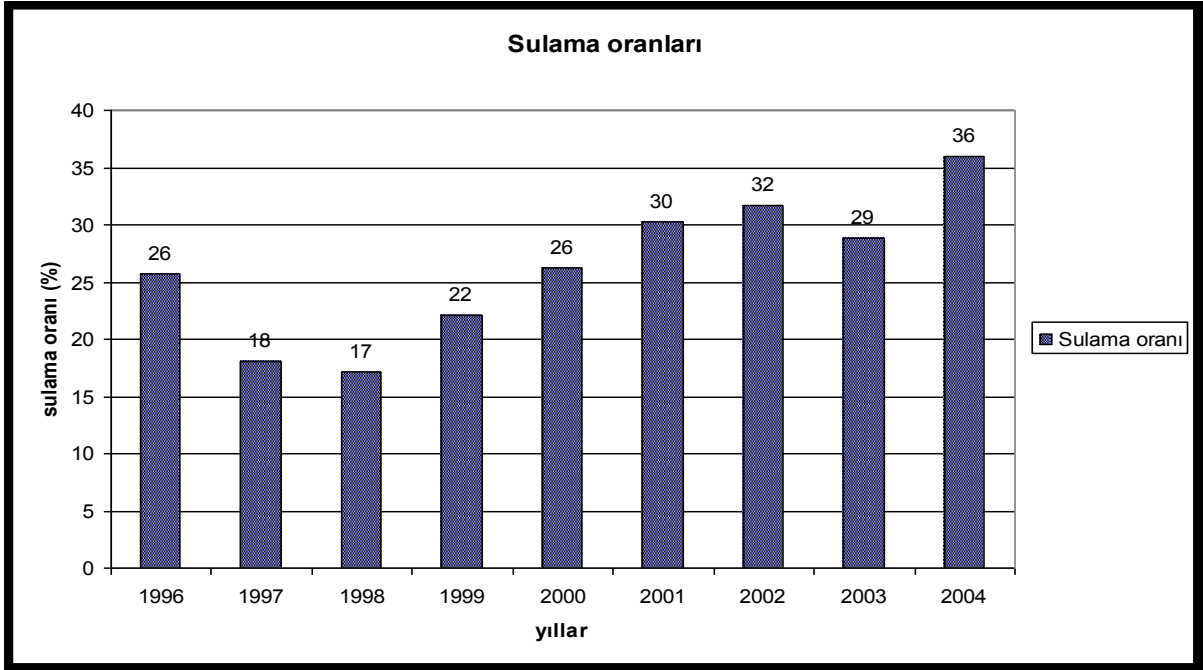
2.2. Metot

Sulu tarım alanları ile ilgili izleme-değerlendirme çalışmalarında sulama oranı, en fazla dikkate alınan ve kullanılan göstergelerden birisidir. Sulama oranı bir sulama sahasındaki sulanan alanın sulama alanına oranı olarak tanımlanmaktadır.

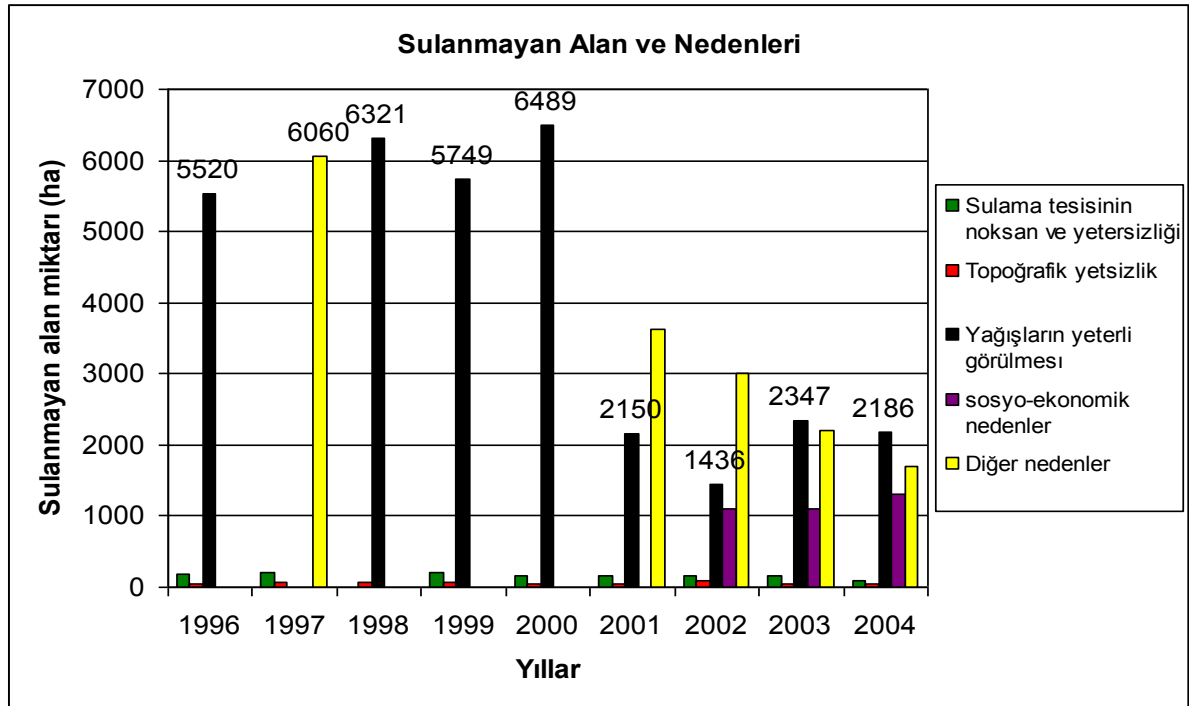
Sulama sahası içerisinde sulama yapılmama nedenleri, Devlet Su İşleri Sulama Değerlendirme Raporları (Anonim, 1996-2004)'ndan yararlanılarak, yıllık bazda ortaya konmuştur.

3. SONUÇ VE TARTIŞMALAR

Çalışma sahasına ilişkin yapılan araştırmada 1996-2004 yıllarına ilişkin sulama oranları Şekil 2'de verilmiştir. Şekil 2'den görüldüğü gibi 1996-2004 yılları arasında Hayrabolu sulama sahasında sulama oranları % 17-36 arasında değişmektedir. Diğer bir deyişle, sulama sahası bu yıllar itibarı ile % 64-83 arasında sulu tarım dışında kullanılmıştır. Kuşçu ve ark. (2008)'de yaptıkları çalışmada, Karacabey sulama sisteminde sulama oranını % 61 olarak bulmuşlardır. Akkuzu ve ark. 2003 yılında

Şekil 2. 1996-2004 yılları arasında sulama oranları

Şekil 3. Sulanmayan alanlarda sulama yapılmama nedenleri

yaptığı çalışmada Menemen Sol Sahil Sulama sisteminde sulama oranını ortalama % 80 olarak belirlemişlerdir. Şekil 3'te sulama yapılmamasının nedenleri verilmiştir. Şekil 3 incelendiğinde, sulama yapılmamasında en önemli etkenin özellikle 1996-2000 yılları arasında olmak üzere, % 59' la sulama sahasına düşen yağışların yeterli görülmesidir. İkinci sırada ise, ortalama % 31 ile diğer nedenler izlemektedir. Üçüncü sırada ise sosyo ekonomik nedenler yer almaktadır. DSİ (2010)'da sulama oranının Türkiye'de uzun

yıllar ortalamasının % 61 olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, Sulama yapılmamasında ilk iki sırayı sosyo-ekonomik ve yağışların yeterli görülmesi sırasıyla % 21 ve % 20 olarak gerçekleştiği ifade edilmiştir.

ÖNERİLER

Sulama sistemlerinin planlama aşamasında, proje sonrası beklenen çıktılara ulaşabilmek için, proje hazırlayıcılarının yöre halkının sosyo- kültürel, ekonomik durumları ile eğitim seviyelerini çok iyi analiz ederek bu kıstaslara göre proje geliştirilmesi gerekmektedir. Yöre şartları ile uyum göstermeyen projelerden tam anlamıyla beklenen çıktılar alınması imkânsızdır.

Sulama yöneticilerinin ve sulama yapan çiftçilerin su yönetim, kullanım ve teknikler hakkında iyi derecede bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Sağlıklı bir Pazar olanaklarının sağlanması ise ancak ülkenin ileriye dönük oluşturulacak tarım politikaları ile sağlanacaktır.

4. KAYNAKLAR

- Anonim, 1996-2004. DSİ’ce İşletilen ve Devredilen Sulama Tesisleri Değerlendirme Raporu. DSİ Genel Müdürlüğü, İşletme ve Bakım Daire Başkanlığı, Ankara.
- Akkuzu, E., Aşık Ş., Ünal, H.B., Karataş, B.S., ve Avcı, M. 2003. Menemen Sol Sahil Sulama Sistemi Su Dağıtımında Yeterliliğin Ve Değişkenliğin Belirlenmesi, Ege Üniv. Ziraat Fakültesi Dergisi, 40(3): 97-104. İzmir.
- DSİ, (2010), Devlet Su İşleri Sulama Yönetimi, <http://www.dsi.gov.tr/hizmet/tarim.htm>
- Kuscu, H., Bölüktepe, F. E., ve Demir, A. O. 2008. Performance Assessment for Irrigation Water Management: A Case Study in Karacabey Irrigation Scheme in Turkey. African Journal of Agricultural Research Vol. 4(2),pp. 124-132, February 2009.

BAL ARILARININ TOPLUMUMUZ İÇİN DEĞERİ

Devrim OSKAY

Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi
Tarımsal Biyoteknoloji Bölümü, 59030-Tekirdağ.
Tel: 0282 293 14 42 e-posta: doskay@nku.edu.tr

ÖZET

Bildiğimiz gibi gezegenimizi birçok hayvan türüyle paylaşmaktayız. Bal arısı insanoğlunu ilk tatlandırıcıyla tanıştıran özel bir böcektir. Onlar da bizim gibi topluluk halinde yaşarlar. Aynı zamanda arıların toplumlarının içinde iş bölümü vardır ve birbirleriyle iletişim kurabilirler. Arılar davranış ve biyolojinin diğer yönlerini çalışmak için mükemmel bir modeldir. Diğer taraftan bal arılarının çiçeklenen bitkiler ile karşılıklı faydaya dayalı ilişkileri vardır. Arılar birçok bitki için çok etkili bir tozlaşma sağlayıcıdır. Doğada bir çok bitkiyi tozlaştırarak, nesillerinin devamını sağladıkları gibi, birçok ülkede değerli ürünlerin üretiminde çok önemli rol oynarlar. Bunların yanında, bal arıları bal, polen, arı sütü, bal mumu, propolis ve arı zehiri üretebilirler. Arı dostu arıcılarımız, arı kolonilerini yöneterek bize bu ürünleri ve bitkilerin tozlaşması hizmeti sağlarlar.

ABSTRACT

THE VALUE OF HONEY BEES FOR OUR SOCIETY

We share our planet with numerous animal species. Honey bee is a special insect for us. They provided the first sweetener for humans. Honey bees, like us live in a society. Bees also have a division of labor in their society. Honey bees can communicate with each other. Honey bees are an excellent model for studying behavior and other aspects of biology. Other wise Honey bees have a symbiotic relation with flowering plants. They are very efficient pollinators for many plants. They play very important role in production of the valuable of crops in many countries. Honey bees can produce honey, pollen, royal jelly, wax, propolis and bee venom. These are very important products for our society. Beekeepers manage colonies and provide us these products and pollination services.

GİRİŞ

Bal arısı, insanoğlunu ilk tatlandırıcıyla tanıştıran özel bir böcektir. Onlar da bizim gibi topluluk halinde yaşarlar. Oluşturdıkları bu topluluğa “bal arısı kolonisi” adı verilir. Bu koloni, ana arı, işçi arılar ve erkek arılardan meydana gelir. Normal koşullarda her kolonide ırka, mevsime göre sayıları değişmekle beraber, ortalama 50.000-100.000 arasında işçi arı, 500-1000 arasında erkek arı ve tek ana arı bulunur. Kolonide yiyeceklerin (polen ve bal), propolisin, suyun toplanması, depolanması, yavruların beslenmesi, bal mumu salgılayarak peteklerin yapılması, ana arının beslenmesi, koloninin savunulması, kovanın temizlenmesi vb. koloni için yaşamsal olan görevleri işçi arılar yüklenir. Ana arı, kolonideki gelecek nesillerin oluşması için, günde yaklaşık kendi canlı ağırlığının iki katı kadar yumurta yumurtlayabilme ve salgıladığı feromonlarla kolonide bulunan işçi arıların işlerini düzenli yürütme özelliğine sahiptir. Erkek arıların görevi ise, ana arının çiftleşmesini sağlamaktır. Koloni içinde yaşanan iş bölümünün yanısıra, bal arıları birbirleriyle dans dili yoluyla iletişim kurarlar. Kovan dışında yiyecek kaynağı bulan işçi arı, bu kaynağın yerini, güneşin ve kovanın bulunduğu konumdan yararlanarak, kolonideki diğer işçi arılara yönü ve mesafeyi tarif etmek için, petek üzerinde dans eder. Bal arılarının dans dilini ilk defa keşveden Avusturyalı araştırmacı Karl von Frisch 1973 yılında Nobel Ödülü almıştır. Bu sosyal

özelliklerinden dolayı, bal arıları, davranış ve biyoloji biliminin diğer yönlerini çalışmak için mükemmel bir model canlı olma özelliğini üzerlerinde taşırlar.

Diğer taraftan, bal arılarının çiçeklenen bitkiler ile karşılıklı faydaya dayalı ilişkileri vardır. Arılar, bitkilerin çiçeklerinden karbonhidrat ve protein ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, nektar ve polen toplarlarken, bitkilerin kaliteli meyve ve tohum üretebilmeleri için tozlaşmalarını sağlarlar. Tozlaşma; arıların tüy kaplı vücutlarına yapışan erkek üreme hücrelerini içeren polenlerin, diğer çiçeklerin dişi organlarının üzerine taşınmasıyla gerçekleşir. Bu olay sayesinde, doğada birçok bitki tozlaşarak, nesillerinin devamını sağlarlar. Bunun yanında, ülkemizde ve daha birçok ülkelerde, insan yaşamı için gerekli değerli bitkisel ürünlerin üretiminde önemli rol oynarlar. Arıcılar, kolonileri bitkilerin çiçeklenme dönemlerinde, tarla ve bahçelerin yakınlıklarına yerleştirerek, tozlaşmayı sağlarlar.

Arıcılar, bal arılarını tozlaşma hizmetinin yanında, koloni yönetim tekniklerini kullanarak bal, polen, arı sütü, bal mumu, propolis ve arı zehiri üretmek için yönetirler. Bu ürünlere kısaca göz attığımızda:

Bal

Bal, çiçeklerde bulunan nektarın veya bazı böceklerin bitkilerin kısımlarından yararlandıktan sonra salgıladıkları tatlı maddelerin, bal arısı tarafından alınarak vücutlarında bulunan enzimler yardımıyla bileşenlerinin değiştirilmesi ve petek gözlerinde olgunlaşması sonucunda meydana gelen besin maddesidir.

İnsanoğlu, binlerce yıldır balı, besin ve enerji kaynağı olarak kullanmaktadır. Yapılan bilimsel araştırmalarla balın, enzimatik ve enzimatik olmayan bir çok antioksidantlar, organik asitler, amino asitler ve proteinler bakımından zengin olduğu bilinmektedir (Aljadi & Kamaruddin, 2004; Al-Mamary, Al-Meer, & Al-Habori, 2002; Gheldof & Engeseth, 2002; Gheldof, Wang, ve Engeseth, 2002; Schramm et al., 2003). Bal, bulundurduğu bu zenginlikler sayesinde, insanların kalp ve kanser hastalığına yakalanma riskini azaltır (The National Honey Board 2002). Balın, son yıllarda, bakterilere, iltihaplı yaralara ve güneş yanmalarına karşı da kullanıldığı bilinmektedir.

Polen

Polen, çiçeklerin üzerinde bulunan erkek organlar tarafından üretilen, erkek

üreme hücrelerini içeren toz halindeki yapıdır. Polen, işçi arılar tarafından, arka çift bacakta bulunan ve polen sepeti olarak adlandırılan özel yapılar yardımıyla koloniye taşınır (Doğaroğlu 1999). Bal arıları, poleni; protein, vitamin ve mineral madde kaynağı olarak kullanırlar. Arı, ağız salgısıyla ıslattığı poleni, arka bacaklarında bulunan polen sepetçğinde bir arada tutar. Bu, polene ayrı bir biyolojik zenginlik kazandırır. Ayrıca, polen, yapısında bulunan enzimler, koenzimler, flavonoidler, karotenoidler vb. nedeniyle birçok hastalığa karşı da doğal ilaç olarak kullanılmaktadır. Arıcılar, poleni, çeşitli şekillerde yapılmış tuzaklarla kolonilerden elde ederler. Tuzaklardan toplanan polenler kurutulularak ya da -20°C saklanarak tüketiciye sunulur.

Propolis

Propolis; bal arılarının, bitkilerin yaprak, tomurcuk, dal ve gövde kısımlarından günün sıcak zamanlarında, arka ayaklarında bulunan polen sepetçiklerinde koloniye taşıdıkları reçinemi bir maddedir. Yapılan bilimsel çalışmalar sonucunda, içerisinde 180 farklı bileşik bulunmuştur. Yapısında, %50 reçineli bileşikler ve balsamlar, %30 balmumu, %10 aromatik yağlar, %5 arı poleni ve kalan %5' lik kısmında flavonoidler, aminoasitler, B vitamini ve antibotik içermektedir (Yücel ve Akçiçek 2010). Bal arıları, propolisi, kovan çatlaklarını kapatmakta, uçuş deliklerinin daraltılmasında, kovanda bulunan çerçevelerin birbirine tutturulmasında, kuluçka petek gözlerinin sterilize edilmesinde, kovana girdikten sonra öldürülen fakat ağırlığı nedeniyle kovandan atılamayan hayvanların, kötü mikro organizmal faaliyetlerini önlemede kullanırlar. Rengi açık sarıdan koyu kahverengiye kadar farklılık gösterebilir. Arıcılar, propolisi, kovan içerisindeki yerlerden kazıyarak veya propolis tuzakları kullanarak elde ederler. Dünya üzerinde propolis, antibakteriyel, antiviral, antifungal, antioksidant, antiallerjik, antibiyotik, antiseptik, antikanser özelliğiyle tanınmaktadır (Fearnley 2001). Propolis, alkol, su, yağ, glikol'de çözündürülerek kullanılabilir. % 80' lik alkol içinde çözünen propolis en yüksek düzeyde antioksidan özelliği gösterir (Park ve Ikegaki 1998).

Arı Sütü

Arı sütü, genç işçi arıların beyinlerinin, arka kısmında bulunan, hypopharyngeal bezinden salgılanır. Kolonideki, genç larvaların ve ana arının beslenmesinde kullanılan zengin içerikli besin maddesidir. Ana arının dömlü yumurtalarından çıkan larvalar, sadece arı sütüyle beslenirlerse bu bireyler ana arı olur. Eğer bu dömlü yumurtalar, larva döneminde, arı sütü, bal ve polen ile beslenirlerse, işçi arılar meydana gelir. Bundan

dolayı, arı sütü, koloni içerisinde bireylerin oluşmasına etkili bir faktördür. İşçi arılar ergin hale geldikten sonra bal ve polen ile beslenir. Aktif dönemde ömürleri 35 gün ile kısıtlıdır. Ana arı, hayatı boyunca işçi arılar tarafından salgılanan arı sütüyle beslenir. Yaşam süresi 7 yıla kadar çıkabilmektedir. Ayrıca, ana arı, kolonide yoğun bir şekilde yumurta yumurtlama görevi üstlenmiştir. Ana arının üreme organlarının gelişmesinde ve kolonide gösterdiği performans larva döneminde tükettiği arı sütü miktarı ile bağlantılıdır. Bütün bu özelliklerinden dolayı, arı sütü, insanoğlunun dikkatini çeken bir besin maddesi olmuştur. İçerdiği esansiyel ve esansiyel olmayan aminoasitler, vitaminler, hormonlar ve birçok biyolojik aktif maddeler sayesinde, değişik hastalıkların tedavisinde ve tedavilerin desteklenmesinde kullanılmaktadır.

Arı Zehiri

Arı zehiri; ilaç sanayiinde kullanılan bir kovan ürünüdür. İşçi ve ana arının, zehir bezlerinden salgılanır. Zehir kesesinde depo edilir. Bal arıları, sokma işlemini kovanlarını savunmak amacıyla gerçekleştirir. Bir kere sokan işçi arının zehir kesesi, sindirim organına bağlı olduğundan kopar. İğneye bağlı zehir kesesi sokulan yerde kaldığı için, arı kısa bir süre sonra ölür. Zehir, sokma işlemi sırasında, iğne yardımıyla deriye enjekte edilir. Sokulan bölgede ateşli şişliklere ve ağrılara neden olabilir (Chen ve ark.2006). Tarlacı arının zehir kesesinde yaklaşık 100-150 µg zehir bulunur (Schumacher ve ark. 1989). Yapılan araştırmalar sonucunda arı zehirinde, enzimler, peptitler ve biogenik aminlerden oluşan 18 farklı bileşen bulunmuştur. Bu bileşenlerin çeşitli ilaç özellikleri bulunmaktadır (Son ve ark 2007). Arı sokması sonucu bazı vakalarda alerjik reaksiyon görülebilir, hatta arı zehirine karşı alerjisi olan vakalarda, anafilaktik şok denilen ve tıbbi müdahale gerektiren durum ortaya çıkabilir. Arı zehiri, günümüzde özellikle arı zehirine karşı alerjisi olan insanların ve romatizmal hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Arıcılar, arı zehirini elde etmek için, kovanların girişine yerleştirdikleri cam levhaların üzerinden geçirdikleri tele düşük voltajlı elektrik verirler. Arı bu tele değdiğinde elektrik şoku nedeniyle teli sokmaya çalışır. İğne, telin altında bulunan cam plakaya çarpar. Bu çarpma sonucu arının zehir kesesinde bulunan zehir camın üzerinde damlacık halinde kalır ve çok hızlı bir şekilde kurur. Daha sonra bu kurumuş zehir damlacıkları, cam plakanın üzerinden kazınır. Bu zehir toplama tekniğiyle yapılan uygulamada arılar ölmez.

Bal mumu

Bal mumu; işçi arının karın kısmının altında bulunan 4 çift salgı bezinden salgılanır. Kolonide yavruların yetiştirildiği, balın, polenin depolandığı, tarlacı arıların dışarıda buldukları yiyecek kaynaklarını kovanda bulunan diğer arılara tarif etmelerini sağlayan dans dilinin uygulandığı, yüzey olarak kullanılan petek, bal mumundan yapılır. Petek, ilk yapıldığında esnek ve beyaza yakın bir renktedir. Fakat kullanma süresine ve kovana gelen yiyecek kaynağına göre renk değişir. Polen biriktirilen petekler, zamanla daha sarımsı bir renk alır. Kuluçkada bulunan peteklerin daha koyu ve parlak renk almasının nedeni, birikmiş yavru zarları, propolis ve polendir. Bal mumu hidro karbonlardan ve ester bileşenleri ile küçük oranda serbest asitler ve alkollerden oluşur (Schmindt ve Buchmann 1993; Tulloch 1980). Kozmetik, ilaç ve dişçilik sektörlerinde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Sonuç

Yaşantımızda vazgeçilmez önemi olan ürünlerinin yanı sıra, tarımsal bitkilerin tozlaşmasında etkili rol oynayan bal arıları toplumumuz için artan değere sahip olmaya devam edecektir.

Trakya bölgesi, yapılan ayçiçeği tarımı nedeniyle, ülkenin çeşitli yerlerinden gelen birçok gezginci arıcının uğrak yeridir. Tekirdağ ilimizin Hayrabolu ilçesi bu

özelliliği üzerinde taşıyan merkezlerden birtanesidir. Ayçiçeğinin çiçeklenme dönemi olan Temmuz ayında, bölgede bulunan yerli ve gezginci arılar sayesinde, tozlaşması sağlanarak, ürününün veriminde % 40' a kadar artış sağlanır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın 2009 yılında yaptığı sayım sonucu, Hayrabolu' nun 43 köyünde arıcılık faaliyeti yapıldığı, bölgede bulunan yerli üreticilerin toplam 3063 arı kolonisine sahip olduğu, senede 400 kg bal mumu, 460 ton bal üretildiği bilinmektedir. Bal arılarının ürünlerinden olan polen, arı sütü, arı zehiri ve propolisin bölgede üretilmemesi, koloni başına ortalama verimin 15 kg. civarında kalması, bölgenin yüksek miktarda bulunan üretim potansiyelinin tam olarak kullanılmadığının göstergesidir. Mevcut bulunan ürün potansiyelinin çeşitliliğini ve verimini arttırmak için, bölge üreticilerine arıcılık ile ilgili yeni teknikler öğretilmeli, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Üniversite ve üretici birlikleriyle yapılacak projeleri desteklenmeli, bölgede bulunan yerli arı ırkının, hastalık ve zararlılara karşı dayanıklılık ve verim özelliğinin artırılması için, ıslah programları oluşturulmalıdır (Oskay 2008). Bu konularda oluşturulacak arıcılık modelleri desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

- Aljadi, A. M., & Kamaruddin, M. Y. (2004). Evaluation of the phenolic contents and antioxidant capacities of two Malaysian floral honeys. *Food Chemistry*, 85, 513–518.
- Al-Mamary, M., Al-Meery, A., & Al-Habori, M. (2002). Antioxidant activities and total phenolic of different types of honey. *Nutrition Research*, 22, 1041–1047.
- Chen, N.Y., Li, C.K., Shang, D.N., Liu, N.D., Lu, M.Z., Zhang, W.J., Ji, G.D., Gao, D.G., Chen, J. (2006). Effects of Bee venom Peptidergic Components on Rat Pain-Related behaviors and Inflammation. *Neuroscience* 138 P:631-640.
- Doğaroğlu, M. 1999 Modern Arıcılık Teknikleri. Anadolu Matbaa&Ambalaj San. Tic.Ltd.Şt. İstanbul , 1-296.
- Fearnley, J. (2001) Bee Propolis Natural Healing from the Hive. ISBN 0 285 635220 Creative Print & Design Ltd. P:1-172.
- Gheldof, N., & Engeseth, N. J. (2002). Antioxidant capacity of honeys from various floral sources based on the determination of oxygen radical absorbance capacity and inhibition of in vitro lipoprotein oxidation in human serum samples. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 50, 3050–3055.
- Gheldof, N., Wang, X. H., & Engeseth, N. J. (2002). Identification and quantification of antioxidant components of honeys from various floral sources. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 50, 5870–5877.
- Oskay, D. (2008) Protecting Diversity of Native Honey Bee Subspecies, Developing a Model on Colony Management and Breeding. *Uludag Bee Journal* 8 (2): 63-72
- Park, K.Y. Ikegaki, M. (1998). Preparation of Water and Ethanol Extract of Propolis and Evaluation of the Preparations. *Biosci. Biotechnol. Biochem.* 62 (11), 2230-2332.
- Schramm, D. D., Karim, M., Schrader, H. R., Holt, R. R., Cardetti, M., & Keen, C. L. (2003). Honey with high levels of antioxidants can provide protection to healthy human subjects. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 51, 1732–1735.
- Schmidt, O.J. ve Buchmann (1993). The Hive and the Honey bee. Dadant & Sons Inc. Hamilton, Illinois, P:960-966
- Schumacher, M.J., Schmidt J.O, Egen W.B. (1989). Lethality of “killer” bee stings. *Nature* 337:413.
- The National Honey Board. (2002). Honey – health and therapeutic qualities. Available from: <http://www.nhb.org/download/factsht/compendium.pdf> (1211 04).
- Tulloch, A.P. (1980). Beewax-composition and analysis. *Bee world* . 61 (2) :47-62.
- Son, J.D., Lee, W.J, Lee, H.Y., Song, S.H., Lee, K.C., Hong, T.J. (2007). Therapeutic Application of Anti-arthritis, Pain-releasing, and Anti-cancer Effects of Bee Venom and Its Constituent compounds. *Pharmacology & Therapeutics*. 115 P: 246-270.
- Yücel, B. Akçiçek, E. (2010) Sağlığa Arı Ürünleri Penceresinden Bakış. Ballı Yazılar. Metro Kültür Yayınları. S:177-189.

**TRAKYA BÖLGESİNDE ÜRETİLEN AYÇİÇEĞİ TOHUMU
(*Helianthus annus* L.) YAĞLARINDA BAKIR, DEMİR, KADMIYUM VE
KURŞUN İÇERİKLERİNİN BELİRLENMESİ ***

Yelda ÜSTBAŞ

Murat TAŞAN

Ümit GEÇGEL

Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü, 59030 Tekirdağ
Tel: 0 282 293 14 42 (Dahili 242)
e-posta: mtasan@nku.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada, Trakya Bölgesinde üretilen ayçiçeği tohumları yağlarında bakır (Cu), demir (Fe), kadmiyum (Cd) ve kurşun (Pb) içeriklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, bölgedeki üç ilden (Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli) 2007 yılı hasad döneminde toplam 90 adet ayçiçeği tohumu örneği toplanmıştır. Soxhlet *n*-hekzan ekstraksiyonu ile ayçiçeği tohumlarından elde edilen ham yağ örneklerinde bu elementlerin düzeyleri atomik absorpsiyon spektrofotometre (AAS) cihazı kullanılarak belirlenmiştir. Örnek hazırlama aşaması kapalı kapta mikrodalga çözümleme sistemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerinden yağ örneklerinde ortalama olarak sırasıyla Cd miktarları 0,11; 0,23 ve 0,12 ppm, Cu miktarları 0,12; 0,15 ve 0,11 ppm, Pb miktarları 0,23; 0,15 ve 0,24 ppm, Fe miktarları 4,83; 4,30 ve 4,27 ppm düzeylerindedir. Varyans analizlerine göre, sözkonusu illere ait örneklerin Cd ve Fe düzeylerindeki farklılıklar istatistiksel açıdan ($P<0,01$) önemli bulunmuştur. Elde edilen sonuçların literatür değerleri ile karşılaştırılması yapılmış olup ayçiçeği tohumları yağlarındaki metal bulaşmanın muhtemel kaynakları da ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Trakya bölgesi, ayçiçeği tohumu, bakır, demir, kadmiyum, kurşun

ABSTRACT

**DETERMINATION OF COPPER, IRON, CADMIUM AND LEAD CONTENTS OF
THE OILS FROM SUNFLOWER SEEDS (*HELIANTHUS ANNUS* L.) GROWN
TRAKYA REGION, TURKEY**

The aim of this study was to determine the copper (Cu), iron (Fe), cadmium (Cd), and lead (Pb) contents of the oils from sunflower seeds which were grown in the Trakya region, Turkey. For this reason, the samples of sunflower seed were collected from three different provinces (Tekirdag, Edirne and Kırklareli) which are located on the Trakya region. A total of 90 sunflower seed samples from 2007 harvest seasons were collected from these different provinces. The contents of these metals in the crude oils obtained by soxhlet extraction with *n*-hexane from sunflower seed samples were determined by using Atomic Absorption Spectrophotometer method. Preparing sample stage was made by using microwave analyze system in close container. According to the analysis results, the average amounts in the oil samples from three different provinces (Tekirdag, Edirne and Kırklareli) were for Cd 0.11, 0.23 and 0.12 ppm; for Cu 0.12, 0.15 and 0.11 ppm; for Pb 0.23, 0.15 and 0.24 ppm; for Fe 4.83, 4.30 and 4.27 ppm, respectively. According to the analysis of variance, the differences among the provinces were statistically significant ($P<0.01$) with respect to Cd and Fe contents. The obtained these results were compared between the values reported in literatures. Potential sources of metal contamination of the oils from sunflower seeds were also discussed.

Keywords: Trakya region, sunflower seed, copper, iron, cadmium, lead

* Bu yayın 2009 yılında Journal of Tekirdag Agricultural Faculty Dergisi Volume:6, Number:1, 55-63 Cilt ve Sayı ile yayınlanmıştır.

GİRİŞ

Günümüzde gıda endüstrisinde yapılan çalışmalar tüketiciye sağlık açısından daha güvenli ve farklı özelliklerde, değişik ürünlerin sunumunu hedeflemektedir. Bununla birlikte farklı tekniklerle üretilen bu gıdalar yapılarında arzu edilmeyen ve çeşitli yollarla bulaşan bazı maddeleri de bulundurabilirler (Akın ve ark., 2003). Yirminci yüzyılın başından itibaren endüstriyel ve tarımsal faaliyetlerin giderek artması ve buna bağlı olarak teknolojilerin gelişmesi çevre kirliliği ve dünya ekosistem dengesinin bozulması gibi bazı sorunları da beraberinde getirmekte ve dolayısıyla gıda maddelerinin gün geçtikçe artan bir biçimde kontamine olmasına sebep olmaktadır (Şahan ve Başoğlu, 2003). Bu durumun sonucu olarak, insan ve hayvan sağlığı ciddi şekilde tehdit altında kaldığı bilinmektedir. Atmosferde ve çevremizde bulunan ağır metaller zehirli ve kümülatif etkileri nedeniyle en önemli kirleticiler içerisinde yer almaktadır (Vural, 1984). Ağır metaller doğadaki elementler içerisinde özgül ağırlıkları 5g/cm^3 ve üzerindeki elementlerdir (Çepel, 1997).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ile bu örgütlerin ortaklaşa kurmuş oldukları ve dünya standartlarını oluşturmaya yönelik çalışmaların yapıldığı Kodeks Alimentarius Komisyonu (CAC), kontaminantlar üzerinde ısrarla durmakta ve bu konuda bir seri çalışmalar yapmaktadır (Saldamlı, 1998). Ağır metaller geniş kullanım alanları nedeniyle en çok izlenen ve araştırılan kirleticiler arasında yer almaktadır. Üye ülkelerde ve dünya ticaretiyle ilgilenen diğer ülkelerde gıda ve yem maddelerinde kontaminant düzeylerinin belirlenmesi amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Dabeka ve McKenzie, 1992).

Doğal kaynaklar (hava, toprak, su) metaller ile kirlenebilmektedir. Atmosferde bulunan kirleticiler, çeşitli hava hareketleri ve diğer atmosferik olaylarla çok uzak mesafelere taşınmaktadır. Zamanla yeryüzüne çökerek çok geniş kara ve su alanlarının ve dolayısıyla bitkisel ve hayvansal kökenli besinlerin ve su ürünlerinin de kirlenmesine neden olmaktadır. Sulara karışan atık ve artıkların, içerdiği sanayi kaynaklı siyanür, bakır, cıva, kurşun, kadmiyum, arsenik vb. inorganik bileşikler, tarımsal uygulamalardan kaynaklanan kimyasal gübre artıkları, pestisit atıkları, deterjanlar doğal parçalanmaya dayanıklı maddelerdir (Şanlı, 1984; Baysal, 1989). Toprakların ağır metallerle kirlenmesi, ağır metal içeren kayaçların çeşitli nedenlerle çözünerek su ve toprak ortamına taşınmasıyla da olabilmektedir (Vanlı ve Yazgan, 2008).

Bir tarım bitkisi olan ayçiçeği bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de yağlı tohum hammaddesinin sağlanmasında önemli bitkiler arasında sayılmakta ve geniş alanlarda tarımı yapılmaktadır. Ülkemizde ayçiçeği üretiminin yaklaşık olarak %80'i Trakya bölgesinde yapılmakta olup dolayısıyla Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli üretimde önemli paya sahip illerdir (Semerci ve Yalçın, 2007). Trakya bölgesinin kuzeyinde bulunan Istranca Dağları ile güneyinde bulunan Kuru ve Ganos Dağları bölgede en yüksek kesimlerdir. Bu dağlık kütleler arasında kalan bölge yaygın olarak tarımsal amaçla kullanılmaktadır (Çayır, 2005).

Ayçiçeği veriminin artırılması çeşitli faktörlerle birlikte toprak ve suyun kalitesine bağlıdır. Toprak ve suyun kalitesini bozan etmenlerden biri de ağır metallerdir. Ağır metaller kök, gövde ve fide büyümesi, çimlenme, fotosentez oranı, enzim aktiviteler, protein sentezi, iyon alımı ve benzeri olayları önemli ölçüde ve genelde olumsuz yönde etkilerinden dolayı bitkisel üretimde verim ve kalitenin azalmasına neden olmaktadır

(Zengin ve Munzuroğlu, 2006; Asri ve ark., 2007). Diğer taraftan, topraktaki ağır metallerin en tehlikeli yanı, bitkilerin yapılarına girmeleri ve gıda zinciri olarak tanımlanan olay sonucunda zincirin üst halkasını oluşturan insan vücuduna ulaşmalarıdır (Çepel, 1997). Kurşun, kadmiyum, cıva, arsenik vb. ağır metaller insan vücudunda belirli limitlere geldiğinde birçok problemlere ve hatta zehirlenmelere neden olmaktadır (Şahan ve Başoğlu, 2003). Ağır metallerin vücuda alınmaları çevredeki konsantrasyonları ile paralellik göstermektedir. Kapsamlı çeşitli çalışmalarda ağır metal kirlilik derecesine bağlı olarak bitkilerin kök, gövde, yaprak, tohum, kabuk vb. kısımlarında ağır metal birikimlerinin olduğu ifade edilmektedir. Yağlı tohum bitkilerinden bilhassa ayçiçeği, kolza, susam, yerfıstığı bitkilerinde yüksek konsantrasyonlarda ağır metal birikimleri görülmektedir. Şabudak ve ark. (2007)'nin çalışmalarında, çevre kirliliğinin yoğun olarak yaşandığı bölge kaynaklı, ayçiçeği tohumlarında bitkinin kök, gövde, tabla ve yaprak kısımlarına göre daha yüksek düzeylerde bakır ve çinko içerikleri belirlemişlerdir. Angelova ve ark. (2004)'nin çalışmalarında ayçiçeği bitkisi için ağır metal birikim düzeyleri yaprak > kök > gövde > tohum > kabuk olarak sıralanmıştır. Cd, Cu, Pb ve Zn elementlerinin Trakya bölgesindeki dağılımının karayosunu ve liken örnekleri kullanılarak belirlendiği çalışmada (Çayır, 2005), en yüksek konsantrasyonlar bölgede endüstrileşme, nüfus ve trafiğin yoğun olduğu yerlerde (İstanbul ve Tekirdağ illeri ile yakın çevreleri) belirlenmiştir. İlave olarak, bölgede yağışın en fazla olduğu kuzey kesimi ile tarımsal aktivitenin yüksek olduğu iç bölgelerde de bu elementlerin konsantrasyonları yüksek belirlenmiştir. Bu çalışmada, ilgili elementlerin birikmesinde ve dağılımında bölgenin atmosferik koşulları ile topoğrafik yapısının önemli olduğu, Istranca Dağları ile kıyı şeridi arasında kalan alandaki element konsantrasyonlarına atmosferik taşınmanın önemli katkısı olduğu sonucuna varılmıştır. Karayosunu, liken, çam kabuğu, meşe kabuğu, çam yaprağı gibi biyoindikatörleri ve toprak örnekleri kullanılarak Zn, Pb ve Cd elementlerinin Trakya bölgesindeki konsantrasyonlarının belirlendiği benzer bir çalışmada (Belivermiş ve ark., 2004), yüksek konsantrasyon değerleri trafik yoğunluğunun fazla olduğu Güney Marmara sahil şeridinde ve Istranca Dağlarının Karadenize bakan eteklerinde elde edilmiştir. Bu çalışmada, karayosunu, toprak ve liken örneklerinde konsantrasyon değerlerinin değişimi, bölgenin topoğrafik yapısının ve karayolu trafik yoğunluğunun atmosferik metallerin dağılımında önemli parametreler olduğu belirlenmiştir.

Yağlı tohumların ağır metal kontaminasyonlarına maruz kalması bu tohumlardan elde edilen ham yağlarda çeşitli metallerin yüksek konsantrasyonlarda bulunmasına sebep olabilmektedir. Aynı zamanda, ekstraksiyon, rafinasyon vb. işlemler sırasında da metalik kontaminasyonlar görülebilmektedir (Alpaslan ve ark., 2001). Ağır metaller konusu güncel bir sorun olup, ülkemizde de bu konu ile ilgili olarak değişik yıl ve bölgelere ait farklı ürünlerde nitelik ve nicelik belirlemeye yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu araştırmada ise, yaygın endüstriyel faaliyetler, artan nüfus ve kentleşme, aşırı ve bilinçsiz tarımsal uygulamalar neticesinde, Trakya bölgesinde ortaya çıkan ve giderekte artan toprak, su ve hava kirliliğinin bölgenin en önemli tarımsal ürünü ayçiçeği tohumlarındaki yağ içeriğine yansıma düzeyinin bazı metal içerikleri açısından belirlenmesi ve bölgeden bir kesit sunulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, bölgeden temin edilen ayçiçeği tohumlarındaki yağlarda kadmiyum (Cd), bakır (Cu), kurşun (Pb) ve demir (Fe) içerikleri araştırılmış olup yasal limitlere uygunlukları incelenmiştir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Materyal

Bu çalışmada kullanılan ayçiçeği tohumu örnekleri Trakya Bölgesinde yer alan Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli İllerinin sınırları içerisinde bulunan Trakya Birlik yağlı tohum alım merkezlerinden ve ilgili illerdeki belirlenmiş bazı köylerin çiftçilerden sağlanmıştır. Çalışmada 2007 yılı hasad periyodu süresince üç farklı zamanda yaklaşık olarak 1 kg olacak şekilde alınan toplam 90 adet ayçiçeği tohumu örnekleri değerlendirilmiştir. Belirlenen değerler ayçiçeği tohumlarından solvent ekstraksiyonu ile elde edilen ham yağlardaki değerler olup mg/kg (ppm) olarak hesaplanmıştır.

Yöntem

Ayçiçeği tohumlarından ham yağın ekstraksiyonu

Ayçiçeği tohumlarından ham yağın elde edilmesi amacıyla IUPAC (Anonim, 1987)'de verilen 1.122 numaralı metot uygulanmıştır. Bu metoda göre, 70°C'de 1 saat süre ile solvent olarak n-hekzan kullanılmak suretiyle öğütülmüş ayçiçeği tohumlarından ham yağın eldesi sağlanmıştır.

Ham ayçiçeği yağlarında Pb, Cd, Cu ve Fe elementlerinin belirlenmesi

Ham ayçiçeği yağı örneklerinin Pb, Cd, Cu ve Fe elementleri içerikleri mikrodalga yakma sisteminde yaş yakma işlemi uygulandıktan sonra atomik absorpsiyon spektrofotometre (AAS) cihazında (Anonim, 1998)'de verilen metoda göre belirlenmiştir. Ham ayçiçeği yağı örneklerindeki organik bileşikler yok etmek ve inorganik bileşikler çözünür faza geçirebilmek amacıyla yapılan çözünme işlemleri kapalı sistem yaş yakma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla MARS-5 (Microwave Accelerated Reaction System, CEM Inc., A.B.D.) mikrodalga yakma sisteminden ve aksesuarlarından yararlanılmıştır. Element analizlerinde VARIAN AA280 Zeeman model, GTA-120 grafit fırın sistemli, atomik absorpsiyon spektrofotometre (AAS) cihazı kullanılmıştır.

Örneklerin hazırlanması ve yaş yakma yönteminin uygulanması

Homojen hale getirilmiş ham ayçiçeği yağı örnekleri yüksek basınca dayanıklı teflon kaplarda (100ml hacimli, 200 psi basınca dayanıklı) 0,5 g tartıldıktan sonra üzerlerine 8 ml nitrik asit (%65'lik) (Merck, 1.00452) ilave edilerek kapalı sistem mikrodalga fırında yaş yakma işlemi uygulanmıştır. İlk 15 dakikalık süre içerisinde kademeli olarak 145°C'lik sıcaklığa erişim sağlanmıştır. Bu şartlarda 5 dakika tutulmuştur. Basınç 50 psi altına düştükten sonra tekrar 15 dakikalık süre içerisinde sıcaklığın 180°C'ye erişmesi sağlanmıştır. Yine bu şartlarda 5 dakika tutulmuştur. Yakma haznelerindeki sıcaklık ve basınç parametreleri program süresince bir bilgisayar aracılığıyla kontrol edilmektedir. Yaş yakma programı sonunda soğuma için beklendikten sonra yakılmış örnekler ultra saf su ile 3 kez yıkanarak 25 ml'lik balon jojelere alınmıştır. Balon jojeler ultra saf su ile hacmine kadar tamamlanmıştır.

Atomik absorpsiyon spektrofotometre cihazı ile ilgili elementlerin belirlenmesi

Ölçümler her bir element için ayrı oyuk katot lambaları kullanılarak atomik absorpsiyon spektrofotometre cihazında yapılmıştır. Pb, Cd, Cu ve Fe elementleri için sırasıyla 283,3 nm, 228,8 nm, 324,7 nm ve 248,3 nm dalga boylarında okumalar gerçekleştirilmiştir. Her bir elementin hazır standart çözeltilerinin (1000 ppm’lik olmak üzere Pb standardı, Merck 1.19776; Cd standardı, Merck 1.19777; Cu standardı, Merck 1.19786; Fe standardı, Merck 1.19781) ilgili dalga boylarında okunan absorpsiyonlarından faydalanılarak konsantrasyonlara karşı cihaz tarafından otomatik olarak absorpsiyon grafikleri çizilmiştir. İlgili elementlerin konsantrasyonları bu eğrilere göre hesaplanarak verilmiştir.

İstatistiksel analiz

Çalışma sonucunda elde edilen verilere tesadüfî blokları deneme desenine göre SPSS (Statistical Package for the Social Science) programı kullanılarak varyans analizleri uygulanmıştır. Önemli bulunan varyasyon kaynaklarına Duncan çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır (Soysal, 1998).

BULGULAR VE TARTIŞMA

Ayçiçeği tohumu örneklerinden solvent ekstraksiyon ile elde edilen yağlardaki kurşun, kadmiyum, bakır ve demir içerikleri Çizelge 1’de verilmiştir.

Kurşun İçerikleri

Kurşun içerikleri bazı örneklerde tespit edilebilir düzeylerde bulunamazken, tespit edilen içerikler ise 0,10–0,70 ppm arasında değişim göstermiştir (Çizelge 1). Bütün örnekler içerisinde en yüksek değer Edirne iline ait 3 nolu örnekte belirlenmiştir. İllere ait ortalamalar arasında farklılıklar söz konusu olsa da, bu farklılıklar istatistiksel açıdan önemsiz olarak belirlenmiştir ($P>0,01$). Türk Gıda Kodeksi, “gıda maddelerinde belirli bulaşanların maksimum seviyelerinin belirlenmesi” hakkındaki tebliğde (Tebliğ no.2002/63), kurşun elementi için “katı ve sıvı yağlar” şeklinde gıda grubu zikredilerek 0,1 mg/kg düzeyinde bir sınırlama getirilmiştir. Diğer bazı ağır metallere (örneğin demir ve bakır elementleri) yönelik olarak “sızma ve ham bitkisel yağlar” bakımından üst limitler verilmiş olmasına rağmen kurşun elementi için bir limit zikredilmemiştir. İlgili tebliğde (Tebliğ no.2002/63), “katı ve sıvı yağlar” için verilen üst limit dikkate alındığında, söz konusu illere ait ortalama miktarlar ile alım noktalarına ait örneklerdeki (tespit yapılamayanlar hariç) miktarlar bu limiti fazlasıyla aşmaktadır.

Her yıl dünyamızda çeşitli nedenlerle en az 5 milyon ton kurşun kullanımı, çevremizde ve gıdalarda kurşun kontaminasyonunun artmasına yol açtığı bilinmektedir (Saldamlı, 1998). Kurşun, endüstriyel faaliyetler sonucunda oluşan gazlar, fosil yakıtları

Çizelge 1. Ayçiçeği tohumlarından solvent ekstraksiyon ile elde edilen yağlarda kurşun, kadmiyum, bakır ve demir elementlerinin içerikleri (ppm)¹

Örne k no	Kurşun (Pb)			Kadmiyum (Cd)			Bakır (Cu)			Demir (Fe)		
	Tekird ağ	Edim e	Kırklar eli	Tekird ağ	Edim e	Kırklar eli	Tekird ağ	Edim e	Kırklar eli	Tekird ağ	Edim e	Kırklar eli
1	0,10	—	—	—	—	0,08	0,11	0,15	0,21	5,86	3,09	3,78
2	— ²	0,13	—	0,07	—	0,06	0,05	0,06	0,18	3,95	4,92	4,06
3	—	0,70	0,52	0,03	0,17	0,09	—	—	—	3,48	3,79	4,65
4	—	0,15	0,50	0,08	0,02	0,11	0,08	0,04	0,07	3,62	3,25	4,70
5	0,65	—	0,25	0,17	0,14	0,24	—	—	—	6,15	6,38	5,44
6	0,15	0,21	—	0,08	1,75	0,03	0,40	0,63	0,26	4,84	5,26	3,02
7	0,24	—	0,30	0,12	—	0,15	—	0,27	—	5,38	3,55	3,48
8	0,56	0,12	0,43	0,10	0,03	0,11	—	0,03	—	5,40	4,77	5,12
9	0,60	0,16	—	0,26	0,16	0,06	0,56	—	0,33	6,18	4,33	3,17
10	—	—	0,35	0,20	—	0,30	—	0,29	—	3,47	3,62	5,23
Ort.	0,23 ^a	0,15 _a	0,24 ^a	0,11 ^b	0,23 _a	0,12 ^b	0,12 ^a	0,15 _a	0,11 ^a	4,83 ^a	4,30 _b	4,27 ^b

¹Her bir değer hasad periyodu süresince üç farklı zamanda alınan örneklerden elde edilen değerlerin ortalamalarıdır.

²—, tespit edilemedi.

gübreler ve pestisitler ile hava, su ve toprağa bulaşmakta, bunun sonucunda bitkilere de geçmektedir. Trafiğin yoğun olduğu yolların ve kurşun işleyen veya malzeme olarak kurşunu kullanan sanayii kuruluşlarının bulunduğu çevredeki topraklarda kurşun içeriğinin artışı ifade edilmektedir (Doğan ve Certel, 1999). Ülkemizde yapılan bir çalışmada, karayolu çevresindeki bitkilerin yaprakları üzerinde biriken kurşun içeriğinin Dünya Sağlık Örgütünün kabul ettiği sınır değerlerin (kuru bitki materyalinde 10 ppm) çok üzerinde değerler belirlenmiştir (Başkaya ve Teksoy, 1997). Trakya bölgesinde gerçekleştirilen bir çalışmada (Belvermiş ve ark., 2004), çam yaprağı, meşe kabuğu, çam kabuğu, karayosunu ve liken örneklerinde en yüksek Pb konsantrasyonu şehirleşmenin, endüstrileşmenin ve karayolu trafiğinin yoğun olduğu kesimlerde belirlenmiştir. Diğer taraftan, kurşun elementinin de dâhil edildiği çeşitli çalışmalarda (Wiedermann, 1981; Jawad ve ark., 1983; Ünal ve ark., 1989; Alpaslan ve ark., 2001), rafinasyon uygulamalarında iz elementlerin değişen oranlarda azalmalar gösterdiği bildirilse de tüketime uygun düzeyde kurşun elementi içeren rafine yağ üretiminde çok ciddi sorunlarla karşılaşılması kaçınılmaz olacaktır.

Kadmiyum İçerikleri

Kadmiyum içeriği az sayıda örnekte tespit edilebilir düzeylerde bulunamazken, tespit edilen içerikler ise 0,03–1,75 ppm arasında değişim göstermiştir (Çizelge 1). Kırklareli iline ait örneklerin tamamında kadmiyum içeriği belirlenmiştir. Bütün örnekler içerisinde en yüksek değer Edirne iline ait 6 nolu örnekte belirlenmiştir. İllere ait ortalamalar arasında farklılıklar istatistiksel açıdan önemli bulunmuştur ($P < 0,01$). İlgili tebliğte (Tebliğ no.2002/63), çeşitli gıda gruplarına yönelik olarak kadmiyum elementi için üst limitler verilirken, “katı ve sıvı yağlar” ile “sızma ve ham bitkisel yağlar” için bir limit verilmemiştir.

Ağır metallerden olan kadmiyum, tarım topraklarında bulunması ana materyal kaynaklı olabileceği gibi endüstriyel faaliyetler, fosforlu gübreler ve atmosferik depozitler gibi insan faaliyetleri sonucunda da olabilmektedir. Bu element topraktan da bitkiler tarafından kolaylıkla alınabilmektedir (Asrı ve ark., 2007). Kadmiyum bitkisel

gıdalara sulama suyu ile de bulaşmaktadır (Saldamlı, 1998). Diğer taraftan, kadmiyumun metal kaplarda ve alaşımlarda korozyon önleyici olarak, boya maddesi üretiminde, otomobil tekerleklerinde, motor yağlarında ve bazı pestisitlerin üretiminde kullanılması, bu elementin gıdalara bulaşmasında kaynak teşkil etmektedir (Şahan, 2003). Dünyada çeşitli ülkelerde ölçülen ortalama yüzey toprağı Cd konsantrasyonu 0,78 ppm (Kabata-Pendias, 2000) iken, Trakya bölgesinde yürütülen bir çalışmada (Belvermiş ve ark., 2004) ise, 17 istasyonda toprakta ölçülen ortalama Cd konsantrasyonu 1,1 ppm olarak belirlenmiştir. Çeşitli çalışmalarda, dünya genelindeki topraklarda kadmiyum içeriklerinde ciddi artışlar olduğu (Özbek ve ark., 1995) bilinirken ve yukarıda ifade edilen diğer kontaminasyon kaynakları da yaygınlaşırken, önemli tarımsal ürün grubu olan yağlı tohumlar ve insan diyetinde değerli bir yer teşkil eden bitkisel yağlar içinde bu element bakımından yasal üst limitlerin belirlenmesi zorunluluktur.

Bakır İçerikleri

Bakır içeriğı bazı örneklerde tespit edilebilir düzeylerde bulunamazken, tespit edilen içerikler ise 0,03–0,63 ppm arasında değişim göstermiştir (Çizelge 1). Bütün örnekler içerisinde en yüksek değer Edirne iline ait 6 nolu örnekte belirlenmiştir. İllere ait ortalamalar arasında farklılıklar söz konusu olsa da, bu farklılıklar istatistiksel açıdan önemsiz olarak belirlenmiştir ($P>0,01$). İlgili tebliğte (Tebliğ no.2002/63), bakır elementi ile ilgili olarak “sızma ve ham bitkisel yağlar” olarak ifade edilen grup için 0,4 mg/kg düzeyinde bir sınırlama getirilmiş olup söz konusu illere ait ortalamalar bu limitin oldukça altındadır. Tüm örnekler içerisinde, Tekirdağ iline ait 2 ve Edirne iline ait 1 örnekte olmak üzere çok az sayıda örneğin bakır elementi içerikleri verilen üst limiti aşmaktadır. Dolayısıyla, Trakya bölgesinde bakır elementi bakımından ayçiçeğı ürününde önemli bir kontaminasyon söz konusu değildir. Diğer taraftan, ilgili tebliğte “yenilebilir katı ve rafine sıvı yağlar” olarak ifade edilen grup için 0,1 mg/kg düzeyinde bir sınırlama bulunmaktadır.

Bakır elementi, yağlı tohumun yetiştiğı topraktan, kullanılan gübre ve zirai ilaçlardan, yağın temas ettiği metalik ekipmanlardan kontamine olabilmektedir. Yağların bozulmasında pro-oksidan etki yapan iz metallerden biri olan bakır elementi, çok düşük düzeylerde dahi (30µg/kg) yağların depolama süresini azaltmakta, tat ve koku stabilitesini etkilemektedir (List ve ark., 1971; Nergiz ve Ünal, 1986). Ham yağların rafinasyonu sırasında yağın bileşimindeki diğer bazı bileşenlerle birlikte metal içeriğinde de değişimler olduğu ifade edilmektedir (Sleeter, 1981). Rafinasyon işlemleri sırasında bakır miktarları önemli düzeylerde azalma göstermektedir (Ünal ve ark., 1989; Alpaslan ve ark. 2001). Buna karşın, rafinasyon aşamalarında metallerin tamamen uzaklaştırılmadığı da bilinmektedir. Young (1990), rafinasyon sürecinde bitkisel yağlara ön işlemlerin uygulanmasının sebebini yağı maruz kalacağı buhar-distilasyonuna hazır hale getirerek sonuçta çıkacak ürünün kalitesini yüksek tutmak olarak açıklamaktadır. Young (1990), çalışmada ön işlemlerin amaçlarından birinin de yağdaki bakır içeriğinin 0,02 ppm’e kadar indirmek olarak belirtmektedir. Dolayısıyla bakır elementi içeriklerinin ham yağın rafine yağa işlenmesi sürecinde de değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Demir İçerikleri

Demir içerikleri 3,02–6,38 ppm arasında değişim göstermiştir (Çizelge 1). Bütün örnekler içerisinde en yüksek değer Edirne iline ait 5 nolu örnekte belirlenmiştir. İllere ait ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel açıdan önemli olarak belirlenmiştir ($P<0,01$). İlgili tebliğte (Tebliğ no.2002/63), “sızma ve ham bitkisel yağlar” olarak ifade edilen grup için 5 mg/kg düzeyinde demir elementi sınırlaması getirilmiş olup sözkonusu illere ait ortalamalar bu limitin altındadır. Buna karşın, il içerisindeki alım noktaları açısından değerlendirme yapıldığında ise, Tekirdağ iline ait 5, Kırklareli iline ait 3 ve Edirne iline ait 2 örnekte demir elementi içerikleri yasal üst limiti aşmaktadır. Ham ayçiçeği yağlarında demir elementi içeriklerini Prevot ve ark. (1977) düşük düzeylerde (2 ppm) belirlerken, Peker (1993) ise çalışmasında yüksek düzeylerde (17,04–25,43 ppm) belirlemiştir. Diğer taraftan, Sullivan (1980) çalışmasında çok geniş değişim aralığı (1–22 ppm) belirlemiştir.

Ham ayçiçeği yağlarında doğal olarak demir elementinin bulunduğu, bitkinin gelişme süresince topraktan özümlediği ve yağa geçtiği (Karaali, 1981), bu şekilde geçen demirin proteinlere, fosfolipidlere veya lipid ve lipid olmayan taşıyıcılara bağlı olarak bulunduğu (Evans ve ark., 1974) bildirilmektedir. Yağların bozulmasında pro-oksidan etki yapan iz metallerden biri olan demir elementi 1,0 mg/kg'dan daha düşük miktarlarda dahi etkili olabilmektedir (List ve ark. 1971; Nergiz ve Ünal, 1989). İlgili tebliğte (Tebliğ no.2002/63) “yenilebilir katı ve rafine yağlar” olarak ifade edilen grup için 1,5 mg/kg düzeyinde bir sınırlama sözkonusu olduğu dikkate alınır, yüksek düzeyde demir içeriğine sahip ham yağlarda rafinasyon işlemlerinin daha etkili ve kontrollü olarak uygulanması gerekmektedir. Bu şekildeki uygulamalarla demir içeriklerinin önemli oranlarda azalmalar gösterebildiği ve rafine yağlarda istenilen sınırların altına düşürebildiği bildirilmektedir (Young, 190; Karaali, 1981; Ünal ve ark., 1986; Taşan, 1999). Özellikle degumming aşamasında yağdan ayrılan fosfolipidlerle beraber metallerin ayrıldığı (Karaali, 1981), çünkü fosfolipidlerle metallerin kompleks oluşturdıkları (Wiedermann, 1981), fosfolipidlerin 9–450 mgFe/kg demir bağladıkları (Peredi ve Balogh, 1981) kaydedilmektedir. Rafinasyonun nötralizasyon ve ağartma aşamalarında da demir içeriklerinde önemli oranda azalmalar olmaktadır (Taşan, 1999). Cleenewerck ve Dijkstra (1992), bilhassa fiziksel rafinasyon yönteminde buhar-distilasyon aşaması öncesi demir içeriğinin 0,2 ppm seviyesine düşürülmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Trakya bölgesinde çeşitli nedenlerle ortaya çıkan ve giderekte artan toprak, su ve hava kirliliğinin bölgenin en önemli tarımsal bir ürün olan ayçiçeği tohumlarına etkisinin kadmiyum, bakır, kurşun ve demir elementleri açısından değerlendirildiği bu çalışma bölgeden bir kesit sunmaktadır. Çalışma neticesinde, demir ve bakır içeriklerinin bazı örneklerde yasal limiti aştığı, kurşun içeriklerinin yüksek düzeylerde bulunduğu belirlenmiştir. Kadmiyum varlığı, bazı örneklerde belirlenememesine rağmen genel olarak değerlendirildiğinde önemli düzeylerde bulunmaktadır.

Element çeşit ve düzeyleri insan sağlığını direkt olarak ilgilendiren kalite özellikleri içerisinde. Bitkisel ham yağlardaki element çeşit ve düzeyleri, yağ

teknolojisi uygulamalarında kaliteli ve stabil rafine yağ üretiminde önemli bir parametre olarak ta değerlendirilmektedir. Örneğin iz elementlerden özellikle de demir ve bakır gibi elementlerin yağların bozulmasında ciddi etkilere sahip olduğu bilinmektedir. Bitkisel ham yağlarda bulunabilecek element içeriklerinin en az düzeye indirilebilmesi amacıyla rafinasyon işlemlerinin daha etkili ve kontrollü olarak uygulanması gerekmektedir.

Bu çalışmada materyal olarak kullanılan ayçiçeği tohumlarının sonraki yıllarda da Trakya bölgesinde örneklemeleri tekrar yapılarak muhtelif elementlere ait değerlerin belirli bir süre aralığında değişimleri gözlemlenebilir. Daha fazla element çeşidini konu edinen ve çok sayıda örnekte araştırmalara devam edilmesi endüstriyel ve tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu Trakya bölgesinde ayçiçeği bitkisinin maruz kaldığı muhtelif ağır metal kontaminasyon kaynaklarına yönelik olarak etkin önlemlerin alınmasında bir zorunluluktur.

KAYNAKLAR

- Akın, N., A. Ayar, D. Sert ve N. Çalık, 2003. Konya ilinin değişik bölgelerinden toplanan sütlerin ağır metal içerikleri üzerine bir araştırma. Süt Endüstrisinde Yeni Eğilimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İzmir, 22–23 Mayıs, s.355–358.
- Alpaslan, M., Ş. Irmak ve Ş. Kurultay, 2001. Effect of physical and chemical refining methods of sunflower oil on the amounts of some metals. *Energy Education Science and Technology* 7 (2): 45–51.
- Angelova, V., R. Ivanova and K. Ivanov, 2004. Heavy metal accumulation and distribution in oil crops. *Communications in Soil Science and Plant Analysis* 35 (17–18): 2551–2566.
- Anonim, 1987. Standard Methods for the Analyses of Oils, Fats, and Derivatives. International Union of Pure and Applied Chemistry Commission on Oils, Fats and Derivatives, IUPAC, 7th edn., Blackwell Jevent Publishers, Oxford. pp: 14–16.
- Anonim, 1998. Nordic Committee on Food Analysis. Determination by Atomic Absorption Spectrophotometry after Wet Digestion in a Microwave Oven. Metals. Metot no. 161 (NMKL, Nordisk Metodikkomite for Næringsmidler, National Veterinary Institute-Oslo, Norwegian; www.nmkl.org.).
- Asri, F.Ö., S. Sönmez ve S. Çıtak, 2007. Kadmiyum çevre ve insan sağlığı üzerine etkileri. *DERİM* 24 (2): 32–39.
- Başkaya, H.S. ve A.Teksoy, 1997. Topraklarda ağır metaller ve ağır metal kirliliği. I. Uludağ Çevre Mühendisliği Sempozyumu Bildiri Kitabı, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, s.763–770.
- Baysal, A. 1989. Genel Beslenme Bilgisi. 5. Baskı, Hatipoğlu Yayınevi, Ankara, 189s.
- Belivermiş, M., Y. Çotuk, M. Coşkun ve G. Çobanoğlu, 2004. Trakya’da çinko, kurşun ve kadmiyum konsantrasyonlarının bölgesel değişimi. 17. Ulusal Biyoloji Kongresi Bildiriler Kitabı, Adana, 21–24 Haziran, s.115–121.
- Cleenewerck, B. and A.J. Dijkstra, 1992. The total degumming process-theory and industrial application in refining and hydrogenation. *Fat Sci. Tech.* 94 (8): 317–322.
- Çayır, A. 2005. Havadan gelen ağır metallerin Trakya’daki dağılımı. (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 38s.
- Çepel, N. 1997. Toprak kirliliği, erozyon ve çevreye verdiği zararlar. Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) yayınları No.14.
- Dabeka, R.W. and A.D. McKenzie, 1992. Total diet study of lead and cadmium in food composites: preliminary investigations. *Journal of AOAC International* 75 (3): 386–394.
- Doğan, Ü. ve M. Certel, 1999. Antalya-Burdur karayolu çevresinde yetiştirilen buğdaylarda kurşun ve kadmiyum kirlilik düzeylerinin belirlenmesi. *Gıda* 24 (4): 283–288.
- Evans, C.D., G.R. List, R.E., Beal and L.T Black, 1974. Iron and phosphorus contents of soybean oil from normal and damaged beans. *J. Am. Oil Chem. Soc.* 51:444–448.
- Jawad, I.M, S. Kochhar and B.J.F Hudson, 1983. Quality characteristics of physically refined soybean oil: effects of pretreatment and processing time and temperature. *J. Food Tech.* 18:353–360.
- Kabata-Pendias, A. 2000. Trace Elements in Soils and Plants. 3rd Edition, CRC Press Inc., New York.

- Karaali, A. 1981. Ayçiçeği yağının rafinasyonu sırasında bileşiminde meydana gelen değişimler. TÜBİTAK, Gebze Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Enstitüsü, Beslenme ve Gıda Teknolojisi Bölümü, Yayın No.55, s.31-50.
- Ünal, K., C. Nergiz ve E. Katmer, 1989. Bazı bitkisel yağların rafinasyonu sırasında demir ve bakır niteliklerindeki değişiklikler. I. Uluslararası Gıda Sempozyumu Tebliğler Kitabı, Bursa, s.131–136.
- List, G.R., C.D. Evans and W.F. Kwolek, 1971. Copper in edible oils: Trace amounts determined by atomic absorption spectroscopy. J. Am. Oil Chem. Soc. 48 (9): 438-441.
- Nergiz, C. And K. Ünal, 1986. Lipidlerin bozulması üzerine metallerin etkileri. E.Ü. Mühendislik Fakültesi Dergisi, Seri B, Gıda Mühendisliği 4 (1): 86–97.
- Peker, İ. 1993. Soya fasulyesi ve ayçiçeği ham yağında eser element tayini. Gıda 18 (2): 121–124.
- Peredi J. and A. Balogh, 1981. Experimental data on the tocopherol content of Hungarian vegetable oils. Olaj Szappan Kozmetika 30 (1): 1–5.
- Prevot A., J.M. Gente and O. Morin, 1977. Progress in atomic absorption spectrometry of fats. Revue Française des Corps Gras 24: 409–418.
- Özbek, H., Z. Kaya, M. Gök ve H. Kaptan, 1995. Toprak Bilimi. Ç.Ü. Ziraat Fak. Ders Kitapları, Yayın No. 73, 35s.
- Saldamlı, İ. 1998. Gıda Kimyası. Hacettepe Üniversitesi yayınları, Ankara, 527s.
- Sleeter, R.T. 1981. Effects of processing on quality of soybean oil. J. Am. Oil Chem. Soc. 58: 239–247.
- Semerci, A. ve Y. Kaya, 2007. Trakya’da ayçiçeği üreten işletmelerin sosyo-ekonomik yapısı. I. Ulusal Yağlı Tohumlu Bitkiler ve Biyodizel Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Samsun, 28–31 Mayıs, s.119–126.
- Soysal, M.İ., 1998. Biometrinin Temel Prensipleri. Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Yayınları, No. 95, 35s.
- Sullivan, F.E. 1980. Sunflower oil processing from crude to salad oil. J. Am. Oil Chem. Soc. 57 (11): A845-A847.
- Şabudak T., G. Şeren, G. Kaykioğlu and A.R. Dinçer, 2007. Determination of copper, zinc and lead contents in sunflower plants. J. Environmental Protection and Ecology 8 (1): 101-106.
- Şahan, Y. 2003. Süt ürünlerinde ağır metal kontaminasyonu. Süt Endüstrisinde Yeni Eğilimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İzmir, 22–23 Mayıs, s.347–350.
- Şahan, Y. ve F. Başoğlu, 2003. Ağır metal iyonlarının insan sağlığına etkisi. Dünya Gıda 8 (3): 70–76.
- Şanlı, Y. 1984. Çevre sorunları ve besin kirlenmesi. S.Ü. Vet. Fak. Dergisi 2: 17–37.
- Taşan, M. 1999. Farklı rafinasyon yöntemlerinin (kimyasal ve fiziksel) ayçiçeği yağı bileşimine ve oksidatif stabilitesi üzerine etkileri. (Doktora Tezi) Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 75s.
- Vanlı, Ö. ve M. Yazgan, 2008. Ağır Metallerle Kirlenmiş Toprakların Temizlenmesinde Fitoremediasyon Tekniği. <http://www.tarimsal.com> (erişim tarihi 15.05.2008).
- Vural, N. 1984. Toksikoloji. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fak. Yayınları No. 56, 20s.
- Young, F.V.K. 1990. Physical refining. World Conference Proceedings Edible Fats and Oils Processing. Basic Principles and Modern Practices, pp: 124-135.
- Wiedermann, L.H. 1981. Degumming, refining and bleaching soybean oil. J. Am. Oil Chem. Soc. 58 (3): 159–168.
- Zengin F.K., Munzuroğlu Ö. 2006. Ayçiçeği fidelerinin toplam çözünebilir protein, prolin ve klorofil miktarları üzerine cıva klorürün (HgCl₂) etkileri. Fırat Üniv. Fen ve Müh. Bil. Dergisi 18 (1): 25–30.

ŞEKER PANCARINDA ÇİNKO VE BOR GÜBRELEMESİ

Aziz ŞATANA

Namık Kemal Üniversitesi, Hayrabolu Meslek Yüksekokulu, Tekirdağ

Tel: 0282 315 51 20

e-posta: asatana@nku.edu.tr

ÖZET

Şeker pancarı çinko ve özellikle bor noksanlığına hassas bir bitkidir. Bu makalede çinko ve bor noksanlığının şeker pancarındaki belirtileri, bitkideki önemi, gübreleme dozu ve zamanı üzerine bilgiler verilmiş ve bu konuyla ilgili çeşitli araştırmalar sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Şeker Pancarı, Çinko, Bor, Gübreleme

ABSTRACT

THE FERTILIZER of ZINC and BORON in SUGAR BEET

Sugar beet is a crop which is especially sensitive to the deficiency of boron and zinc. In this article, information about the symptoms of zinc and boron deficiency in sugar beet, its importance in the crop with fertilizer dose and time has been given and different researches related to this topic have been presented.

Keywords: Sugar Beet, Zinc, Boron, Fertilizer

GİRİŞ

Dünyada şeker üretimi yaklaşık 147 milyon ton olup %75'ini şeker kamışı, %25'ini ise şeker pancarı oluşturmaktadır (Anonim 2008). Kamış şekerinin maliyeti işleme prosesinin kolaylığı ve şeker kamışının yılda birkaç hasat edilebilmesi nedeniyle pancar şekerine göre %40-50 daha ucuzdur. Bu nedenle dünyadaki şeker fiyatları kamış şekerine göre belirlenmektedir. Türkiye dahil AB ülkelerinin tamamına yakınında yani %95 oranında pancar şekerini üretimi yapılmaktadır.

Şeker sanayisinin GSMH olarak Türkiye genelindeki payı %0.2, imalat sanayindeki payı ise %0.8 düzeyindedir (Anonim 2008). Şeker alternatif ürünlere göre, dış pazar değeri ve tarıma dayalı sanayiler arasında verimlilik, karlılık ve katma değer yönünden karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

Türkiye'de 28'i devlet 4'ü özel olmak üzere toplam 32 şeker fabrikasında yaklaşık 35 bin işçi bulunmaktadır. Bu fabrikalara bağlı pancar ekim bölgelerinde 1.7 milyon dekar ekim alanında yaklaşık 14.7 milyon ton pancardan 1.8 milyon ton şeker üretilmektedir (Anonim 2008).

Çinko

Şeker pancarında çinko, enzim sisteminin düzenleyerek, hücrede stoplazması ve kloroplastların gelişmesiyle beraber CO₂'in özümlemesi sürecinde görev yapar. Çinko bitkilerin N-metabolizması ile yakından ilgilidir. Çinko noksanlığının ilk göstergesi, RNA düzeylerinde ve hücre ribozom içeriğinde belirgin bir azalmadır. RNA

sentezindeki bu azalma, protein oluşumunda bir engellemeye yol açmaktadır. Çinko bitkinin nişasta metabolizmasında olası bir işleve sahiptir. Çinko noksanlığı çeken bitkilerde karbonhidrat sentezi düşmektedir. Şeker pancarı çinko noksanlığına orta derecede hassasiyet gösterir. Çinko noksanlığından zarar gören bitkilerin genellikle yaprak damarları arası bölgelerde sararmalar, soluk yeşili hatta beyazlanmalar oluşmaktadır. İleri seviyelerde şeker pancarı yapraklarında nekroz oluşur (Tok 2002).

Genellikle bitkiler ilave edilen fosforlu gübrelerin küçük bir kısmından yararlanmaktadır. Geri kalan fosfor ise sonraki yıllarda azar azar bitki tarafından kullanılmaktadır. Diğer bir ifade ile uygulanan fosforlu gübrelerin tamamı uygulandığı yılda bitki tarafından kullanılmamaktadır. Kullanılan miktarlar, 4-5 yıl içerisinde dahi %30 düzeylerinde kalabilmektedir (Sağlam 2002).

Genel bir değerlendirme ile Türkiye topraklarının %33.3'ünün P düzeyleri çok fakir, %32.8'in P seviyesi ise az olarak belirlenmiştir. Buna göre tarım topraklarımızın yaklaşık %66'sı fosfor bakımından yetersiz durumdadır. Söz konusu yetersizlik daha çok İç Anadolu, Doğu ve Güney Anadolu Bölgelerinde yoğunlaşmaktadır. Trakya Bölgesi topraklarının yoğun tarımsal işlemlerden dolayı fosfor düzeyleri ise Türkiye ortalamasının üstündedir (Tok, 2002).

Başta fosforca zengin topraklar olmak üzere asitli kumlu topraklar, alkalın ve kireçli topraklar, organik topraklar ve tesviye edilen topraklar çinko noksanlığının yaygın olarak görüldüğü topraklardır (Sağlam 2002).

Yerkabuğunun ortalama çinko kapsamı yaklaşık olarak 80 ppm'dir. Tarım topraklarının ortalama çinko kapsamı ise 50 ile 300 ppm arasında değişmektedir (Sağlam 2002, Tok 2002). Şeker pancarının 50-80 günlük gelişme döneminde yaprakta çinko miktarı 10-80 ppm düzeyindedir (Alpaslan ve ark. 1998).

Trakya Bölgesi'nde bulunan Tekirdağ-Hayrabolu yöresinde uzun yıllardan beri şeker pancarı bitkisine yüksek miktarda azotlu ve fosforlu gübreler uygulanmaktadır. Bu durum ürünün kalitesini olumsuz etkilemesi muhtemeldir. Ayrıca yörede herhangi bir gübreleme programının olmayışı bazı mikro besin elementlerinin yetersiz olabileceği de düşünülmektedir. Bu doğrultuda yapılan araştırmada; Hayrabolu topraklarında çinko ortalama 0.5-1 ppm arasında bulunmuş, topraklar çinko bakımından %83.3'ünün yetersiz ve %16.7'sinin yeterli olduğu saptanmıştır. Bu durumun sebebi, fazla fosforlu gübre kullanımının başta çinko olmak üzere bazı mikro besin elementlerinin bitkiler tarafından alınmasını zorlaştırmasıdır (Adiloğlu ve Güler 2002).

Zhmurko ve Kudryavtseva (1996) Ukrayna'da çinko sülfat gübrelemesinin pancarda şeker oranını arttırdığını saptamışlardır. Tok (2002) çinkonun çinko sülfat ($ZnSO_4$) şeklinde, uygulama düzeylerinin genellikle 4 kg/ha dolayında; Sağlam (2002) ise genellikle çinko, bitkilere çinko sülfat ($ZnSO_4$) olarak 0.7 kg/ha veya ZnEDTA olarak 0.17 kg/ha uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Bor

Şeker pancarında çinko mikro besin elementinin yanı sıra bor elementi de çok önemlidir. Bor elementinin mikro düzeyde bir bitki besin elementi olduğu 1939 yılından beri bilinmektedir. Toprakta borat anyonu şeklinde alınan bor; hücre duvarının direncini artırır, meristematik dokuyu gelişmesi için gerekli olduğundan çimlenme ve çiçektozu oluşumu etkiler, hücre büyüme ve bölünmesini teşvik eder, bitkide karbonhidrat taşıma mekanizmasını işletir, özellikle şeker pancarı gibi karbonhidrat oranı yüksek bitkilerde ksilem iletim borularında borat-şeker ikilisiyle ortaya çıkan polihidroksi bileşikler şeklinde taşınarak şeker oranını yükseltir, nükleik asit (RNA) ve protein sentezini artırır (Birnbaum ve ark. 1974, Dugger 1983, Gauch ve Dugger 1954, Kouchi 1977, Marschner 1986, Tok 2002).

Topraklardaki toplam bor miktarı 20 ile 200 ppm arasındadır. Elverişli bor miktarı ise 7 ile 80 ppm değerleri arasındadır (Sağlam 2002). Bitki yapraklarında ise 25 ile 100 ppm arasında bor bulunmaktadır ve genellikle bitkiler hektardan 50 ile 500 g bor kaldırmaktadır (Tok, 2002). Şeker pancarının 50-80. günündeki yapraklarında yeterli bor miktarı 31 ile 200 ppm arasında değişmektedir (Alpaslan ve ark. 1998).

Kurak ve yarı kurak iklim bölgelerindeki tarım topraklarının bor içerikleri yağışlı iklim topraklarına oranla daha yüksektir. Özellikle podzol türü topraklarda bor noksanlığı çoğunlukla rastlanır. Ayrıca toprakta pH değerinin yükselmesi ve özellikle 7.5 değerinin üzerine çıkması, toprakta kil ve kireç oranının artması bor elverişliliğini hızla düşürür. Bu nedenle tarım topraklarında bor elverişliliği için optimal pH dereceleri 5 ile 7 arasındadır (Tok ve ark. 1992).

Bor noksanlığının görüldüğü topraklar genellikle nemli iklim bölge topraklarıdır. Çünkü borat anyonu toprak profilinden kolaylıkla yıkanmaktadır. Tuzlu topraklarda ise bor derişimi bitkiye toksik seviyeye varacak düzeylerde olabilmektedir. Ancak topraklarda bor toksisitesi meydana geldiğinde genellikle topraktan değil sulama suyundan kaynaklandığı belirlenmiştir (Tok, 2002).

Bor noksanlığına en duyarlı bitkilerin başında şeker pancarı gelmektedir. Şeker pancarında bor elementinin asal görevi karbonhidrat metabolizmasını kontrol eden önemli bir etmendir. Bu nedenle bor noksanlığı halinde şeker pancarı yapraklarında buruşmalar ve uçta sararmalar ortaya çıkmaktadır. Daha ileri safhalarda bitkinin taç kısmında çürüme ve gövdede ise koflaşma meydana gelir.

Tekirdağ'da yapılan bir çalışmada şeker pancarının gençlik döneminde yaprakta bor değerleri 0.80 ile 3.62 ppm arasında olup, ortalama olarak 1.75 ppm değerine ulaşmaktadır. Aynı değerler yaprağa bor uygulandıktan sonra sırasıyla 3.22 ile 55.55 ve ortalama olarak 16.76 ppm seviyelerine ulaşmıştır (Tok ve ark. 1992).

Tok (2002) Borlu gübrenin %11 bor içeren boraks minerali olduğunu ve dekara 100 g veya hektara 1 kg civarında dozla serpmeye şeklinde verilmesi gerektiğini bildirmiştir. Igras (2004) Polonya'da yaptığı bir çalışmada; borun şeker pancarında en önemli ticari besin elementi olduğunu, pancara bor verilmesiyle şeker oranı ve verimin yanı sıra kök-gövde ve yapraklarında da borun etkisinin görüldüğünü ortaya koymuştur.

Yine Tok ve ark. (1992) Tekirdağ'da şeker pancarına % 32.5 oranında B_2O_3 içeren Tinkal ana maddesiyle topraktan 1, 2 ve 3 kg/da ve yapraktan ise 25, 50 ve 100 gr/da bor uygulaması yapmış; en yüksek şeker oranının toprağa 2 kg/da ve yaprağa 50 gr/da uygulamalarda ve en yüksek pancar veriminin ise 3 kg/da ve yapraktan yine 50 gr/da uygulamalardan elde edildiğini saptamışlardır.

Pospisil ve ark. (2005) bor ve azot içeren Fertina B (% 3 N + % 4 B) adındaki ticari sıvı gübreyi pancarda 0, 50 ve 100 l/ha dozlarda uygulamışlar, hektara 50 litre uygulanan dozda pancar ve şeker veriminin % 16.7 arttığını, ayrıca gübre dozunu hektara 50 + 50 litre şeklinde 2 defa uygulandığında pancar ve şekerin verimi ile pancarın teknolojik kalitesinin düştüğünü belirlemişlerdir.

Çinko ve Bor Etkileşimi

Stratieva ve ark. (1990)'nın Bulgaristan'da yaptıkları bir çalışmada, şeker pancarına Haziran sonunda 0.6 kg/ha çinko, Eylül ortasında 0.6 kg/ha bor ve hem Temmuz hem de Ağustos ortasında çinko ve bor uygulanmış, pancar verimi sırasıyla 47.70, 48.08, 45.33 ve 48.6 ton/ha, şeker verimi ise 5.24, 5.41, 5.07 ve 5.40 ton/ha olarak bulunmuş, bor ve çinko yapraklarda klorofil ve karoten miktarını arttırdığı tespit edilmiştir.

Gezgin ve ark. (2002)'nin Konya'dan aldıkları 667 toprak örneği analiz sonuçlarına göre, toprakların bitkiye elverişli bor kapsamı 0.01-63.9 ppm (ortalama 2.48 ppm) olarak tespit edilmiştir. Araştırmacılar bu çalışmada şeker pancarı için elverişli bor kapsamının ise toprak örneklerinin % 26.5'inde yetersiz (<0.05 ppm), % 64.3'ünde yeterli (0.5-5 ppm) ve % 9.2'sinde toksik (>5 ppm) düzeyde olduğunu bildirmişlerdir.

Ayrıca Gezgin ve ark. (1998) şeker pancarı yetiştirilen pancar tarlalarından 15 Temmuz ve 15 Ağustos arasında alınan yaprak örneklerinin analiz sonuçlarına göre Bor ve Kalsiyum arasındaki dengenin yaklaşık olarak tarlaların % 67'sinde bor aleyhine Fe ile Mn, Cu, Cu+Zn arasındaki dengenin ise % 71'inde Fe aleyhine bozuk olduğunu tespit etmişlerdir.

Çakmak ve ark. (1996) Orta Anadolu Bölgesi'nde yaptıkları çalışmalarında çinko ve bor arasındaki antagonistik etkileşim nedeniyle bor içeriği yüksek olan topraklarda farklı buğday çeşitlerinde çinko noksanlığının arttığını bildirmişlerdir.

Hamurcu ve Gezgin (2001)'in yaptıkları çalışmada şeker pancarına dört farklı bor dozu (0, 0.5, 1 ve 2 kg/da) ve dört farklı çinko dozu (0, 1, 2 ve 4 kg/da) uygulamışlar ve uygulama sonucunda kök ve şeker verimi üzerine B x Zn interaksiyonunun etkisini önemli bulmuşlardır. Uygulama sonucunda en yüksek kök verimi ve şeker oranının 1 kg Zn/da + 2 kg B/da uygulamasından elde edildiğini belirlemişlerdir. Yine Gezgin ve Hamurcu (2006) B-Zn ve B-P interaksiyonlarının birbirleriyle benzerlik gösterdiklerini, yarı kurak bölgelerde yüksek bor içerikli alkalın topraklarda düşük çinko elverişliliği bor toksisitesindeki artışa bağlı olarak ürün veriminde azalmaya neden olduğunu saptamışlardır.

SONUÇ

Başta Trakya Bölgesi ve Hayrabolu olmak üzere Türkiye'nin bazı bölgelerinde, gerek bitki açısından gerekse toprak açısından bor ve çinko besin elementlerinin noksanlığının bulunması ve üreticiler tarafından yapılan bilinçsiz gübrelemenin verim ve kalitede istenmeyen sonuçlar ortaya çıkardığı bir gerçektir. Bu nedenle hem topraktan hem de yapraktan uygulanabilen çinko ve bor gübreleri gün geçtikçe önemi daha iyi anlaşılmakta ve şeker pancarında kullanılmaları yaygınlaşmaktadır.

KAYNAKLAR

- Adiloğlu A., Güler M. (2002). Tekirdağ-Hayrabolu Yöresinde Yetiştirilen Şeker Pancarının Beslenme Durumunun Belirlenmesi. Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 16 (29), 26-30, Konya.
- Alpaslan M., Güneş A., İnal A. (1998). Deneme Tekniği. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Yayın No:1501, Ders Kitabı No:455, S.385, Ankara.
- Anonim (2008). S.S. Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği, www.pankobirlik.com.tr (erişim tarihi, 10.05.2008).
- Birnbaum E.H., Beasley C.A., Dugger W.M. (1974). Boron Deficiency in Unfertilized cotton Ovules Grown in Vitro. Plant Physiol, 54, 931-935.
- Çakmak İ., Yılmaz A., Kalaycı M., Ekiz H., Ülger A.C., Brown H.J. (1996). Zinc Deficiency and Boron Toxicity as Critical Nutritional Problems in Wheat Production in Turkey. 5th International Wheat Conference, June 10-14, 279, Ankara, Turkey.
- Dugger W.M. (1983). Boron in Plant Metabolism. In "Encyclopedia of Plant Physiology, New Series" (A. Lauchli and R.L. Bielecki, eds.) Vol. 15B, pp. 626-650. Springer-Verlag, Berlin and New York.
- Gauch H.G., Dugger W.M. (1954). The Physiological Action of Boron in Higher Plants. Maryland Agr. Exp. Sta Bulletin A 80.
- Gezgin S., Dursun N., Hamurcu M., Ayaslı Y. (1998). Konya Ovasında Şeker Pancarı Bitkisinin Beslenme Sorunlarının Toprak ve Bitki Analizleri ile Belirlenmesi. Konya Pancar Ekicileri Kooperatifi Eğitim ve Sağlık Vakfı yayınları, Bahçıvanlar Basım San. A.Ş., Konya.
- Gezgin S., Dursun N., Hamurcu M., Harmankaya M., Önder M., Sade B., Topal A., Soylu S., Akgün N., Yorgancılar M., Ceyhan B., Babaoğlu M. (2002). Determination of B Contents of Soils in Central Anatolian Cultivated Lands and It Relations Between Soil and Water Characteristic. Boron in Plant and Animal Nutrition, Edited by Goldbach et. al., Kluwer Academic/Plenum Publishers, New York.
- Gezgin S., Hamurcu M. (2006). Bitki Beslemede Besin Elementleri Arasındaki Etkileşimin Önemi ve Bor ile Diğer Besin Elementleri Arasındaki Etkileşimler. Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 20 (39): 20-31.
- Hamurcu M., Gezgin S. (2001). Şeker Pancarının Verim ve Kalitesi Üzerine Çinko ve Bor Uygulamasının Etkisi. Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 15 (26): 116-128.
- Igras J. (2004). Boron Applications to Sugarbeet. Gazeta Cukrownicza, 112: 138-139.
- Kacar B., İnal A. (2008). Bitki Analizleri. Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Yayın No:1241, ISBN 978-605-395-036-3, 118-119, Ankara.
- Kouchi H. (1977). Rapid Cessation of Mitosis and Elongation of Root Tip Cells of Vicia faba as Affected by Boron Deficiency. Soil Sci. Plant Nutr. 23, 113.
- Marschner H. (1986). Mineral Nutrition in Higher Plants. Academic Press, pp. 321-335.
- Pospisil M., Pospisil A., Sito S. (2005). Foliar Application of Liquid Fertilizer Fertina B to Sugar Beet. Listy Cukrovarnicke a Reparske, 121: 174-177.
- Sağlam T. (2002). Gübreler ve Gübreleme. Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Yayın No:149, Ders Kitabı No:74, 230-235, 343-346, Tekirdağ.
- Stratieva S., Sedlarska B., Stoyanov D., (1990). Effect of Zinc and Boron Sugarbeet Grown on a Leached Smonitza Chernozem Soil. Pochvoznaniei Agrokhimiya, 25: 9-14.
- Tok H.H. (2002). Bitki Besleme. Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Yayın No:109, Ders Kitabı No:69, 280-287, Tekirdağ.

HAYRABOLU İLÇESİNDE 2004 İLE 2009 YILLARI ARASINDA GÜBRE TÜKETİMİ

Sevinç ADİLOĞLU

Aydın ADİLOĞLU*

Ali SÜMER⁺

*Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümü 59030-Tekirdağ

Tel: 0282 293 14 42

e-posta: a_adiloglu@ hotmail.com

⁺Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümü- Çanakkale

ÖZET

Bu araştırmada 2004- 2009 yılları arasında Hayrabolu ilçesi'nde gübre tüketimi incelenmiştir. 2004 yılında ilçede toplam gübre tüketimi 24 723 500 kg iken 2009 yılında bu değer 24 495 950 kg olmuştur. Altı yıllık bir süre içerisinde gübre tüketimi % 0.92 oranında azalmıştır. Buna karşılık tarım topraklarımızın organik madde içerikleri her geçen yıl azalmakta ve nüfus artmaktadır. Dolayısıyla yörede gübre tüketiminin azalmayıp artırılması gereklidir. Bu konuda gerekli önlemler alınmalıdır.

Anahtar kelimeler: Hayrabolu, gübre, azot, fosfor, tüketim.

ABSTRACT

FERTILIZER CONSUMPTION in HAYRABOLU DISTRICT BETWEEN 2004 and 2009

Fertilizer consumption was investigated in Hayrabolu district between 2004 and 2009 in this research. According to results, fertilizer consumption in this period was obtained from 24 723 500 kg to 24 495 950 kg. Fertilizer consumption in Hayrabolu district was decreased 0.92 % from 2004 to 2009. On the other hand, organic matter content of soils in this region continuously are decreasing and population is increasing in Hayrabolu. Consequently, fertilizer consumption should be increased in Hayrabolu.

Key words: Hayrabolu, fertilizer, nitrogen, phosphorus, consumption.

1. GİRİŞ

Gübre tarımsal üretimde en önemli girdidir. Tarımda sürdürülebilir ekonomik faaliyet ile yüksek ve kaliteli ürün almak için gübrelemenin önemi asla ihmal edilemez. Ürün miktarının artışında gübrelemenin etkisi ortalama % 50 ile % 70 arasında değişmektedir (Smill, 1999).

Sürdürülebilir tarımda çeşitli yollarla topraktan uzaklaşan bitki besin elementlerinin gübreler ile toprağa mutlaka tekrar geri kazandırılması gerekir. Aksi takdirde toprakların verimliliği ve besin elementi kapsamı yıldan yıla sürekli olarak azalacaktır. Toprakların sürdürülebilir verimliliğinin korunması ve geliştirilmesi ancak bilinçli bir gübreleme programı ile mümkün olabilmektedir.

Gübrelemenin amacı topraklardan çeşitli yollarla uzaklaşan ve eksikliği gündeme gelen bitki besin elementlerinin toprağa tekrar geri kazandırılmasıdır. Ancak eksikliği söz konusu olan bu besin elementleri toprağa ihtiyacı oranında verilmelidir.

Çünkü toprağa gübre uygulanırken besin elementleri arasındaki iyonik denge ile toprak ve su kirliliği riskleri dikkate alınmalıdır. Aşırı miktarda ve bilinçsizce gübre kullanılması insan, bitki ve hayvan sağlığını doğrudan etkilemektedir (Adiloğlu ve Adiloğlu, 2005).

Dünyada ve ülkemizde insanlığın beslenme ihtiyacının karşılanabilmesi için ürün miktarının artırılması gereklidir. Bu artışta en önemli etken ise birim alana uygulanan gübre miktarının toprak ve bitki analizi sonuçlarına göre bilinçli olarak yapılmasıdır. Başka bir deyişle artan nüfusun beslenme ihtiyacının karşılanması ancak birim alana uygulanan gübre miktarının artırılması ile mümkün olabilmektedir (Park, 2001).

Dünya nüfusunun 2020 yılındaki beslenme ihtiyacının karşılanabilmesi için mevcut tahıl üretimi % 36 oranında artırılmalıdır. Bu da ancak birim alana daha fazla gübre kullanımı ile mümkün olabilecektir (IFPRI; 2001).

Hayrabolu ilçesinde 650 067 da'lık tarım alanının 342 500 da'ında hububat, 900 da'ında baklagil, 10 500 da'ında yem bitkisi, 3 500 da'ında şeker pancarı, 1000 da'ında yumrulu bitkiler ve 284 000 da'ında ise yağ bitkileri tarımı yapılmaktadır. Söz konusu bu tarım alanlarında 180 200 ton hububat, 90 ton baklagil, 47 750 ton yem bitkisi, 21 000 ton şeker pancarı, 2342 ton yumrulu bitkiler, 71 900 ton yağlı tohum üretimi gerçekleşmiştir (Anonim, 2009). Böylesine önemli ve bölge ekonomisine katkıda bulunan Hayrabolu ilçesi tarım topraklarının verimlilik durumlarının ve gübre kullanımı hareketliliğinin ayrıntılı olarak ortaya konulması çok önemlidir.

Bu araştırmada Hayrabolu ilçesi'nde 2004 ile 2009 yılları arasında gübre kullanımındaki değişimler incelenmiştir.

2. MATERYAL VE METOD

Hayrabolu ilçesi'nde 2004 ile 2009 yılları arasında azotlu, fosforlu, potasyumlu ve kompoze gübre tüketimi değerleri için Tekirdağ Tarım İl Müd. istatistiklerinden (Anonim, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009) yararlanılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

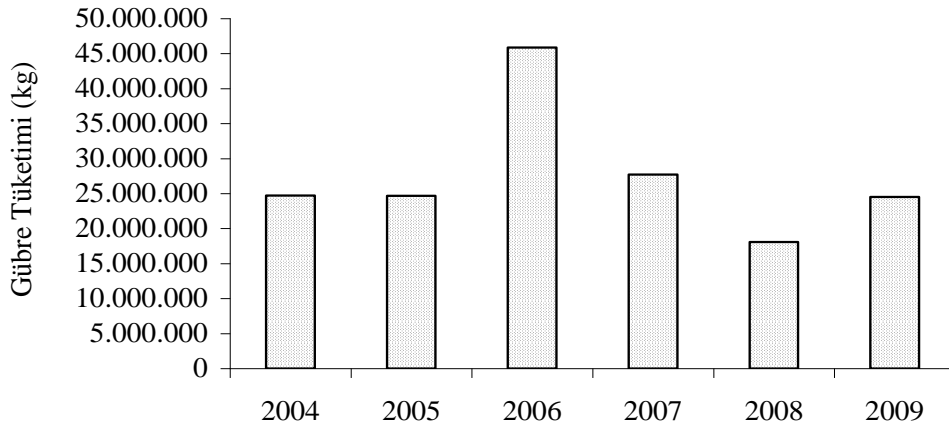
Hayrabolu ilçesi'nde 2004 ile 2009 yılları arasında tüketilen azotlu, fosforlu, potasyumlu ve kompoze gübre gübre miktarları çeşitlerine göre Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1 incelendiğinde Hayrabolu İlçesinde toplam gübre tüketimi 2004 yılında 24 723 350 kg iken bu değer 2009 yılında 24 495 950 kg'a düşmüş olduğu görülür. İlçede yıllar itibariyle en fazla kullanılan gübre Üre gübresidir. Bu gübreyi 20.20.0 kompoze gübre izlemektedir. Hayrabolu ilçesi tarım topraklarında azotlu ve azot içeriği yüksek gübrelerin kullanılması doğaldır. Çünkü yöre topraklarının organik madde içerikleri düşük ve yetersiz durumdadır (Kacar ve Katkat, 2007). Çizelge 1 incelendiğinde ilçede toplam gübre tüketimi

Çizelge 1. Hayrabolu İlçesi'nde 2004 ile 2009 yılları arasında tüketilen gübre miktarları, kg.

Gübre Çeşidi	2004	2005	2006	2007	2008	2009
A.Sül.%21	338 250	451 400	865 350	624 700	436 150	693 350
A.Nit.%26	3 196 450	3 904 350	6 420 450	3 530 800	2 238 250	3 705 650
A.Nit.%33	2 335 850	1 993 100	4 240 350	2 313 950	1 352 500	2 757 800
Üre	7 669 600	8 178 900	16 575 500	9 528 000	7 527 800	8 639 450
TSP	3 800	13 500	85 750	130 550	36 550	26 500
DAP	1 283 700	1 396 200	2 629 750	1 217 550	340 000	1 218 350
20.20.0	7 425 900	6 051 110	8 460 550	6 364 450	3 836 100	5 688 550
20.20+Zn	353 900	532 300	1 734 350	1 821 350	774 500	573 900
15.15.15	1 769 300	2 050 500	3 153 850	1 266 700	630 250	809 700
15.15.15+Zn	96 800	71 750	1 426 100	850 300	695 350	274 350
Pot. Sül.	-	-	-	27 900	33 100	-
Diğer	249 950	18 800	279 400	36 400	187 950	108 350
Toplam	24 723 500	24 661 910	45 871 400	27 712 650	18 088 500	24 495 950

yıllar arasında dalgalanmalar gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu durum Şekil 1’de de açıkça görülmektedir. Hayrabolu ilçesinde 2004 yılında 666 350 dekar olan tarım arazisi 2009 yılında 650 067 dekara düşmüştür (Anonim, 2004 ve Anonim, 2009). Bu dramatik durum ilçe tarımı için son derece önemlidir. Çünkü bir taraftan ilçede ekilebilir tarım alanları ile toprakların organik madde içerikleri sürekli olarak azalırken ve buna karşılık beslenme ihtiyacı sürekli olarak artarken (Eyüpoğlu, 2002) yörede birim alana uygulanan gübre miktarının da artırılması gerekir.

□ Şekil 1. Hayrabolu İlçesi Gübre Tüketimi

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonuçlarına göre; Hayrabolu ilçesi'nde gübre tüketimi 2004 yılına göre 2009 yılında % 0.92 oranında azalmıştır. Yörede kullanılan gübre miktarı 2006 yılında 45 871 400 kg ile en yüksek değere ulaşmıştır. Ancak 2008 yılında 18 088 500 kg ile bu en yüksek değer yarısının bile altında kalmıştır. Gübre kullanımının azalmasının ve artmamasının en önemli sebeplerinin başında, çiftçinin alım gücünün sürekli olarak düşmesi ve ürün fiyatlarının yıllara göre önemli dalgalanmalar göstermiş olması gelmektedir. Ayrıca çiftçi gereksinim duyduğu gübre çeşit ve miktarını ihtiyacı olduğu zamanda temin etmede sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunun da giderilmesi, fabrikadan tarlaya gübre akışında yaşanan sorunların en aza indirilmesi gerekir.

Bundan başka gübre- ürün fiyat ilişkisi giderek çiftçi aleyhine bozulmaktadır. Ülkemiz genelinde olduğu gibi Hayrabolu ilçesi'nde de gübre tüketiminin giderek azalmasının sebeplerinden biri de budur. Bu sorunun çözülmesi ve çiftçinin gübre kullanımının artırılması için gübre-ürün fiyatı arasındaki dengenin yeniden sağlanması için ilgililerin gerekli önlemleri alması gerekir.

Hayrabolu ilçesi'nde son yıllarda toprak analiz sonuçlarına göre gübre kullanımı teşvik edilmektedir. Ancak yöre çiftçilerinin gübre tüketimi konusunda halen bilinçli olmaması da sorunun bir başka boyutudur. Bu konuda çiftçiler için gerekli eğitim, toplantı, seminer, demonstrasyon, tarla günleri vb. gibi çiftçileri bilinçlendirici etkinlikler düzenlenmelidir.

5. KAYNAKLAR

- Adiloğlu, A. ve S. Adiloğlu, 2005. Fertilizer Consumption in Turkey Between 1960 and 2002. Bulgarian Journal of Agricultural Science, 11: 317- 321, Sofia, Bulgaria.
- Anonim, 2004. Tarım Raporu, Tarım İl Müdürlüğü, Tekirdağ.
- Anonim, 2005. Tarım Raporu, Tarım İl Müdürlüğü, Tekirdağ.
- Anonim, 2006. Tarım Raporu, Tarım İl Müdürlüğü, Tekirdağ.
- Anonim, 2007. Tarım Raporu, Tarım İl Müdürlüğü, Tekirdağ.
- Anonim, 2008. Tarım Raporu, Tarım İl Müdürlüğü, Tekirdağ.
- Anonim, 2009. Tarım Raporu, Tarım İl Müdürlüğü, Tekirdağ.
- Eyüpoğlu, F. 2002. Türkiye Gübre Gereksinimi Tüketimi ve Geleceği. Tarım ve Köyşleri Bak. KHGM, Toprak ve Gübre Araşt. Enst. Yay. Gen. Yay. No: 2, 190 s, Ankara.
- IFPRI, 2001. Global food outlook; trends, alternatives and choices. International Food Policy Research Institute, Washington, USA.
- Kacar, B. ve A.V. Katkat, 2007. Gübreler ve Gübreleme Tekniği. Nobel Yay. No. 1119, Ankara.
- Park, M. 2001. The fertilizer industry. Woodhead Publishing Ltd. Cambridge, UK.
- Smill, V. 1999. Long range perspectives on inorganic fertilizers in global agriculture. Travis P. Hignett Lecture, IFDC, Muscle Shoals, Alabama, USA.

TRAKYA’ DA KURULMAYA ÇALIŞILAN MODERN MEYVE BAHÇELERİ ve UYGULANAN SİSTEMLER

M. Emin AKÇAY¹

A. Semih YAŞASIN²

Adnan DOĞAN¹

¹Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü - Yalova

²Bağcılık Araştırma Enstitüsü - Tekirdağ

Tel: 0266 814 25 20

e-posta: meakcay11@gmail.com

ÖZET

Bu araştırma 2002 – 2009 yılları arasında Trakya bölgesinde gerek devlet destekli (İl Tarım Müdürlükleri ve İl Özel İdare) gerekse üreticilerin kendi imkânları ile kurmaya çalışmış oldukları modern meyve bahçelerinde yürütülmüştür. Çalışma süresince bölgeye yapılan gezilerde ve uygulamalı eğitim seminerlerinde karşılaşılan bazı bulgulara bu çalışmada yer verilmeye çalışılmıştır. Özellikle meyve yetiştiriciliğine yeni başlayan (bu bahçeleri kurmaya çalışanların büyük çoğunluğu böyle) bazı üretici bahçelerinde yapılan inceleme ve araştırma sonuçlarına göre; daha çok bodur ve yarı-bodur kiraz ve elma yetiştirmeye çalıştıkları gözlenmiştir. Çok azda olsa bazı köylerde bodur armut bahçelerine, ceviz ve badem plantasyonlarına rastlanmıştır. Yapılan bu çalışma sonucunda bölge meyve üreticilerinin en fazla sorunu kiraz bahçelerinde yaşadıkları daha sonra ise bunu sırasıyla elma, ceviz, badem ve armut türlerinin izlediği belirlenmiştir. Kirazda; verimsizlik, kurumalar, budama hataları elma ve armut’ta; sistem hataları, kalitesiz meyve oluşumları ceviz ve bademde de uygun olmayan alanlarda bahçe kurulumları ile verimsizlik en ön plana çıkan olumsuzluklar olarak ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meyve, Çeşit, Anaç, Verim, Trakya

ABSTRACT

WORKS to ESTABLISH MODERN ORCHARD and APPLICATION SYSTEMS in THRACE

This research was carried out on modern orchards which was tried to establish by state-funded (Provincial Directorate of Agriculture and the Provincial Administration) and self funded in Thrace region between 2002 and 2009. The research tries to present findings which were encountered in visiting and practical training seminars during the working period. According to results of inspection and research that was observed, more than semi-dwarf and dwarf cherry and apple have been trying to cultivate in orchards which were belong to especially beginner of fruit growing (these were vast majority). Although very few dwarf pear, walnut and almond plantations were found in some villages. Results of this study showed that, fruit producers had the most trouble in the cherry orchards. Apple, walnut, almond and pear species were found to follow. Observed most prominent complications were inefficiencies, drying and pruning errors in cherries orchards, system errors, poor quality fruit formation in apples and pears orchards, orchard installations on unsuitable areas and inefficiency in walnuts and almonds orchards.

Key words: Fruit, Varieties, Rootstocks, Yield, Thrace

GİRİŞ

Tarım sektörü uzun yıllar birçok Dünya ülkesinde ekonomilerin temel unsuru olmuş, insan neslinin var oluşundan beri de beslenmesinde, devamında ve milyarlarca kişinin tek gelir kaynağı olarak gelişmeye, genişlemeye devam eden en önemli sektörlerden birisi olmuştur. Tabii bu gelişme süreci içerisinde onlarca sektör, milyonlarca kişi bu gelişmeye ve ilerlemeye katkı sağlamıştır. Ancak son yıllardaki önceliğin birçok ülkede sanayi sektörüne kayması sonucu Türkiye ekonomisinde de tarımın önemi azalmaktan ziyade yön değiştirme sürecine girmiştir. Ulusal gelirimizin yaklaşık %15'i ve istihdamın %45'ini oluşturması nedeniyle tarım sektörü genel ekonomi içindeki ağırlığını halen muhafaza etmektedir. Diğer taraftan temel ihtiyaç maddelerinin üretildiği bir sektör olmasının yanı sıra, diğer sektörlerle hammadde temini, tüketim harcamaları ve ihracattaki payı sektörün sosyo - ekonomik açıdan da sahip olduğu önemini arttırmaktadır. Ancak bugüne kadar ülkemizde tarımsal üretimin yönlendirilmesi ve ekonomik dengelerin korunmasını amaçlayan tarımsal destekleme politikaları; sağlanan desteklerin hedef kitleye yeterince yansımaması, belirlenen amaçların gerçekleştirilememesi, kamu kaynaklarına getirdiği mali yükü etkisini yitirmiş, kalkınmaya yönelik hedefleri engelleyen unsurlar olarak gündeme gelmiştir. Sahip olduğu coğrafi yapısı ve ekolojik koşullar nedeniyle tarımsal üretimde miktar ve ürün çeşitliliği yönünden büyük bir potansiyele sahip olan ülkemizde, kaynakların akılcı ve planlı kullanılması halinde, uluslararası rekabet ortamında varlığını kanıtlaması ve sürdürmesi; dinamik şartlara uyum gösterebilen politika seçeneklerinin belirlenmesi ve uygulanması ile ancak mümkün olabilecektir.

Dünya piyasalarında yaşanan gelişmeler ve tarımın ayırt edici bazı özellikleri nedeniyle tarımın desteklenmesine bu dönemde de devam edilmiştir. Ancak son dönemlerde tarım sektörüne sağlanan bu destekler üretimi arttırmak ya da desteklemekten ziyade burada istihdam edilenleri desteklemeyi amaçlar mahiyette olmuştur. Türkiye 'de uygulanan tarım politikalarının ana hedefinde belirgin değişme ya da kırılmalar çok sık görülmemekle beraber politika araçlarında değişikliklere daha sık rastlanılmaktadır.

Trakya bölgesinde yeralan illerde ağırlıklı olarak tarla bitkileri tarımı yapılmasına karşın birçok bahçe bitkileri ürünüde rahatlıkla yetiştirilebilmektedir. Bahçe bitkileri içerisinde yeralan meyve türlerinden; elma, armut, kiraz, ceviz, badem, zeytin vd. bazı türlerin yetiştiriciliği bu illerde yapılmaktadır.

MATERYAL VE METOT

Bu araştırma 2002 – 2009 yılları arasında Trakya bölgesinde gerek devlet destekli (İl Tarım Müdürlükleri ve İl Özel İdare) gerekse üreticilerin kendi imkânları ile kurmaya çalışmış oldukları modern meyve bahçelerinde yürütülmüştür. Çalışma süresince bölgeye yapılan gezilerde ve uygulamalı eğitim seminerlerinde (İl ilçe müdürlükleri ve tarım danışmanları işbirliği ile) gidilen meyve bahçelerindeki türler bizim materyalimizi oluşturmuştur.

Resim 1. İlk Kurulan Örneklerden Bodur Anaçlı Telli Sistem Elma Bahçesi (Merkez/Edirne)

BULGULAR VE TARTIŞMA

Son yıllarda bölgede sanayi kuruluşlarının sayısının hızla artması ekilen tarım alanların küçülmesine neden olmuş ve üreticiler daha dar alanlardan fazla gelir elde etme arayışlarına girmişlerdir. Bunun sonucunda da Trakya’da tarım yaparak geçimini sağlayacak olan üreticiler için meyvecilik uygun koşullarda yapılmak koşuluyla tek geçim kapısı olarak gözükmemektedir. İleriki yıllarda bölge illeri ve üreticiler için iyi bir gelir kaynağı olarak düşünülen meyvecilik yatırımları ilk sırayı almaktadır. Her üç ilde de meyvecilik için uygun alanların bulunması bölge üreticisinin şansını arttırmakta olup en büyük dezavantaj olarak bu alanlardaki temiz su kaynaklarının yetersizliği dikkati çekmektedir (1).

Bölgede 2000 li yıllarda Kiraz, Elma ve Ceviz türleri başta olmak üzere bu türlerin Üretimini Geliştirme Projesi başlıkları ile devlet destekli çalışmalar başlatılmış ve örnek meyve bahçeleri kurulmuştur. Bu projeler %50 İl Özel İdare Müdürlüğü, %50 çiftçi katkılı olarak finanse edilmişlerdir. Burada amaç son yıllarda ülkemizde hızla yayılan bodur ve yarı-bodur anaç kullanımını teşvik etmek, yeni meyve çeşit ve sistemlerinin üreticiler tarafından benimsenmesini sağlayarak bölgede meyve yetiştiriciliğini yaygınlaştırmak olarak özetlenmiştir. Ayrıca bu illerin büyük bir pazar olan İstanbul’a yakınlık avantajını değerlendirerek ürün çeşitliliğini arttırmak suretiyle üretici gelirini yükseltmek, atıl vaziyetteki aile iş gücünü değerlendirmek ve ileride ülke ihracat gelirine katkı sağlamak olarakta genişletilmiştir.

Uygulama alanı ve biçimi olarak: İklim ve toprak şartlarının uygun olduğu, türlerle göre değişmekle birlikte en az 5 da tarla tapusuna sahip köylerden gönüllü çiftçilerin arazilerine, bir veya komşu bir kaç köyden, minimum 100 dekarlık (Pazar büyüklüğü yaratacak kadar) alana sahip olmak şartı ile projeler başlatılmıştır (9,10). Seçilen meyve türleri bu bölgede uzun yıllardan beri yetiştirilen türler olmasına özen gösterilmiştir (Çizelge 1). Ayrıca Damla ve Mini Yağmurlama (Spring) Sulama Sisteminin Geliştirilmesi Projesi ile de meyve bahçesi tesislerinde daha az su kullanılarak sulama yapabilen sistemlerin kullanımının yaygınlaştırılması, dolayısıyla sulama, gübreleme, işçilik maliyetlerinin düşürülerek verimin ve karlılığın artırılması hedeflenmiştir.

Çizelge 1. Bazı Meyve Türlerinin Üretim Alanları ve Üretim Miktarları (2009)

TÜRLER	TEKİRDAĞ		EDİRNE		KIRKLARELİ		Türkiye Üretimi(ton)
	Üretim Alanı (da)	Üretim (ton)	Üretim Alanı (da)	Üretim (ton)	Üretim Alanı (da)	Üretim (ton)	
Armut	335	692	380	1 865	509	826	384 244
Ayva	115	974	40	467	50	304	96 282
Elma	1 325	1 624	361	3 998	929	1 051	2 782 365
Erik	142	1 484	139	928	40	588	245 782
Kayısı	108	414	11	332	50	237	460 000
Kiraz	2 880	1 821	476	407	904	670	417 694
Şeftali	288	279	576	868	773	963	547 219
Vişne	14	239	30	151	30	65	192 705
Ceviz	4 614	576	9 698	1 028	5 119	615	177 298
Badem	926	195	750	258	135	43	54 844
Zeytin	35 668	13 282	-	-	-	-	1 290 654
Dut	-	269	-	-	-	-	67 986

Kaynak: Tarım İl Müdürlükleri ve TÜİK verileri

*: Üretim miktarı toplam meyve veren ağaç sayısına (toplu meyvelik + dağınık ağaç sayısı) göre hesaplanmıştır.

Resim 2. Bodur Anaçlı Kiraz Bahçesi ve Mini Yağmurlama Sistemi (Babaeski/Kırklareli)

Proje kapsamında ilk bahçeler 2003 yılında Edirne'nin Merkez ve Havsa ilçelerinde, Kırklareli'de Babaeski, Lüleburgaz ve Vize ilçelerinde, Tekirdağ'da ise Merkez, Şarköy, Çorlu ve Çerkezköy ilçelerinde öncelikli olarak başlatılmıştır. Bu illerde toplam meyve üretiminde dağınık ve toplu meyve ağaç sayılarının yine türler

üzerinden durumu incelenmiştir. Buna göre de illerde az da olsa ticari amaçla yapılan devlet destekli veya üretici imkanları ile meyveciliğin hangi türlerde yoğunlaştığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tekirdağ'daki meyve ağaçlarından, kapama bahçe şeklinde bulunanlardan oranları en yüksek olanlar; zeytin, ceviz kiraz, elma Edirne'de; ceviz, şeftali, kiraz ve elma Kırklareli de ise ceviz, elma, kiraz ve şeftali türlerinin en fazla dikim alanına sahip oldukları gözlenmiştir. İl ve ilçelerin konumları ile ilgili olarak türlerin dağılımında büyük farklılıklar dikkati çekmektedir. Bunun en farklı örneğini ise Şarköy ilçesi ile zeytinde görmekteyiz. Bu ildeki meyve türlerinin üretim artış oranlarına baktığımızda üzerinde projeler yapıp çalışılan türlerdeki artışlar Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. Tekirdağ İlinde Bazı Meyve Türlerinin üretim Miktarları (Ton)

Türler	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zeytin	4 829	3 708	3 264	3 887	7 278	13 121	13 128	13 282
Erik	1 377	1 231	1 068	1 377	1 357	1 419	1 404	1 484
Elma	821	906	971	1 103	1 125	1 112	1 169	1 624
Ayva	774	902	834	969	919	961	1 009	974
Kiraz	507	605	675	785	892	1 491	1 791	1 821
Ceviz	356	357	386	405	373	407	474	576

Kaynak: Tekirdağ Tarım İl Müdürlüğü

Dikilen onbinlerce meyve ağacının özellikle cevizde meyve vermeyen yaşta olması ileriki yıllarda bazı türlerde verim artışlarının daha yüksek olmasına sebep olacaktır. Bu ilde elma dikiliş alanlarında da bu süreç içerisinde ciddi artışlar yaşanmıştır. Özellikle dağınık ağaçların yerini tam bodur anaçlı kapama elma bahçeleri almaya başlamış ve 2009 verilerine göre de 175 145 adet meyve vermeyen elma ağacı bulunmaktadır. Bu anaçlarla ve yeni çeşitlerle kurulan bahçeler sonucunda 2002 yılında 821 ton olan Tekirdağ elma üretimi 2009 yılında 1 624 tona çıkmış ve bu artışın bölgede yapılan yeni dikimler sayesinde devam edeceği kanaatindeyim. Yine cevizde meyve vermeyen ağaç sayısı 39 810 adet kirazda ise 34 430 adettir. Zeytin bölgede sadece bir ilçede yetiştirildiği için bu tür üzerinde fazla yorum ve değerlendirme yapılmamıştır (9,10).

Çalışma süresince gezilen bahçelerde gözlemlenen eksiklikler ve yapılan hatalar yönünden iller arasında çok fazla farklılıklar bulunmamaktadır. Ortak olarak tesbit edilen bazı olumsuzluklar türler bazında ayrı ayrı verilmiştir.

Bodur anaçlı olarak 3 ilde de kiraz projesi yapılmış ve dikilen **kiraz plantasyonlarında**;

- 1- Tozlayıcı çeşitlerin dikiminde ve bahçedeki dağılışında düzensizlikler,
- 2- Başlangıçta kurulan ve çalışan sulama sisteminin düzensiz çalıştırılması,
- 3- Ugulanması gereken Doruk Dalı şeklin verilememesi ve yetersiz budama,

- 4- Gereğinden fazla pestisit ve gübreleme programlarının uygulanması,
- 5- Seçilen bazı üreticilerin yetiştiricilikten uzak ve ilgisiz olmaları,

Yukarıda maddeler halinde vermeye çalıştığımız olumsuzluklar sonucunda da verimsizlikler oluşmuş ve birçok kiraz bahçesinin görüntüsünde olması gerekenin dışında görüntüler sergilediği belirlenmiştir. En faz sorun ve olumsuzluklar zinciride bu türle kurulan bahçelerde çıkmıştır (1, 4).

Resim 3. Bodur Anaçlı Kiraz Bahçesinde Yetersiz ve Hatalı Budama (Lüleburgaz/Kırklareli)

Bodur anaçlı olarak 3 ilde de elma projesi yapılmış ve dikilen **elma plantasyonlarında**;

- 1- Özellikle düz arazilerde fidanların sırtlara dikiminin gerçekleştirilmemiş olması,
- 2- Tavsiye edilen budama sistemlerinin (İnce iğ vd.), eğme, bükme vd. işlemlerinin tekniğine uygun ve yeterli derecede yapılamamış olması,
- 3- Yabancı ot kontrolü ve toprak işlemede gereksiz uygulamaların yapılması,
- 4- Destek direklerinin ve gergi tellerinin standartlara uygun yapılmaması,
- 5- File örtü sisteminin bulunmaması,

Resim 4. Kış Budaması Yapılmış Bodur Anaçlı Elma Bahçesi (Merkez/Tekirdağ)

En yüksek başarı oranı yukarıda saydığımız bazı olumsuzluklar olmasına rağmen elma bahçelerinden elde edilmiştir. Bu başarıdaki en büyük etken de bodur anaçlı elma çeşitlerinin diğer türlere göre daha erken meyveye yatması ve çeşitlerin verimli olması gösterilebilir. Belirtilen eksikliklerinin minimum düzeye indirilmesi doğrudan kalite ve verim üzerine etki edecektir (6).

Bölge illerinde daha geniş alanlarda kurulan **ceviz plantasyonlarında;**

- 1- Bölgeye uygun verimli çeşit seçiminin yapılamaması,
- 2- Aşısız (yoz) fidan kullanımı veya anaçtan süren sürgünlerin gelişmelerine müsaade edilmesi
- 3- Kurulan bahçelerde tozlayıcı çeşitlere yer verilmemesi,
- 4- Çok sık veya seyrek (düzensiz) dikim aralıklarının kullanılması,
- 5- Aşırı sulama ve dengesiz gübreleme sonucunda bitkilerin kışa hazırlıksız girmeleri,
- 6- Kuvvetli topraklara, düz arazilere dikimler yapıldığından bu bahçelerde aşırı büyüme ve sonucunda geç verime yatma
- 7- Gençlik kısırlığı uzun olduğu için (8-10 yıl) ara ziraati olarak tarla bitkileri ve sebzenin haricinde bu türün arasına elma ve şeftali gibi diğer türlerin dikilmesi,
- 8- Verime yatana kadar budama yapılmaz anlayışının yaygın oluşu ve bunun sonucunda da düzensiz taç gelişimleri,

Ekolojiden en fazla etkilenen türlerden biriside hiç şüphesiz ki cevizdir. Bu nedenle yukarıda saydığımız olumsuzlukların haricinde aynı ilin ilçelerinde dahi farklı çeşitlerin seçilmesi gerekliydi. Durum böyle olunca yukarıdaki bazı olumsuzluklar giderilse dahi bazı bahçelerden hiçbir zaman istenen verim düzeylerine ulaşılamayacaktır. Özellikle ceviz ve badem türlerinde çeşit seçiminde daha dikkatli davranılmasının gerekliliği unutulmamalıdır (13).

Bu makalede incelemeye çalıştığımız türlerle bu bölgede bahçe kurulmalarının doğru olduğu, ancak gerekli fizibilite çalışmalarının daha dikkatli ve titiz yapılmasının üretici sonuçta da ülke menfaati için olacağı unutulmamalıdır.

Resim 5. Ceviz Bahçesi 3 Yaşlı (Kırklareli)

Uzun dönemdir uygulanan tarım politikaları ne yazık ki kendisinden beklenen sonuçları vermemiştir. Tarımsal yapıyı iyileştirici yönde olumlu gelişmeler olmasına rağmen yeterince artışlar sağlanamamıştır. Ülkede halen küçük ve çok parçalı tarım işletmelerinin varlığı, üretim bileşiminin değişmemiş olması, hayvansal ve bitkisel üretimimizi olumsuz etkilemiştir. AB ülkelerinde tarımdan sağlanan gelirin % 48 'i hayvancılıktan sağlanırken ülkemizde bu oran % 25 civarındadır. Bitkisel üretimde üretim desenin maalesef sağlıklı olarak belirlenememesi üretim faktörlerinin etkin kullanımını da engellemiştir (9).

Tarımsal yayımın temel amacı, kırsal nüfusun her yönden kalkınmasında rol oynayan tüm faktörlerin iyileştirilmesine yardımcı olmak ve yol göstermek olup, İlde yayım hizmetleri Devlet (Tarım İl Müdürlüğü), çiftçi örgütleri, tarıma girdi temin eden ve pazarlayan firmalar tarafından yapılmaktadır denir. Fakat yinede birçok çalışma raporunun sonunda şu klasik cümle yer alır; Araştırma kuruluşları ile yayım kuruluşları arasındaki irtibatsızlık sonucu, yapılan araştırmalar, yeni bulgular üniversite ve araştırma kuruluşlarının raflarında kalmakta, üreticiler yeni teknikler konusunda bilgilendirilememektedir denir. Sonuçta da araştırmayı yapanlar niye gelipte kendi deneme bulgularını üreticiye kendileri aktarmazlara gelir ve bu böylece sürüp gitmemelidir.

Resim 6. Bodur Anaçlı Örtülü Sistem Elma Bahçesi (Merkez/Tekirdağ)

BÖLGE PROBLEMLERİ VE ÖNERİLER

- Arazilerin parçalı olması ve amacına uygun kullanılmaması,
- Üretim alanı ve ürün planlamasının yapılamaması,
- Toprak analizi yapılmadan bilinçsiz ve dengesiz gübre kullanımı,
- Gereğinden fazla ve bilinçsiz pestisit kullanımı,
- Yeni üretim tekniklerinin çiftçiye ulaştırılmasındaki yetersizlik,
- Tarım sigortalarının yaygınlaşıp gelişememesi,
- Tarımda işletmelerinde düzenli kayıtların tutulmaması,

- Bölgenin yer altı sularının çok büyük bir bölümü yoğun endüstriyel kullanım nedeniyle hızla tüketilmekte, seviyesi her yıl daha da gerilemekte ve kirlenmektedir.

Türkiye geneline bakıldığında Trakya kadar yüksek oranda tarımsal arazi varlığına sahip iklim ve toprak yapısı uygun bir başka bölge daha bulunmamaktadır. Ancak, bir daha sahip olunma şansı bulunmayan bu toprakların yanlış ve amacı dışında kullanımının da bu kadar yoğun olduğu il veya bölgede çok azdır. Bu nedenle bundan sonra yapılacak olan planlamalarda bu hususun yetkililer tarafından dikkate alınmasını ümit etmekteyiz.

KAYNAKLAR

- 1.Akçay, M.E., 1995, Neden Meyvecilik Değil?, Şafak (Günlük Siyasi Bağımsız Gazete), Yıl: 2, Sayı:414, Tekirdağ.
- 2.Akçay, M.E., ve B.Balcı, 1997, Entansif Meyvecilikte Kullanılan Bazı Terbiye Sistemleri, A.Ü.Zir.Fak.Derg., Sayı: 28(2), S: 256-267, Erzurum.
- 3.Akçay, M.E., 2001, Bazı Sert Çekirdekli Meyve Türlerinin Tekirdağ Ekolojisindeki Adaptasyonlarının İncelenmesi, I. Sert Çekirdekli Meyveler Sempozyumu, S:435 - 440, Yalova.
- 4.Akçay, M.E., M. Burak, and A. Fidancı, 2005, Growth and Yield of Some Sweet Cherry Cultivars Grafted On Gisela-5 Rootstock, 5th Int. Cherry Symp. Acta Hort. (ISHS) 795:277-282, Bursa – Turkey.
- 5.Akçay, M.E. ve M.M. Yücer, 2008, Armut, Hasad Yayıncılık, Bilnet Matbaacılık ve Reklamcılık A.Ş., S: 96, İstanbul.
- 6.Akçay, M.E., A. Doğan, M. Burak, A.S. Yaşasın ve F. ÖZ, 2009, Bazı Elma Çeşitlerinin Marmara Bölgesinde Yapılan Adaptasyon Çalışmaları, I.Ulusal Elma Semp. (TABAD Research Journal of Agriculture Sciences), Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi Cilt:2, Sayı:2, Sayfa:65-71, Nobel yayın Dağıtım, Karaman.
- 7.Akçay, M.E., 2009, Meyve Bahçesi Kurarken Milli Servetimizi Heba Edenler, Hasad Bitkisel Üretim Derg.,Yıl:25, Sayı:292, S:62-63, İstanbul.
- 8.Akçay, M.E., S. Özyiğit ve H.C. Sarısu, 2009, Bodur ve Yarıbodur Kiraz Yetiştiriciliği, T.K.B. Yayın Dairesi Başkanlığı Çiftçi Eğitim Serisi Yayın No: 84, Ankara.
- 9.Anonim, 2010, <http://tarim.gov.tr/> Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ Tarım Master Planları (2004)
10. Anonim, 2010, <http://tuikrapor.tuik.gov.tr/>
- 11.Anonymous, 2010, <http://fao.org>
- 12.Özkan, Y. ve E. Küçük, 2009, Bodur Elma Yetiştiriciliğinde Budama ve Terbiye Teknikleri, I.Ulusal Elma Semp. (TABAD Research Journal of Agriculture Sciences), Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi Cilt:2, Sayı:1, Sayfa:1-9, Nobel yayın Dağıtım, Karaman.
- 13.Tosun, İ., M.E Akçay, V. Erdoğan, S. Soyergin, C. Hantaş ve F.G. Çelikel, 2008, Ceviz Yetiştiriciliği, Atatürk Bah. Kült. Merk. Arş. Enst. Yayın No: 90, S: 76, Yalova.
- 14.Yaşasın, A.S., M. Burak, M.E.Akçay, Y.Türkeli ve M. Büyükyılmaz, 2006, Marmara Bölgesi İçin Ümitvar Elma Çeşitleri– V, Bahçe Derg. Cilt:35, Sayı (1-2), Sayfa:75-82, Yalova.

HAYRABOLU KÜÇÜK SANAYİ SİTESİNDE TARIM MAKİNELERİNE YÖNELİK İMALAT YAPAN İŞLETMELERDE BİR ARAŞTIRMA

Ercan TOPTANCI

Namık Kemal Üniversitesi Hayrabolu Meslek Yüksekokulu, Tekirdağ

Tel: 0282 315 51 20

e-posta: etoptanci@nku.edu.tr

ÖZET

Hayrabolu küçük sanayi sitesinde tarım makinelerine yönelik imalat yapan işletmelerde makine parkının durumu, burada çalışanların eğitim durumları, üretilen tarım makinelerinin pazarlanması, ar-ge çalışmalarının durumları, üretim alanlarının yeterliliğinin belirlenmesi ve satış sonrası servis imkanları incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Makine parkı, üretim alanı, ar-ge çalışmaları, eğitim durumu.

ABSTRACT

Hayrabolu small industrial estates, agricultural machinery for the manufacturing enterprises in the machinery of the state, where the employees' training status, manufactured agricultural machines, marketing, R & D work conditions and production of the competence to determine and after sales service facilities are examined.

Keywords: Machinery, production areas, R & D activities, education.

1. GİRİŞ

Küçük sanayi işyerleri, giderek gelişmekte olan bir teknoloji düzeyinde nispeten düşük maliyetle ucuza, sınırlı imalat yapan ve tutunmaya çalışan iş yerleridir. Bir kısmında aile işletmesi vardır. Küçük sanayi giderek gelişen teknoloji düzeyinde emek yoğun olarak varlığını sürdüren ve bazen garaj ve tamir, bakım yerlerinin de olduğu gibi, sanayinin bir tamamlayıcısı olarak faaliyet gösteren, bazen teknolojisini geliştirmek olanağı bulan bir kuruluş türüdür (1).

1.1.Küçük sanayinin yapısı:

Küçük sanayi teşebbüsleri orta ve büyük sanayi işletmelerine benzerler. Küçük sanat teşebbüslerinden farkı, işletmede iş bölümünün gerçekleşmesi ve imalatla makine ve teçhizatın payının mesleki maharet ve kabiliyetin, şahsi mesainin payını geçmesidir. Küçük sanayi teşebbüslerindeki kadar olmasa bile, büyük sanayideki benzer bir teknik iş bölümü vardır. Küçük sanat teşebbüslerinde de bazen iş bölümüne rastlansa da bu daha ziyade mesleki iş bölümüdür. Küçük sanayide üretim faaliyetlerinin sanat niteliği yoktur. Mamuller için bir örneklik ve kalitenin önemi büyüktür. Seri imalat tekniği, işletme faaliyetlerinin esasını teşkil eder. Üretim faaliyeti ücretle tutulmuş işçiler tarafından yürütülür. Patron usta olmaktan, işçi çırak olmaktan çıkmıştır. Sürekli çalışma söz konusudur. İş faaliyeti sermayenin süratle devri ve mümkün mertebe az masrafla imkan nispetinde fazla hasıla elde edilmesi amacı güder (2).

1.2.Küçük sanayinin tanımı:

Ülkemizde "Küçük sanayi" deyiimi, sadece küçük sanayi tesisleri değil, aynı zamanda "Küçük Sanatları ve El sanatları" nı da ifade etmek için kullanılagelmektedir. Diğer ülkelerde de küçük sanayinin belli bir tanımını ortaya koymak yerine,

özelliklerini belirterek ve sınırlarını çizerek büyük sanayi ve el sanatlarından ayrılmasına çalışıldığı bilinmektedir. Üstte büyük sanayi ve altta küçük sanayi için belli bir tanım vermeyi ve sınırlarını çizmeyi güçleştirmektedir (2).

Birleşmiş Milletler tarafından 1958 yılında yayınlanan(The development of manufacturing industry in Egypt, Israel and Turkey)başlıklı raporda 10'dan fazla işçi kullanılan bütün işletmeler "orta ve büyük çapta" işletme olarak tanımlandığına göre, "10'dan daha az işçi kullanan" sanayi işletmeleri "küçük sanayi" teşebbüsü olarak kabul edilmiştir. Küçük sanayi için belli kıstaslarla bir "tavan" tespit etmek, büyük sanayi ile küçük sanayi ayırmak nispeten güçtür (2).

Küçük Sanayi tarifinin yeniden yapılması konusunda Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile 1979 ve 1980 yılı programlarında yer almıştır. Başlangıçta D.P.T. sonra da Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Koordinatörlüğünde konuyla ilgili kamu kurumlarının da katılmasıyla yapılan çalışmalar sonunda şu tanım benimsenmiştir: En çok 25 kişi çalıştırarak bilanço değeri 20 milyon liraya kadar makine parkına sahip, üretim yöntemleri kısmen deneye dayanan işletmeler, küçük sanayi işletmeleridir (3).

2. Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde Tarım Makinelerine Yönelik İmalat Yapan İşletmeler:

Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde tarım makinelerine yönelik imalat yapan 20 işletme örneklem grubu olarak seçilmiştir.

2.1. Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde Tarım Makinelerine Yönelik İmalat Yapan İşletmelerde Çalışanların Öğrenim Durumları:

Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde tarım makinelerine yönelik imalat yapan 20 işletmede çalışan 75 personele, öğrenim durumlarının tespitine yönelik anket soruları uygulanarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre 75 personelin öğrenim durumları Çizelge-1'de verilmiştir.

Çizelge 1. İşletmelerdeki çalışanların öğrenim durumları

ÖĞRENİM DURUMLARI	SAYI (kişi)	% DAĞILIM
İlkokul mezunu	33	% 44
Ortaokul mezunu	11	% 15
Meslek lisesi/Lise mezunu	25	% 32
Önlisans Mezunu	2	% 3
Lisans Mezunu	4	% 6
Yükseklisans/doktora mezunu	0	% 0
TOPLAM	75	% 100

Çizelge-1'den görüldüğü üzere Tarım Makinelerine yönelik imalat yapan işletmelerin çalışanlarının ağırlıklı olarak %44'ü ilkokul mezunu olduğu görülmüştür. Çalışanların %32'si meslek lisesi ve lise mezunudur. İşletmelerde ki %15'lik dilimi ortaokul mezunu teşkil etmektedir. Çalışanların içinde, %3 oranda ön lisans ve %6'lık bir oranda da lisans mezunu vardır.

Bu rakam sonuçlarına göre çalışanların öğrenim düzeylerinin düşük olduğu gözükmemektedir. Çoğunluğun kendi alanlarında yetersiz olduğunun farkında olduğunu ve bilgi edinme konusundaki tutumlarının olumlu ve her türlü bilgi alışverişine açık olduklarını göstermektedir. Özellikle teknik alanda bilgi danışmanlığına ihtiyaç duyduklarını da belirtmişlerdir.

2.2. Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde Tarım Makinelerine Yönelik İmalat Yapan İşletmelerdeki Makine Parkının Durumları:

Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde tarım makinelerine yönelik imalat yapan 20 işletmede uygulanan, makine parkının tespitine yönelik anket soruları sorularak veriler toplanmıştır. Sonuçlara göre 20 işletmenin makine parkı durumları Çizelge-2'de verilmiştir.

Çizelge 2. İşletmelerdeki makine parkı

TEZGAHLAR VE MAKİNELER	SAYI(adet)	% DAĞILIM
Torna Tezgahı	22	% 8
Freze tezgahı	0	% 0
Vargel tezgahı	0	% 0
Matkap tezgahı	53	% 19
Taşılama Tezgahı	36	% 13
Gaz altı kaynak makinesi	53	% 19
Elektrik Ark kaynak makinesi	34	% 12
Oksi asetilen kaynak makinesi	13	% 5
Testere makinesi	35	% 12
CNC torna/freze	0	% 0
Nümerik kontrollü kesme-bükme makinesi	4	% 1
Diğer	34	% 11
TOPLAM	284	%100

Çizelge 2'den görüldüğü üzere Tarım Makinelerine yönelik imalat yapan işletmelerin makine parklarının ilk sırasında, %19'la Matkap tezgahı ve gaz altı kaynak makinesi yer almaktadır. Makine parklarının %13'ünü taşılama tezgahı ile %12'lik dilimini de elektrik ark kaynak makinesi ve testere makinesi oluşturmaktadır. Torna tezgahı makine parkının %8'lik dilimini teşkil ederken, %5'lik dilimde de oksi asetilen kaynak makinesi yer almaktadır. Makine parkının %1'lik diliminde ise Nümerik kontrollü kesme-bükme makinesi yer almaktadır. Makine parkında freze tezgahı, vargel tezgahı ve CNC torna/freze mevcut değildir.

Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde tarım makinelerine yönelik imalat yapan 20 işletmede kullanılan tezgahlar günümüz teknolojisinde kullanılması hedeflenen nümerik kontrollü tezgahlardan çok uzak bir yapılanma sergilemektedir. Modern üretimin temelini sayısal kontrollü takım tezgahları oluşturmaktadır. Takım tezgahlarının amacı ham madde halinde bulunan bir malzemeye belirli bir şekil vermektir. Takım tezgahlarında genel olarak ana kesme hareketi dönme veya doğrusal olabilir. İlerleme ve yardımcı hareketler ise doğrusal hareketlerdir. Bu hareketlerin parça veya takım tarafından yapılmasına bağlı olarak tornalama, frezeleme, matkap delme, planya, vargelleme ve taşılama gibi çeşitli talaş kaldırma yöntemlerini oluşturmaktadır. CNC

takım tezgahlarında; ilerleme, kesme hızları ve talaş kaldırmak için takım ve parça hareketleri programda öngörülmektedir. Tüm talaş kaldırma işlemleri operatörün hiç bir müdahalesi olmadan otomatik olarak yapılmaktadır. Hazırlık işlemleri operatör veya otomatik olarak gerçekleştirilir. Ayrıca parça doğruluğunu otomatik olarak kontrol edebilmektedir (4).

2.3. Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde Tarım Makinelerine Yönelik İmalat Yapan İşletmelerdeki AR-GE Çalışmalarının Durumları:

Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde tarım makinelerine yönelik imalat yapan 20 işletmede uygulanan, AR-GE çalışmalarının tespitine yönelik anket soruları sorularak veriler toplanmıştır. Sonuçlara göre 20 işletmenin AR-GE çalışmalarının durumları Çizelge-3'de verilmiştir.

Çizelge 3. İşletmelerdeki AR-GE çalışmaları

AR-GE ÇALIŞMALARI	YAPILIYOR	YAPILMIYOR	TOPLAM
AR-GE çalışması (SAYI)	8	12	20
% DAĞILIM	%40	% 60	% 100

Çizelge-3'ten görüldüğü üzere Tarım Makinelerine yönelik imalat yapan işletmelerin %40'ında AR-GE çalışması yapılıyorken, %60'ında AR-GE çalışması yapılmamaktadır.

AR-GE (Araştırma ve Geliştirme) kelimesi son zamanlarda sıkça kullanılmakla beraber herkes tarafından çok farklı yorumlanabilmektedir. Kimilerine göre AR-GE yeni bir ürün üretmekken, kimilerine göre salt bilimsel çalışmalar yapmaktır. Tanım olarak ise AR-GE, bilimsel ve teknik bilgi birikimini artırmak amacıyla, sistematik bir temele dayalı olarak yürütülen, yaratıcı çaba ve bu bilgi birikiminin yeni uygulamalarda kullanımıdır. Bazı AR-GE faaliyetlerinde hedef yeni bir ürün geliştirmek veya geliştirilmesine bilimsel altyapı sağlamaktır. AR-GE, mevcut bir ürünün daha etkin ve ucuz üretilmesi ya da hiç üretilmemiş ama ileride üretilmesi planlanan, pazarda öncü olmak amacıyla herhangi bir alanda araştırmaya kaynak ayırmaktır. AR-GE, özel çalışma gerektiren, kamu, özel sektör ve üniversitelerde yapılabilen yine özel bir faaliyettir. AR-GE, adından da tam olarak anlaşıldığı gibi önce bir araştırma, henüz bulunmamış bulma ve sonra da bilgiyi veya bir ürünü geliştirme veya yenilemeyi içerir (5).

2.4. Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde Tarım Makinelerine Yönelik İmalat Yapan İşletmelerdeki Üretim Alanlarının Yeterliliği:

Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde tarım makinelerine yönelik imalat yapan 20 işletmede uygulanan, üretim alanlarının yeterliliğine tespitine yönelik anket soruları sorularak veriler toplanmıştır. Sonuçlara göre 20 işletmenin AR-GE çalışmalarının durumları Çizelge-4'de verilmiştir.

Çizelge 4. İşletmelerdeki Üretim Alanlarının Yeterliliği

ÜRETİM ALANLARININ YETERLİLİĞİ	YETERLİ	YETERLİ DEĞİL	TOPLAM
Üretim alanı (SAYI)	9	11	20
% DAĞILIM	%45	% 55	% 100

Çizelge-4'ten görüldüğü üzere Tarım Makinelerine yönelik imalat yapan işletmelerin %45'i üretim alanlarının yeterli olduğunu belirtirken, %55' üretim alanlarının yeterli olmadığından sıkıntı duymaktadır.

2.5. Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde Tarım Makinelerine Yönelik İmalat Yapan İşletmelerdeki Satış-pazarlama ve teknik servis imkanlarının incelenmesi:

Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde tarım makinelerine yönelik imalat yapan 20 işletmede uygulanan, satış-pazarlama durumlarına yönelik anket soruları sorularak veriler toplanmıştır. Sonuçlara göre 20 işletmenin satış-pazarlama çalışmalarının durumları Çizelge-5'de verilmiştir.

Çizelge 5. İşletmelerdeki Satış-pazarlama durumu

SATIŞ-PAZARLAMA	KENDİM GÖREV ALIYORUM	KENDİM GÖREV ALMIYORUM	TOPLAM
Satış-pazarlama (SAYI)	20	0	20
% DAĞILIM	%100	% 0	% 100

Çizelge-5'ten görüldüğü üzere Tarım Makinelerine yönelik imalat yapan işletmelerin %100'ü satış-pazarlamada kendisi görev almaktadır.

Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde tarım makinelerine yönelik imalat yapan 20 işletmede uygulanan, teknik servis durumlarına yönelik anket soruları sorularak veriler toplanmıştır. Sonuçlara göre 20 işletmenin teknik servis imkanlarının durumları Çizelge-6'da verilmiştir.

Çizelge 6. İşletmelerdeki teknik servis imkanları

TEKNİK SERVİS İMKANLARI	SAĞLIYORUM	SAĞLAMİYORUM	TOPLAM
Teknik servis (SAYI)	19	1	20
% DAĞILIM	%95	% 5	% 100

Çizelge-6'dan görüldüğü üzere Tarım Makinelerine yönelik imalat yapan işletmelerin %95'i teknik servis imkanı sunarken, %5'i teknik servis imkanı verememektedir.

3. SONUÇ

Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesinde tarım makinelerine yönelik imalat yapan işletmelerde çalışanların öğrenim durumlarının yükseltilmesi gerekmektedir. Günümüzde üretimde kalite anlayışını yakalayabilmek için gerekli faktörlerin başında çalışanların öğrenim durumlarının seviyelerinin yükseltilmesi gelmektedir. Örneklem grubumda yıllık üretim adedi 2034 olarak belirlenmiştir. Konvansiyonel tezgahlarla yapılan talaşlı imalattan CNC tezgahları ile yapılan üretime yumuşak bir geçiş sağlamak için işletmede çalışan personelin yaygın olarak hazırlanması ve eğitimi gerekmektedir. AR-GE çalışmalarının artırılması gerekmektedir. Dünyada yaşanan krizler incelendiğinde ortaya ilginç bir sonuç çıkmaktadır. AR-GE' nin krizlerden etkilenmeyip aksine kriz zamanlarında daha çok getiri sağlayan bir faaliyet alanı olduğu görülmektedir. Bu nedenle de AR-GE' nin verimsiz bir yatırım olduğu, harcanan kaynağın boşa gideceği zihniyeti mutlaka terk edilmelidir. AR-GE yatırımlarına harcanan paranın kısa vadede olmasa bile orta ve uzun vadede çok daha fazlasıyla geri döndüğü artık herkesçe bilinen bir gerçektir. Üretim alanlarının doğru bir şekilde genişletilmesiyle üretim hızlılığı ve çeşitliliği sağlanabilir. Satış-pazarlama profesyonel anlamda değerlendirilerek işin ehli olanlar tarafından yürütülerek satış miktarları artırılabilir. Aynı zamanda sunulan teknik servis imkanları daha da iyileştirilirse müşteri potansiyelindeki artış gözlenebilir. Tüm bu faktörlerde eniyilemeye gidilirse, hem kaliteli ürün eldesi, hem de seri imalat gerçekleştirilebilir.

KAYNAKLAR

- (1) Arı, O., 1978. Ankara ve İstanbul İmalat Sanayi İşçilerinin Uyumu ve Sanayi ile Bütünleşmesi, Boğaziçi Üniversitesi yayını, İstanbul.
- (2) Küçük Sanayi ve El sanatları, 1969. D.P.T. Yayın, Ankara.
- (3) Afacan, A. S., Baştan, A., 1982. Türkiye'de Küçük Sanayi Siteleri, Sosyal Planlama Başkanlığı, Planlama Dairesi, Ankara.
- (4)<http://www.yenimakale.com/teknoloji/621-modern-uretimde-sayisal-kontrollu-cnc-takim-tezgahlari.html>
- (5) <http://baybul.com/bilirkisi-diger/993541-ar-ge-nedir-nasil-yapilmalidir.html>

NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ HAYRABOLU MESLEK YÜKSEK OKULU ÖĞRENCİLERİNİN BAKIŞIYLA HAYRABOLU DEĞERLERİ

Özlem TOPTANCI*, Murat Olcay ÖZCAN

Namık Kemal Üniversitesi, Hayrabolu Meslek Yüksek Okulu, Tekirdağ

Tel: 0282 315 51 20

*e-posta: ozlemtoptanci@yahoo.com

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; Hayrabolu Meslek Yüksek okuluna Türkiye'nin dört bir yanından okumak için gelen öğrencilerin, Hayrabolu şehri ve değerlerine bakışını, yaşam şartlarında karşılaştıkları zorlukları, şehirdeki yaşama uyum sağlamak için halktan beklentilerini belirlemektir. Hayrabolu Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 446 öğrenciden, araştırmacılar tarafından geliştirilen anket yoluyla Hayrabolu'ya ilişkin görüşleri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrenciler; Hayrabolu'da eğlence ve kültürel faaliyetler açısından daha fazla mekana ihtiyaç duyduklarını, aynı zamanda halkın öğrenciye daha anlayışlı davranarak onlara sahip çıkmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında okul ile yurt arasında uzun bir mesafe olduğundan, şehir içi minibüslerinin saatinde kalkmaları gerektiğini ve sabah saatlerinde daha fazla ek sefere ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler okul dışında yemek yenebilecek yerlerin sayısı, çeşit ve kalitelerinin artmasını da talep etmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Hayrabolu, Hayrabolu MYO, Hayrabolu'nun değerleri

YÖNTEM

Araştırmanın örneklemini; üniversitede halen öğrenim gören bilgi yönetimi, bankacılık ve sigortacılık, seracılık, büro yönetimi ve sekreterlik, makine ve otomotiv teknolojileri öğrencileri oluşturmuştur. Veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu, 446 üniversite öğrencisinin oluşturduğu örneklem grubuna, bizzat araştırmacı Öğr.Gör. Özlem Toptancı ve Öğr.Gör. Murat Olcay Özcan tarafından uygulanmıştır. Anket formunda örneklem grubundan; cinsiyet, yaş, ailenin yapısı, daha önce yaşadığı şehir, öğrenim gördüğü şehirde kaldığı mekan, aylık harçlık durumu, Hayrabolu'ya ilişkin görüşler ve Hayrabolu'nun değerleri ile ilgili sorulara yanıt vermeleri istenmiştir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin % 35'si kız, %65'si erkektir ve yaşları büyük bir çoğunlukla (%94,1) 19 ila 23 arasındadır.

Bu araştırmaya katılan öğrencilerin %40'nın il, %48'i ilçe ve % 12'si de köyden gelmektedir. Geldikleri illere bölgesel olarak baktığımızda ağırlıklı olarak (%83) Marmara bölgesinden geldikleri tespit edilmiştir. Aile yapılarına baktığımızda % 76'sı çekirdek aile, % 22'si geniş aile ve % 2'si de parçalanmış aileden gelmektedirler.

Hayrabolu'da ikamet ettikleri mekanlara baktığımızda % 55'inin yurttan, %30'unun evde kaldığı ve % 15'nin de ailesi ile birlikte kaldığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin aylık para durumlarını incelediğimizde % 34'ünün aldığı harçlığı yeterli, % 22'sinin aldığı harçlığı yetersiz ve % 44'ünün ise aldığı harçlığı idare edecek kadar yeterli bulduğu görülmektedir.

286 erkek öğrenciye Hayrabolu'ya ilişkin görüşleri sorulmuş ve sonuçlar elde edilen verilerle oluşturulan Çizelge 1'de de görüldüğü gibi elde edilmiştir.

HAYRABOLU' YA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Çizelge 1. Erkek öğrencilerin Hayrabolu ile ilgili görüşlere katılım dereceleri

Hayrabolu'ya ilişkin görüşler	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	AĞIRLIKLIL		ÖNEM SİRASİ
						TOPLAM PUAN	%**	
Ekonomik açıdan öğrenciye uygun bir yerleşim yeri	61	44	75	74	32	830	7,6	1
İlçede şehir içi ulaşım kolay	64	50	55	85	32	829	7,6	2
Kalacak yer bulma konusunda sıkıntı yok	76	54	47	72	37	798	7,4	3
Yemek yenecek yer çeşitliliği mevcut	72	65	69	65	15	744	6,9	4
Yemek kültürü memleketime uygun	84	61	59	61	21	732	6,7	5
İlçeye şehirlerarası ulaşım kolay	95	57	39	70	25	731	6,7	6
Yemek çeşitleri çok	81	64	69	54	18	722	6,6	7
Halkın refah düzeyi yüksek	88	59	82	38	19	699	6,4	8
Sağlık hizmetleri ilçede yeterli oranda mevcut	95	65	64	39	23	688	6,3	9
Halkın eğitim düzeyi yüksek	95	72	82	22	15	643	6	10
Güvenlik açısından hiçbir sıkıntı yok	122	57	56	33	18	626	5,8	11
Halkın öğrenciye yaklaşımı olumlu	141	52	44	27	22	595	5,5	12
Kültürel faaliyet açısından yeterli	131	76	43	19	17	573	5,3	13
Arkadaşlarıma burada okumalarını tavsiye ederim	163	41	35	19	28	566	5,2	14
Eğlence alanı yeterli sayıda	156	57	33	19	21	550	5,1	15
Sinema, tiyatro, konser gibi faaliyetler gerçekleştirilebiliyor	170	53	24	16	23	527	4,9	16
AĞIRLIKLIL TOPLAM PUAN						10853		

*Ağırlıklı toplam puan= 1. derece frekansı x 1 + 2. derece frekansı x 2 + 3. derece frekansı x 3 + 4. derece frekansı x 4 + 5. derece frekansı x 5

**Yüzdele; "ağırlıklı toplam puan"ların tüm toplamaları (10853) üzerinden alınmıştır

Üniversitedeki 160 kız öğrenciye Hayrabolu'ya ilişkin görüşleri sorulmuş ve sonuçlar elde edilen verilerle oluşturulan Çizelge 2'de de görüldüğü gibi elde edilmiştir.

Cinsiyetlere ilişkin çizelgeler karşılaştırıldığında kızların % 44,4'ü kalacak yer konusunda sıkıntı olmadığını düşünürken erkeklerin ise % 38,1'i kalacak yer konusunda sıkıntı olmadığını düşünmektedir. Kızların % 38,8'i Hayrabolu'yu ekonomik açıdan öğrenciye uygun bir yerleşim yeri olarak görürken erkeklerin ise % 37,1 'i Hayrabolu'yu ekonomik açıdan öğrenciye uygun bir yerleşim yeri olarak görmektedirler. Bu şekilde diğer maddeler de karşılaştırıldığında cinsiyetler arasında değerlendirmeler açısından önem bir farkın olmadığını görmekteyiz.

Çizelge 2. Kız öğrencilerin Hayrabolu ile ilgili görüşlere katılım dereceleri

Hayrabolu'ya ilişkin görüşler	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	AĞIRLIKLIL		ÖNEM SIRASI
						TOPLAM PUAN	%**	
Kalacak yer bulma konusunda sıkıntı yok	34	28	27	52	19	474	8,5	1
Ekonomik açıdan öğrenciye uygun bir yerleşim yeri	30	28	40	54	8	462	8,3	2
İlçede şehir içi ulaşım kolay	60	31	17	40	12	393	7	3
Yemek kültürü memleketime uygun	46	44	29	35	6	391	7	4
İlçeye şehirlerarası ulaşım kolay	56	37	18	40	9	389	6,9	5
Halkın refah düzeyi yüksek	50	38	42	26	4	376	6,7	6
Halkın eğitim düzeyi yüksek	47	43	45	21	4	372	6,6	7
Güvenlik açısından hiçbir sıkıntı yok	72	36	26	31	5	371	6,6	8
Yemek yenecek yer çeşitliliği mevcut	48	57	20	31	4	366	6,5	9
Yemek çeşitleri çok	53	52	23	28	4	358	6,4	10
Halkın öğrenciye yaklaşımı olumlu	76	32	28	21	3	323	5,8	11
Sağlık hizmetleri ilçede yeterli oranda mevcut	85	34	23	12	6	300	5,4	12
Kültürel faaliyet açısından yeterli	85	49	12	11	3	278	5	13
Arkadaşlarıma burada okumalarını tavsiye ederim	101	25	19	8	7	275	5	14
Eğlence alanı yeterli sayıda	109	34	8	8	1	238	4,2	15
Sinema, tiyatro, konser gibi faaliyetler gerçekleştirilebiliyor	114	30	8	5	3	233	4,1	16
AĞIRLIKLIL TOPLAM PUAN						5599		

*Ağırlıklı toplam puan= 1. derece frekansı x 1 + 2. derece frekansı x 2 +

3. derece frekansı x 3 + 4. derece frekansı x 4 + 5. derece frekansı x 5

**Yüzdele; “ağırlıklı toplam puan”ların tüm toplamaları (5599) üzerinden alınmıştır

“Kendinizi Hayrabolu’da yabancı hissediyor musunuz “ sorusuna ise öğrencilerimiz %56,7 evet, %34,8 hayır ve % 8,5’i ise kararsızım cevabını vermiştir. “Mezun olduktan sonra Hayrabolu’da iş kurmak ister misiniz? Sorusuna ise %4 evet, %90 hayır ve %6 ise kararsızım cevabını vermiştir. Hayrabolu’nun bir değeri olan Hayrabolu tatlısını deneyip denemedikleri sorusuna öğrenciler %62 oranında evet, % 38 oranında hayır cevabı vermiştir. Hayrabolu’ya ait bir başka değer olan Çerkezmüşellim köftesini deneyip denemedikleri ile ilgili soruya ise öğrenciler %26 evet , %74 hayır cevabı vermiştir.

SONUÇ

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte insanların kendilerini, yaşadıkları yerleri modernleştirme ve yaşamlarında daha fazla teknoloji kullanma gereksinimleri artmıştır. Böylece okullardaki eğitim sistemlerinde de değişiklik yapılarak eğitim sisteminde de teknoloji kullanımına ağırlık verilmiştir. Öğrencilerimiz, özellikle

üniversite öğrencileri günümüzde yeniliğe en açık ve değişimi en hızlı kabul eden grubumuzdur. Böyle olunca öğrencilerin bulundukları şehirlere, hem sosyal hem de ekonomik açıdan bir hareketlilik getirmektedirler. Tabi öğrenciler kendi yaşadıkları şehirden ayrılıp başka bir şehre gittiklerinde çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bunların başında kalacak yer sıkıntısı gelmektedir. Hayrabolu Meslek yüksekokulunda 446 öğrenci üzerinde uygulanan anket sonuçlarına göre %44,4 ile %38,1 arasındaki oranlarda öğrencilerimiz Hayrabolu’da kalacak yer konusunda sıkıntı olmadığı belirtilmiştir. Hayrabolu’nun ekonomik açıdan öğrenciye uygun bir yerleşim yeri olduğu, ilçede şehir içi ulaşımın kolay olduğu, yemek kültürünün memleketine uygun olduğu gibi maddelerin sonuncusu olarak sonraki yıllarda arkadaşlarımla burada okumalarını tavsiye ederim maddelerinin değerlendirme sonuçları cinsiyetlere göre verilmiştir. Öğrenci hareketliliğinin ve ekonomik açıdan öğrencinin daha fazla katılımının sağlanması için değerlendirme sonuçlarından faydalanılabilir.

**TEKİRDAĞ MUTFAĞI' NDA GELENEKSEL BİR LEZZET:
EV YAPIMI HAYRABOLU PEYNİR TATLISI**

Gülay ÇAKIR¹

Ali ÇAKIR¹

Gülsel BAKKAL²

¹Kırklareli Üniversitesi Pınarhisar Meslek Yüksekokulu, Pınarhisar-Kırklareli

Tel: 0 288 615 33 03

e-posta: gulay.cakir@kirkklareli.edu.tr

²Namık Kemal Üniversitesi Malkara Meslek Yüksekokulu, Tekirdağ.

ÖZET

Hayrabolu ilçesi, il merkezi Tekirdağ'a 52 km uzaklıktadır. Hayrabolu'nun kuzeyinde Kırklareli, batısında Edirne, güneyinde Tekirdağ, doğusunda Muratlı bulunmaktadır. Toplam yüz ölçümü 1037 km² dir. İlçe kültürel anlamda birçok zenginliği bünyesinde barındırmaktadır. Bu zenginliklerden biri de yemek kültürüdür. İlçenin yemek kültüründe Hayrabolu Peynir Tatlısı önemli bir yere sahiptir. Evde, ev hanımları tarafından yapıldığı gibi fabrikasyon üretimle Türkiye'de birçok yere dağıtımı da yapılmaktadır. Bu çalışmada ev yapımı Hayrabolu Peynir Tatlısı'nın nasıl yapıldığı ve sunum şekilleri anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayrabolu, Hayrabolu Peynir Tatlısı

1. GİRİŞ

Tekirdağ mutfağı yemek çeşidi açısından çok zengin bir mutfaktır. Bu zenginlik tatlılarına da yansımıştır. Çeşitli kaynaklardan incelediğimizde tatlılar yapılış şekillerine göre un + su + yağ + şeker ile yapılanlar, un + su + yağ + yumurta ile hazırlanıp kızartılarak ve şekerle tatlandırılanlar, mayalı hamurun yağda kızartılarak tatlandırılması ile hazırlananlar, yumurta + un veya irmik ile hazırlanıp şekerle tatlandırılanlar, un + yağ + şeker ile yapılan tatlılar (Kemahlioğlu ve Yazar, 2010), yumurta + un + irmik + şeker + peynir vb. şekilde gruplandırılabilir. Tekirdağ mutfağında yapılan tatlılara baktığımızda irmik ve peynirin sıkça kullanıldığını görüyoruz. Hayrabolu Peynir Tatlısı yapılış şekline göre yumurta + un + irmik + şeker ve peynirden yapılan tatlı grubuna girmektedir. Günümüzde fabrikasyon üretimi yapılan tatlı, eskiden bu yana daha çok ev hanımları tarafından evlerde yapılmaktaydı. Ev hanımları tarafından yapılan Hayrabolu Peynir Tatlısı birçok evde dini bayramlarda baklavanın yerine hafif bir tatlı olması nedeniyle bayram tatlısı olarak da tercih edilmektedir. Tatlının yanında içecek olarak ise ayran ikram edilir. Fabrikasyon üretimin başlaması ile çabuk hazırlanmasından dolayı tüketiciler tarafından hazır Hayrabolu Peynir Tatlıları tercih edilmektedir. Bunun sonucu olarak ev yapımı Hayrabolu Peynir Tatlısı insanlar tarafından yapılmamakta ve unutulmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada, ev yapımı Hayrabolu Peynir Tatlısı'nın yapımıyla, sunum şekilleri anlatılmış ve gelecek kuşaklara aktarılması hedeflenmiştir.

2. EV YAPIMI HAYRABOLU PEYNİR TATLISI YAPIMINDA KULLANILAN MALZEMELER VE MİKTARLARI

Hayrabolu Peynir Tatlısı'nın yapımında kullanılan malzemeler ve miktarları aşağıdaki gibidir:

MİKTAR	MALZEME
400 gr	Tuzsuz Taze İnek Peyniri
125 gr	İrmik
125 gr	Un
5 adet	Yumurta
1 çay kaşığı	Karbonat

Hayrabolu Peynir Tatlısı'nın şerbet yapımında kullanılan malzemeler ve miktarları aşağıdaki gibidir:

MİKTAR	MALZEME
1250 ml	Su
1000 gr	Toz Şeker

3. EV YAPIMI HAYRABOLU PEYNİR TATLISI'NIN YAPIM AŞAMALARI

Ev yapımı Hayrabolu Peynir Tatlısı beş aşamada gerçekleştirilir.

1. Malzeme Seçimi:

İyi bir tatlı için malzeme seçimi önemlidir. Güzel tatlı, kaliteli malzemeden üretilir.

a. Peynir:

Peynir inek sütünden üretilir. Üretilen peynirin sütü Hayrabolu ve çevresinde hayvancılık yapan çiftçilerden, ineklerin doğal ortamda beslenmeleri sonucunda elde edilir. Elde edilen süttten Hayrabolu'nun geçmişten günümüze uzanan peynircilik deneyimi ile elde edilen tuzsuz, taze beyaz peynir, tatlının yapımında kullanılır.

b. İrmik:

Hayrabolu Peynir Tatlısı'nın yapımında Triticum durum buğdayından yapılan kendine has tadı ve kokusu olan irmik kullanılır. Üretim aşamasında elek altına geçen ve elek üstünde kalan miktarların toplamının %20'yi geçmeyen 125–450 mikron elekleri arasında kalan ince irmik tatlının yapımında kullanılır (Okyanus Danışmanlık, 2010).

c. Yumurta:

Kullanılan yumurtalar Hayrabolu ve çevresinde köylüler tarafından üretilen ve doğal yollarla beslenen köy tavuklardan elde edilir.

d. Karbonat:

Türk Gıda Mevzuatına uygun olarak üretilmiş olan karbonatlar kullanılır.

e. Un:

Trakya çiftçisi tarafından modern tarım yöntemleri ile üretilmiş olan buğdaydan elde edilen 1. Sınıf buğday unu kullanılır.

f. Su:

Kokusuz, renksiz, berrak ve içimi hoş içme suyu kullanılır.

g. Toz Şeker:

Yerli üretim 1. Sınıf toz şeker kullanılır.

2. Hamurun Hazırlanması:

Peynir elle ya da rondo yardımı ile yumuşatarak ezilir. İki yumurtanın sadece sarısı, kalan yumurtaların tamamı peynirin içine ilave edilerek karıştırılır. Un, kabartma tozu ile beraber elekten geçirilerek ilave edilir. Son olarak irmik konur. Kulak memesi kıvamında bir hamur elde edilene kadar yoğrulur. Elde edilen hamurdan ceviz büyüklüğünde (isteğe bağlı olarak büyük ya da küçük parçalar yapılabilir) parçalar kopartılarak, yuvarlak şekil verilir.

3. Fırında Pişirme:

Hazırlanan yuvarlak hamur parçaları yağlı kâğıt serilmiş fırın tepsinin üzerine konarak orta derecede altı ve üstü eşit şekilde kızarana kadar pişirilir. Pişirme işlemi bittikten sonra soğumaya bırakılır.

4. Şerbetin Hazırlanması ve Pişirilmesi:

Büyük yayvan bir tencerede 1250 g suyun içerisine 1 kg toz şeker konur. Şeker eriyene kadar karıştırılır. Şeker eridikten sonra kuru Hayrabolu Peynir Tatlıları içerisine atılır. Yapılan şerbet kaynamaya başladığı zaman tatlılar kepçe ile ara ara karıştırılır. Yaklaşık 25 - 30 dakika kaynayan tatlılar koyu kahve rengini alınca soğutulmak üzere bir tepsiye konur.

5. Hayrabolu Peynir Tatlısının Servis Şekli ve Tüketimi:

Hayrabolu Peynir Tatlısı soğuduktan sonra 5 şekilde servis yapılır. Tatlının yanında bayramlarda tuzlu ayran ikram edilir.

- a. **Sade:** Üzerine hiçbir şey koymadan sade olarak tatlı tabağına konarak servis edilir.

- b. **Üzerine kaymak konarak:** Üzerine süt kaymağı konarak servis edilir.

- c. **Üzerine kaymak ve fındık parçaları konarak:** Üzerine süt kaymağı konduktan sonra kırık fındık parçaları konarak servis edilir.

- d. **Üzerine tahin ve pekmez konarak:** Üzerine tahin ve pekmez dökülerek servis edilir.

- e. **Üzerine tahin, pekmez ve fıstık ya da fındık parçaları konarak:**
Üzerine tahin ve pekmez konduktan sonra kırık fındık ya da fıstık parçaları konarak servis edilir.

KAYNAKLAR

Kemahlıoğlu, K., G. Yazar, 2010. Gullaç Yufkası Üretimi. The 1st International Symposium On Traditional Foods From Adriatic to Caucasus. Tekirdağ, 15-17 Nisan 2010, s. 505-507.
Okyanus Danışmanlık, 2010. Alıntı: <http://www.okyanusbilgiambari.com/tgm/Teb1/T-Tahil-Irmik.pdf>

TEKİRDAĞ MUTFAĞI'NIN GELENEKSEL TATLILARINDAN HAYRABOLU PEYNİR TATLISI'NIN TRAKYA'DA BİLİNİRLİĞİ VE KEMAL PAŞA PEYNİR TATLISI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Ali ÇAKIR¹   Gülay ÇAKIR¹

¹Kırklareli Üniversitesi Pınarhisar Meslek Yüksekokulu, Pınarhisar-Kırklareli

Tel: 0 288 615 33 03

e-posta: gulay.cakir@kirkklareli.edu.tr, alicakir1977@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışmada, Trakya'da Tekirdağ Merkez, Kırklareli Merkez ve Edirne Merkez'de yaşayan halkın Tekirdağ mutfağında önemli bir yeri olan Hayrabolu Peynir Tatlısı'nı bilme durumlarının belirlenmesi, rakibi olan Kemalpaşa Peynir Tatlısı ile bilinirliğinin ve lezzetinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayrabolu, Tekirdağ Mutfağı, Hayrabolu Peynir Tatlısı

GİRİŞ

Türk Mutfağı içerisinde Trakya Mutfağı'na baktığımızda gerek lezzet, gerekse çeşit açısından Tekirdağ İli'nin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Tekirdağ mutfak kültüründe tatlı yapımında tercih edilen malzemelerden biri irmiktir. İrmikten yapılan tatlılardan bir tanesi de Hayrabolu Peynir Tatlısı'dır. Hayrabolu Peynir Tatlısı Tekirdağ'ın Hayrabolu ilçesinde yapılmaktadır. Önceleri içerisindeki peynirden dolayı uzun ömürlü olmayan tatlı sadece evlerde yapılmaktaydı. Daha sonraları içerisine ilave edilen koruyucu maddeler ile uzun raf ömrü sağlanmış ve fabrikasyon üretime geçilmiştir. Fabrikasyon üretim ile beraber Türkiye'de geniş bir alanda pazarlanmaya başlanmış ve daha çok insana ulaşmaya başlamıştır. Bu süreçte Hayrabolu Peynir Tatlısı'nın Bursa'nın Mustafa Kemalpaşa ilçesinde üretilen Kemalpaşa Peynir Tatlısı ile aynı özellikleri taşımasından dolayı rekabet içerisinde olduğunu görüyoruz. Farklı markalarda üretilen aynı gramajdaki (150 gr) fabrikasyon Hayrabolu Peynir Tatlılarını ve Kemal Paşa Peynir Tatlılarını incelediğimizde içerisine konan malzemelerin irmik, tuzsuz peynir, karbonat, yumurta, un ve koruyucu maddeden oluştuğunu saptıyoruz. Tatlıların aralarında var olan farklara şekil açısından baktığımızda Hayrabolu Peynir Tatlısının Kemalpaşa Peynir Tatlısına göre biraz daha büyük olduğunu, buna bağlı olarak da paket içerisindeki tatlı sayılarının değişkenlik gösterdiğini görüyoruz. Hayrabolu Peynir Tatlısı porsiyon olarak daha az sayıdan oluşmaktadır. Bu şekil büyüklüğünün lezzete olan olumlu etkisini de göz ardı etmemek gerekir. Paket üzerinde yapılan incelemede dikkate değer farklardan biride şerbetin hazırlanması için gerekli olan şeker, su karışımının oranıdır. Hayrabolu Peynir Tatlısında şerbet 1000 gr şeker, 1250 ml su ile kaynatılmak sureti ile elde edilmektedir. Kemalpaşa Peynir Tatlısında ise şerbet 800 gr şeker, 1000 lt su ile kaynatılmak sureti ile elde edilmektedir. Yine bu noktadan hareketle tatlıların lezzetini şerbetin etkilediğini söyleyebiliriz.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Trakya bölgesinde yaşayan halka Tekirdağ mutfağında önemli bir yeri olan Hayrabolu Peynir Tatlısı'nı bilme durumlarının belirlenmesi, rakibi olan Kemal Paşa

Peynir Tatlısı ile bilinirliğinin ve lezzetinin karşılaştırılması amacı ile anket formu hazırlanmıştır. Anket, Trakya kültürünün yoğun olarak yaşandığı Tekirdağ Merkez, Kırklareli Merkez ve Edirne Merkez İlçelerinde Mayıs 2010 tarihinde 301 kişiye uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 17.0 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Katılımcılardan; ankette verilen Hayrabolu Peynir Tatlısı ve Kemalpaşa Peynir Tatlıları için; “biliyorum-tattım”, “biliyorum ama hiç tatmadım” ve “bilmiyorum” şeklinde gruplandırarak cevaplandırmaları ve her iki tatlıyı da lezzet açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde yüzde ve frekans testleri uygulanmış ve bu doğrultuda yorumlamalar yapılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMALAR

Tekirdağ Mutfağı'nın geleneksel tatlılarından biri olan Hayrabolu Peynir Tatlısının bilinirliği ve Kemalpaşa Peynir Tatlısı ile karşılaştırılması amacı ile yapılan ankete % 44,9'u Bayan, %55,1'i Erkek olmak üzere 301 kişi katılmıştır. Katılımcıların %14,3'ü ilkökul, %12,3 ortaokul, %39,5'i lise ve dengi meslek lisesi, %33,9'u da üniversite mezunudur. Ankete katılanların %18,6'sı 24 yaş ve altı, %27,2'si 25-34 yaş, %25,2'si 35-44 yaş, %18,3'ü 45-54 yaş, %10,6'sı ise 55 yaş ve üstünde olduğu saptanmıştır.

Çizelge 1. Ankete katılanların Hayrabolu Peynir Tatlısı ve Kemalpaşa Peynir Tatlısını bilme ve tatma durumlarına ilişkin yüzde ve frekans analizleri (n = 301)

	Biliyorum, tattım		Biliyorum ama hiç tatmadım		Bilmiyorum		Toplam	
Tatlı İsmi	f	%	f	%	f	%	f	%
Hayrabolu Peynir Tatlısı	142	47,2	32	10,6	127	42,2	301	100
Kemal Paşa Peynir Tatlısı	286	95	12	4	3	1	301	100

Ankete katılanların %99'i Kemal Paşa Peynir Tatlısı'nın, % 57,8'i Hayrabolu Peynir Tatlısı'nı bilmektedir. Katılımcıların % 10,6'sı Hayrabolu Peynir Tatlısı'nı bildikleri halde hiç tadına bakmamışlardır. Trakya'da yer alan Tekirdağ İli'nin İlçesi olan Hayrabolu'nun yöresel bir lezzeti olan Hayrabolu Peynir Tatlısı'nın Trakyalılar tarafından bilinmediğini ortaya koymaktadır.

İl bazında baktığımızda her üç ilde de Kemalpaşa Peynir Tatlısı daha çok bilinmektedir. Hayrabolu Peynir Tatlısının üretildiği Tekirdağ İl'inde dahi Kemalpaşa Peynir Tatlısı %100 oranında bilinirken, Hayrabolu Peynir Tatlısının %86,6 oranında bilinmesi düşündürücüdür. Hayrabolu Peynir Tatlısının en az bilindiği il %29,4 ile Edirne'dir. Edirne'yi %52,7 ile Kırklareli takip etmektedir.

Her iki tatlının da tadına bakanların % 65,5'lik büyük bir çoğunluğu Hayrabolu Peynir Tatlısı'nın Kemalpaşa Peynir Tatlısı'na göre daha lezzetli olduğunu ifade etmiştir.

Çizelge 2. Ankete katılanların illere göre Hayrabolu Peynir Tatlısı ve Kemalpaşa Peynir Tatlısını bilme ve tatma durumlarına ilişkin yüzde ve frekans analizleri (n = 301)

İller	Hayrabolu Peynir Tatlısı	f	%	Kemalpaşa Peynir Tatlısı	f	%
Kırklareli	Biliyorum,tattım	42	37,5	Biliyorum,tattım	108	96,4
	Biliyorum, ama hiç tatmadım	17	15,2	Biliyorum, ama hiç tatmadım	3	2,7
	Bilmiyorum	53	47,3	Bilmiyorum	1	0,9
	Toplam	112	100,0	Toplam	112	100,0
Edirne	Biliyorum,tattım	16	18,8	Biliyorum,tattım	80	94,1
	Biliyorum, ama hiç tatmadım	9	10,6	Biliyorum, ama hiç tatmadım	3	3,5
	Bilmiyorum	60	70,6	Bilmiyorum	2	2,4
	Toplam	85	100,0	Toplam	85	100,0
Tekirdağ	Biliyorum,tattım	84	80,8	Biliyorum,tattım	98	94,2
	Biliyorum, ama hiç tatmadım	6	5,8	Biliyorum, ama hiç tatmadım	6	5,8
	Bilmiyorum	14	13,5	Bilmiyorum	0	0,0
	Toplam	104	100,0	Toplam	104	100,0

Çizelge 3. Ankete katılanların ve her iki tatlıyı da tatma durumunda olanların (%47,2) Hayrabolu Peynir Tatlısı ve Kemalpaşa Peynir Tatlısından birini beğenme durumlarına yüzde ve frekans analizleri (n = 301)

Tatlı İsmi	f	%
Kemalpaşa Peynir Tatlısı	49	34,5
Hayrabolu Peynir Tatlısı	93	65,5
TOPLAM	142	100,0

Çizelge 4. Ankete katılanların Hayrabolu Peynir Tatlısının ismini aldığı Hayrabolu ilçesinin hangi ile bağlı olduğu sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin yüzde ve frekans analizleri (n = 301)

İller	f	%
Tekirdağ	275	91,4
Edirne	3	1,0
Isparta	1	0,3
Bilmiyorum	22	7,3
TOPLAM	301	100,0

Ankete katılanların %91,4'ü Hayrabolu ilçesinin Tekirdağ'a bağlı olduğunu bilmektedirler. Bu bilme durumu katılımcıların Hayrabolu Peynir Tatlısını bilme durumu ile büyük farklılık arz etmektedir. Çizelge 1'de Hayrabolu Peynir Tatlısını bilenlerin oranı %57,8 olarak ortaya çıkmıştır. Bir başka ifade ile katılımcıların %91,4'ü Hayrabolu ilçesinin nereye bağlı olduğunu bilirken, sadece %57,8'i Hayrabolu Peynir Tatlısını bilmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Hayrabolu Peynir Tatlısı'nı deneyenler büyük oranda Kemalpaşa Tatlısı'na göre beğenmektedirler. Fakat Trakya'da birçok kişi Hayrabolu Peynir Tatlısı'nı bilmemektedir. Bu nedenle tanıtıma önem verilmelidir. Yerelde güçlü olamayan markalar ulusal ve uluslar arası alanda da varlık gösteremezler. Tanıtım için birinci aşamada öncelikle Trakya bölgesinde yer alan yiyecek içecek işletmeleri seçilmelidir. Bu işletmelerle birebir görüşerek menülerinde Hayrabolu Peynir Tatlısına yer vermeleri sağlanmalıdır. İkinci aşamada festivallerde, fuarlarda ve marketlerde tadım için stantlar açılmalıdır. Bu sayede daha çok kişiye ulaşılabilecektir. Üçüncü aşamada Hayrabolu Peynir Tatlısı üreticileri Trakya'da yapılan sosyal etkinliklere sponsor olabilirler.

Hayrabolu Peynir Tatlısının patenti alınmalı, coğrafi işaret tescili yapılmalıdır. Bu sayede tatlının kalitesi korunmuş olacaktır.

Ulusal düzeyde her yıl profesyonellere, ilgili turizm bölümü öğrencilerine ve ev hanımlarına yönelik olarak "Hayrabolu Peynir Tatlısı Lezzet Yarışması" düzenlenebilir.

Yemek dergilerinde ve yemek programlarında Hayrabolu Peynir Tatlısı ile ilgili tariflerin yer alması sağlanarak daha geniş kitlelere ulaşılabilir.

Zincir marketlerin satın alma departmanı ile görüşmeler yapılarak Hayrabolu Peynir Tatlısı'na raflarında yer vermeleri sağlanabilir.

Pastanelerle iletişim kurularak şekerpare, kalburabastı, baklava vb. diğer tatlılar gibi Hayrabolu Peynir Tatlısı'nın da satışının gerçekleştirilmesi sağlanabilir.

Yukarıda sıralanan öneriler uygulamaya konursa önce Trakya'da daha sonrada Türkiye genelinde Hayrabolu Peynir Tatlısı'nın bilinirliği en üst seviyeye çıkarılacaktır. Bunun sonucunda da pazar payı artırılarak il ekonomisine önemli katkılar sağlanacak ve istihdama olumlu yansımaları olacaktır.

HAYRABOLU TATLARI

Seçkin TOPUZ

Namık Kemal Üniversitesi Hayrabolu Meslek Yüksek Okulu-Tekirdağ
Tel: 0 282 315 51 20 e-posta: stopuz@nku.edu.tr

ÖZET

Hayrabolu, Trakya'nın en eski yerleşim birimlerinden biridir. Türkler tarafından ilk olarak 1357 yılında fethedilmişse de kısa bir süre sonra Roma İmparatorluğu'na geri alınmıştır. 1368 yılında Sultan I.Murad zamanında ikinci ve son olarak Roma İmparatorluğu'ndan geri alınmıştır. Bu tarihten sonra Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden, özellikle Kayseri ve Sivas dolaylarından seçilen aileler Hayrabolu ve çevresine iskan edilmiştir. Eski adı Chariupolis'tir (Hanri-polis; Rüzgarlı şehir). Bugünkü adı ise ikinci fethinden sonra Hanriopol; Hayrı-bol olarak değiştirilmiştir ve günümüze "Hayrabolu" olarak gelmiştir. Hayrabolu, Tekirdağ il merkezine olan yakınlığı ve coğrafi konumu itibari ile kurulduğu ilk andan itibaren insanların uğrak yeri olmuştur. Topraklarının verimliliği ve buna bağlı ürün çeşitliliği, kendine özgü tatların ortaya çıkarılmasında başlıca etmen olmuştur. Hayrabolu tatlısı, Hayrabolu köftesi ve ayçiçeği balı, Hayrabolu'ya özgü tatların başında gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hayrabolu, Hayrabolu Tatlısı, Hayrabolu Köftesi, Ayçiçek Balı

HAYRABOLU TATLISI

Daha önce Hayrabolu da “ Kadı Göbeği” adıyla tanınan ve peynir tatlısı olarak anılan bu tatlının Hayrabolu da tanıtılmasında ve sevilmesinde Köfteci Arif ÇAĞLAYAN, İsmail EREN ve İbrahim KAZANLIOĞLU öncü isimler olmuştur.

Tatlıcı Salih KAYA ise, 1969 yılında, Hayrabolu’ da aşçılık yaparken bir Bursa ziyaretinde “Mustafakemal Paşa Tatlısı” nı tanıyarak, bir birine benzeyen bu tatları birleştirerek 1972 yılında ilk PEYTAT peynir tatlısını üretmeye başlamıştır. Salih KAYA tarafından üretilmeye başlanan ve adına "Hayrabolu Tatlısı" denilen bir tatlı türü kısa sürede büyük bir üne kavuşmuştur. Ana maddesi peynir olan "Hayrabolu Tatlısı"nın üretiminde kullanılan diğer katkı maddeleri ve üretim aşaması gizli tutulmaktadır. "Hayrabolu Tatlısı" çok kısa sürede Türkiye Geneline adını duyurmuş olmasına ve büyük talep görmesine karşın, ürünün özelliği nedeniyle kısa sürede tüketilmesi gerektiğinden fazla üretilmemektedir. Ancak, son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle "Hayrabolu Tatlısı" nın yeni üretim teknolojisi ve ambalajlama yöntemleriyle tüketim sürecinin uzatılmaya çalışılmakta, bunun başarılması haline ise bu ürünün Türkiye'nin dört bir köşesindeki vitrinlerde yerini almasına kesin gözüyle bakılmaktadır.

İçindekiler:

Beyaz peynir, irmik, yumurta, buğday unu, (kabartıcı) karbonat.

Hazırlanışı:

1250 g su ile 1 kg toz şeker bir kaba konularak hafif ateşte kaynatılır. Şeker eridikten sonra bir paket tatlı şerbete atılır. Ara sıra kepçe ile karıştırılır. Şerbet koyulaşınca kadar kaynatılır ve soğuyunca servis yapılır.

Tatlılar büyük bir kapta kaynatılmalıdır. Aksi takdirde sıkışan tatlılar şerbet çekmezler. Tatlı istenildiğinde tahin, antep fıstığı, kaymak ve dondurma ile servis edilebilir.

Türleri:

Hayrabolu tatlısı kurutulmuş ve kurutulmamış olarak iki şekilde imal edilir. Bu iki tür tatlı satışı küçük, orta ve büyük ebatlarda paketlenerek yapılmaktadır. Hazırlanan paketlerin her biri 150 gramlıktır. Paketlerdeki tatlı sayıları, küçük ebatlılar için 46 adet, orta ebatlılar için 23 adet ve büyük ebatlılar için 15 adettir.

Özellikleri:

Hayrabolu tatlısının en büyük özelliği, Hayrabolu ovalarında beslenen ineklerin sütünden yapılan tuzsuz peynirden imal ediliyor olmasıdır.

Yöre ekonomisine katkıları:

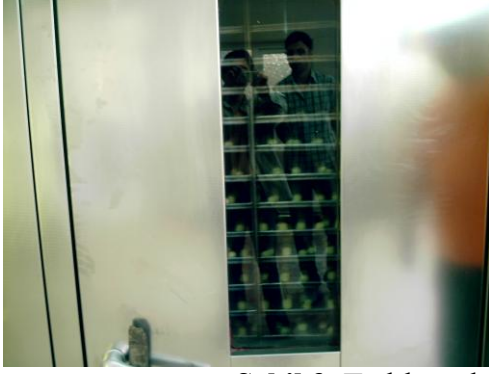
Kullanılan hammaddenin yöreden temin edilmesi, bu lezzeti tadın insanların yöreye gelmeleri ve bu alanda teknolojik imalathaneler kurularak istihdamın sağlanmasıdır.

Şekil 1. Peynir kıyılma işlemi ve hamur karma

Şekil 2. Hamur kesme işlemi ve tepsiye dizme

Şekil 3. Tatlıların kurutulması ve kurutulmuş halleri

Şekil 4. Küçük, orta, büyük ebat ve şerbetlenmiş sunum

HAYRABOLU KÖFTESİ TARİHÇESİ

Bugün şöhreti yurt sathına yayılmış olan ünlü " Tekirdağ köftesi"nin bundan 100 yıl önce, o zaman Hayrabolu'nun 71 köyünden biri olan Alacaoğlu'dan (şimdi bu köy Lüleburgaz'a bağlıdır) "Hayrabolu' lu Kebabçı Hüseyin Ağa" tarafından yapıldığı, bu köfte formülünün Tekirdağ'da yoğurtçuluk yapan Hacıköylü bir aile tarafından öğrenildiği ve o bu ailenin hem yoğurtçuluk hem de köftecilik yaparak Hayrabolulu Hüseyin Ağa' nın köftesinin ününü arttırdıklarını belirtiyor.

İçindekiler:

Sığır ve dana eti 1 kg orta yağlı, 75 g bayat ekmek, bir baş ufak soğan, bir diş sarımsak

Hazırlanışı:

Bu Karışım hep beraber yoğrulur. Sonra içine baharat olarak yarım çorba kaşığı kimyon konur. Yarım çorba kaşığı tuz, bir çorba kaşığı pul biber, bir çorba kaşığı karbonat, evvelce yoğrulmuş olan kıyma içine katılır ve iyice yoğrulur. Normal kapta bir gece bekletilir ve köfteler kömür mangalında pişirilir.

Çerkez Müsellim Köftesi

1977 yılında Hayrabolu' nun Çerkez Müsellim kasabasında küçük çorba ve köfte salonu işleten Mehmet Şükrü YALÇIN yapmış olduğu köftenin damak tadının beğenildiğini ve diğer köftelerden farklı olduğunu fark ederek 1982 yılında çorba satışını bırakarak sadece köfte yaparak işine devam etmiş ve bu lezzetin tanınmasını ve bilinmesini

sağlamış ve bu lezzeti halen Çerkez Müsellim kasabasında işletmekte olduğu Yalçınlar Restaurant' da tatmak isteyenlere sunmaktadır.

İçindekiler:

Dana eti, kimyon, karabiber, toz biber, tuz, soğan, sarımsak, bayat ekmek.

Hazırlanışı:

Bu karışım hep birlikte yoğurularak hazırlanır.

Piştirilişi:

Kömür ızgarada pişirilir. 50 şer gramlık elips şeklinde sunulur.

Türleri:

Çerkez Müsellim Köftesi ve Çerkez Müsellim Kaşarlı Köftesi olarak 2 türü vardır.

Özellikleri:

Hayrabolu ovasında beslenen danaların etinden yapılması ve but kısımlarından %50, kaburga kısımlarından %25 ve boyun kısımlarından % 25 oranlarda alınması kesinlikle kart ve dişi sığır etinin kullanılmamasıdır.

Şekil 5: Pişirmeye hazır Çerkez Müsellim köfteleri

Şekil 6. Çerkez Müsellim köftesinin ızgarada pişirilme işlemi ve servis edilişi

Çerkez Müsellim Kaşarlı Köftesi

İçindekiler:

Dana eti, kimyon, karabiber, toz biber, tuz, bayat ekmek.

Hazırlanışı:

Bu karışım hep birlikte yoğrularak hazırlanır.

Piştirilişi:

Kömür ızgarada pişirilir. 100 er gramlık kare şeklinde sunulur.

Özellikleri:

Hayrabolu ovasında beslenen danaların etinden yapılması ve but kısımlarından %50, kaburga kısımlarından %25 ve boyun kısımlarından % 25 oranlarda alınması kesinlikle kart ve dişi sığır etinin kullanılmamasıdır.

Yöre ekonomisine katkıları:

Kullanılan hammaddenin yöreden temin edilmesi, bu lezzeti tadan insanların yöreye gelmeleri ve bu alanda teknolojik imalathaneler kurularak istihdamın sağlanmasıdır.

Şekil 7. Kaşarlı köftenin pişirilmeye hazır hali ve servis edilişi

HAYRABOLU AYÇİÇEĞİ BALI

Hayrabolu'da üretilen balın ünü aslında Osmanlı dönemine dayanmaktadır. Hayrabolu ovasındaki bitki örtüsünün çeşitliliği ve zenginliği nedeniyle Osmanlı Döneminde burada üretilen balların (Kuvvet macununda kullanılmak üzere) padişahlara gönderildiği biliniyor. Ancak, o dönemdeki Bal'la bugünkü Bal arasındaki kalite, ayçiçeğinin bölgeye girmesiyle farklı bir değere dönüşmüş olmalıdır. Çünkü Osmanlı döneminde yalnız Hayrabolu'da değil Trakya genelinde ayçiçeği bitkisi yoktur. Bu bitki bölgeye Cumhuriyet dönemiyle birlikte Balkanlardan gelen göçmenler tarafından getirilmiştir. Ayçiçeğinin bölgeye yerleşmesinden sonra Bal'ın kalitesine ayçiçeğinin polenleri de katkı vermeye başlamıştır.

Bu durumda, Hayrabolu Balından bahsederken kaliteyi iki kategoride değerlendirmek daha doğru olmalıdır. Bunlardan biri, ayçiçeklerinden elde edilen Bal, diğeri ayçiçeği çıkmadan önce Hayrabolu ovasındaki bitki örtüsünde elde edilen Baldır. Kaldı ki Hayrabolu'da bal üretimi yapanlar da, ayçiçeğinden önce elde edilen bal arasında büyük aroma farkı bulunduğunu, bu nedenle balların birbirinden ayrı olarak ambalajlandığını belirtiyorlar. Öyle sanıyorum ki, bu konuda yapılacak akademik bir araştırma ve inceleme Hayrabolu'daki Bal üretiminde hem kalitenin hem de standartların belirlenmesinde önemli rol oynayacaktır.

Şekil 8. Ayçiçeği balı

KAYNAKLAR

Baysalan, Ş., 2006, Tekirdağ Köftesi'nin Geldiği Hayrabolu, Gelmiş Geçmiş Bugünüyle Hayrabolu, Hayrabolu Belediyesi Kültür Yayını 1, Hayrabolu, s. 92-93-94

İnternet Sitesi:

<http://www.hayrabolu.bel.tr/hayrabolutatlisi.html> (06.06.2010)

<http://www.hayrabolu.bel.tr/hayrabolukoftesi.html> (06.06.2010)

<http://www.lezzetduragi.net/yalcin-et-lokantasi-cerkez-musellim-koftesi-r134.html> (06.06.2010)

<http://hayrabolu.bel.tr/aycicekbali.html> (06.06.2010)

Görüşmeler:

Kaya, S. , 10 Mayıs 2010, Kayalar PEY-TAT, Hayrabolu, Görüşme Notları

Yalçın, M., 07 Mayıs 2010, Yalçınlar Restaurant, Çerkezmusellim, Görüşme Notları

HAYRABOLU' NUN TARİHSEL YAPISI

Bahattin MORALAR

Namık Kemal Üniversitesi Hayrabolu Meslek Yüksekokulu, Hayrabolu-Tekirdağ

Tel: 0 282 315 51 20

e-posta: bahattinmoral@hotmai.com

ÖZET

Amacım, Hayrabolu'nun tarihi değerlerini incelemek ve kaybolan tarihi değerlerini açıklamaya çalışmaktır. Bu bölgede Traklar, Romalılar ve Osmanlılar çeşitli uygarlıklar kurmuşlardır. Bu uygarlıkların kalıntıları arzu edildiği gibi bulunup incelenememiştir. İlk dönemlere ait bazı eserler bulunmuşsa da bunların çok azı müzelere ulaştırılmıştır. Büyük bir kısmı define arayanlar tarafından tahrip edilmiştir. Roma döneminden kalan eserlerden de elimizde pek fazla bir şey yoktur. Hisar Mahallesi'ne adını veren kale daha Osmanlılar zamanında yıkılmış ve yok olmuştur. Bu kalenin kalıntılara zaman zaman yapılan hafriyatlarda rastlanmaktadır. Halen mevcut olan tarihi eserler ise Osmanlı döneminden kalan camiler ve köprülerdir.

GİRİŞ

Trakya'nın en önemli yerleşim birimlerinden olan Hayrabolu'nun coğrafi konumu, tarihi gelişimi ve tarihi eserleri üzerinde duracağız. Tarihi eserlerin doğa afetlerle tahrip olduğu gibi zaman içerisinde bakımsızlıktan ve çok basit nedenlerle de yok olduklarını gözlerinizin önüne sermeye çalışacağım.

COĞRAFİ KONUM VE DOĞAL YAPI

Tekirdağ iline 52 km uzaklıkta olan Hayrabolu'nun kuzeyinde Babaeski, batısında Uzunköprü, güneyinde Tekirdağ ve Malkara, doğusunda Muratlı ve Lüleburgaz bulunmaktadır. Toplam yüzölçümü 1037 km²'dir. Bölgenin en verimli topraklarına sahip olan Hayrabolu, il merkezinin kuzey batısında Ergene havzasında, Hayrabolu deresi vadisinde kurulmuştur.

Arazinin %60'ı ova, %35'i hafif engebeli olup, %5'i maki türü küçük ormanlarla kaplıdır. İlçe plato görünümünde olup, ortalama yüksekliği 210 – 220 metredir. Bölgenin en yüksek yeri 269 metre ile Kabahöyük tepesidir. Hayrabolu'nun batı kesimleri Ganoz (Işıklar) dağının alçak olan kuzeybatı uzantıları engebelidir. Bunun dışında olan yerler çok parçalanmamış ve yer yer dalgalı bir plato görünümündedir. Hayrabolu vadisi “U” kesitli, iki yamacı farklı eğimli bir vadidir. Hayrabolu deresinin oluşturduğu bu vadinin güney yamacı, kuzey yamacına göre daha diktir.

İlçe toprağının sularını toplayan Hayrabolu deresi birçok kıvrımlarla Hayrabolu'nun kenarından geçerken su taşkınlıkları oluyor ve bu durum yerleşim alanlarına da zarar veriyordu. 1970'li yıllarda dere genişletilip kanal açılınca derenin daha düz bir şekilde akması sağlandı. Hayrabolu deresinin su havzalarına yapılan küçük baraj ve göletler ile kanal Hayrabolu ovasını ve yerleşim alanlarını sel baskınlarından kurtardı. Hayrabolu deresi Ergene ırmağının önemli kollarından biridir.

HAYRABOLU' NUN TARİHİ

Trakya' ya adını veren Traklar M.Ö. 4000 – 1200 yılları arasında Orta Asya'dan gelerek tüm Trakya'ya olduğu gibi Hayrabolu civarına da yerleşmişlerdir. Tarih çağları boyunca bu bölge Makedonyalılar, Hunlar, Avarlar, Peçenekler ve Bulgarların akınlarına uğramış, uzun yıllar Roma İmparatorluğu'nun idaresinde bulunmuştur.

Osmanlı hükümdarı Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa 1353 yılında Çanakkale Boğazı'ndan sallarla Trakya'ya geçmiş Gelibolu ve Bolayır civarını alarak karargahını bu bölgeye kurmuştur. Daha sonra seferlerine devam ederek Tekirdağ, Malkara ve 1357 yılında Hayrabolu' yu da almıştır. Hayrabolu'nun o günkü adı Chariupolis'tir (Hanripolis; Rüzgarlı şehir).

Aynı yıl içinde Süleyman Paşa'nın ve Orhan Bey'in ölümü ile Trakya'daki fetihler durdu. Bu sırada Hayrabolu tekrar Bizanslılar'ın eline geçti. Hayrabolu'nun ikinci ve son fethi I. Murat zamanında 1368 yılında yapıldı. Hayrabolu ikinci alınışından sonra bir daha hep Türk yurdu olarak kaldı. Bu zamanda adı Henripol (Hayrı-bol) olarak söyleniyordu.

Hayrabolu isminin verilmesi ile ilgili çeşitli efsaneler bulunmaktadır. Bunlardan biri kalenin fetihten önceki komutanın adı HANRİPOL' dur Hayrabolu adının da buna izafeten verildiği söylenmektedir. Bir diğer görüş ise Kaleyi fetheden Kara Yahşi Bey Süleyman Paşa'ya zaferi müjdelerken “Gazanızın hayrı bol olsun” dediği ve bundan esinlenerek HAYRIBOL olarak söylendiği rivayet edilmektedir. Bir diğer görüş ise fetih sırasında askerler susamıştır, içecek su bulmakta güçlük çekerler ve durumu komutanlardan Mehmet Gazi'ye iletirler. Mehmet Gazi de bastığı yerden su çıkarır ve buranın adı Hayrıbol olsun der. Bu söyleyişler daha sonra HAYRABOLU olarak değişir.

HAYRABOLU' DA BULUNAN TARİHİ ESERLER

Hayrabolu'nun tarihi yukarıda da belirttiğimiz gibi çok eskiye dayanmaktadır. Bu bölgede başta Traklar olmak üzere birçok Türk boyları bulunmuş, daha sonra Roma İmparatorluğu uzun süre hüküm sürmüştür. Bu uygarlıklara ait kalıntılar ile ilgili bilimsel araştırmalar yapılmadığından elimizde pek fazla eser bulunmamaktadır. Tesadüfen bulunan bazı eserler ise değerlendirilmemiştir. Ancak birkaç parça eser Tekirdağ Müzesi'ne teslim edilmiştir.

Eski yerleşim birimlerinde olduğu gibi Hayrabolu'da da bir kalenin bulunduğu, ancak daha Osmanlılar zamanında yıkıldığı bilinmektedir. Hisar Mahallesi adını bu kaleden aldığı gibi yeni bina için yapılan hafriyatlarda bu kaleye ait bazı kalıntılara rastlanmaktadır.

ALPULLU KÖPRÜSÜ

Hayrabolu'nun kuzey çıkışında Alpulu Yolu üzerinde, kesme taşlarla işlenmiş, Osmanlı mimari tarzında Rüstem Paşa tarafından yaptırılmış olan köprü yakın zamana kadar kullanılmaktaydı. Tüm ovaya hayat veren Hayrabolu Deresi'nin akış yönü değiştirilerek kanala alınmasıyla ve köprü'nün dar oluşu nedeniyle 1975 yılında sapasağlam toprağın içine gömülmüştür. Aynı köprü'nün üzerinde bulunan kitabenin Türkçe'ye çevrilmesinden ve Caferzade Mehmet Tevfik'in 1903 yılında yayınlanmış olan kitabından edindiğimiz bilgiye göre bu köprü beş gözlü olup 1576 yılında yapılmış, 1861 yılında da esaslı bir onarım görmüştür. Köprü'nün toprak altına gömülmesi sırasında üzerindeki kitabe çıkarılmıştır. Bir müddet Belediye depolarında bulunduyorsa da bugün köprü'nün kitabesi de kayıptır.

HACILAR KÖPRÜSÜ

Hacılar köprüsü 1800' lü yıllarda Ataullah Bey tarafından yaptırılmıştır. Bu köprü de Alpulu köprüsü gibi kesme taştan yapılmış ve altı gözlüdür. Yapı tarzı bakımından bu iki köprüde benzerlik bulunmaktadır. Bu köprü yakın zamana kadar kullanılmaktaydı. Hayrabolu, Tekirdağ bağlantısını bu köprü ile sağlamaktaydı. Köprü dar oluşu nedeniyle günümüz trafiğine cevap veremediğinden 1986 yılında yakınına

yeni bir köprü yapıldı. Bu tarihi köprü bugün kullanılmamakla birlikte doğal yapısını korunmaktadır.

RÜSTEM PAŞA HAMAMI

Kanuni Sultan Süleyman'ın damadı Sadrazam Rüstem Paşa tarafından yaptırılmış olan tarihi hamam da bakımsızlık nedeniyle harap bir halde bulunmaktadır. Büyük bir alanı kaplamış iken zamanla Belediye binası ve etraftaki şahıslara ait binalar onu oldukça sıkıştırmış ve hamamın büyük bir kısmı işgal altında kalmıştır. Bugün bu hamamın sadece külhanı ile tek kubbesi orijinal halini korumaktadır. Bu haliyle de koruma altına alınmasında yarar vardır.

TARİHİ ÇEŞMELER

Hayrabolu'da tarihi çeşmeler de oldukça fazladır. Ancak bunlar da zamanla yıpranmış ve tahrip edilmişlerdir. Tekke Çeşmesi tamamen kapanmış, Develer Çeşmesi yeri değiştirilerek aynı su kaynağından yararlanılmaktadır. Leylek Çeşmesi ise su akışı azalmakla birlikte halen kullanılmaktadır.

CAMİLERİMİZ

PAŞA CAMİİ (Çelebi Sultan Mehmet Camii)

Yapılış Tarihi : Hicri 822 Miladi 1419
Yaptıran : Osmanlı Devletinin 5. Sultanı Yıldırım Beyazid'in oğlu
Çelebi Sultan Mehmet Han
Mimarı : İmadettin Hacı İvaz Paşa

Halk arasında Paşa Camii olarak adlandırılan bu caminin esas adı Çelebi Sultan Mehmet Hah Caii'dir. Bazı kaynaklara göre 1419 yılında yaptırıldığı belirtiliyorsa da caminin kapısındaki eski kitabede 1403 – 1413 yılları arasında yapıldığı yazılıdır. Caminin mimarı İmadettin Hacı İvaz Paşa olduğu için de halk arasında mimarının PAŞA ünvanıyla anılmaktadır.

Mimari Özellikleri :

Cami taştan yapılmış dört duvar olup, üzeri hiçbir desteği olmayan ahşap çatıyla kaplıdır. Çatının üzeri ise tamamen kurşunla kaplıdır. Caminin kapalı alanı $21.80 \times 20.85 = 454.53 \text{ m}^2$ dir. Caminin doğu ve kuzey cephelerinde 4'er metre eninde iki son cemaat yeri vardır. Son cemaat yerleri cami çatısından aşağıda, duvara bitişik sundurma şeklinde yapılmış ve 16 adet oval mermer sütun üzerine oturtulmuştur. Caminin doğu – batı ve kuzey cephe duvarlarında birer kapısı vardır. Batıdaki kapı 1966 yılında örülerek kapatılmıştır. Doğu duvarına bitişik tek minaresi vardır.

Tarihi Gelişimi:

Cami zaman içerisinde yıprandığından 1877 yılında halkın yardımıyla büyük bir onarım görmüştür. 1934 yılında kurşun kaplı çatı tamamen sökülmüş ve cami dört duvardan ibaret kalmıştır. 1937 –1938 yıllarında askeriye'nin yem deposu olarak kullanılmıştır. 1966 yılına kadar (32 yıl) harabe halinde kaldıktan sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Eski Eserleri Koruma Derneği'nin çalışmalarıyla yeniden onarılmıştır. Ancak bu onarımda çatı kurşun yerine kiremitle kaplanmıştır. Sütunların bakımı yapılmış ve batı cephesindeki kapı da bu onarımda kapatılmıştır. Cami bu onarımdan

sonra 1966 yılı Ramazan ayında yeniden ibadete açılmıştır. 1994 yılında halkın yardımıyla yeni bir onarım yapılmıştır. Bu onarımda akan çatı tamir edilmiş, sundurmalar saç ile kaplanmıştır.

HASAN BEY CAMİİ (GÜZELCE HASAN BEY CAMİİ)

(ULU CAMİİ)

Yapılış Tarihi : Hicri 904 Miladi 1499

Yaptıran : Güzelce Hasan Bey (2. Beyazıd'ın damadı, Gazi Turhan Bey'in oğlu)

Mimarı : Mimar Hayreddin

Mimari Özellikleri

Cami Osmanlı mimarisinin emsalsiz şaheserlerinden biridir. Cami avlusuyla birlikte $30.55 \times 24.28 = 741.75 \text{ m}^2$ alan üzerine oturtulmuştur. Caminin iç mekanı $21.45 \times 10.28 = 220.50 \text{ m}^2$ dir. İç mekanı geniş tutularak safların uzun olması sağlanmıştır. Kapalı alan 10.29 m çapındaki merkezi bir kubbeli revaklar ile yanlarda 4.55 m çaplarında 4 küçük kubbe ile örtülmüştür. Büyük kubbe ile yanlardaki ikişer küçük kubbe 4 kemer ile birbirinden ayrılmış adeta üç odayı andırır.

Kemerler 114 x 114 çapında köşeli iki ayak üzerine oturur. Avlunun etrafı 14 kubbeli revaklar ile çevrilidir. Kubbeleri taşıyan kemerler, 10 adet köşeli taş üzerine oturur. Avluya iki kapıdan girilir. Kuzey kapısının üzerindeki kubbeye toplam kubbe sayısı 20'dir. Bu kubbenin sütunları diğerlerinden farklı olarak ovaldir.

Tarihi Gelişimi

Cami yapılışından 110 yıl sonra 1015 hicri yılında bir onarım görmüş, 1090 yılında Evkaf Mücella Nazırlığı tarafından tekrar onarılmıştır. 1920 depreminde kapalı alanlardaki büyük ve küçük kubbelerde çatlaklar meydana gelmiştir. Kubbeleri örten kurşunlar ve cami çevresindeki mezar taşları yağmalanmıştır. Bu tarihten sonra cami uzun zaman harabe halinde kalmıştır. 1947 yılında halkın desteğiyle onararak hizmete açılmıştır. 2002 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünden izin alınarak halkın desteğiyle aslına uygun olarak yeni bir onarım yapılmış ve harem kısmı da ibadete açılmıştır.

Bu caminin bir benzerinin Yunanistan'ın Mora Yenişehir'de olduğu söylenmektedir.

ÖMER EFENDİ CAMİİ

Yapılış tarihi : 1504

Yaptıran : Ömer Efendi namında hayırsever bir vatandaş

Mimari Özellikleri : Caminin kapalı alanı son cemaat mahalli dahil $12.66 \times 19.60 = 248 \text{ m}^2$ dir. Cami üç bölümden meydana gelir: Cami, Kur'an Kursu ve son cemaat mahalli. Kurs, arka bölümde yer alan $7.50 \times 5.50 = 41.25 \text{ m}^2$ lik bir odadadır. Son cemaat mahalli, caminin doğu duvarına bitişik 3.66 m eninde, etrafı açık bir sundurmadan ibarettir. Caminin minaresi kurs binasının içinden yükselir, basamakları ahşaptır. Caminin 800 m^2 lik bahçesi alçak bir duvarla çevrilidir.

Tarihi Gelişimi

1504 yılında kargir olarak yaptırılan cami, zamanla harab olmuştu. 1872 yılında halkın yardımıyla ahşap olarak ve genişletilerek yeniden yapılmıştır. 1937 – 1938 yıllarında askerin ayniyat deposu olarak kullanılan bina 1966 yılına kadar kapalı kalmıştır. Bu tarihte onarılarak ibadete açılmıştır. Duvarları çatlayan, yıldırım düşmesi sonucunda minaresi yıkılan cami 1993 yılında halkın desteği de sağlanarak Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce temelden yıktırılıp, aslına uygun olarak yeniden yapılmış ve 1994' te ibadete açılmıştır. Minaresinde büyük çatlaklar olduğu halde yıkılmadan onarılmıştır.

ÇORUMÎ MUSTAFA BEY CAMİİ (ÇARŞI CAMİİ)

Yapılış Tarihi : 1687

Yaptıran : Yapımına Kethüdazade Çorumi Mustafa Bey başlamış, ömrü yetmediğinden torunu Mehmet Hasib Bey tarafından tamamlanmıştır.

Mimari Özellikleri :

Cami kargir, dört duvarla çevrilidir. Tavanı ahşap çatı ve kiremitle örtülüdür. Çatının ön ve yanlara 3.20 m taşmasıyla son cemaat mahalli oluşturulmuştur. Sağında taş yapılı tek minaresi mevcuttur. Caminin kible duvarının güney cephesi üzerindeki 2 adet şaheser kuş köşkü günümüz insanına geçmişin anlamlı bir mesajıdır. Camiyi üç yönden çepeçevre kuşatan ve etrafı açık olan son cemaat mahalli 3.20 genişliğinde olup 140 m² alanı kaplar. Cami toplam 300 m² alan üzerine oturmuştur. Cami avlusu 1000 m² olup içinde tarihi mezarlık bulunmaktadır.

Tarihi Gelişimi

Caminin yapımı Çorumi Mustafa Bey tarafından başlanmış fakat ömrü yetmediğinden bitirilememiştir. Torunu Mehmet Hasib tarafından tamamlanmıştır. Sonraları onarıma muhtaç duruma düşen cami bir müddet kapalı kalmış 1899'da halkın yardımıyla onararak ibadete açılmıştır. Cami 1937 – 1945 yılları süvari alayının sevkıyat deposu olarak kullanılmıştır. Bu sırada sadece batı tarafındaki son cemaat mahalli ibadete açık bırakılmıştır. Cami önündeki mezarlık düzenlenerek bir bölümü park haline getirilmiştir. Caminin son cemaat mahalli 1983 yılında kapatılarak kapalı alan haline getirilmiştir. Ancak 2009 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce esaslı bir onarım geçiren caminin minaresi de yıkılarak aslına uygun bir şekilde yeniden yapılmıştır. Daha önce kapatılmış olan son cemaat mahalli tekrar açılmış ve sundurmalar aslına uygun hale getirilmiştir. Caminin avlusuna da bir hayırsever vatandaş tarafından güzel bir şadırvan yapılmıştır.

TEKKE VE MEDRESELER

Hayrabolu Trakya'nın ortasında olması nedeniyle Osmanlı döneminde ordunun savaş hazırlıklarını yaptığı, toplandığı en önemli bölgelerden biridir. Bu nedenle Anadolu'dan gelen değişik insan toplulukları buralarda toplanmışlardır. Değişik görüşlere sahip olan bu toplulukların Şeyh ve Dervişleri değişik tekke ve dergahlar oluşturmuşlardır. Bir ara Edirne'de 2, Kırklareli'de 2 dergah varken Hayrabolu'da 14 dergah bulunmaktaydı. Bugün bu dergahlardan sadece Sarban-ı Ahmed Dergahının türbe kısmı kalmıştır.

Sarban-ı Ahmed, Melami Tarikatının lideridir. Kununi zamanında Osmanlı ordularının deve kollarının komutanı iken, Bağdat Seferi'nden sonra gelip Hayrabolu'ya yerleşmiştir. Şiir ve edebiyatla uğraşmıştır, bir divanı Üsküdar Selim Ağa Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

SONUÇ

Hayrabolu civarındaki bazı höyüklerde gerekli incelemeler yapıp, tarihi eser bulunabilecek yerlerde kazılar yapılmalıdır. Osmanlı döneminden kalma mevcut tarihi eserler aslına uygun olarak onarılmalı ve korunmalıdır. Hacılar köprüsünün yanına yeni köprü yapılmış olmasına rağmen bu eski köprü onarılarak korunmalıdır. Toprak altında bulunan Hayrabolu köprüsü çıkarılarak restore edilmeli ve tarihi eser olarak korunmalıdır. Rüstem Paşa Hamamı restore edilmeli ve koruma altına alınmalıdır.

KAYNAKLAR

Meydan Larousse
İnternet
Hayrabolu Müftülüğü
Şerif BAYSALAN : Hayrabolu Belgeseli
Şerif BAYSALAN : Gelmişi, geçmişi, Bugünüyle Hayrabolu

HAYRABOLU' NUN KURULUŞ EFSANESİ

Şenol ERDEN

Hayrabolu Belediyesi, İlyas Mah. Vali Ayhan Çevik Cad.

No: 17/1 59400 HAYRABOLU

Tel: 0 542 550 66 33

e-posta: senolerdenn@hotmail.com

ÖZET

Söylence ya da Efsane yıllarca gerçekten olmuş gibi kuşaktan kuşağa aktarılan öyküler bütünüdür. Söylencelerde anlatılan olaylar bazen gerçeküstü olabilir; ama çoğunlukla gerçek olaylara ve gerçekten yaşamış kişilere dayanır. Bu öykülerin çoğu kahramanca işler yapmış kişilerle ilgilidir. Eski Yunanlı şair Homeros, İlyada ve Odyssea adlı destanlarında krallara ve kahramanlara ilişkin söylencelerden yararlanmıştır. Kral Arthur ve şövalyeleriyle ilgili birçok öykünün kaynağı söylencelerdir. Gerçek bir kişinin yaşamına dayanan Köroğlu adlı halk öyküsü de çeşitli söylencelere karışmıştır. Söylenceler bir bölge ya da halkın kültüründe önemli yer tutar bunun yanı sıra mitolojiyle de yakından ilişkilidir. İnsanlar; yaşadığı coğrafyaya ait önemli gördükleri kişileri, nesneleri ve mekanları kutsallaştırırlar ve sırrını çözemedikleri konuları çeşitli biçimlerde yorumlarlar. Bunlara, yaşanmış bazı olayları da katıp nesilden nesile aktarırlar. Kutsallaştırma, yorumlama ve aktarmaların pek çoğu sözlü olarak yayılır. Bu, sonuçta bir sözlü kültür oluşturur. Efsaneler, insan ile insanı, insan ile coğrafyayı, insan ile diğer varlıkları, insan ile maneviyatı bir birine gönül bağı ile bağlayan unsurlardır. Efsanelerin konuları çoğunlukla çocuk, genç ve orta yaşlıların eğitimi ile ilgilidir. Güzel ahlâklı olmanın faydalarını ve nasıl güzel ahlâklı olunacağını işlemektedir. Onlar hilenin, düzenbazlığın, nankörlüğün, cimriliğin, kötülüğünü; dürüstlüğü, sağlam karakterli olmanın ve cömertliğin güzelliklerini en iyi bir biçimde anlatmıştır. Efsaneler Kültürel yaşamın işaretidir. Hayrabolu'nun doğuşunun anlatıldığı aşağıdaki efsane, Tekirdağ Valiliğince 2008 yılında katıldığı "Ninemden Masallar Yarışmasında" Efsane dalında 2. lik ödülü kazanmıştır.

DÖNER KAYA

Her şehrin, kentin bir kuruluş hikayesi vardır, kimine göre rivayet, kimine göre gerçektir. Efsaneler, kulaktan kulağa duyularak insanlara, toplumlara ulaşır. Bazen de bire bin katılarak ballandıra ballandıra anlatılır. Hayrabolu'nun kuruluş efsanesi de böyledir işte.

Hayrabolu'nun geçmişine bakıldığında her bir yönü büyük ormanlık alanlarla kaplıydı. Yörenin ilk yerleşim sahipleri Trak'lardı. M.Ö. 4000-1200 yılları arasında Orta Asya'dan Trakya'ya, Anadolu ve Rusya üzerinden iki kol halinde gelenlerin bir kolu Balkan Yarımadasına yerleşmiş ve güçlü bir egemenlik kurmuşlardı. Hayrabolu'nun ilk kuruluşu da bu yıllara rastlar.

Yörede hayvancılık en büyük geçim kaynakları arasında yer alır ve bu nedenle büyük sürüleri vardı. Hayrabolu ovasının sulak bir yapısı, envai çeşit otları barındıran zengin flora bitkisi, hayvanların lezzetini artırır, sütünü lezzetlendirirmiş.

Bir gün yöreye gelen kabilelerden bir çoban koyun sürüsünü kaybetmiş, Susuzmüsellim bölgesine kadar olan ormanlık alanda koyunlarını aramış. Ormanda öyle bir ormanmış ki, güneş ışınlarını ağaçlardaki yaprakların arasından geçip orman içerisine ışıklarını geçiremiyormuş. Aramaktan yorgun ve bitap düşen çoban böğürtlen

tarlasını andıran bir yere soluklanmak için oturup yanı başında akan kaynaktan buz gibi suyunu içmiş. Yanı başındaki böğürtlenlere bakmış, hepside iri ve koyu kırmızı renkte... Bir avuç toplamış ve biraz ötede olan bir kayanın üzerine oturmuş. Yemişlerini yerken birden kayanın döndüğünü fark edip şaşırılmış ve korkmuş. Yüzü kireç gibi olmuş. Kalkmış ve çadırlarının konuşlandığı yere doğru koşmaya başlamış, koşmuş, koşmuş. Onun büyük bir hışımla çadırlarının arasından koşarak liderlerinin çadırının önüne gittiğini gören insanlar da, çadırlarından çıkarak ne oluyor diye meraklanıvermişler, çadırın önüne toplanmışlar. Liderleri çadırın önüne çıkarak,” Çoban nedir bu halin, yüzün kireç gibi, kavga mı ettin? “ demiş. Çoban; ”Koyunlarımın hepsini ormanda kaybettim efendim. Saatlerdir arıyorum, onlarca koyunumu bulamadım. Sonra ortasından su akan vadiye benzer bir alanda yemişler vardı. Acıkmıştım, bir avuç topladım. Onları yerken de orada bulunan kayanın üzerine oturdum. Ama oturur oturmaz kaya birden hareket etti ve döndü. Çok şaşırdım. Kaybolan sürümü dahi unuttum. Liderimiz olarak bunu size anlatmak için koşarak geldim. Telaşım ondandır” demiş.

Çobanın anlattıklarını dinledikten sonra olayın geçtiği yere gitmek için yola çıkmış. Uzun ve meraklı bir yürüyüşün ardından çoban ve beraberindekiler kayanın yanına gelmişler. Herkes hayretle kayaya bakıyormuş. Nasıl olur da kaya dönermiş! Çoban döndüğü kuzey yönünü beraberindekilere göstermiş. Kuzey istikametinde yüksekçe bir tepe varmış. Kaya, neden çobanın yönünü kuzeye döndürmüştü. Kalabalık meraklanmaya başlamıştı. Liderleri,” Haydi şuraya çıkıp bakalım” demiş.

Hep birlikte o yüksek tepeye doğru yürümeye başlamışlar. Tepeye çıktıklarında ise kendilerini çok büyük bir sürpriz bekliyormuş. Çobanın kaybettiği ve günlerdir aradığı koyun sürüsü öyle geniş ve etrafı açık bir alanda yonca tarlaları içerisinde otluyor, bir kısmı da kuzeyden esen rüzgara karşı yattıkları yerden geniş getiriyormuş. Çoban, koyun sürüsüne kavuştuğuna çok sevinmiş.

Bu geniş alanı gören ve çadırdaki yaşayan ahali, liderlerinin önderliğinde yaşadıkları çadırdan, bu alana yerleşme kararı alarak, buraya yerleşmişler. Etrafı sularla çevrili, ziraat yapmaya elverişli ovası, envai çeşit otlarla kaplı bu alanda uzun yıllar hayvancılık yapmışlar.

Yörede yaşayanlar, koyun ve ineklerini Gelindere ve Susuzmüsellim sınırlarına kadar olan geniş ormanlık alanda defalarca kaybettiler.

Ama koyunların bulunduğu yer şimdiki Hayrabolu’nun ilk yerleşim yeri idi. Dönen kayanın bulunduğu çatak ise bugün Kahya Mahallesi mezarlıklar bölgesinde “Döner Kaya” adı verilen yerd. Bugün ise hala bazı insanlar Hayrabolu’nun kuruluşuna vesile olan, efsaneye konu olan “Döner kayayı” ziyaret ederler. Efsaneyi bilen bazı kimseler ise kayanın üzerine çıktıklarında, kayanın kendilerini döndürdüğünü iddia etmektedirler.

Kayanın kendisi bugün toprak altında kalmış olmasına rağmen, batıl inancı olan kişilerin nadir de olsa döner kayayı ziyaret edip adaklarda bulunulduğu görülmektedir.

Rüzgarı oldukça bol olan, bazı dönemlerde rüzgarlı şehir anlamına gelen adlarla da anılan Hayrabolu'da yerleşik yaşama geçilmesinin en büyük efsanesi de, günümüze kadar dilden dile anlatılarak gelmiştir. .

Elbette bu efsane olayları yaşayarak anlatan büyüklerimizin hayata veda etmesiyle her geçen gün unutulmaya yüz tutmuş durumda olsa bile, yazılı kaynaklar yoluyla bundan sonraki kuşaklara ve gelecek yüzyıllara eksiksiz olarak aktarılacağı inancındayım.

KAYNAKLAR

Baysalan, Ş., 2005 Gelmiş, Geçmiş, Bugünüyle Hayrabolu.

İRTEM TARIM MAKİNALARI SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ

İRTEM TARIM MAKİNALARI

Tekirdağ Caddesi No: 98 Hayrabolu-Tekirdağ

Tel: 0282 315 69 00

e-posta: irtem@irtem.com.tr

İrtem 1967 yılında Tekirdağ' ın Hayrabolu ilçesinde faaliyete başlamıştır. Kurulduğu tarihten itibaren öncelikle ekim makineleri konusunda lider üreticiler arasında yerini almıştır.

1997 yılından itibaren Bilgisayar Destekli Tasarım (CAD) ve Bilgisayar Destekli Üretim (CAM) tezgahları ile kaliteli ve seri üretim anlayışını benimsemiştir ve üretimini her geçen gün geliştirmektedir.

İrtem' de kullanılan bilgisayar kontrollü sistemler sayesinde:

- Yüksek kaliteli makinalar daha hızlı üretilmektedir.
- Seri üretim geliştirilmektedir.
- İş esnasında zaman kayıpları azalmaktadır.
- Prosesler sürekli kontrol altında olabilmektedir.

İrtem ürünlerinde standartizasyon sağlamak, verimliliği arttırmak ve maliyetleri düşürmek amacıyla 2006 yılında micro-ERP sistemini devreye almıştır.

İrtem çalışan sayısı bugün itibariyle 122' dir. Üretim 9000 m² kapalı alanda gerçekleşmektedir ve 9000 m² yeni fabrika binası inşaatı devam etmektedir. İrtem' in üretim alan bilgileri aşağıdaki gibidir.

Toplam alan:	18.000 m ²
Üretim alan:	9.000 m ²
Yönetim binası:	1.500 m ²

ÜRÜNLER

PNÖMATİK HASSAS EKİM MAKİNASI

Pnömatik (havalı) hassas ekim makinesi sıraya ekilebilen tohumları büyük bir hassasiyetle ekebilen modern bir tarım makinasıdır. İki ana üretim tipi vardır. Bunlar:

Şaftlı tip: Hareketler şaft mekanizması ile makina geneline aktarılır. 4, 6, 8, 10 sıralı olarak üretilebilirler.

Zincirli tip: Hareketler zincir mekanizması ile makina geneline aktarılır. 4, 6, 8, 10 sıralı olarak üretilebilirler.

Bu iki tipin farklı alt kategorileri mevcuttur:

Teleskopik versiyon: Makinenin sağ dış ve sol dış ünitelerinin piston yardımı ile açılıp kapanmasını sağlayan sistemdir. Yol durumunda nakliye genişliğini azaltmak için tasarlanmıştır. Bu sayede tarlaya nakli daha kolay ve güvenlidir. Bu tip makineler 6 Sıralı gübrelili ve gübresiz olarak imal edilmektedir.

Soğan versiyonu: Soğan Ekim Makinasında sıra arası 26-28 cm olarak ayarlanmıştır. Soğan Ekim Makinası 6, 8, 10 Sıralı gübrelili ve gübresiz olarak imal edilmektedir.

Şeker pancarı versiyonu: Pancar Ekim Makinasında sıra arası 45 cm olarak ayarlanmıştır. 5, 6 Sıralı gübrelili ve gübresiz olarak imal edilmektedir.

ÜNİVERSAL EKİM MAKİNASI

Yaylı balta ayaklı: Yaylı balta ayaklı makinalarda sıra arası mesafe 130 mm' dir. Bu tip makinalar da 15, 17, 19, 21, 23, 27 ve 31 sıralı gübrelili ve gübresiz olarak imal edilmektedir.

Uçtan yaylı balta ayaklı: Yapı olarak lama üzerine bağlanmış, ayak saclarına perçin yardımıyla dökümlerin bağlanması ile oluşan ayaklardır. Bu tip ayaklarda eşit ekim derinliği ayarlamak mümkündür. Sıra arası mesafe 125 mm' dir. Bu tip makinalar 16, 18, 20, 22, 24, 28, 32 sıralı gübreli ve gübresiz olarak imal edilmektedir

Çift diskli: Bu tip makinalar 15, 17, 19, 21, 23, 27, 31 sıralı gübreli ve gübresiz olarak imalat edilmektedir.

Tek diskli: Bu tip makinalar 15, 17, 19, 21, 23, 27, 31 sıralı gübreli ve gübresiz olarak imalat edilmektedir.

GÜBRE SERPME MAKİNALARI

Gübre serpme makinaları iki tipte imal edilmektedir.

Hidrolik tip:

FS 600, FS 1000, FS 1200, FS 1500 modelleri bulunmaktadır

Çekilir tip:

FS 2500, FS 3000 modelleri bulunmaktadır.

Gübre serpme makinalarının her iki yanında döner diskli mekanizmalar vardır. Makinaların hidrolik sistemi traktör kuyruk milinden tahrik almaktadır.

OTOMATİK TAMBURLU SULAMA MAKİNASI

- Otomatik tamburlu sulama sistemleri 90 mm ve 110 mm çaplı olabilmektedir.
- Ana makine, polietilen hortum, su türbini, şanzıman, elektronik kontrol ünitesi ve şasi birimlerinden oluşmaktadır.

- Kanat veya tabanca arabası takılabilir.
- Makina üzerindeki pili şarj edebilen güneş paneli ile gece yapılan sulamalarda elektronik kontrol ünitesinin çalışması için gerekli enerji sağlanmış olur.,

- Aşınma ve korozyona önlem olarak tüm suyla temas eden parçalar galvaniz kaplanmıştır.
- Hortumun sarılı olduğu makara dönebilir. Bu sayede makinayı hareket ettirmeden hortumların yönü değiştirilebilir.

İRTEM' DE TEKNOLOJİ

MAKİNA PARKI

- LASER kesim ve sac işleme merkezi.
- CNC bükme makinaları.
- NC giyotin makas.
- Boya fırını.
- Kumlama ünitesi.
- CNC freze ve tornalar.

YAZILIMLAR

- Solid Works
- Solid CAM
- Cosmos Works
- MICRO ERP 9000 Üretim yönetim sistemi

KAPASİTE

Fabrikaların yıllık kapasite değerleri aşağıdaki gibidir;

Pnömatik Hassas Ekim Makinası:	1050 Adet / Yıl
Üniversal Ekim Makinası:	1075 Adet / Yıl
Gübre Serpme Makinası:	1150 Adet / Yıl
Otomatik Tanburlu Sulama Makinası:	275 Adet / Yıl

KURT MÜHENDİSLİK MAKİNA VE DAHİLİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ

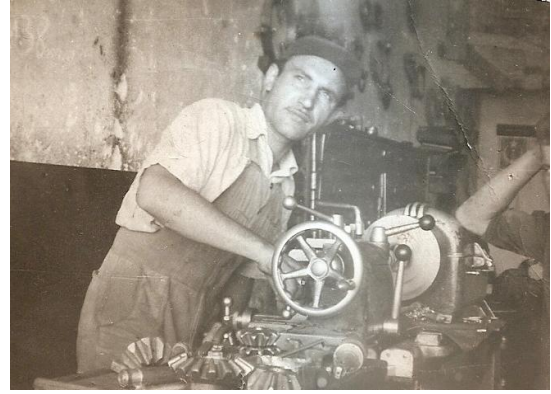
Ramazan Kemal KURT

Alpullu Çevreyolu Üzeri Hayrabolu-Tekirdağ

Tel: 0282 316 66 66

e-posta: kemalkurt@kurttarim.com

1963 yılında Tekirdağ' ın Hayrabolu ilçesinde Sayın Hasan Basri KURT tarafından kurulan işletmemiz, ilçemizde bulunan Sebze Pazarında küçük bir torna atölyesi olarak, zirai alet ve ekipmanlarının tamiri ile işe başlamıştır.

1965'li yıllarda Hayrabolu'nun ilk Elektrik Şebekesi için çalışmalara başlamış ve Elektrik direklerinin imalatı yapılmıştır.

1970' li yıllara kadar muhtelif tarım arabaları (römork vb.) imalatı yapmış, 1980 yılında ise Hayrabolu Küçük Sanayi Sitesi'nde 240m² atölyeye taşınmış ve yöresel ihtiyaca göre Kazayağı, Ayçiçek Ekim Mibzeri, Buğday Ekim Mibzeri, Biçerdöverler için Ayçiçek Hasat Tertibatı imalatı yapmıştır.

1993 yılında kurumsallaşma kararı alınmış ve 2. kuşak olarak, H.Yılmaz KURT ve R.Kemal KURT şirketleşerek Kurt Mühendislik Makina ve Dahili Ticaret Limited Şirketi 'ni kurmuşlardır. Firmamız 2000 yılında 10.500 m² açık 2.500 m² kapalı alandan oluşan yeni tesisine taşınmıştır. 2005 yılında H.Yılmaz KURT' un vefatından sonra, R.Kemal KURT yönetiminde faaliyetlerine devam etmektedir.

2008 yılında inşası tamamlanan yeni üretim tesisimizle birlikte, kapalı üretim alanımız 5.000 m²' ye ulaşmış olup, 1 mühendis, 8 tekniker ve toplam 38 çalışanıyla faaliyetlerini sürdürmektedir.

Kurulduğu günden bu yana, kalite ve dürüstlük ilkesinden ödün vermeyen ve halen, müşteri memnuniyetini en ön planda tutan bir firma sıfatıyla, yerli ve yabancı çiftçimizin ihtiyaçları doğrultusunda, üretim ve ticaret hayatına devam etmekte ve gelecekte de bunu sürdürmeye kararlılık göstermektedir. Bu amaçla, 21. yy. teknolojisine uygun olan, iş başarısı yüksek ve verimi en iyi yönde etkileyecek ekim ve toprak işleme makinelerinin üretimini gerçekleştirmektedir. Ayrıca, firma bünyesinde standart ürün gruplarının dışında, çiftçilerimizin ihtiyaçları doğrultusunda, özel tarım makinesi üretimi de yapılmaktadır.

Türkiye'de kullanılan Bilgisayar Destekli Tasarım (CAD) ve Bilgisayar Destekli Üretim (CAM) tezgâhları ile kaliteli ve seri üretime geçmiş, Lazer saç işleme makinası ile üretim kalitesini ve hızını en üst seviyeye taşıyarak bu son teknolojileri ürettiği makinelerinde uygulayarak CE, ISO 9001, HYB ve TSE Sertifikalarıyla da yalnız yurt içinde değil, üretiminin %60'lık kısmını 8 ülkeye ihraç etmekle kalitesini yurt dışında da kanıtlayarak önemli bir pazara sahip durumdadır.

Sosyal Sorumluluk kapsamında, 2005 yılında vefat eden şirket ortaklarımızdan Hasan Yılmaz KURT anısına, aynı yıl inşası süren bir ilköğretim okuluna KURT Mühendislik olarak katkılarımızdan ötürü, merhum "Hasan Yılmaz KURT İlköğretim Okulu" adı verilmiş olup, 2006 yılı Aralık ayında eğitim - öğretime başlamıştır.

Dünyamız, ülkemiz, toplumumuz, müşterilerimiz ve çalışanlarımız için değer yaratan bir kuruluş olmak ve çalışanlarımızın güvenlik ve kişisel gelişiminin ön planda olduğu bir çalışma ortamı sağlamak temel misyonumuzdur.

Bizi bu misyona ulaştıracak vizyonumuz; ilerleyen teknolojiyi yakalayarak, çiftçimizin iş verim gücünü arttırıp, piyasaya daha kaliteli ürünler sunmaktır.

Firmamızın Hedefleri:

- Sektörümüzde imalat ve hizmet anlayışında ve uygulamalarında örnek, pazarını sürekli geliştiren kuruluşlar arasında yer almak,
- İnsan kaynaklarının yaratıcılığını en iyi şekilde değerlendirerek taklit eden değil taklit edilen tarım makinaları imal etmek,
- Tarımda kalkınmanın lokomotifi olmak,
- Uluslararası pazarda rekabet gücümüzü arttırmak,
- Verimliliğimizi önemli oranda arttırmak,
- Maliyetlerimizi azaltmak ve fiyatlarımıza yansıtmak,
- Müşteri memnuniyetini üst seviyede karşılamak, tedarikçilerimiz ve çalışanlarımız ile daha güvenli yarınlara emin adımlarla yürümek,
- Rakiplerimizden her zaman bir adım önde olmak amacıyla, müşterilerimiz için hiçbir fedakarlıktan kaçınmamak,
- Toplam kalite yolculuğunda yürümek,
- CE işareti taşıması gerekli ürün proseslerinde Kalite Yönetim Sistem gereksinimlerini karşılamak,
- Yeni imaj sağlamak,
- Dünya markası olmak.

**BÜLENT KARDEŞLER TARIM MAKİNALARI SANAYİ VE TİCARET
LİMİTED ŞİRKETİ**

Hüseyin BÜLENT

Küçük Sanayi Sitesi 5. Blok No:1 Hayrabolu

Tel: 0282 315 35 86

e-mail: bulent_kardesler@hotmail.com

Bülent Kardeşler Tarım Makinaları 1982 yılında Küçük Sanayi Sitesinde aile işletmesi olarak kurulmuştur. Değişen zamanlara ve değişen şartlara uyum göstererek tarım makinaları tamiri ve imalatı yapmıştır. Fakat artan talepler doğrultusunda 2006 yılında şirketleşerek kurumsallaşmaya başlamıştır.

Hüseyin - Hüsnü BÜLENT

Benim özellikle vurgulamak istediğim konu şu anda yetiştiremeyeceğimiz talepler almakta olduğumuzdur. Çalıştıkça bize yönelik üretim talepleri de artmaktadır. Biz değiştikçe ve geliştikçe küçük sanayi sitesinde olamayacağımızı anladık. Burada küçük sanayi sitesinde çalışan arkadaşlarım adına da konuşuyorum. Küçük olamam büyümek istiyorum diyen arkadaşlarımla birlikte küçük sanayi sitesinin hepimize küçük geldiğinin farkındayız. Küçük Sanayi Sitesindeki imalat yapan firmalar artıkça küçük sanayi sitesi bize dar gelmeye başladı.

Oda Başkanımıla birlikte ORTKA şirketimizin kurulmasında emeği geçen Sayın Belediye Başkanımız Hasan İRTEM'e de çok teşekkür ediyorum. Hepimiz az olsun benim olsun değil, çok olsun hepimizin olsun mantığını paylaşmaya başladık.

Biz Bülent Kardeşler olarak üretim şeklimizi değiştirdik. Çiftçilerimizden ve müşterilerimizden gelen taleplere göre daha farklı makinalar üretmeye başladık. Ama yolun başındayız. Bir şansımız var ki sektörde iki büyük firmamız var (İrtem Tarım Makinaları ve Kurt Tarım Makinaları). Küçük Sanayi Sitesinde İrtem Tarım Makinaları ve Kurt Tarım Makinalarının dışındaki 7-8 firma alarm veriyor. Bizim topluca buradan çıkmamız gerekiyor. Bu konuda Yerel yönetim ve siyasilerimizden destek bekliyoruz. Nasıl Küçük Sanayi Sitesi 1982 yılında açılmış ve küçük yerlerde imalat yapan bütün firmalar bir yere toplanmışsa, bugün da bizler aynı mantıkla yeni bir yerde toplanmak istiyoruz. Bugün o ilk yapılan hamle ile ortaya çıkan Hayrabolu'da tarım makinaları imalatı amacına ulaşmıştır. Ülkemizde ve dünyada belirli bir yerdedir.

İlk kuruluş aşamasında 2-3 imalathane 80m² alanda bulunurken, şu anda 400m² açık alanda 400m² kapalı alanda hepimiz hizmet vermekteyiz. Aslında bu başka bir durumun işaretidir. Sanayi sitesinde yeni iş kuracaklara maalesef imkan yok, çünkü

küçük esnaf kiralayacak dükkan bulamıyor. Sebebi ise yeterli ekonomik büyüklüğe ulaşmış firmalar Küçük Sanayi Sitesinden dışarıya çıkmadığı için küçük firmalar yer bulamamaktadır. Bu durum bence üzerinde durulması gereken en önemli konudur.

Özellikle vurgulamak istiyorum, her zaman büyük olmak istiyoruz ve destek bekliyoruz. Bizim firmamızla aynı ölçeğe sahip arkadaşlarım adına da teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

HAYRABOLU VE ORTKA KURULUŞU

Fehmi ALTAYOĞLU

Hayrabolu Ticaret ve Sanayi Odası, Hayrabolu-Tekirdağ

Tel: 0282 315 11 49

e-posta: fehmialtayoglu@hotmail.com

Hayrabolu iklimi ve coğrafi özellikleri sebebiyle tarımsal üretimin geliştiği ve bunun paralelinde de tarımsal üretime yönelik sanayinin Trakya’ da ön plana çıktığı lider konumda bulunan bir ilçedir. Özellikle tarım makinaları sektörü ön planda bulunup, günümüz teknolojisi kullanılarak yapılan üretim ile ülkemizin birçok bölgesine ve Avrupa’ya özellikle de Balkan ülkelerine ihracat yapan işletmelerimiz bulunmaktadır.

İhracat yapan işletmelerimiz olmakla birlikte bu sayının yeterli olmadığı ve daha çok işletmemizin ihracat yapması gerektiği konusu Hayrabolu ticaret ve sanayi odası yönetimi olarak bizleri düşündürmüş ve çalışmalarımız sürekli bu yönde ilerlemiştir.

2005 yılında yapılan seçimler ile göreve geldiğimizde yönetim olarak hassasiyetle üzerinde durduğumuz husus, dünya’daki yeni rekabet analizlerinin kümelenme modeli yönünde sonuçlar ortaya koyduğu ve bu doğrultuda KOBİ’ lerimiz ile toplantılar yapılarak bilinçlendirmenin gerektiği yönündeydi.

Bu düşünceler ile KOSGEB’ ten destek alınarak işletmelerimize eğitim programları düzenlenerek ilk adımlar atılmış ve daha önce KOSGEB’ in ne olduğunu bile bilmeyen işletmelerimiz KOSGEB veri tabanına kayıt edilmiştir.

Yapılan çalışmalarla işletmelerimizin yeniliklere ve değişim fikirlerine yönlendirilmesi akabinde dönemin KOSGEB başkanı Sayın Erkan GÜRKAN’ ın katılımı ile işletmelerde kümelenme, ortaklık kültürü ve güç birliği konulu panelimiz düzenlenmiştir.

Düzenlediğimiz bu panelin akabinde şu anda KOSGEB başkan vekili olan ve o dönemde İstanbul iktisadi işletme geliştirme merkez müdürlüğü görevinde bulunan Sayın Mustafa KAPLAN’ ın katılımları ile çeşitli toplantılar yapılmıştır. Bu toplantılar neticesinde Türkiye ve Avrupa’daki rekabet şartlarımızı güçlendirmek için

işletmelerimizin eksiklikleri tespit edilmiştir. Toplantılarımız ve çalışmalarımız sonucunda işletmelerimizin Avrupa’ ya açılımı ve rekabet edebilme kapasitesini arttırabilmek amacıyla Hayrabolu ORTKA’ nın kurulmasına karar verilmiştir. Yapılan araştırmalar ve toplantılar sonucunda tarım makinaları imalatçılarının en büyük eksiğinin saç işleme merkezi olduğu tespit edilmiştir. Kuruluş aşamasında yapılan fizibilite çalışmalarında ORTKA’ nın maliyetinin 1 milyon TL civarında olduğu tespit edilmiştir.

Tarımın ve tarımsal sanayi üretiminin böylesine gelişmiş olduğu ilçemizde her işletme aynı seviyede olmadığı için ve ortaklık kültürünü geliştirmek, Hayrabolu tarım makinalarını marka haline getirebilme düşüncesiyle ilçemizde faaliyet gösteren tarım makinası imalatçıları ile KOSGEB’ in KOBİ’ lere sağladığı destekler kapsamında “ortak kullanım amaçlı makina – teçhizat desteği” doğrultusunda ortak bir işletme kurulması fikri ile çalışmalara başlanmıştır.

Hayrabolu Ticaret ve Sanayi Odası çatısı altında yapılan toplantılar sonuç vermiş ve KOSGEB destekleri kapsamında 11 işletmemiz bir araya gelerek tarım makinaları sektöründe bir ilki gerçekleştirmiş ve Türkiye’nin ilk tarım makinaları imalatçıları ortaklığında Hayrabolu ORTKA Tarım Makinaları Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi 25 Ağustos 2008 tarihinde kurulmuştur.

Hayrabolu ORTKA Tarım Makinalarının kuruluşu ile birlikte ortak kullanım amaçlı makina – teçhizat desteğinin sıfır faizli - 48 ay vadeli – ilk yılı ödemesiz 500.000,00.-TL’ lik kredisinden faydalanmak için ilk adım olarak işletme kosgeb veri tabanına kayıt edilmiş ve arkasından da KOSGEB Tekirdağ işletme geliştirme merkez müdürlüğüne başvuru yapılarak olumlu sonuç alınmıştır.

Şirket ortaklarının da günümüz ekonomik şartları ve ekonomik kriz ortamında elini taşın altına koyması ile işletmemize CNC lazer kesim tezgahı için gerekli girişimler yapılmış ve akabinde Avrupa birliği hibe programı çerçevesinde CNC abkant

pres makinası alımı gerçekleştirilerek, şirketimizin kısa süre içinde kazanımları ve yine ortaklarımızın desteği ile 100 bin TL' lik CNC giyotin tezgahı alınmıştır. Bu tezgahlar satın alınmadan önce teşvik belgesi alınarak KDV istisnasından yararlanılmış buda yeni kurulan ORTKA işletmesine sermaye gücü kazandırmıştır.

KURULUŞUMUZUN AMACI

Hayraboluda yaklaşık olarak 50-60 yıldan beri profesyonel anlamda tarım makinaları üretimi yapılmaktadır. İlçemizde mevcut olan küçük sanayi sitemizde ufaklı büyüklü birçok tarım makinaları imal eden işletmelerimiz faaliyetlerini sürdürmektedir.

Her sektörde olduğu gibi tarım makinaları sektöründe de yurt dışına ihracatı olan en son teknoloji ile üretim yapan imalatçılarımız olduğu gibi daha ufak çapta kalan fakat üretimi kaliteli ama sıçrama yapamamış işletmelerimizde bulunmaktadır.

Günümüz ekonomik şartlarında imalatımızı daha ileri seviyelere taşımak, bir işletmenin kendi imkanları ile almakta zorlanacağı hatta imkansız gibi görünen makinelerin alımını kolaylaştırmak ve üretimde bir çok işletme sahibimizin fikirlerinden, tecrübelerinden yararlanmak adına kurduğumuz Hayrabolu ORTKA Tarım Makinaları kuruluşundan kısa bir süre geçmiş olmasına rağmen düşüncelerimiz doğrultusunda ilerlemektedir.

KOSGEB' in "ortak kullanım amaçlı makina – teçhizat desteği" kapsamında ilk beş yıl işletme içine ortak alınamaması göz önünde bulundurularak şu anda mevcut 11 ortak ile işletme devam ettirilerek beş yıllık sürenin dolumunda yeni ortaklara ve fikirlere açık olunacaktır.

Şu anda işletmemiz elindeki CNC lazer kesim tezgahı - CNC abkant pres ve CNC abkant giyotin makas ile sadece kesme – delme ve bükme işlemlerini gerçekleştirmekte fakat önümüzdeki kısa süreçte makina imalatına geçilmesi düşünülmektedir.

Hayrabolu ORTKA Çalışma Prensibimiz

Ortak hareket etme kültürü bizlere başlangıç için çok şey kazandırmıştır. Şöyleki kurulan bu işletmemizde alınan makinalar 1 milyon TL gibi bir rakamın üzerinde maliyet oluşturmaktadır. Ortaklarımız arasında bir işletme dışında bu maliyeti kaldıracak başka bir işletme bulunmamaktadır.

Yapılan girişim ile bu kadar maliyetli bir işletmenin kuruluş ve işletim riski 11 işletmeye paylaştırılmış ve tek işletmenin sahip olamayacağı makinalara sahip olunmuştur.

İşletmemizde hizmetimiz hem ortaklara hem de dışarıdan gelen müşterilere şartlara göre 24 saat aralıksız sürmektedir.

Ortaklarımızın işleri yapılırken % 15 oranında indirim imkanı sağlanma kararı alınmıştır. Yapılan 1 milyon TL' yi aşkın yatırımda maliyetin 500.000 TL' si ortaklar tarafından ekonomik krize rağmen ödenmiş, kalan 500.000 TL civarındaki KOSGEB kredisi ise üç yıl içinde ödenecektir. Bu 500.000 TL' nin; 1.yıl ödemesiz - 2.yıl 100.000 TL' si – 3.yıl 150.000 TL' si – 4.yıl 250.000 TL' si ödenecektir.

Hayrabolu ORTKA' nın kuruluşu ile tanıtım ve reklam gibi çok önemli konuları da önümüze gelmiştir.

Hayrabolu ticaret ve sanayi odası çatısı altında başlayan çalışmalar yine odamız tarafından devam ettirilmiş ve Trakya' da yapılan oda–borsa bölge toplantılarında gündeme getirilerek anlatılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmaların akabinde internet sitesi kurulmuş, broşürler hazırlanmış ve yine oda borsalarımızın bünyesinde bulunan üyelerine tanıtıcı broşürleri gönderilmiş ve Hayrabolu Ticaret ve Sanayi Odasının katıldığı bazı fuarlarda yine broşür ve kitapçıklar dağıtılarak reklam çalışmaları yürütülmüştür

Yapılan çalışmalar ile ORTKA' mız günden güne bilinir ve güvenilir bir firma olma yolunda ilerlemiş ve ilerlemektedir.

ORTKA' nın mevcut yönetiminde, 2 ortağımız imza yetkili şirket müdürü olarak atanmıştır. Ortaklar kurulumuzun kararı ile atanan şirket müdürlerimiz yaptıkları işler karşılığında herhangi bir ücret almamaktadırlar. Görev yapan müdürlerimizin yanında yine ortaklarımızdan bir muhasip üye sürekli olarak muhasebe kayıtlarımızı kontrol ve takip etmek üzere atanmıştır. Hayrabolu ORTKA olarak yapılan işlerin takibi, hesapların kontrolü ve üretim hakkında hem şirket müdürlerimiz hem muhasip üyemiz hem de şirket elemanlarından bilgiler alınmak üzere 2 haftada bir tüm ortaklarımızın katılımı ile olağan toplantılarımız düzenli bir şekilde sürdürülmektedir. Şirket ortaklarımızın yönetsel açıdan düşündüğü ve hayata geçirmek istediği önemli konulardan biride şirketi profesyonel anlamda idare edebilecek bir şirket müdürü atanmasıdır.

Profesyonel anlamda hareket eden, çalışmaları yönlendiren bir şirket müdürü ile kurumsal kimliğe geçişin çok daha olumlu sonuçlar vereceği tüm hissedarların ortak düşüncesidir.

ORTKA' nın Teknik ve Mali Açıdan Yararları

Hayrabolu ORTKA olarak kurulan sac işleme merkezimizin faaliyete geçmesi ile öncelikli olarak maliyetlerimiz minimum seviyelere indirildi.

Standart parçaların üretimi başlayarak çeşitlendirildi ve bunun yanında ara mamül montajı ciddi anlamda hız kazandı.

Daha önce dışarıda üretimini yaptırdığımız ara mamüllerin kalitesi artarak, maliyetler ve diğer olumsuz etkenlerle yaptıramadığımız ürünlerin tasarımları yapılmaya başlandı.

Hayrabolu ORTKA' nın kurulumu ile daha önce kişisel olarak hayal edemeyeceğimiz ürünler ile tanışmaya başlayarak mesleki anlamda tarım makinaları üreticisi olarak çok farklı kazanımlar ve fikirler edinmeye başladık.

Tüm bu çalışmaları yaparken bizler için en önemli güç KOSGEB Tekirdağ işletme geliştirme merkez müdürlüğü–Hayrabolu Belediyesi–Hayrabolu Kaymakamlığı ve Tekirdağ valiliği olmuştur.

Özellikle Tekirdağ eski valisi Sayın Aydın Nezih DOĞAN' ın katkılarının azımsanamayacak ölçüde olduğunu ifade etmek isterim.

Ortak hareket etme ve güç birliği ile Hayrabolu tarım makinaları üretimini Avrupa standartlarında gerçekleştirmek artık hayalin ötesine geçme aşamasına gelmiştir.

Bina tahsisi için Hayrabolu belediyesi ile görüşmelerimiz

HAYRABOLU ORTKA TARIM MAKİNALARI

HAYRABOLU ORTKA
SAC İŞLEME MERKEZİ

Teknolojinin metal ile buluştuğu adres

CNC Sistemi kontrol paneli

Lazer Kafa

Ana Ünite

Firesiz, hızlı ve ekonomik...
İnce ve kalın metal levhaları için en uygun lazer kesme sistemi

ORTKA
SAC İŞLEME MERKEZİ

Teknolojinin metal ile buluştuğu adres

LAZER KESİMİN AVANTAJLARI

- Parça imalatında kalıp maliyetini kaldırır.
- Prototip üretiminde hızlı ve ekonomik çözümler sağlar.
- Darba kısa zamanda çok farklı kesim işleri yapılabilir.
- Malzemeye temas olmadan yüksek hızda kesim yapılabilir.
- Kesim malzeme üzerinde no kaynakla değişimleri olmaksızın sağlanır.
- Çeşitli kesim yapılabilir.
- Enerji tüketimi uygundur.
- Pres kalıba göre minimum fire ile çalışabilir.
- Presle imalata göre sacda oluşan deformasyonun minimuma indirilmesi sağlanmaktadır.
- Sac üzerine yazı ve markalama yapılabilmesi sağlanır.
- Her türlü grafik, yazı, resim, sac üzerinde kesilebilir (Baklava sakları için özel hız teknolojisi ve enneklige sahiptir).
- Bulama akıllarının markalanabilmesi yapılabilir.

PROJELENDİRME VE MÜHENDİSLİK

Lazer Kesim Merkezi olarak uzman mühendis kadromuz ve tecrükemiz özel imalatlarınız için gerekli tüm teknik projelendirme hizmetlerini Solidworks 2009 Programı ile sizlere sunuyoruz.

**ÖNDER ÇİFTÇİ PROJESİ
HAYRABOLU ÖNDER ÇİFTÇİ DANIŞMANLIK DERNEĞİ**

Mehmet ÇIKRIKÇILI

Tekirdağ Cad. Kahya Mah. Baykal Pasajı Kat:2 No:10

Tel: 0282 315 65 75

e-posta: hayrabolu@onderciftci.com

GİRİŞ

Bağımsız bir çiftçi danışmanlık derneğinin yapısı şu şekildedir: Danışmanlık gruplarında tümüyle çiftçiler söz sahibidir. Dernekler gerekli hizmetlerin kendileri tarafından temin edildiği, tamamen bağımsız; gönüllülük, kendi kendine yardım, demokratiklik ve ekonomiklik prensiplerine dayanan tarımsal danışmanlık (müşavirlik) müesseseleridir. Danışmanlık grubu modeli, yapısı itibarıyla hiyerarşik bir düzene uyacak yapıda değildir. Devlet yayım sisteminde yukarıdan aşağıya olan yönetim biçimi bu sistemde bir tek düzlem üzerindedir.

Danışmanlık grupları modelinin başarısını etkileyen başlıca 5 ana etken vardır :

- a) Çiftçiler
- b) Danışmanlık grubu uzmanı (danışman)
- c) Bürokrasi (yasal statü)
- d) Devlet finansman desteği (Tarım Bakanlığı)
- e) Koordinatör kuruluşun teknik desteği (TZOB)

Danışmanlık Derneklerinin Yasal Statüsü:

Yapılan inceleme ve araştırmalar sonucu ülkemizde mevcut 5 örgütlenme modelinden en uygun statü Dernek Statüsü olarak görülmüştür. Kooperatif ve şirket statüleri, bünyelerinde ticaret ve kar amacı bulduğundan mümkün görülmemiştir. Çünkü bu organizasyonlarda belirli bir aidat sistemi mevcut olmayıp aylık ödemelere olanak vermemektedirler. Yasal statüde hedef grubun danışmanlık grupları vasıtasıyla kendi sağladığı hizmetlerde yönetimde söz sahibi olması, aldığı hizmet karşılığında belirli bir katkı payı ödemesi ve devlet desteğinin alınması ancak danışmanlık gruplarının yasal bir zemine oturtulması ile sağlanmaktadır. Aynı zamanda sürekli olan masraflara (aylara bölünmüş) aylık katılım yapılabilecek seviyede bir ödeme imkanı bırakmaktadır. Gerekli personelin istihdamına olanak tanımaktadır. Yasal statü gereği (dernek) tüm üyeler Danışmanlık Derneği Genel Kurulunu oluşturmaktadır. Yılda bir kez toplanan Genel Kurul Dernek Yönetim Kurulunu seçer.(3-5 üye)

Yönetim Kurulu Başkanı danışmanın kanuni olarak amiridir. Genel Kurulca alınan kararlar Yönetim Kurulunca hayata geçirilir ve uygulanır. Genel Kurulun ve Yönetim Kurulunun görev ve sorumlulukları dernek tüzüğünde açık olarak belirtilir.

Derneğin Bütçesi, Gelir ve Gider: 2 tür muhasebe tutulmaktadır.

Dernek Muhasebesi: Bunlardan yasal olarak mecburidir. Bu muhasebede her dernek gelir ve giderlerin işlendiği bir işletme defteri tutmak durumundadır.

Grup Muhasebesi: Danışmanlık Derneği sistemine has olan. Grup muhasebesi bilgisayar destekli olup masrafların kayıt edilmesi ile her ayın sonunda o aya ait bir masraf çizelgesi ortaya çıkarılır. Bu masraf çizelgesinde Dernek cari masraflarını üstlenen organlara ait katkı payları gene bilgisayar tarafından hesaplanır. Grup muhasebesi Dernek Muhasebesini tamamlayan bir muhasebedir. Dernek Muhasebesi, dernek tüzüğünde belirtilen esaslara göre kanunen izlenmesi gereken ve resmi makamlarca teftiş edilen muhasebedir. Grup muhasebesi Dernek muhasebesine zıt düşmeyecek şekilde ayarlanmış olup iki muhasebe sistemi birlikte yürütülmektedir. Danışmanlık grupları senelik tahmini bütçelerini her genel kurulda ortaya koyarlar. Bütçede tahmini senelik grup giderleri ve gelirleri belirtilir.

Faaliyetlerin çoğu doğrudan danışman tarafından yapılan faaliyetleri kapsar. Bu faaliyetler aynı zamanda danışmanın görev ve sorumluluklarını içermektedir. Model bu faaliyetlerin zaten danışman üzerinden yapılması üzerine kurulmuştur. Model çiftçiler için bir kalkınma aracı ise, danışman da modelin kullandığı bir araçtır. Ancak grupta yer alan her çiftçinin ve özellikle sistemin gereklerinden biri olan kendi kendini yönetim biriminin de önemli faaliyetleri vardır. Grubun bir senelik faaliyetlerinin genel çerçevesi her sene yapılan genel kurullarda çizilir. Yönetim kurulu bu faaliyetleri danışmanla birlikte detaylandırır. Dernekler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler daha çok grupsal faaliyetleri içerir. Üreticiler arasında bilgi alış verişi toplantıları, tarla günleri, demonstrasyonlar, teknik geziler, seminer ve sempozyumlar, resmi makam ziyaretleri vs. gibi aktiviteler Dernek Yönetim Kurulu tarafından organize edilir ve uygulanır. Asıl gelirin tarımdan sağlıyor olmak ve aylık aidatları ödemeye razı olmak. İşletmesi hakkında tek karar verici olmak. Yeniliklere açık olması, ortak çalışmaya ve sorumluluk almaya hazır olmak, kayıt tutmaya razı olmak ve politik amaçlardan arı olmak.

Bir üreticinin Danışmanlık Derneklerine üye olabilmesi için şartlar şunlardır: Üyelik tamamen gönüllüdür. Dileyen üyeler istedikleri an Dernekten çıkabilirler. Bu şartlara haiz üreticiler yazılı olarak başvurularını Dernek Yönetim Kuruluna yaparlar. Dernek Yönetim Kurulu başvuruyu değerlendirerek üyeliğe kabul ya da reddeder. Benzer bir şekilde üyelik görevlerini yerine getirmeyen ya da Dernek amaçları dışında hareket eden üyelerin de üyeliğine gene Dernek Yönetim Kurulu tarafından son verilebilir. Üyelik sayısı Dernek statüsüyle sınırlı değildir. Ancak bir Dernek Danışmanının hizmet götüreceği üye sayısı sınırlıdır. Bu nedenle Dernek Danışmanının çalışma kapasitesine bağlı olarak ideal rakam 80-120 arasındadır. Dernek Yönetim Kurulu dilerse bu sayıya bir sınırlama getirebilir. Gene Dernek Yönetim Kurulunun kararıyla Derneğe fahri üyelikler kabul edilebilir. Örneğin tarımsal girdi sağlayan firmalar (tohum, ilaç, gübre, makina vs.) derneğe üye olabilirler. Bunda karşılıklı bir

çıkarmaktır. Hem firmalar anında yeni çıkan ürünlerini diğer üyelere tanıtmakta ve onları bilgilendirmekte hem de üreticiler en son teknolojiye anında haberdar olmaktadır. Bunun yanında üreticilerin ne tür sorunları olduğunu yakından gören firmalar bu ihtiyaca cevap verebilecek ürünleri piyasaya çıkarmaktadır.

Bir derneğin amaçlarına uygun olarak faaliyet gösterebilmesi için bazı malzeme, ekipman ve araçlara sahip olması gerekir. Her şeyden önce Danışmanın çalışabileceği ve Derneğin kumanda merkezi olarak kullanılacak bir büroya ihtiyaç vardır. (20-30 m²) Küçük çaplı toplantılar, bürokratik bazı işler, hesaplamalar vs. gibi ofis işleri burada yapılır. Derneğin sahip olması gereken en önemli aracı üye çiftçilere çabuk ve bürokrasisiz ulaşmayı sağlayacak, tümüyle danışmanın kullanımına tahsis edilmiş bir arabadır.

ÖNDER ÇİFTÇİ PROJESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Üreticilerimizin karşılaştığı sorunların çözümü için sorunun kaynağına inmek ve sebeplerinden en önemli bir tanesini ortadan kaldırmak üzere devletin danışmanlık sistemi dışında çiftçilerin katılımı ve katkılarını da öngören, çiftçilerin sorumluluğunda bağımsız bir organizasyon modelinin, özel bir danışmanlık sisteminin ülkemizde de kurulması ve yaygınlaştırılmasına ihtiyaç bulunduğu tespit edilmiştir. Yaklaşık 15 yıl önce Alman Tarım Birliği (DLG)'nin 100. kuruluş yıldönümü nedeniyle bu yönde yapılan proje teklifi Türkiye Ziraat Odaları Birliğince olumlu karşılanmıştır. 1950'li yıllardan beri Almanya'da uygulanan bu sistemin bir pilot proje halinde Türkiye'de Tekirdağ'da denenmesine ve uygulanıp uygulanmayacağını belirlemek için iki kuruluşun işbirliği ile proje yürütülmeye başlanmıştır. İki kuruluşun birlikte yaptığı çalışmalar sonucunda Türk çiftçisinin ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir proje ortaya çıkarılarak Aralık 1986 yılında pilot bölge olarak seçilen Tekirdağ il sınırları içinde uygulamaya konmuştur.

Projenin Amacı ve Hedefi:

Önder Çiftçi Projesinin de temel amacı tarımsal işletmelerde verimliliğin artırılması, çiftçi gelirlerinin yükseltilmesi için önder çiftçilerin kendine yardım veya karşılıklı yardım ilkeleri çerçevesinde danışmanlık grupları oluşturmalarını teşvik ederek tarım sektöründe mesleki bilgi ve görgünün yaygınlaşmasına yardımcı olmaktır. Böylece tarımda teknik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin ön koşulunu hazırlamaktır. Bu şekilde projenin hedefi olan, tarım işletmelerin ortaklaşa olarak ve kendi sorumlulukları içinde, kendi kendilerine yetecek şekilde gelişmelerini sağlamak amacıyla bir organizasyon modelinin yaratılacak ve model denenecektir. Böyle bir kavramın ortaya çıkarılmasına karar verilmesindeki ana nedenler; üreticilerde görülen yetersiz bilgi ve eğitimden kaynaklanan düşük verimlilik, düşük dinamizm ve motivasyon ve genel olarak tarımsal danışmanlık alanındaki yetersizlik olarak sıralanmaktadır. Projenin amacı bu olumsuzlukların ortaya çıkarılacak model ile bertaraf edilmesidir. Önder Çiftçi Projesi çerçevesinde kurulan Çiftçi Danışmanlık Örgütleri Çiftçilerin kendi inisiyatifi ile kurdukları ve amacı üyelerine istihdam ettikleri tarım danışmanı vasıtasıyla tarımsal danışmanlık hizmetleri vermek olan örgütlerdir.

Vizyonumuz; Tarımsal üretimde verim ve kalite artışı için modern teknolojinin, yüksek verimli, kaliteli üretim materyallerinin kullanımının yaygınlaşması için çalışan, bitkisel ve hayvansal üretimde hastalık-zararlı mücadelesinde çevreye ve insan sağlığına duyarlı, doğal kaynaklarımızın kullanımında azami gayret sarf eden, kaynakların sürdürülebilirliğini ön planda tutan, üretici-tüketici dengesini gözetten, modern, güvenilir, insan odaklı, bir kuruluş olmaktadır.

Misyonumuz; Görevimiz, dinamik bir ekip çalışması ile çiftçi beklentilerini karşılayan hizmetler sunmaktır. Çalışma ve hedef alanımız yalnızca bulunduğumuz şehir veya ülkemiz değil tüm dünyadır.Tarım sektöründe entegre bilgi teknolojilerimizin getirdiği olanaklarla tarım sektörüne öncü olmak hedefimizin gerçekleşmekte olduğunu görmekteyiz.

Danışmanlık derneklerinin kurulması; Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri 1992 yılında çalışma grupları dernek sistemi haline getirilmiştir. Bu tarihe kadar TZOB ve DLG tarafından kademeli olarak masraflar karşılanmıştır.Daha sonra DLG desteğini çekmiştir.1996 tarihinden itibaren %50 TZOB %50 ,dernek üyelerinden karşılanan dernek masrafları 2004 yılından itibaren tamamı dernek üyeleri tarafından karşılanmaya başlanmıştır.Böylece dernekler üyeler tarafından düzenli ödenen aidatlarla kendi ayaklarının üzerinde duracak hale getirilmiştir. Peki derneklerde görevli danışman ne işler yapar? Danışmanın görevi sistemin yıldızı olmaktır.Bilginin çiftçiye doğru aktarılıp çiftçi koşullarında en kolay biçimde uygulanmasını sağlar.Çiftçinin sorununu tespit edip çözüm bulmasına yardımcı olur.Yeni tarımsal teknikleri takip edip çiftçiye yol gösterir.Demostrasyonlar,denemeler kurarak doğru tohumluk seçimi sağlar, bitkide doğru ilaç,doğru gübre kullanımını teşvik eder.Doğru toprak işleme metotlarını çiftçiye aktarır.Seminerler vasıtasıyla dünyadaki tarımsal yenilik ve gelişmelerden çiftçiye haberdar eder.

Hayrabolu Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği'nin Kurulması; 30.07.1999 tarihinde kurulmuş olup, o tarihten bu yana çiftçilerimizin her türlü teknik danışmanlık ve hizmetlerini gerçekleştirmektedir. Derneğimiz üyelerine teknik hizmeti kesintisiz gerçekleştirmekte ve 2 tarımsal danışman hizmet vermektedir. Yeni tarım uygulamalarını çiftçilere ulaştırmakta ve yaptığı seminer, tarla günleri, yurt içi ve yurt dışı gezileriyle çiftçilerimize en yeni teknoloji ve bilgiyi ulaştırmaktadır. Hayrabolu'nun her köyüne ve kasabasına ulaşip bölgedeki sorunlara çözümler getirmekte, yetiştirilen ürünlerin gelişen global dünya piyasalarında yer edinmesini sağlayacak sistemde çalışmaktadır. Üye Çiftçilerimizi alternatif ürünlere yönlendirip , daha fazla kar etmelerini sağlamakta ve işletmelerin risklerinin azalmasını sağlamış olmaktadır. Hayrabolu Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği; Yeni ürün çeşitlerinin demonstrasyonlarını kurarak üye çiftçilerine yenilikleri görsel olarak sunmaktadır. Firmalarla ve çiftçi kuruluşlarıyla yapılan ortak çalışmalar ile üye çiftçilerinin her türlü yenilikten haberdar olmalarını ve bu gelişmelere ulaşmalarını sağlamaktadır. Yönetim Kurulu Başkanı; Mehmet ÇIKRIKÇILI, Yönetim Kurulu Başkan Yrd; B.Ahmet EKİCİ, Sayman; Salim BALKAN, Yönetim Kurulu Üyeleri; Kazım ÖZSOY ve İsmail UÇAL'dır.

ÖNDER ÇİFTÇİ PROJESİ'NİN GELİŞİMİ

Yıl 1987! Aylardan Ocak! 1970 yılında, Türk-Alman hükümetleri arasında yapılan teknik işbirliği antlaşmasına dayanarak, 27 Aralık 1986 tarihinde resmi gazetede yayınlanan Önder Çiftçi Projesi pilot bölge seçilen Tekirdağ da çalışma başlıyor. Türkiye'nin en büyük sorunu olan tarım kesiminde var olan olumsuz koşulların aşılabilmesi için bir deneme sistem, bilginin danışman aracılığı ile çiftçiye aktarılmasını ve aktarılan bilginin çiftçi koşullarında en kolay biçimde hayata geçirilmesini sağlıyor.

Yıl 1988! Potansiyel üyeler tespit edilip Tekirdağ da ilk çalışma grubu kuruluyor. İki Alman uzman, bir danışman ve gönüllü çiftçiler! Peki gerekçe-Ülkemizdeki tarım gücünün yeterince değerlendirilememesinden kaynaklanan ürün, verim ve gelir kayıplarını azaltabilmek ve bunlardan doğan ekonomik ve sosyal olumsuzlukları gidermek! Yeni bir örgütlenme tarzı! 1989-1990-1991 yılları, Çorlu, Malkara ve Muratlı' da çalışma gruplarının kurulması, sistemin danışmanlar aracılığı ile düzenli işlemesi. Peki ya amaç! Bir yerlerde duran bilginin, çiftçi tarafından kullanılmasını sağlamak. Bu bilgi sayesinde üretimi, verimi ve kazancı arttırmak, bilginin sürekli gelişen ve takip edilmesi gereken olduğunu anlatabilmek, geleceğin edinilen bilgiye göre programlanmasını sağlamak, çiftçiye bütün bunların kendi inisiyatifinde olduğunu göstermek, mesleğinde sorumluluk alan çiftçiler yaratmak, kendi kendine yardım ilkesiyle ortak çalışma alışkanlığı verebilmek ve sonunda çiftçiye fikir üreten, karar alan ve uygulayan insanlar haline dönüştürmek.

Yıl 1989! Önder Çiftçi Projesi bünyesindeki üyelere daha iyi hizmet verebilmek için kurulan sertifikalı tohumluk üretimi yapan Önder Tohumculuk A.Ş.

Yıl 1992! 4 çalışma grubunun dernek sistemi halinde çalışmaya başlaması. Bağımsız yönetim kurulları seçimi ve hizmete artık para ödemeye başlayan üyeler! Yaşadıkları hayatı daha iyisi ile değiştirmek isteyenler! Tarım Bakanlığı adına T.Z.O.B., B.M:Z. Adına G.T.Z., D.L.G., DLG-A'nın koordinatörlüğü ve her yıl yapılan yönetim kurulunda değerlendirmeler! Yenilikçi üyelerimizin katılımcı olması bilgiye daha çok değer vermesi. Bir büro, araba, bilgisayar ve 100 adet üye ve danışman olarak yönetim kurulunun işe aldığı bir ziraat mühendisi! Yoksa bu modelde işsiz mühendislerin iş bulma olanağı da var mı? Artık Alman uzmanlar Tekirdağ da yoklar. Dernekler ayakları üstünde durmayı öğreniyorlar. Her derneğin kendi bölgesinde yaptığı tarımsal faaliyetler. Düzenli üye ziyaretleri, sorunlara çözüm bulma alternatif ürünlerdeki başarılar! Galiba zihinsel bir değişim yaşanmaya başlıyor.

Yıl 1994! Proje merkezindeki Türk ve Alman uzmanlar ve T.Z.O.B. ile birlikte projenin tanıtımı. Türkiye'nin güney doğusu ile kuzey batısı arasındaki kurulan köprüler. Tekirdağ da 4 derneğin ortak çalışma anlayışı ile açık besiciliği tüm Trakya'ya yayması, yeni tohumların ve mekanizasyonla yenilenme.

Yıl 1996! Masrafların yarısını karşılayabilen dernekler, sistem artık düzenli olarak işliyor. Verimlilik ilkesine göre çalışan üye çiftçiler ve sürekli yenilik arayışları...

Yıl 1996! Üyelerin girdi ihtiyaçlarını karşılamak ve sözleşmeli üretim modeli ile ürün pazarlaması yapmak amacıyla kurulan S.S. Önder Çiftçi Üretim ve Pazarlama Kooperatifi.

Yıl 1998! Hayrabolu Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinin gelen talep üzerine kurulması. Dernekler arasında ortak değerlendirmeler ve alternatif ürün arayışları. Kanola ekiminde gösterilen başarılar. Evet, sistem ekonomik açıdan faydalı ve üreticileri her açıdan geliştirmeye yönelik çalışma yapmaya alıştırıyor. Pilot bölge görevini tamamladı. Bu tarımsal yayımcılık modelini yaymak herkesin görevi olmalıdır.

Yıl 2000! Şanlıurfa'da GAP-Agro Önder Çiftçi derneğinin kurularak güney doğuda çalışmaya başlaması ve yeni atılımlar.

Yıl 2002! Polatlı, Silivri, Ceylanpınar ve Bafra' da yeni dernekler.

Yıl 2004! diğer bütün avrupa ülkelerinde olduğu gibi bu tür danışmanlık hizmeti veren kurumların desteklendiği bir ortamda Türkiye'de önder çiftçi derneklerine verilen masrafların %50'sine yapılan ödemenin kaldırılması ve herşeye rağmen sisteme üye çiftçilerce sahip çıkılması.

Yıl 2006! tarımsal sigortanın öneminin bilinçli çiftçiler tarafından kavranması ve ihtiyaç üzerine doğan ve üye çiftçilerine çok daha uygun şartlarda sigorta yapan Önder Çiftçi Sigortacılık ve Aracılık Hizmetleri Ltd. Şti.' nin kurulması.

Yıl 2008! Üreticilerimizin ve bölge üreticilerinin tarımsal ürünlerini daha iyi değerlendirebilmek amacı ile, ithalat ihracat ve yurt içi pazarlarına avantajlı şekilde tarım ürünlerinin pazarlamasını amaç edinen Sarı Çiçek Tarım Ürünleri A.Ş.' nin kuruluşu.

Yıl 2009! İki yıllık bir ön çalışmanın ardından Türkiye'deki tarım fuarcılığının vizyonunu değiştirmek amacı ile Dünya'da fuarcılık alanında önemli bir yere sahip olan DLG(Alman Tarım Birliği) ve Türkiye'de teknik ve tarımsal diğer konularda ülke tarımına yön veren ÖÇP(Önder Çiftçi Projesi) 'nin tecrübelerini birleştirerek DLG-ÖÇP Fuarcılık Ltd.Şti 'nin kuruluşu.

İşte çiftçimize balık tutmasını öğreten bu sistemi ülkemizin her köşesine yaymak görevimiz olmalı. Tarlanın içinde ve dışında örgütlü halde çalışmak, yüksek bilgi ve teknolojiyi kullanmak ülkemiz üretimine büyük faydalar sağlayacaktır. Önder Çiftçi Projesi bundan sonra da tarımda değişimin ve yeniliğin adı olmaya devam edecektir.

Yıl 2010! Konya Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği kuruldu. Tarım ile ilgili Kurum amirlerinin katıldığı Vali beyin başkanlığında yapılan ilk toplantı ile dernek için somut öneriler toplanmış ve 28 Aralık 2009 da tanıtım toplantısının yapılmasına karar verilmiştir. Vali beyin başkanlığında yapılan tanıtım toplantısına tüm ilçelerden 212 çiftçi katılmış bunlardan 170 adedi ön başvuru formunu imzalamıştır. Bir ay gibi kısa bir sürede Konya Ticaret Borsası tarafından dernek bürosu Büyük buğday pazarında tefriş edilmiştir. Kesin kayıtlar için 170 kişi davet edilmiş ve 130 kişi kesin kayıt yaptırmıştır.

Önder Tohumculuk A.Ş.

Şirketimiz 1989 yılında Önder Çiftçi bünyesinin ortaklarından olan DLG'nin teknik desteği ve yardımları ile projenin katılımcısı 62 üye tarafından kurulmuştur. Şirketimizin amacı, ilk olarak kendi ortaklarının ve bölge çiftçisinin kaliteli tohum ihtiyacını karşılamaktır. Bunun yanı sıra çiftçimiz ile sözleşmeli üretim metodunu kullanarak sertifikalı tohum üretmek gerekirse yurt dışından deneme amacıyla getirilen tohumların demonstrasyon çalışmalarını yaparak uygun çeşitlerin ithalatını yaparak üretimlerini ülkemizde gerçekleştirmektedir. Ayrıca şirketimiz çiftçi ortaklarının bir araya gelerek kurdukları ve kendi sorunlarını kendilerinin çözebildiklerini gösterdikleri Türkiye'de ki tek tohum firmasıdır. Şirketimiz, Tekirdağ merkezde ofisi, şehir merkezine 6km. uzaklıkta içinde bir tohum eleme makinesi bulunan 850m2 kapalı alanı olan işletme binasına ve 14.000 m2 açık alana sahiptir. Bayilik sistemi ile Trakya ve Anadolu'ya sertifikalı buğday ve yem bitkileri tohumluğu pazarlaması yapılmaktadır.

İki yılda bir yapılan genel kurul kararı ile seçilen 5 kişilik yönetim kurulu şirketin karar ve temsil organıdır. Ayrıca kuruluş bünyesinde 2 pazarlama uzmanı ve teknik çalışmaları yürüten ziraat mühendisleri istihdam edilmektedir. Ziraat fakültesi ve Tarımsal Araştırma Enstitüsüyle ortak çalışmalar yürütülerek bilgi desteği sağlanmaktadır. Yerli üretim olarak Araştırma Enstitülerinden orijinal kademedeki tohumluklar alınarak her yıl 1500-2000 ton sertifikalı tohumluk pazarlaması ülke genelinde yapılmaktadır. Tüm ortakları ile bir çiftçi kuruluşu olan ÖNDER TOHUMCULUK SAN. VE TİC. A.Ş. çiftçi dostlarına kaliteyi sunmanın haklı gururu içerisinde.

S.S. Önder Çiftçi Üretim ve Pazarlama Kooperatifi

Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri üyesi olan çiftçilerin ortaklaşa kurdukları bir kooperatiftir. Önder Çiftçi Projesi bünyesinde yer alan üyelerine girdi teminini ve elde edilen ürünlerin daha karlı bir şekilde pazarlanmasını sağlamak için 04.01.1995 tarihinde kurulmuştur. Kooperatifimizin hedefi her zaman üye çiftçilerine kar ve fayda sağlayacak her türlü tarımsal faaliyetin üyelerinin menfaatini gözeterek şekilde sürdürmektir. Aktif olarak faaliyete geçmesi 24.06.2001 tarihinde Tekirdağ merkez ilçesinde olmuştur. Bu tarihten itibaren özellikle sözleşmeli üretim modelinde alternatif ürün olarak kanola üretimini ve pazarlamasını tüm Trakya bölgesinde S.S. Önder Çiftçi Üretim Ve Pazarlama Kooperatifi ile sağlanmıştır. Kanola ürününün yanında kooperatif ortaklarının talep ettiği doğrultuda tohum, ilaç, gübre v.b tarımsal girdilerin ve ürettikleri diğer ürünlerin pazarlanmasında ortaklarına azami gayret sarf ederek yardımcı olmaktadır.

Önder Çiftçi Sigorta Aracılık Hizmetleri Ltd. Şti.

Şirketimiz 2006 yılında Önder Çiftçi Projesi çiftçileri ve diğer çiftçilerimize tarım sigortaları konusunda hizmet vermek ve Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerini desteklemek amacıyla S.S Önder Çiftçi Üretim ve Pazarlama Kooperatifi'nin iştirakiyle kurulmuştur.

Tarım sigortaları branşında kuruluşumuzdan bu yana poliçe üretiminde %40 büyümeye sağladık. 2008-2009 üretim sezonunda yaklaşık 500.000,00 TL hasar ödemesi yaparak Çiftçilerimizin yanında olduk.

Kuruluşumuzdan bugüne tarım sigortaları konusunda yakaladığımız başarı ile Türkiye’de en çok tarım sigorta poliçesi üretimi yapan acenteler arasında yer almayı başardık. Her yıl 200.000 dekar tarım alanında buğday, ayçiçeği, kanola, üzüm, soğan, karpuz, çeltik ve kuşyemi vb. bitkisel ürünlerin tarım sigortası yapıyoruz. Sadece tarım branşında değil, diğer branşlarda da iddalıyız. Tekirdağ’da sigorta sektöründe lider acente olmayı hedefliyoruz.

Sarı Çiçek Tarım Ürünleri A. Ş.

2008 Yılında S.S. Önder Çiftçi Ürt. ve Paz. Koop. Ortaklığı ile üreticilerinin tarımsal ürünlerinin daha iyi değerlendirilmesi ve yurt içi pazarlarında yeni ufuklar açmak amacı ile kurulmuştur. Şirketimiz özellikle tarımsal ürünlerin pazarlanmasında ve bünyesinde çalışan bu konuda uzman kişilerin çalışmaları ile piyasa analizleri, dünya borsaları ve yurt içi pazarlarının arz-talep durumlarını analiz ederek en iyi pazarlama stratejilerini belirlemektedir. Ayrıca şirketimiz ithalat-ihracat yetkisine sahip olup, gerekli gördüğü durumlarda ülkemizdeki tarımsal sanayiye kaliteli ve ucuz hammadde sağlamaktadır

DLG Fuarcılık Ltd. Şti.

Dünya fuarcılık sektöründe önemli bir yere sahip olan DLG (Alman Tarım Birliği) ile teknik çalışmaları ve yenilikleri ile ülke tarımını büyük değerler katarak yön veren ÖÇP (Önder Çiftçi Projesi) tecrübelerini birleştirerek Türkiye’deki fuarcılık alanında bir ilke imza atmak amacı ile kurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda üç yıllık fizibilitenin ardından Tekirdağ ilinin Karaevli Köyünde 250.000 m² alan üzerinde Türkiye’deki ilk açık alan tarla günleri fuarının birincisi 27-30 Mayıs 2010 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

SONUÇ

Türkiye tarımına 1980 li yılların ikinci yarısından itibaren giren Önder Çiftçi Projesi gerek uygulandığı bölgede ve gerekse tüm yurt çapında bazı kavramların yeniden düzenlenmesine ve tanımlanmasına ortam hazırlamıştır. Bu kavramların başında Tarımsal Yayım kavramı gelmektedir. Önder Çiftçi Projesiyle ülkemizde adı ilk kez duyulmaya başlanan Tarımsal Danışmanlık kavramı bu projenin ruhunu oluşturmaktadır.

Tarımsal Danışmanlık sisteminin içinde eğitim boyutu ön planda olmamasına rağmen ülkemizdeki üreticilerin mesleki eğitim seviyesi göz önüne alındığında bu boyut her zaman ön planda tutulmuştur. Sonuçta mesleki bilgisi yüksek ve ekonomik düşünce yapısına sahip üreticiler elde edilmiştir. Bunun yanında örgütlenmenin önemi üreticiler tarafından çok iyi anlaşılmıştır. Özellikle maliyetlerin düşürülmesi konusunda önemli adımlar atılmıştır. Bu genel gelişmelerin ışığında yapılan anket ve değerlendirmeler sonucunda şu çıktılar elde edilmiştir: Üyelerin %91’ i gübre, zirai ilaç gibi tarımsal

girdilerin kullanımında büyük tasarruf yaptıklarını bildirmiş, bunların %86 sı gübre kullanımlarının ve %58' i de ilaç kullanımlarının azaldığını belirtmiştir.

Üyelerin %73' ü Derneklere katıldıktan sonra yeni ürünler yetiştirdiğini belirtmişlerdir. Üyelerin %20' si hayvancılığa Derneklerin teknik bilgi desteği ile başladığını ifade etmiştir.

Üyelerin %92' si Dernekler sayesinde yem hazırlama şeklini (rasyon) değiştirdiklerini belirtmiştir.

Üyelerin %91' i Derneklerin verdiği teknik bilgi nedeniyle var olan ekipmanlarına yenisini eklemiş veya yeni ekipmanlar satın almıştır. Üyelerin %91 i toprak tahlili yaptırmaktadır.

Üyelerin %86' sı Derneklere katıldıktan sonra tohum atma biçimini değiştirmiştir.

Üyelerin %90' ı tohum kullanımından önce rantabilite hesabı yapmaktadır.

Üyelerin %89' u zirai ilaç kullanmadan önce rantabilite hesabı yapmaktadır.

Üyelerin %48' i gelir-gider konusunda, %31' i ineklerin süt verimi konusunda, %53' ü dekara atılan ilaç konusunda, %68' i dekara verim konusunda kayıt tuttuklarını belirtmişlerdir.

Tüm üyeler dekara verim artışını yaklaşık %16 olarak vermişlerdir. Tüm üyeler ilaç ve tohumda tasarruf oranının ortalama %15 olduğunu bildirmişlerdir. Süt üretimi yapan üyelerin tümü Derneklerin verdiği bilgiler sayesinde süt üretiminin yaklaşık %13 arttığını belirtmişlerdir. Üyelerin %79' u seminerlere, %75' i de tarla günlerine düzenli olarak katılmaktadır. Yıllık Genel Kurul toplantılarına katılım oranı %86' dır.

REMZİYE KORKMAZ EĞİTİM VAKFI

Abdullah DAMAR

İlyas Mah. Hasanbey Camii Sokak Yorulmaz Pasajı No:9 Hayrabolu-Tekirdağ

Tel: 0282 315 60 83

e-mail: rekev.h.bolu@hotmail.com

**REMZİYE KORKMAZ
MEKTEP ANA**

1900 yılların sonlarına doğru Mübadele ile Arnavutluk Kalkandelen’ den gelen Sabri ÜNER ve Hayrabolu eşrafından Melek ÜNER ‘in tek evlatları olarak 01.07.1914 yılında Hayrabolu’ da dünyaya gelmiştir.

07.03.1934 yılında ilçenin ileri gelenlerinden İhsan KORKMAZ ile yaptığı evlilikten biri kız iki tane erkek olmak üzere 3 evladı olan Remziye KORKMAZ hanımefendi kızını çok küçük yaşında kaybetmiş ardından da 1957 yılında eşini yitirmenin acısı ile yıkılmıştır. Kendini evlatlarına adayan Remziye KORKMAZ 1940 doğumlu küçük oğlu Hüseyin KORKMAZ’ ı elim bir trafik kazasında 1975 yılında kaybetmiş ardı ardına gelen acılar bitmeden bu kez de 1934 doğumlu olan büyük oğlu Ergün KORKMAZ 1978 yılında bir hastalık sonucunda hayata gözlerini yummuştur. Bütün bu yaşanan acıların ardından kendini tamamen hayır işlerine adanmıştır.

En çok önem verdiği şey Eğitim olduğundan ilk olarak Annesi Melek ÜNER’ in yapımını başlattığı Melek ÜNER İlköğretim Okulu’ nun 1976 yılında Eğitim - Öğretime açılmasını sağlamıştır. 1983 yılında Melek Üner İlköğretim Okulu bünyesinde babasının adına Sabri Üner Kütüphanesini yaptırmıştır.

1984 yılında Hüseyin KORKMAZ İlköğretim Okulunu, 1992 yılında Ergün KORKMAZ Endüstri Meslek Lisesini yaptırmıştır. En son olarak 1994 yılında eşinin adına İhsan KORKMAZ Kız Meslek Lisesini yaptırarak milli eğitimin hizmetine sunmuştur.

1995 yılında kendi adını verdiği REMZİYE KORKMAZ EĞİTİM VAKFI' nı kurarak yaptırmış olduğu Eğitim kurumlarının kendinden sonrada korunmasını ve idame ettirilmesini amaçlamıştır.

16 Aralık 1999 yılında hayata gözlerini yuman Remziye KORKMAZ hanımefendiye Milli Eğitim Bakanlığınca “MEKTEP ANA” adı verilmiştir.

REMZİYE KORKMAZ EĞİTİM VAKFI

Vakfımız 1995 yılında Remziye Korkmaz hanımefendinin verdiği kuruluş sermayesi ile Hayrabolu Asliye Hukuk Mahkemesinin 1935/308 esas ve 1995/255 karar no su ile kurulmuş olup 18 Ekim 1995 Tarih ve 22437 sicil no su ile Resmi Gazetede yayınlanarak tescil edilmiştir.

Kuruluş amacı Remziye Korkmaz Hanımefendinin ilçemizde kurucusu olduğu Melek Üner İlköğretim Okulu, Hüseyin Korkmaz İlköğretim Okulu, Ergün Korkmaz Endüstri Meslek Lisesi ve İhsan korkmaz Kız Meslek Lisesi ve bu okullarda eğitim gören öğrencilerin eğitim gereksinimlerini karşılanması gerekli araçların temini ve satın alınması için düzenli olarak maddi destek sağlanmaktadır. Ayrıca ilçemizdeki diğer eğitim kurumlarına da gerektiğinde ihtiyaçları doğrultusunda yardımlarda bulunmaktadır.

Remziye Korkmaz Eğitim Vakfı bugüne değin 100 ve yakın yüksek öğrenimlerini yapan öğrenciye eğitim bursu vermiş olup halen üniversite okuyan 32 öğrenciye eğitim yardımı yapmaktadır. Bunun dışında da okullarınızda okuyan ya da ilçemizdeki diğer eğitim kurumlarında okuyan ihtiyaç sahibi öğrencilere de gerektiğinde imkanları ölçüsünde yardımlarda bulunmaktadır.

VİZYONUMUZ

Milli değerlere sahip, özgüven sahibi, toplumla bütünleşmiş, üreten, işbirliği yapabilen, bilgi ve becerilerini gelecek kuşaklara aktarabilecek, topluma öncülük edecek, bilim – teknoloji – sanat - spor alanlarında başarılı bireyleri ve bu bireylerin yetiştirilmesine destek olan okullarımızı gücümüzün sonuna kadar desteklemektir.

MİSYONUMUZ

- Atatürk ilke ve İnkılaplarına bağlı, çağdaş düşünceye sahip olan ve bu fikirlerini uygulayabilen bireylerin yetiştirilmesine katkıda bulunmak istiyoruz.
- Ülkenin bölünmezliğine ve bütünlüğüne sahip çıkan bireylere destek olacağız.
- Milli değerleri özümseyen, değerlerini bilen ve kültürel aktarımını yapabilen gençleri destekliyoruz.
- Sağlıklı, mutlu, özgüvenli, barışçıl ve üretken bireyler sayesinde Ülkemizin kalkınacağına inanıyoruz.
- Kendi ilgi ve yeteneklerinin farkında olup, bu becerilerini toplum için kullanmaya istekli gençleri destekliyoruz.
- Bu gençleri hayata hazırlayan Vakfımız bünyesindeki Okullarımızın çağımızın koşullarına uygun modern eğitim kurumları olarak donatımını sağlamak ve her türlü bakım ve onarımına destek olmak görevimizdir.

İLKELERİMİZ

- Toplumun aynası olduğumuza inanırız ve aynada güzel şeyler görmek isteriz.
- Başarı ve mutluluğun birlikte gerçekleşeceğine inanırız.
- Ülkemizin geleceğinin iyi yetiştirilmiş eğitilmiş ve nitelikli gençler olduğunun bilincindeyiz.
- Gençlere birey olarak saygı duyar ve eşit davranmaya çalışırız.
- Gençlerin yetenek ve becerileri doğrultusunda yetiştirilmeleri gerektiğine inanırız.
- Bireysel yeteneklerini sergilemek isteyen gençlere imkân sağlamaya çalışırız.
- Vakıf okullarımızın çevremizde örnek eğitim kurumları olması için çaba gösteririz.
- Vakıf Okullarımız örnek alınan ve örnek gösterilen kurumlar olmalıdır.
- Teşvik ve ödüllendirme prensibimizdir.

REKEV YÖNETİM KURULU

BAŞKAN
Abdullah DAMAR

2.BAŞKAN
Fehmi ÜLBEGİ

MUHASİP
Nuriye
TANRINIAN

VEZNEDAR
Cavit NİŞANCI

ÜYE
Mustafa KOÇ

ÜYE
Mehmet URAK

ÜYE
Önder KORKMAZ

ÜYE
Asım KORKMAZ

ÜYE
Fatma Betül KORKMAZ

Melek ESMER-Vakıf Sekreteri

OKULLARIMIZ

ERGÜN KORKMAZ ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ

Okulumuz hayırsever vatandaş, Remziye KORKMAZ Hanımefendinin arsa bağışlamasıyla yapılmıştır. 1992 yılında İlçemiz Çıraklık Eğitim Merkezi binasında Metal Teknolojileri bölümü ile öğretime açılmış, 1993 yılında kendi binasına taşınmış, aynı yıl, Makine Teknolojileri ve Ahşap Teknolojileri bölümleri, 1996 - 1997 Eğitim Öğretim yılında Elektrik, 2004-2005 Eğitim Öğretim yılında Bilişim Teknolojileri bölümü Açılmıştır. 2007-2008 Eğitim Öğretim Yılında Okulumuz Anadolu Teknik Lisesi Bilişim teknolojileri Bölümü açılarak eğitim ve öğretime devam etmektedir.

İnternet Adresi: www.ekorkmaz.meb.k12.tr

İHSAN KORKMAZ KIZ MESLEK LİSESİ

Okul 20 Ekim 1966 yılında Eski Adliye Binasında ilk Akşam Kız Sanat Okulu adı altında açılmıştır. Öğrenci yoğunluğu nedeniyle okul 1 Şubat 1981 tarihinde Belediye tarafından yapılan ve Belediye'ye ait olan iki katlı binaya taşınmış, Pratik Kız Sanat Okulu adı altında eğitim öğretime devam etmiştir. 1990 yılında Kız Sanat Ortaokulu aynı binada bir şube ile eğitim öğretime başlamıştır. Öğrenci yoğunluğu ve okulun Kız Meslek Lisesi'ne dönüştürülmesinden sonra bina yetersiz gelmiştir. 1994 yılında ilçemizin yardımsever Okul anası olarak bilinen Remziye KORKMAZ Hanımefendi tarafından Kız Meslek Lisesi yaptırılmıştır. Okulumuz 1994 yılından beri Aydınevler Mahallesiindeki İhsan Korkmaz Kız Meslek Lisesi binasında eğitim öğretime devam etmektedir.

İnternet Adresi: www.hayrabolukizmeslek.k12.tr

MELEK ÜNER İLKÖĞRETİM OKULU

5350 m² arsa içerisinde 400 m² bina yerleştirilmiştir olan okulumuz 1974 yılında Melek Üner'in arsa bağışlaması ve devletin okulu yaptırması üzerinde 1976-1977 öğrenim yılında 13 Eylül 1976' da eğitim-öğretime açılmıştır. Tekirdağ il idare kurulu 15.09.1976 tarihinde 19776/1942 karar numarası ile okulumuza "Melek Üner" ismini verilmiştir. Okulumuzda 7 derslik, 1 araç odası, 2 idare odası 1 öğretmen odası ve bodrumda atölye olmak kaydıyla 2 katlı olarak inşa edilmiştir. Ayrıca ana binanın yanında 1983 yılında Melek Üner hanımın kızı Remziye Korkmaz, babası adına Sabri Üner kütüphanesi ve Atatürk büstü yaptırmıştır. Kütüphanenin temelinde inşaatın dan ve iç mefruşatına kadar her türlü giderini Remziye Korkmaz karşılamıştır. Zorunla İlköğretim 8 yıla çıkarılmasında sonra 1998 yılında 8 yıllık eğitim uygulamasına başlanmıştır. Bundan sonra okulun fiziki yapısı yetersiz kaldığından 2006 yılında ek bina projesi uygulaması yatırım programına alınmıştır. 2006 Haziran ayında ek binamızın inşaatına başlanmıştır. 2006 –2007 eğitim-öğretim yılının 2. yarı yılına yetiştirilmiştir. Ek binada 2007 Mart ayından itibaren öğretime başlanmıştır. Şu an okulumuz kadrosunda bulunan, 19 öğretmen 260 öğrenciye eğitim vermektedir. Teknoloji sınıfı olarak spor alanları oyun parkı mevcut olup derslikler her yıl teknolojik olarak donatılmaktadır. Okulumuzda çevre düzenlemesine örnek olmak üzere ağaçlandırma çalışmaları yapılmakta, halen mevcut 100 ağacımızda çevremize görsel olarak örnek teşkil etmekteyiz. Mezunlarımızın tamamına yakını üst öğrenim kurumlarına devam etmekte olup üst düzey nitelikte görevlerde ilçemize ve ülkemize hizmet vermektedirler. Okulumuz gelecekte de Hayrabolu'ya kaliteli eğitim vermeye devam edecektir. Ek binamızın üst katı Hayrabolu Borsası, **Remziye Korkmaz Eğitim Vakfı** ve Hayrabolu Belediyesi iş birliği ile yapılmıştır.

İnternet Adresi: www.melekuner.meb.k12.tr

HÜSEYİN KORKMAZ İLKÖĞRETİM OKULU

Hayrabolu eşrafından melek-Sabri Üner Çiftinin tek Çocugu olarak 1912 yılında Hayrabolu'da doğan Remziye Korkmaz 16 Aralık 1999 da vefat etmiştir. İhsan Korkmaz ile 1934 yılında yaptığı evlilikten bir kızı iki oğlu olmuştur. Kızını çok küçük yaşta kaybetmiş ardından'da 1957 de de eşinin ölümü ile yıkılmıştır. Remziye Korkmaz Kendisini Evlatlarına Adamıştır.1940 doğumlu küçük oğlu Hüseyin Korkmaz 1975 yılında elin bir trafik kazasında hayatını yetirmiştir. Ardı ardına gelen acılar bitmeden bu kez de 1934 doğumlu büyük oğlu Ergün Korkmaz 1978 hayata gözlerini yummuştur. Bütün bu yaşananların ardından hayırlı işlere kendini adamıştır.En çok Önem verdiği şeyde eğitimdi.1984 yılında Hüseyin Korkmaz ilköğretim okulunu yaptırmış Hayrabolu ilçesine kazandırmıştır.

İnternet Adresi: www.hkormaz.meb.k12.tr

BİZİ BİZ YAPAN DEĞERLERDEN BİRİ: SARBÂN AHMED-İ VELÎ

Zeki ÖZKAN

Hisar Mah. Alpulu Cad. No:60, Hayrabolu-Tekirdağ
Tel: 0282 315 29 42 e-posta: zeki.ozkan_@hotmail.com

Sen seni sanma tehî, âlem-i kübrasın sen,
Dünyada eşref olan mahzar-ı esmasın sen,
Yerde gökte ne ki var, cümleden âlâsın sen,
Gafil olma gözün aç, senseni insan ede gör,
Hemdemî ehl-i dil olup tenini can ede gör.

Bu dizeleriyle giriş yaptığımız Sarban Ahmed-i Veli' nin hayatı hakkında söz edebilmek gerçekten zor bir iş. Ancak bu konuda yeteri kadar çalışma akademik seviyede yapılmayınca bu iş herhalde yerel manada biz torunlarına kalıyor, amatörce ve el yordamıyla yapılan bir takım çalışmalardan sonra kırık-dökük ifadelerimizle bu iş ne kadar oluyor onu sizlerin takdirlerine, daha geniş ve kapsamlı çalışmaları da geleceğin araştırmacılarına havale etme dileğinden sonra...

I. Hayatı hakkında kısa bir değerlendirme

Sarban Ahmed-i Veli'nin doğum yeri hakkında kesin bir bilgiye sahip olunmamakla beraber Hayrabolu'da doğduğu zannedilmektedir. Kanuni Sultan Süleyman, o dönemde Osmanlı ordularının en önemli hayvan barınakları ve zahire depoları ile meşhur olan Hayrabolu'yu ziyaretinde genç Sarban Ahmed'i tanımış, Sarban Ahmed'in hali, tavrı, konuşması ve terbiyesi Kanuni'nin hoşuna giderek kendisini eğitim için İstanbul'a göndermiştir.

Sârbân Ahmed Velî Osmanlı ordusunun Yeniçeri Ocağının 26'ncı ortası olan Levâzimat ve Ulaştırma Komutanlığına kaydolmuş ve buradaki eğitiminden sonra Osmanlı ordusunun ulaşım ve lojistik desteğini sağlayan deve kollarının Başkomutanlığı anlamına gelen Sarbanbaşılık görevine getirilmiştir. O, bu arada İstanbul'daki eğitim yıllarında Osmanlının muhteşem kültür ve medeniyet dünyasını ve bizi biz yapan değerleri de öğrenir, Osmanlı coğrafyasının şairlerini, pirlerini, gönül ve söz sultanlarını tanır. Daha sonra uzun yıllar sefer yollarında gönül dünyasına gelen his ve sezgileri şiirler, gazeller terennüm ederek dile getirir. O da kendi çapında bir şairdir artık.

Sarban Ahmed Kanuni Sultan Süleyman ile 1533 senesinde Irak seferi için Karaman'dan geçerken, Kanuni Sultan Süleyman orada ikamet eden Bayramî-Melâmî pirlerinden olup; Somuncu Baba, Hacı Bayram-ı Veli ve Fatih'in hocası Akşemseddin Hazretlerinin talebelerinden Pîr Ali Aksarayî hazretlerini ziyaret etmiş ve Osmanlı ordusu için kendisinden dua istemişlerdir.²

---

² Nev'î'izâde Atâî, Şakayık-ı Numaniyye

Kanuni ve Pir Ali arasında gerçekleşen bu tarihi ziyaret ve görüşme sırasında Sarban Ahmed'de Pir Ali ile tanışma imkanı bulur. Kısa bir sohbet ve hasb-i halden sonra Pir Ali bakışlarını Sarban Ahmed'e çevirir ve ona derin derin nazar eder. Uzun ve sessiz bir bekleyişten sonra kendi iç dünyasından gelen ilham ve sezgilere uyarak söze başlar: "Oğlum Ahmet, sen dünya alakalarıyla paslanacak bir insan değilsin. Sen bir cevhersin. Dünyanın süsüne, püsüne, alayışına gönül verme, bunlar geçidir. Güzel ve kalıcı olan insana ve Hakk'a hizmettir" diyerek onu nazar ve bakışıyla irşad dairesinin içine çeker bu nazar ve hitapla Sarban Ahmet'in aklı başından gider.³

Bağdat seferi esnasında Sarban Ahmet, Pir Ali'nin derin bakışlarını hiç unutamaz. "Sen bir cevhersin, sen bir cevhersin" sözü kulaklarında yankılanmaktadır. Büyük bir ihtimalle Bağdat'ın fethi sonrasında Sarban Ahmet, Karaman'a, Pir Ali Sultan'ın yanına döner ve uzun bir müddet onun yanında kalarak manevi terbiyesinden geçer ve halkı aydınlatma ve irşad faaliyetleri için icazet alarak Rumeliye geri döner.

Kanuni Sultan Süleyman tarafından Sarban Ahmed adına Hayrabolu'da bir harem dairesi, iki hamam, aşevi ve Dergâh'tan oluşan bir külliye yaptırılır. Sarban Ahmed bu dergâhında yaptığı çalışmalar neticesinde dervişleri ile beraber Rumeli'nin aydınlanması, Türkleşmesi-İslâmlaşması için gayret göstermiş ve Saraybosna'dan Ankara'ya kadar geniş bir alanda etkili olmuştur. Bu toprağı vatan yapan ve manevi mührünü basanlardan biridir artık o.

Sarban Ahmet Rumelide ve çalışma merkezi olan Hayrabolu'da halkı aydınlatma, sevenlerini irşad etme ve topluma önderlik faaliyetlerinde bulunur. Bayramî-Melami anlayışına göre hizmetini sürdürür, bu hizmet o'nun dünya ile kalbî bağının kesilmesine yol açarak yaşadığı manevi tecelliler neticesinde kendisinden bazı kerametler görülmüştür.

Yaşadığı cezbeli anlarda söylediği gazeller, ilâhiler, şiirler, naat'lar ve kasideler müritleri tarafından kaleme alınmış olup halen Osmanlı Arşivlerinde muhafaza edilmektedir. İyi bir şair olan Sarban Ahmed-i Velî'nin, Yunus Emre ve Mevlânâ'dan etkilendiği Türkçe kaleme alınan şiirlerinden anlaşılmaktadır. Şiirlerinde derin bir Allah ve Peygamber aşkı, ehli beyt sevgisi göze çarpar. Zaman zaman Ahmed, Ahmedî, Kaygusuz, Kaygusuz Abdal isimlerini de kullanır.⁴

Bir kez gönül yıktın ise bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi elin yüzün yumaz değil,

diyen Yunus Emre'ye Sarban Ahmed ikiyüzelli yıl sonra;

Hor bakmaz yetmiş iki millete merdâneler,
Yek cihet remzin bilen merdânı hoş görmek gerek.

---

³ Sarı Abdullah, Semarâtul Fuâd

⁴ Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri

Diyerek cevap verir ve onun izinde olduğunu gösterir.

II. Tasavvufî Düşüncesi

Sarban Ahmet bir muhaliftir. Hoşuna gitmeyen sosyal ve dini problemlerle mücadele eder. Bu yüzden gerek günlük yaşantısında gerekse de şiirlerinde sık sık dinin özünü anlamayıp kabukta kalan ve kaba sofu diye nitelendirilen insan tipiyle mücadele eder ve onu alaya alır. Vaizlerden, akıl verenlerden çok hoşlanmaz. Alimleri sever. “Bilenlerle dur, otur, anla mana” diyerek bilen bilmeyenden üstün olduğunu anlatır. Dönemin siyasi olayları ile de ilgilidir ve Melâmîlerin önde gelenlerinin bir kısmı bu yüzden takibata uğrayıp İstanbul’da idam edilirken Sarban Ahmed’de sıkıntılar yaşar. O kendine en uygun hayat alanını Hayrabolu’da bulmuş olmalıdır ki Bayramî-Melâmîlerinin merkezi o devirlerin başkenti olan İstanbul değil Hayrabolu’dadır. Ve Hayrabolu’luların engin hoşgörüsü sayesinde vefatına kadar burada kalarak korkusuzca hizmet ve faaliyetlerine devam eder. O fakirleri sever, onlarla oturur ve onları dinler.

Sarban Ahmed’i etkileyen Melâmet anlayışı o devirde Osmanlı dini hayatında etkili olmuş olan bir akımdır. İslam Tasavvufunun yanlış yorumlanmasına karşı çıkan bir zümrenin benimsediği yoldur. Bu akımın ilk temsilcisi Hamdun el-Kassar'a göre "kınayanın kınamasından korkmama" esasına dayanan melâmet, selâmeti terk etmektir. Kınamayı kendi nefesine çevirip en günahkâr ve isyankâr olarak kendi nefisini görmektir. Tarihî süreç içerisinde Melâmîlerin en temel özellikleri; iddia sahibi olmama, gösterişten sakınma, şöhretten uzak durma, nefsi itham ederek onun ayıpları ile meşgul olma, amelleri görmemektir. Sırlarının açığa çıkmasından korktukları ve insanların övmelerine sebebiyet verecek bir hal ortaya çıkınca nefislerinin gururlanmasından çekindikleri için bir taraftan bu halleri gizlemeye çalışmışlar, diğer taraftan nefislerini kırmak için halkın öfke ve tepkisini çekecek, hatta zaman zaman kınama ve azarlamalarına neden olacak fiiller işlemişlerdir.⁵

Bu gayeyle onlar toplum içinde arif bir sûfî edasıyla dolaşmak yerine sıradan bir insan gibi davranmayı tercih ederler, Gösterişten kaçındıkları için kerametlerini gizlerler. Sema meclislerinde vecde gelip raksetmekten, yüksek sesle zikir yapmaktan, tarikat mensubu olduklarını gösterecek özel bir kıyafet giymekten, hatta tekke kurmaktan kaçınırlar. Tarikat merasimlerine önem vermezler, görkemli türbeler yapmaz ve kendilerine yapılmasını istemezler. Fütüvvet neşesinde fedakâr ve cömert insanlardır. El emeği ile çalışıp kazanmaya önem verirler⁶

Başlangıçta bir tepki olarak ortaya çıkan melâmet hareketi, daha sonraları tasavvufî sistem içinde, belli bir meşrebin adı olmuştur. Bununla birlikte tarih boyunca melâmet fikri ve melâmetîlik mensubu kişiler, genellikle ihtiyatla karşılanmış ve zaman zaman da takibata uğramıştır.⁷

⁵ İsmail Erünsal, Mir’atü’l-İşk, Abdurrahman el-Askeri Türk Tarih

⁶ Necdet Tosun, Bahaeddin Nakşibend Hayatı, Görüşleri, Tarikatı,

⁷ H.Kamil Yılmaz, Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar

Sarban Ahmed Hayrabolu'daki halkı aydınlatma, tasavvufî irşad ve eğitime Hicri 952, Miladi 1546 yılındaki vefatına kadar devam etmiş ve 12 yıl Bayrâmî-Melamî'leri Hayrabolu'dan idare edilmiştir.

Vefatından sonra yine Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan türbeye defnedilmiştir. Türbesinin eşik kısmında da hanımı gömülü bulunmakta olup, hanımının, Sarban Ahmed Velî'nin sağlığında kıymetini bilemediği ve kendisine gereği gibi hizmet edemediği gerekçesiyle böyle bir vasiyette bulunduğu bilinmektedir.

Yüzlerce yıl halka hizmet veren dergâh 1886-1887 yıllarında Sultan II. Abdülhamit in emri ile yeniden onarılmıştır. Son zamanlarında Gülşenîlerce idare edilen dergâh, yapı ve mezarlıkların tamamı zamanla yok edilmiş ve sadece türbe kısmı ayakta kalmıştır.

Maddi olarak bu dünyadan ayrılan Sarban Ahmed-i Veli manevi olarak gönüllerde yaşamaya devam etmekte ve Hayrabolu halkı tarafından hatırası yaşatılmakta olup eserleri kendisinden sonra gelen nesiller tarafından okunup anlaşılmayı beklemektedir.

21. yüzyılı idrak ettiğimiz şu günlerde onun mesajının yeni nesillerce algılanıp hayata geçirilmesinin, emperyalist devletler karşısında milletimize şahsiyet ve haysiyet kazandıracak olan kültürel donanım ve insanlık anlayışına dün nasıl sahip isek bugün ve yarın da aynısını yapabileceğimizi, insanlık alemine, insanlık ve hoşgörü adına, farklılıklara tahammül ve birlikte yaşama kültürü adına söyleyecek sözlerimiz olduğunu ve Mevlanaların, Yunus Emre'lerin, Hacı Bektaş Veli'lerin yalnız olmadığını, bu toprağın daha ne cevherlerle dolu ve yenilerini yetiştirecek kadar da bereketli olduğunu bütün dünyaya göstermesi bakımından faydası olacağı inancındayım. Çağın bilimsel gelişmelerine ayak uydurarak Endüstri ve teknikte ilerlemiş, milli ve manevi köklerinden de beslenmek suretiyle kültür ve maneviyatta da gelişerek insanlık ailesinin önemli bir üyesi olan büyük Türk milletinin yeniden tarih sahnesindeki ihtişam ve şeref dolu yerini alması dilek ve temennisiyle sevgi ve saygılarımı sunarım.

TARİHTE HAYRABOLU

Mehmet YILMAZ

Hayrabolu Halk Eğitim Merkezi, Hayrabolu-Tekirdağ
Tel: 0282 15 13 65 e-posta: m.mugla@hotmail.com

Hayrabolu; Marmara Bölgesinin Trakya kesiminde Tekirdağ iline bağlı bir ilçedir. Yüz ölçümü:1035 km² olup, doğuda Muratlı ilçesi, güneydoğuda merkez ilçe, güneybatıda Malkara ilçesi, batıda Edirne ve kuzeybatıda Kırklareli illeriyle çevrilidir.

Hayrabolu tarihi bakımdan bazı eserlere sahip olmasına rağmen yüzey araştırması dışında arkeolojik çalışma için özellikle Osmanlı öncesi pek fazla bilgi yoktur. Roma döneminde “KARİOPOLİS” adıyla kurulduğu sanılan yerleşme daha sonra Bizans egemenliğine girmiştir. 1358 tarihinde Osmanlı devletine katılan yöre uzun süre Osmanlı ordusunun kışlak yerlerinden biri olmuştur. 19 yy. sonlarında Edirne vilayetinin Tekfur Dağı Sancağına bağlı bir kazadır. Balkan Savaşları sırasında Bulgar işgalinde, Kurtuluş savaşı sırasında 23 Temmuz 1920 tarihinden 14 Kasım 1922 tarihine kadar da Yunan işgalinde kalmıştır (1).

“TRAKYA” adı tarih öncesi çağlarda aralıklı olarak Orta Asya’dan gelen TRAKLARDAN gelmektedir. Tarihte “Trakya” diye adlandırılan bölge; Türkiye’nin Balkan yarımadasındaki toprakların tamamı ve sınırlarımız dışına da taşarak Batı Trakya ile Türkiye yunan sınırını aşar, Kuzeyde Tuna (İSTROS) Batıda Ustruma (SFRYMON) ile Masta Karasu (NESTOS)Kuzeyde Balkan sıradağları (HAİMOS) İle Sınırlanır. Kısaca Trak Boylarının Balkanlarda yaşadığı yerler olarak adlandırılır. Hayrabolu ise Doğu Trakya diye adlandırılan Türkiye’nin Avrupa kıtasında bulunan topraklarının merkezinde bulunmaktadır. Bu özelliğinden dolayı da Avrupa’yı Asya’ya bağlayan önemli ticari ve askeri yolların biraz uzağında kalmıştır. Osmanlı döneminde Bursa - Karacabey (Mihaliç)-Biga-Çardak-Gelibolu-Edirne yolu hem askeri bir yol, hem de Bursa’da üretilen malların Rumeli merkezlerine ulaştırıldığı bir yoldur (2). Bu Yolun Hayrabolu’dan geçmemesi Hayrabolu’nun gelişmesini olumsuz yönde etkilemiştir. Bugünde Avrupa’yı Anadolu’ya Bağlayan iki önemli karayolu vardır. Bunlardan biri Edirne-İstanbul yolu, diğeri de Edirne-Çanakkale karayoludur. Günümüzde de Hayrabolu önemli yolların dışında kalmayı sürdürmektedir.

İlk çağlarda da Kavimlerin hareketlerinde de yukarıda bahsi geçen yolları kullandıklarını görüyoruz. Frigler M.Ö 1300’lü yıllarda Edirne üzerinden İstanbul’a oradan da Batı Anadolu’ya geçtikleri görülmektedir. Haçlı seferleri sırasında da aynı yollar kullanılmıştır.

Hayrabolu’nun Kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Bazı kaynaklar da adının Rüzgârlı Şehir olarak yorumlanabilecek (HARİOPOLİS)olduğu belirtilmekte ve bununla ilgili olarak da “DÖNERKAYA EFSANESİ” anlatılmaktadır (3).

Hayrabolu tarihi ile ilgili pek fazla araştırma yapılmamıştır. Özellikle arkeolojik alanda yapılmış çalışma sonucu ortaya konan belge ve yorum bulunmamaktadır. Bu konudaki çalışmalar cumhuriyet döneminde ilk belediye başkanı olan Cafer zade Mehmet Tefik SELEN Tarafından 1903 yılında yazılan, daha sonra araştırmacı yazar

Aydın OY tarafından günümüz Türkçesine çevrilen eserdir.(4) İkinci olarak da Şerif BAYSALAN tarafından yazılan “Hayrabolu Belgeseli” adlı eserdir ki; burada daha derli toplu bilgilere ulaşılabilir (5).

Hayrabolu’nun M.S. 249 yılında Venedikli Sezar adında bir Voyvoda tarafından kurulduğu belirtilmektedir. Başka kaynaklarda da kuruluş öyküsü Traklara kadar dayanmaktadır. Hayrabolu Tekirdağ ilçeleri içinde höyükler bakımından en zengin ilçelerinden biridir. Bu höyüklerle ilgili yeteli arkeolojik çalışmalar yapılırsa pek çok sorunun cevabı da bulunmuş olacaktır. Bir taraftan höyüklerle ilgili arkeolojik çalışma yapılmalı diyorum ama diğer taraftan da yakın zamanlara kadar sahip olduğumuz tarihi köprünün de günümüz insanı tarafından bile bile toprağa gömüldüğünü de unutmamak lazım. Alpulu Caddesindeki bu köprü fotoğraflarda kalmıştır. Daha da acı olanı bu kültür – Tarih cinayetinin sorumluları da o dönem (1976) Karayolları yetkilileri yani devlet görevlileridir. Böyle bir anlayışla Höyüklerle ilgili çalışmaların yapılmamış olmasını da doğal karşılayabiliriz. Yugoslavya’da yaşanan iç savaş sırasında Mimar Sinan tarafından yapılan tarihi ‘MOSTAR’ Sırplar tarafından yıkılması üzerine devlet ve millet olarak gösterdiğimiz tepkiyi hatırlıyorum da tarihi Develer Köprüsünün tekrar ortaya çıkarılacağına dair ümitlerim artıyor.

TRAKLAR - ROMA –BİZANS

Traklar Hakkında yeterli araştırmalar yapılmadığı için detaylı bilgiler de yoktur. Traklar ile ilgili bilgilerin elde edilebileceği höyükler en fazla Hayrabolu’da bulunmaktadır (5). Bu durum da Hayrabolu’nun Trakların yerleşim alanlarından biri olduğunun bir göstergesidir. Ancak bu yerleşmeler günümüz yerleşmesiyle aynı olmayabilir. Günümüz Hayrabolu’ su daha sonra kurulmuş olabilir, bu durum netlik kazanmamıştır. Bununla birlikte Hisar Mahallesi adını veren kale yıkıntıları günümüzde ortada yoktur. Bu kalenin kimler tarafından ne zaman yapıldığına dair bir bilgi de yoktur. Hayrabolu’ya 9 km uzaklıktaki ‘İncirlik Yurt Yeri’ nin, Trakların bir yerleşim yeri olabileceği belirtilmektedir. Traklar tarihte güçlü bir devlet kurmuşlar, ancak bağımsız boylar halinde yaşamışlardır. M.Ö. 750-550 yılları arasında Yunanlılarla karşılaştıkları ve M.Ö. 168 yılında Romalılar tarafından ortadan kaldırıldıkları bilinmektedir. M.Ö. 168 yılında Romanın egemenliğine giren Traklar varlıklarını daha uzun süre devam ettirmişlerdir. Trak boylarından bazıları Bizans’ı yönetecek hanedanlar arasına bile girmişlerdir. Osmanlıların Trakya’ya ayak basmalarına kadar geçen dönemde Hayrabolu da bütün Trakya gibi Roma – Bizans egemenliğinde kalmıştır. Bu dönemle ilgili olarak pek fazla bilgi yoktur. Ancak Hayrabolu’nun bu devletler döneminde de önemli tarımsal üretim merkezi olması gerekir.

Bizans İmparatorluğu döneminde pek çok yerde olduğu gibi Hayrabolu da korunmak amacıyla sur içine alınmıştır. Bu surların kimlerden korunmak amacıyla yapıldığı çok açık olmamakla beraber, batıdan gelen düşmanlara karşı yapılmış olabilir. Kavimler göçü sırasında Orta Asya’dan çıkıp Karadeniz’ in kuzeyinden Balkanlara kadar gelen Türk boyları vardır. Bu boyların Trakya’ya yaptığı saldırılardan Hayrabolu da etkilenmiştir. Surlar bu Türk Boylarına karşı yapılmış olabilir. Şehrin kuruluşu kesinlikle bu surların yapılışından çok daha öncedir. 1947 yılında Hisar Mahallesi’nde yapılan bir kazı sırasında ağzı kurşunla mühürlenmiş, içinde deri ya da kağıt üzerine

yazılar bulunan bir cam şişenin bulunduğu ve şişenin dönemin belediye başkanına verildiği, ancak arkeolojik değeri oldukça yüksek bu bulunun değerlendirilemediği belirtilmektedir.

OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİ

Osmanlılar kuruldukları Söğüt ve çevresinden çok hızlı bir şekilde çıkarak Bizans topraklarında ilerlemeye başladılar. Bu durum Bizans'ta merkezi otoritenin zayıflaması sonucu ortaya çıkan tekfur denilen yerel ağır vergilerle halkı sefaletle sürüklemelerinin bir sonucudur. Diğer yandan Bizans'taki taht kavgaları da Osmanlıların ilerleyişini kolaylaştıran bir unsurdur. Zaman zaman Bizans tahtını ele geçirmek isteyen Bizans soyluları Osmanlılardan yardım istemişlerdir. Böyle bir istek sonucunda bugün Şarköy yakınlarında bir yerde olması gereken Çimpe (Çimbi - Tzympe) (6) kalesi 1352 yılında Osmanlıların eline geçmiştir. Bu kaleyi bir üs olarak kullanan Osmanlılar kısa sürede Trakya'ya yayılmışlardır. Aslında bu tüm Balkanların fethinin de başlangıcıdır.

Trakya'nın fethinde önemli rolü olan Süleyman Paşa 14 Aralık 1357' de atından düşerek ölmüştür ve mezarı Bolayır' dadır. Hayrabolu Sultan Murat tarafından kesin olarak alınmadan önce 1356 – 1357 yıllarında Tekirdağ'ın fethinden sonra Aşık Paşa oğlu tarihinde belirtildiği gibi Süleyman Paşa tarafından alınmıştır (7). Bu fetih hareketinden sonra da Anadolu'nun çeşitli yerlerinden Yörük Aşiretlerinin Trakya'ya getirildiği, özellikle Karesi Beyliğinden pek çok Yörük aşiretinin Trakya'ya ve Hayrabolu'ya yerleştirildiği bilinmektedir.

Osmanlı İmparatorluğunun iskân Politikası gereğince fethedilen yerlere daha önce iskân edilmiş yani Türkleştirilmiş bölgelerden Yörük aşiretleri getirilerek yerleştirilmiştir. Bu politikanın sonucunda Hem Anadolu' da hem de Trakya'da aynı yerleşim yeri isimleri görmek mümkündür. Bu politika sonucunda Osmanlı İmparatorluğu Balkanlarda ilerlerken Anadolu'da zanaat ve tarımla uğraşan insanları da Balkanlara yerleştirmiştir. Aynı zamanda Trakya'da yerleşmiş olan Yörükler gaza hareketlerine katılarak hem sınırları genişletmişler hem de kültürel anlamda ele geçirdikleri yerleri Türkleştirmişlerdir. Osmanlı Döneminde Hayrabolu'ya yerleşen çok sayıda Türk Boyu vardır. Bunların arasında Oğuzlar, Avşarlar, Danişmentliler, Dul kadirli, Bozoklular, Karamanlılar, Saruhanlılar, Aydın oğulları, Karesi oğulları, Suriye ve İran Türkmenleri' dir. 1363 yılında 1. Murad Cenevizlilere 60 altın ödeyerek Balkanlara yerleşme siyaseti gereği önemli miktarda Türk kitlelerini Trakya'ya naklettirmiştir (8). Hayrabolu'ya gelip yerleşenler arasında Şeyhler, Ahiler, Alevi Babaları gibi din adamları bulunmaktadır. Özellikle Türkmenler (Yörükler) arasında Aleviliğin yaygın olması sonucunda bugün de Bektaşî Dervişlerinin Baba diye adlandırılan yerleri mevcuttur. Sarban-ı Ahmet, Balıklı Baba, Üveysi Baba, Gül Baba, Örey Köyünde Kara Baba, Ali Baba, Karapürçek Köyünde Davut Baba ismiyle anılan yerler ve türbeler vardır (9). Adı geçen kişilerin Hayrabolu ve çevresinin Türkleşmesinde önemli rolleri olmuştur.

Hayrabolu ve çevresinde değişik zamanlarda kurulmuş çok sayıda vakıf kayıtları vardır. Bu vakıflar Osmanlı Toplum yapısının ve sosyal hayatının çok önemli bir parçasıdır. Tanzimat dönemi öncesinde özel mülkiyet hakkı tam olarak olmadığından

önemli kişiler edindikleri serveti çocuklarına miras olarak bırakamıyorlardı. Ancak sosyal hayata ve topluma katkısı açısından vakıflar kurulmuş, vakfı Kuranlar Mirasçılarını da vakıf yöneticisi yaparak bu sayede miraslarından önemli bir payı mirasçılara bırakabilmişlerdir. Bununla birlikte amacına uygun olarak çok sayıda vakıf kurulmuştur. Toplumun çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kişilerin yapmış olduğu bağışlarla kurulan vakıflar hem kurulduğu yerlerin Türkleşmesine hem de kuruldukları yerlerle ilgili bilgi edinmemize yardımcı olmuşlardır.

Hayrabolu’ da değişik tarihlerde kurulan vakıflardan bazıları şunlardır (10);

1. Vakf-ı Mehmet Bey Bin Ahmet Katib-i Zümre-i Gureba: Hayrabolu’da kurulan bu vakfın Mehmet Beyin Oğlu Ahmet’in İstanbul’daki evlerini satarak Hayrabolu ilçesi Lefeci (Kutlugün) Köyünde yaptırmış olduğu Mescit için kurulmuş, kuruluş tarihi bilinmemektedir.
2. Vakıf-ül merhum-ül Mağfur ünileyh Mevlana Pir Mehmet Paşa (Hakkında belirtilen bu kadar)
3. Vakf-ı Sultan Fatma Hatun El Marüfe Bi Sufi Sultan Hatun: Bu Vakıf 1501 tarihli ve Hacı Hasan Zade imzasıyla kurulmuş, geliri Karapürçek ve Kara yahşi köylerinden sağlanmıştır.
4. Mahelle-i Mescid-i Kasım Bey Bin Abdullah Vakfı Sahib-ül Mescit adıyla 1506 tasdik edilen Vakfın kurucusu Mevlana Abdurrahman Bin Aliyyül Müeyyed, Vakfın kurulduğu yıllarda Hayrabolu’ya bağlı olan yer günümüzde Babaeski’ye bağlıdır.
5. Sarban-ı Veli Ahmed Dergahı Vakfı: Sarban-ı Ahmed tarafından ya da onun adına Hayrabolu’da kurulan bu vakıf muhtemelen Kanuni Sultan Süleyman döneminde (1520-1566) Sarban ve Şuturban deveci demektir.
6. Kararkarlı Köyü Timurtaş Vakfı: Timurtaş Bey tarafından Kararkarlı Köyündeki arazilerin bağışlanması ile 1407 yılında kurulmuştur.
7. Güzelce Hasan Bey Camii Şerif Vakfı: Hayrabolu’da 1500 tarihinde Güzelce Hasan Bey tarafından yaptırılan bugünde kullanılmakta olan camiinin korunması için kurulmuştur. Bu vakıf sayesinde 1877 tarihinde genel bir onarım görmüştür.

Hayrabolu’ da kurulan bazılarının ismini verdiğimiz Vakıflar hakkında ve başkaları ile ilgili daha ayrıntılı bilgiler Mehmet SEREZ’ in “Tekirdağ ve Çevresi Vafiyeleri” adlı eserinde bulmak mümkündür.

Hayrabolu Osmanlı devleti döneminde güvenli bir merkez olarak görülmüş ve Osmanlı ordusuna ait savaş dönemlerinde çok önemli ulaşım aracı olan atların ve develerin kışlak yeri olmuştur. 1849 yılına kadar Çirmen (Meriç) Sancağına bağlı bucak merkezi olarak kalmış, 1849 yılında Tekirdağ’a 1866 - 1867 yılları arasında kısa bir süre Lüleburgaz’a bağlanmış ve 1867 yılı Eylül ayında Müstakil kaymakamlık haline gelmiş, 1868 yılında ilçe olmuştur. 20 Nisan 1924 tarihinde Tekirdağ’ın il olmasıyla Tekirdağ’a bağlı bir ilçe olmuştur.

Osmanlı Devletinde toplum hayatı ve eğitim konusunda Tekke ve Zaviyelerin de ayrı bir yeri vardır. Hayrabolu tekke ve zaviyeler bakımından oldukça zengin görünmektedir. Bu durumda Hayrabolu'nun Geçmişteki önemini ortaya koymaktadır. Hayrabolu'da Kurulan Tekke ve Zaviyelerle ilgili olarak Aydın OY tarafından günümüz Türkçesine "Tarihte Hayrabolu Ve Çevresi" adıyla çevrilen "Vakayı-i Tarihiyeden Bir Nebze Yahut Memalik-i Şahaneden Bir Kaza" adlı eserde şu bilgiler yer almaktadır.

1. Sarban Ahmet Veli Dergahı:

Kanuni sultan Süleyman Hazretlerinin 1526–1527 tarihinde yapılmasına ferman buyurduğu yüce dergah olup harap bir duruma gelmiş iken Sultan 2. Abdülhamit döneminde 1888 yılında yeniden yapılmış ve bir harem dairesi ilave edilmiştir. Halkın ve üst tabakadan kişilerin ziyaret yeri olup, dergah da yoksullarda yardım görür ve yedirirlerdi. Bitişindeki Sarban Veli Hazretlerinin Kutsal Türbeleri de o sırada padişah hazinesinden yeniden yaptırılmıştır.

2. Şeyh Muhyi Tekkesi:

Vaktiyle bakımlı olup sonradan yıkılmış ve ödeneği kesilmiş olduğundan , bazı kimselerin ön ayak olması ve halkın yardımlarıyla bir semah hane, bir kahve ocağı, bir oda ile sofa ve iki dönüm bahçesi olacak şekilde 1898 yılında papılmıştır.kasabanın ferah bir yerindedir.(Her iki Dergahda Çarşamba ve Perşembe günleri ayinler düzenlenir "Güleni Rehinleri" denilen törenler yapıp halifeye dualar edilmekteydi.)

3. Halkalı Tekkesi, diğer adıyla Kaya Hatun Zaviyesi.

Bu Tekkenin önceleri Yazıcı mezrasının Aşar Vergisi ile doğu Rumeli deki Filibe gelirlerinden yirmi üç kile pirinç yıllık geliri (ödenegi) varken harap olduğundan ve gelirine hazinece el konulduğundan 1887 yılında halkın yardımlarıyla yeniden bir semah hane ile bir de kahve ocağı yapılarak etrafı korumaya alınmıştır. Gelirleri yok olmuştur. Pazartesi gecesı Rufai ayinleri yapılırdı.

Bundan başka kasabada Balıklı Baba, Üveysi Baba, İbrahim Çelebi, Musa Çelebi, Ahmed Dede, Şeyh Hüseyin, Şeyh Şuhi, Gül Baba, Yahya Çavuş, Şeyh Salim Efendi, Şeyh Abdurrahman Efendi, Şeyh Hüsamettin Efendi, Abdullah Efendi, Böcek Ana Türbeleriyle, Örey Köyünde Kara Baba, Bosna Mezrasında Bosnavi Ali Baba, Karapürçek Köyünde Musa Baba, Büyük Karakarlı'da Davut Baba, Çitköy'de Karaca Ahmet Sultan, Tekke Köyünde Şehit Mehmet Dede, Kılıçlar Köyünde Salih Dede Tekke ve Türbelerinin bulunduğu belirtilmektedir.

Cafer Zade Mehmet Tevfik tarafından verilen bu bilgilerde "Böcek Ana" türbesi dikkati çekmektedir. Diğerlerinin hepsinin unvanı Şeyh yada Baba iken kadın ismi olarak bir "Kaya Hatun" birde "Böcek Ana" dan bahsedilmektedir. "Baba ve Dedeliğin Alevli Bektaşî Kültürü ile ilgili olduğu göz önünde tutulursa Hayrabolu'nun Türkleşmesinde Anadolu ve İran Kökenli Türkmenlerin önemli bir yer sahip olduğu bir kez daha vurgulanmaktadır.

Hayrabolu'ya gelip yerleşenler ya Osmanlı iskan politikaları sonucu yerleşmiş, ya da Osmanlı devletinin Balkanlardan çekilme sürecinde buralarda Osmanlı Devletinin

düşmanlarına karşı Osmanlıyla iş birliği yapanların Osmanlıya sığınması sonucu olmuştur. Balkanlar Geriye doğru çekilen Osmanlıyla beraber Balkanlardaki Türk veya Müslüman Osmanlı yandaşları da Hayrabolu ve çevresine yerleşmişlerdir. Balkanlar dışından Kırım'dan da aynı sebeplerden göç alan Osmanlı Kırım Hanlığı soyundan gelen toplulukların bir bölümü İstanbul'a bir bölümü İse Vize ve Hayrabolu'ya yerleştirilmişlerdir. Kırım Osmanlı Devletine bağlı bir hanlık iken 1774 yılında küçük kaynarca antlaşmasıyla sözde bağımsız bir devlet haline gelmiş Osmanlı yanlısı olan Sefa Giray Han ve Soyundan olanlar Osmanlıya katılmışlardır. 1783 Tarihinde de Rusya kırımı işgal etmiş ve balkan milletleri üzerinde daha eki hale gelmiştir. Bugün Çarşı camisinin bahçesinde bulunan mezarlar; Adil Giray Han, Sefa Giray Han, Benli Giray Han, Kırımlı İslam Beyin oğlu olan Hızır Gazi Bey, bunların dışında mezarı Yahya Çavuş Zaviyesinde bulunan Selamet Giray Handır. Bugün Hisar Mahallesinde bulunan eski mezarlık Kırım Hanlığından gelenlere aittir.

Selamet Giray Han için dönemin padişahı tarafında Hayrabolu'da bir saray yaptırıldığı gibi Kileci, Büyük Bacdar ve Küçük Bacdar çiftlikleri de malik hane olarak verilmiştir. Kırım Hanlığı Fatih Sultan Mehmet döneminde 1475 yılında Osmanlı devletine bağlanmıştı. Uzun bir süre Osmanlı bağlı olarak kalan Kırım Hanlığı Rusya'nın denizlere inme politikası sonucu önce bağımsız hale gelmiş, kısa bir süre sonra da Rusya'nın egemenliğine girmiştir. Bu kısa bağımsızlık sürecinde Kırım Hanlığında taht kavgaları başlamış ve bu taht kavgaları sırasında kimi hükümdar adayları Osmanlı Devletinden yana, kimileri de Rusya'dan yana tavır almışlardır. Rusya yanlıları Kırımın yönetimini ele geçirmişlerdir. Bunun sonucu olarak da Osmanlı yanlısı olanlar Osmanlıya sığınmışlar ve İstanbul'a gelmişlerdir. 1771 yılında İstanbul'a gelen Maksut Giray Han, Rumeli Tatarlarına Han olarak atanmış, yardımcılığına da Baht Giray Han getirilmiştir (11). 3. Mustafa döneminde gerçekleşen bu olaydan sonra da Kırım tamamen kaybedilmiştir. Bugün Hayrabolu' da yaşayan Kırım kökenli toplulukların var olması Kırımın kaybedilmesinin sonucudur.

Osmanlı Devletinin sınırları genişledikçe mülki teşkilatlanması da gelişmiştir. Devletin mülki teşkilatlanmasında bütün sancakları bünyesinde bulunduran eyaletlerin başında Beylerbeyi bulunurdu. 18 yy' da toplam 28 eyalet vardı ve Hayrabolu Rumeli Beylerbeyliğine bağlıydı (12). Tanzimat Fermanından Sonra Osmanlı mülki teşkilatlanması yeniden oluşturulmuştur.

Balkan Savaşlarına kadar aralıksız Osmanlı egemenliğinde kalan Hayrabolu'da Osmanlı Devletinin Müslüman olmayanlara gösterdiği hoşgörü sonucu olarak Anadolu'dan gelen Türklerin yanında Rumlar, Bulgarlar ve Ermeniler bir arada huzur içinde yaşamışlardır. 2. Balkan savaşını kaybeden Bulgarlar Hayrabolu'yu zaman içinde terk etmek durumunda kalmışlardır. Özellikle 2. Balkan Savaşında üstünlüğü Yunanistan'a kaptıran Bulgarlar Doğu Trakya'dan olduğu gibi Hayrabolu'dan da çekilmişlerdir. Ermeni kökenli Osmanlı yurttaşları da Balkanlardaki kargaşa ve savaş durumundan, İstanbul başta olmak üzere büyük kentlere göç etmişlerdir. Rumlar Milli mücadele döneminde de Hayrabolu' da kalmış, bazıları Kara Yogi Çetesi gibi İngilizlerle işbirliği yaparak ve Türklere Baskı uygulayarak Trakya'yı terk ettirmek istemiş, Milli Mücadele sonunda kendileri Doğu Trakya'yı terk etmek zorunda kalmışlardır.

Milli Mücadele yıllarında Yunan İşgalinde kalan Hayrabolu Mudanya Ateşkes Anlaşmasıyla Yunan İşgalinden kurtarılmış ve 1924 Yılında Mübadele anlaşmasıyla da Hayrabolu'da yaşayan Rumlar Yunanistan'a göç ettirilmişler, buna karşılık da Batı Trakya'da yaşayan ve Osmanlı döneminde yerleştirilmiş olan Türklerden bazıları Hayrabolu'ya getirilmiştir. Bu etnik guruplar yüz yıllar boyu barış içinde yaşadıkları halde Osmanlı Devletinin Balkanlarda gerilemesi ve Yunanistan ve Bulgaristan'ın bağımsızlığını kazanmaları sonucunda bu devletlerin de kışkırtmalarıyla toplumsal barış zaman zaman bozulmuştur. Yaklaşık 500 yıl boyunca bir arada yaşayan etnik guruplardan Rum ve Bulgarlar bağımsızlığını ilan eden Bulgaristan ve Yunanistan'a göç emiş olsalar da 1900' lerin başlarında Hayrabolu ve köylerinde 3500 Rum, 500 Bulgar, 100' e yakın Ermeni bulunmaktaydı (13).

Osmanlı Devleti gerileme döneminde devleti tekrar eski gücüne kavuşturmak amacıyla çeşitli ıslahatlar yapılmıştır. Bu ıslahatların çoğu da askeri alanda yapılmak istenmiştir. Başarısızlıkların nedenlerinden biri Yeniçeri Ocağının bozulmasıdır. Yeni kurulmak istenen askeri kurumlara karşı kendilerine rakip olacağı düşüncesiyle ulema ile iş birliği yaparak karşı çıkan Yeniçeriler, Osmanlı Devletine Padişahları bile değiştirebilecek güç haline gelmişlerdir. 3. Selim'i katleden Yeniçeriler, yerine 2. Mahmut'u padişah yaparken aslında kendi sonlarını da hazırlamışlardır. 1808 yılında imzalanan Sened-i İttifak Padişahın otoritesinin ayanlar, yeniçeriler tarafından paylaşıldığının göstergesidir. Çirmen Mutasarırı da bu belgeyi imzalayanlardandır (14). Osmanlı tarihinde ilk kez görülen bu olaydan sonra 2. Mahmut devlet otoritesini tekrar sağlamak amacıyla 1826 yılında Yeniçeri ocağını bu vesileyle kaldırmıştır. Osmanlı Tarihinde bu olaya "Vaka-yı Hayriye, yani Hayırlı Olay" denilmiştir. Bu olay Osmanlı Devletinin merkezi otoritesini güçlendirmiş gibi görünse de Hayrabolu gibi Alevi Bektaşî kültürünün yaygın olduğu yerleşim yerleri için pek hayırlı olmamıştır. Çünkü Yeniçeriler devşirilmiş, Hristiyan çocukları olmalarına rağmen Alevi Bektaşî kültürüne göre yetiştirilmiş, dolayısıyla bu kültürü benimsemiş kişilerdi. Osmanlı ordusu Balkanlarda sefere çıkacağı zaman Yeniçeri ocağından bir grup Anadolu'da Hacı Bektaşî Veli Türbesine gider dua ederlerdi. Zaman içersinde Yeniçeri ocağının bozulması her duruma isyan eder hale gelmesi sonucunda Osmanlı Hanedanında Alevi Bektaşî dervişlerine karşı bir antipati oluşturmuştur. Özellikle Yeniçeri ocağının kaldırılmasından sonra Alevi Bektaşî Dergâhları dağıtılmış, buralardaki Alevi Bektaşî dervişleri sürülmüşlerdir. Hayrabolu'da bu anlamda pek çok dergâh bulunmaktadır. Bunlar zamanında Hayrabolu'yu önemli kültür merkezi haline getirmişlerdir. Yeniçeri ocağının kapatılmasından sonra ise Bektaşî Kökenli Dergâhlar kapatılmış, bu da Hayrabolu'nun bu anlamda gerilemesine neden olmuştur.

Daha önce de belirttiğim gibi Hayrabolu'nun Türkleşmesinde Türkmenlerin (Yörükler) çok önemli rolü olmuştur. Yörükler ya da Türkmenler arasında Alevi Bektaşîliğin çok yaygın olması sonucunda Hayrabolu'da kurulan dergâhlar Hayrabolu'yu kültürel açıdan çok önemli bir yer haline getirirken Yeniçeri ocağının kaldırılması bu durumu tersine çevirmiştir.

KAYNAKLAR

1. Ana Britannica, 1974. 15. Cilt, Sayfa 100, İstanbul.
  2. İnalçık, H., 1993. Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Tarih S.212, İstanbul.
  3. Baysalan, Ş., 1993. Hayrabolu Belgeseli, S.3, Edirne.
  4. Oy, A., Tarihte Hayrabolu ve Çevresi.
  5. Baysalan, Ş., A.g.e
  6. Beldiceanu, I., 1995. Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, Cilt 1. S.29, Çeviri: Server Tanilli, İstanbul.
  7. Atsız, N., 1985. Aşık Paşa Oğlu Tarihi, 40 Bab. S.54, Ankara.
  8. Türkiye Tarihi, 2. Cilt. (1300-1566) S.27
  9. Oy, A., A.G.E.
  10. Serez, M., 1993. Tekirdağ ve Çevresi Vakfiyeleri, Tekirdağ.
  11. Yücel, Y., Türkiye Tarihi Cilt 4. S.59
  12. Ozankaya, Y., 1985. 18.yy. Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yapısı Ankara.
- Baysalan, Ş., A.g.e.
İnalçık, H., A.g.e., S.346.